

51002

51.002

A

MAGYAR TUDOMÁNYOS AKADÉMIA

É R T E S Í T Ő J E.

m-e

A M. T. AKADÉMIA RENDELETÉBŐL

SZERKESZTI

A FŐTITKÁR.

HUSZONKETTEDIK ÉVFOLYAM (1888.)

BUDAPEST,

KIADJA A MAGYAR TUDOMÁNYOS AKADÉMIA

1888.

Chabulák

A

MAGYAR TUDOM. AKADEMIA
É R T E S Í T Ő J E.

ELSŐ AKADEMIAI ÜLÉS.

Az I. (nyelv- és széptudományi) osztály első ülése.

1888. január 2-án.

HUNFALVY PÁL r. t. osztályelnök elnöklése alatt.

1. Lehr Albert l. t. felolvassa Brassai Sámuel r. t. «A szórend és accenti» című értekezését.

Birálatra adatik.

2. Volf György l. t. jelentést tesz a Jordánszky és Érsekújvári codexek kiadásáról.

Örvendetes tudomásul vétetik.

I. (RENDKÍVÜLI) IGAZGATÓSÁGI ÜLÉS.

1888. január 5-én.

TREFORT ÁGOSTON akad. elnök úr elnöklése alatt.

1. Akadémiai elnök úr fájdalmas részvétellel jelenti be azon súlyos veszteséget, melyet az Akadémia Igazgató Tanácsa legrégebb és egyik legbuzgóbb tagjának, b. Sennyey Pálnak január 3-ikán bekövetkezett elhúnytával szenvedett.

Az Igazgató Tanács megilletődve veszi tudomásul a haza ezen kiváló fiának elvesztését, és kegyeletének kitüntetésére elhatározza, hogy

a) a gyászszertartásnál testületileg meg fog jelenni;

b) az Akadémia részéről koszorút helyez a ravatalra, mihez a legközelebbi ülésben az Akadémia utólagos jóváhagyását kéri ki;

c) indítványozni fogja, hogy az Akadémia a dicsőültnek özvegyéhez részvét-iratot intézzen.

MÁSODIK AKADEMIAI ÜLÉS.

Rendkívüli összes ülés.

1888. január 9-én.

TREFORT AGOSTON akad. elnök úr elnöklése alatt.

4. Akadémiai elnök úr bejelenti báró Sennyey Pál ig. tag jan. 3-án bekövetkezett elhunytát, és meleg szavakkal emlékezik meg azon buzgó érdeklődésről, melyel az Igazgató Tanács tanácskozásaiban és az Akadémia vagyoni ügyeinek intézésében részt vett. Előterjeszti, hogy az Igazgató Tanács, január 5-én rendkívüli ülést tartott, melyben, az Akadémia hozzájárulását föltételezve, az elhunyt ravatalára, az Akadémia kegyeletének tanújele gyanánt koszorú helyezését határozta el. Egyúttal indítványozza, hogy a dicsőült férfiú emlékezetének megünneplésére emlékbeszéd tartassék, és családjához részvétirat intéztessék.

Az Akadémia fájdalmas részvétellel veszi tudomásul a súlyos veszteséget, mely az Akadémiát nagynevű igazgató tagjának halálával érte; az Igazgató Tanács rendelkezését jóváhagyja; az Akadémia elnökének indítványait elfogadja, fölhatalmazván őt, hogy az emlékbeszéd megtartására az Akadémia egyik illetékes tagját fölkérhesse, és az Akadémia nevében az elhunyt családjához részvétiratot intézhessen.

HARMADIK AKADEMIAI ÜLÉS.

A II. (bölcs., társadalmi és tört.-tudományok) osztály első ülése.

1888. január 9-én.

PULSZKY FERENCZ t. t. osztályelnök elnöklése alatt.

6. Tóth Lőrincz r. t. olvassa következő értekezését «A fegyházakról. Fegyvázi tanulmányok.»

Tudomásul vétetik.

7. Kőrösi József bemutatja a dr. Jekelfalusy József és dr. Vargha Gyula által szerkesztett, a nemzetgazdasági bizottság által kiadott statisztikai Évkönyvet 1887. évre.

Az osztály tudomásul veszi, és Keleti Károly r. tagnak köszönetet szavaz az e munka létesítésében tanusított fáradságáért.

8. Domanovszky Endre l. tag olvassa következő értekezését «Páduai Marsiglius tana az államról és az egyházzól.»

Schvarcz Gyula a felolvasást némely megjegyzéssel kísérvén, — az értekezés tudomásul vétetik.

9. Pulszky Ferencz r. tag olvassa Téglás Gábornak, mint vendégnek ily című értekezését: «A krasznai aranyrudak, s azok bélyegei.»

Tudomásul vétetik.

NEGYEDIK AKADEMIAI ÜLÉS.

A III. (math.- és természettud.) osztály első ülése.

1888. január 16-án.

DR. THAN KÁROLY r. t. osztályelnök elnöklése alatt.

11. Lenhossék Mihály részéről: «Összehasonlító bonczani vizsgálatok a velős hüvelyek fejlődéséről a középponti idegrendszerben», bemutatja Miháلكovics Géza r. t.

12. Daday Jenő részéről: «A magyarországi Branchipus fajok átnézete», bemutatja Horváth Géza l. t.

ÖTÖDIK AKADEMIAI ÜLÉS.

Az I. osztály második ülése.

1888. január 23-án.

HUNFALVY PÁL r. t. osztályelnök elnöklése alatt.

14. Pecz Vilmos újonnan választott l. tag felolvassa «Az antik tragikum és a három nagy görög tragikus jelentősége» című székfoglaló értekezését. Kivonatban így:

Értekező köszönetet mondván megválasztásáért, felolvassa «Az antik tragikum és a három nagy görög tragikus jelentősége» című székfoglalóját, mely a görög tragoediáról szóló munkájának egy részét képezi. Értekező szerint az antik tragikum kiváló egyének küzdelmeinek és szenvedéseinek magasabb érdeklődést és megnyugvást keltő rajza, olyképen, hogy 1. az egyén bűnössége vagy vétsége folytán bűnhődik. 2. büntelenségénél vagy vétségtelenségénél fogva szerencsében részesül. 3. bűnössége daczára részesül szerencsében. 4. büntelensége és vétségtelensége daczára bűnhődik. Aeschylus tragikuma, t. i. a bűnnek halállal, a vétségnek nem halállal való bűnhődése, az antik tragikum legmagasabb fokát képezi. Sophocles tragikuma szerint az egyén büntelensége és vétségtelensége daczára bűnhődik, tehát az antik sorstragoedia atyja nem Aeschylus, hanem Sophocles: Euripides tragikuma szerint az egyén büntelenségénél és vétségtelenségénél fogva, vagy bűnössége daczára szerencsében részesül. Aeschylus tragikuma erkölcsi, a Sophoclesé vallási tragikum, míg Euripides tragikumának ingatag volta skepticizmusában gyökeredzik, és kevésbé hatásos voltának oka az ochlocratikus szellemnek Euripidesre gyakorolt befolyásában keresendő. Aristoteles, elragadtatva Sophocles művészetének magas képzettségű technikai sajátosságaitól, a Sophocles-féle sorstragoediát tartja a legkiválóbbnak, de Aristoteles a három nagy tragikus, és különösen Aeschylus művészetének megítélésénél, valamint általában véve, úgy különösen a tragikumot illetőleg, föltétlenül illetékes bírónak nem tekinthető.

A modern tragikum Aeschylus tragikumával azonos, tehát az antik tragikum alapja sokkal szélesebb mint a moderné, és második és har-

madik tételében. az Euripides-féle tragikumban. magában foglalja azt a két motívumot, mely a modern drámában egy új drámai műfajnak, a komoly színműnek. képezi alapját. A német sorstragoedia a romantikus iskola nézeteiből fejlődve ki, semmiféle összefüggésben se áll a Sophocles-féle sorstragoediával.

Aeschylus, örök időkre érvényes tragikuma daczára. hatás tekintetében. elszigetelten áll. mert rendkívül nagyszabású és hatalmas drámai technikájában nyilvánuló művészete túlságosan egyéni: Sophoclest a görög nemzet legnagyobb tragikusának tartotta. mert sors-tragikuma és páratlan harmoniájú technikája folytán művészete nemzeti: Euripides legáltalánosabban hatott az ó- és újkorban egyaránt, mert a legmélyebb és legerősebb szenvedélyek élethű rajzát adó művészetében kiválóan megvan az általános emberi. Sophocles és Euripides mutatnak ugyan haladást Aeschylussal szemben a drámai technika bizonyos pontjaiban, minők a cselekvény és a jellemzés művészete. de mindent összefoglalva. általános költészeti szempontból. Aeschylus geníusa a legnagyobb.

Az értekezés bírálatra adatván. tagsági oklevelének kiadása határoztatik.

15. Barna Ferdinánd I. t. «A mordva nép lakodalmi szokásai részletezése és egyeztetése a magyar nép hason szokásaival» czímű értekezését adja elő.

Bírálatra adatik.

II. IGAZGATÓSÁGI ÜLÉS.

1888. január 28-án.

TREFORT ÁGOSTON akad. elnök úr elnöklése alatt.

1. Az Akadémia elnöke bemutatja az Akadémiának a Magyar Földhitelintézet által 1887. december 31-én lezárt vagyonmérlegét, nyereség- és veszteségszámla kivonatait, továbbá az Akadémia értékpapirjai. alapítványai. bevételei. kiadásai. s a befolyt alapítványok és hagyományok felől a Magyar Földhitelintézet által készített kimutatásokat.

A számadások megvizsgálására Stoczek József másodelnök, gr. Széchenyi Béla és Zichy Antal igazgató tagok kéretnek föl.

2. Az Akadémia elnöke bemutatja jelentését az Akadémia vagyonának állásáról. 1887-ik évi bevételei és kiadásai felől.

I. Az Akadémia vagyona 1887. végén.

A Magyar Földhitelintézet által 1887. december 31-én lezárt vagyonmérleg az Akadémia vagyonának jelentékeny gyarapodását tünteti föl.

1886. december 31-én volt..... 2.123.647 frt 91 kr.

1887. december 31-én volt..... 2.212.249 frt 56 kr.

Tehát a szaporodás..... 88.601 frt 65 kr.

1. Mind a két tételben az Akadémia palotájának és bérházának értéke egy millió forintban van fölvéve.

2. Az Akadémia egyéb ingatlanaihoz járult a Zsivora-hagyatékhöz tartozó illinyi birtok Nógrádban. 14,000 frt értékben.

3. Az Akadémia kívül fekvő alapítványainak értéke :

1886. december 31-én..... 251.597 frt 33 kr.

1887. december 31-én..... 247.597 frt 33 kr.

E csökkenést 4000 frtnyi alapítvány befizetése okozta.

4. Az Akadémia birtokában levő értékpapírok értéke :

1886. december 31-én..... 942.034 frt 69 kr.

1887. december 31-én..... 924.759 frt 71 kr.

E csökkenést a záloglevelek kisorsolása okozta : és a Földhitelintézet folyó számláján az Akadémia javára 12.161 frt van föltüntetve.

5. Az Akadémia különféle követeléseinek összege 74,812 frt 35 kr-ra gyarapodott, a Zsivora-hagyatékhöz tartozó kötelezvények által. Ellenben azon 15,508 frt 05 kr. összeg, mely ezen rovatban az Akadémia bérházában 1885-ben végrehajtott átalakítások költségeire fölvett kölcsön czímén volt elszámolva, az Igazgató Tanács január 30-iki határozata értelmében, leiratott.

6. A múlt évi vagyonmérleg passivumai között, mint Zsivora György hagyatéki tömegének számlája 61.698 frt 51 kr. volt feltüntetve. Ez a hagyaték az Akadémia vagyonához csatolása következtében leszállott 1017 frt 37 kr-ra, mely összeg a még fölmerülő adókövetelések kiegyenlítésére tartatott fenn. Az Akadémia vagyonához (a múlt év folyamán) csatolt *Zsivora-hagyaték* értéke 88,783 frt 51 kr.

7. Az elmúlt év folyamán befizettek a következő új adományok és hagyományok :

Kóczán Ferencz jutalmi alapítványa..... 14.000 frt.

Lovassy Ferencz hagyománya..... 1.000 „

B. Bézsán hagyománya..... 100 arany

Falvay Antal hagyománya..... 42 frt.

Rózsay József hagyománya..... 4.200 „

8. Az 1887-ik év folyamán még a következő hagyományok jelentettek be :

Kanizsai János apát-plébános hagyománya..... 1.400 frt.

Hanzély Ignác hagyománya..... 100 „

Bukovinszky József hagyománya..... 4.200 „

Ipolyi Arnold püspök ez idő szerint meg nem határozható hagyománya : hagyatéka egy harmad-részből a legátumok kifizetése után fennmaradó érték fele.

II. Az Akadémia bevételei 1887-ben.

Elő volt irányozva..... 132.700 frt -- kr.

Befolyt..... 131.195 „ 66 „

Kevesebb..... 1.504 frt 34 kr.

1. Alapítványok kamatai. Előirányzat 10.000 frt. Befolyt 11.153 frt 59 kr.

2. Értékpapírok jövedelme „ 46.000 „ „ 45.450 „ 18 „

3. Házbér „ 40.000 „ „ 40.085 „ 24 „

4. Egyéb ingatlanok „ 700 „ „ 350 „ — „

5. Könyvek eladásából „ 4.000 „ „ 3.276 „ 60 „

6. Időközi kamatokból „ 500 „ „ 380 „ 05 „

7. Orsz. és miniszteri dotáció „ 31.500 „ „ 30.500 „ — „

A 4. pontnál mutatkozó hiányt az illinyi haszonbérlet hátraléka okozta, melynek behajtására a birói lépések megtétettek.

Az országos dotatió nál mutatkozó hiány onnan ered, hogy a műemlékek ismertetésére rendelt 000 frtból a vallás- és közokt. m. kir. minisztérium levonta az «Ötvösség remekei» segélyezésére az Akadémia által megszavazott 1000 forintot. És ezért az Arch. Bizottság 1000 frttal kevesebbet adott ki, mint a mennyi részére előirányozva volt.

III. Az Akadémia kiadásai 1887-ben.

Elő volt irányozva	131.200 frt — kr.		
Kiadatott	135.640 » 72 »	Előirányzat :	Kiadatott :
I. Személyes járandóságok	25.000 frt.	25,916 frt	11 kr.
II. Évkönyv. Értesítő, Almanach kiadására	2.000 »	2.020 »	12 »
III. Az I. Osztály és Bizottságai részére	13,500 »	13.522 »	47 »
IV. A II. » » » » »	26.200 »	25,337 »	36 »
V. A III. » » » » »	13.000 »	12,953 »	10 »
VI. Az Akadémiai. Természettudományi és Orvosi Könyvkiadó Vállalatok segélye	5.000 »	5.000 »	— »
VII. Gróf Széchenyi I. beszédei kiadására	500 »	500 »	— »
VIII. Jutalmakra	5.000 »	7.246 »	46 »
IX. Budapesti Szemle segélye	2.800 »	2.800 »	— »
X. Előfizetés az Ungarische Revue példányaira	1.500 »	1.500 »	— »
XI. Előfizetés a Naturwissenschaftliche Berichte példányaira	1.500 »	1.500 »	— »
XII. Előfizetés a Bulletin de l'Académie Honroise példányaira	200 »	— »	»
XIII. Könyvtára	8.000 »	8,000 »	— »
XIV. Az akadémiai palota és bérház költségére	6.000 »	8,796 »	76 »
XV. Adóra	10.500 »	11.668 »	84 »
XVI. Kamatok az Akadémia által kezelt alapok után	7,000 »	4.400 »	95 »
XVII. Ügyvédi, irodai és vegyes kiadások	3.500 »	4.478 »	55 »

1. Az osztályok és bizottságok a részökre megállapított dotációt nem lépték túl, sőt részben nem merítették ki teljesen. A ki nem adott összegek, az Igazgató Tanács határozata értelmében, részökre föntartattak, és az Akadémia különféle tartozásai között könyveltettek el.

2. A jutalmaknál mutatkozó túlkiadást az okozta, hogy a Karátsonyi-alapból régebben ki nem adott 400 darab arany jutalom, az I. osztály határozatából, a szabályoknak megfelelő czélokra fordított. a mi a költségvetés készítésénél nem vettetett számításba.

3. Az adónál mutatkozó túlkiadás onnan ered, hogy a lefolyt évben az Akadémia házhér-adómentessége teljesen megszűnt.

4. Az Akadémia palotája és bérháza költségeinél ez évben sem voltak elkerülhetők a túlkadások; mivel az év folyamán az Igazgató Tanács kényszerítve látta magát halaszthatatlan javítások végrehajtására a felhatalmazást megadni.

5. A vegyes kiadásoknál mutatkozó túlkiadás abban találja magyarázatát, hogy abból fizettettek ki b. e. Pauler Tivadar másodelnök és Bolyai Farkas r. t. arcképei, melyeket az Akadémia elkészíttetett.

6. A könyvkiadó vállalat ez évben jelentékeny (3576 frt 49 kr.) deficitet mutat föl; kivált azért, mert az 1887-ik év őszén utánvét mellett szétküldött tagilletmények díjainak nagy részét a postahivatal még nem szolgáltatotta be. De e mellett a pártoló tagok száma is csökkent, és azon remények, melyek a kiadványoknak könyváruai úton való értékesítéséhez fűződtek, nem mentek teljesedésbe. Habár a bizottság állandó becsü kiadványaiból a könyvraktárban felhalmozott készlet tetemes értéket képvisel és így fedezetet nyújt: sürgetően szükséges lesz intézkedni az iránt, hogy a jövő években a bizottság a költségvetésben megszavazott segélyösszeg korlátain túl ne lépjen.

7. A Kereskedelmi Műszótár szerkesztésének költségei a pénzintézetek által felajánlott segélyösszegeken túl még 1131 frtot vettek igénybe, mely az Akadémiát terheli. Ennek törlesztésére szolgál a kereskedelmi csarnok alapítványának jövedelme.

8. Az Akadémia által külön kezelt alapokból:

a) A hg. Czartoryski-alap 1080 forinttal csökkent, mely összeg a Báthory Istvánra vonatkozó kiadvány költségeire fordított.

b) Egy névtelen magyar mérnök által felajánlott 1000 frtuyi pályadíj rendeltetésére felhasználott.

c) A Kazinczy-mausoleum és sírkert céljaira, valamint Kazinczy levelezései kiadására 625 frt 25 kr. fordított.

d) A nagyterem falfestményei alapjából 5300 frt Lotz Károlynak nagy falfestménye tiszteletdíjával, 6997 forint a terem díszítésének munkálataira kifizettetett. E díszítési munkálatok márczius hó folyamán be fognak fejezteni.

e) Az Arany-szobor-alap 2657 frt 20 krral emelkedett.

Budapest, 1888. január 15-ikén.

Trefort.

A jelentés örvendetes tudomásul vétetik, és azzal kapcsolatban határozatik:

a) A Zsivora-alaphoz tartozó illinyi birtok eladására a megfelelő lépések tétessenek meg, névszerint a nógrádmegyei helyi lapban hirdetés tétessék közzé.

b) A 12,161 frt pénzkészleten, valamint a Szónyi hagyatékából a közelebbi napokban befizetendő 12,000 forintnyi összegből 5% magyar papíráradék-kötvények vásároltassanak.

c) A könyvkiadó bizottság hivassék föl, hogy újabb túlkiadások elkerülésének módozatairól tanácskozzék, névszerint tegyen kísérletet arra, hogy a vállalat kiadását határozott segélyösszeg biztosításával, valamelyik fővárosi könyvkiadó részvénytársulat vegye át.

3. Bemutattatik a pénzügyi bizottság jelentése az Akadémia 1888. évi bevételeinek előirányzatáról.

E jelentés alapján az Akadémia bevételei 1888-ra következőképen irányoztatnak elő:

I. Alapítványok kamatai.....	10,000 frt.
II. Értékpapírok jövedelme.....	46,200 »
III. Házbér.....	40,000 »
IV. Könyvek eladásából.....	3,300 »
V. Ingatlanok jövedelme.....	1,500 »
VI. Követelések kamatai.....	3,000 »
VII. Országos és miniszteri segélyösszegek. .	31,500 »
	<hr/>
	135,500 frt.

4. Bemutattatik a pénzügyi bizottság jelentése az Akadémia 1888-ik évi kiadásairól.

Az előirányzat a következőkben állapították meg :

I. Személyi járandóságok :		
a) Rendes tagok fizetése.....	2,500	frt.
b) Főbb tisztviselők fizetése.....	6,800	»
c) Többi » »	10,000	»
d) Szolgák fizetése és ruházata.....	4,460	»
e) Nyugdíjak.....	1.216	»
f) Segélyezések.....	624	»
	<u>25.600</u>	frt.
II. Évkönyv és Értesítő kiadása.....	2,000	»
III. Az I. osztály és bizottságai részére.....	15,000	»
IV. A II. » » » »	28.150	»
V. A III. » » » »	14.950	»
VI. Könyvkiadó vállalat.....	5,000	»
VII. Gr. Széchenyi István munkái.....	800	»
VIII. Jutalmakra.....	5,000	»
IX. Budapesti Szemle.....	2,800	»
X. Ungarische Revue.....	1,500	»
XI. Naturwissenschaftliche Berichte.....	1,500	»
XII. Könyvtár és kéziratár.....	7,200	»
XIII. Akadémia épületei. Rendes kiadások.....	5,000	»
XIV. Ügyvédi és vegyes kiadások.....	4,000	»
XV. Adó.....	11,500	»
XVI. Kamatok az Akadémia által kezelt alapok után.....	4,000	»
	<u>134,000</u>	frt.

A) Az osztályok részére előirányzott összegeken felül :

a) Az I. osztály Kazinczy Ferencz művei kiadására a Kazinczy-alaphól 1000 forinttal rendelkezhetik ; a philologiai tanulmányutak segélyezésének céljaira pedig a Reguly-alapot veheti igénybe.

b) A II. osztály a múlt évben fennmaradt 500 forinttal és a nemzetgazdasági bizottság külön 500 forinttal rendelkezik, mely utóbbi összeg a hazai első biztosító társaság jutalmi alapítványából a Jutalmak rovatában találja fedezetét.

c) A természettudományi bizottság a múlt évben fennmaradt 455 forinttal rendelkezik.

B) A segélyezésekre előirányzott összegből Reinprecht József nyugalmazott házgondnoknak — ez évben utólszor — 200 forintnyi betegségi segély ; Csapó Dániel egykori akad. javítnok özvegyének 50 frt kegyadomány ; Szentes Károly irodatisztnak 100 frt jutalomdíj engedélyeztetik.

C) A könyvtár részére fölvett összegből 1200 frt a Szilágyi-könyvtár vételára törlesztésére, 400 frt a kéziratár rendezésére — ez évben utólszor — fordítandó.

D) Az Akadémia palotája és bérháza részére előirányzott összegből a rendes kiadások fognak fedeztetni ; a rendkívüli kiadások, melyeket a nagyobb javítási munkák igényelnek, az Akadémia vagyonából leírás útján fedeztetnek.

5. Bemutattatik az építési bizottság jelentése.

Ennek alapján a következő határozatok hozatnak :

a) A könyvraktár pinczehelyiségeinek és a mosókonyhának új berendezésénél

végrehajtott és felülvizsgált munkálatok 1075 forint 52 kr-ra menő költségei engedélyeztetnek:

b) Az Akadémia palotája homlokzatán felállított vasrácsozat 1222 frt 68 krt tevő költségeinek kifizetése elrendeltetik.

c) A jelen évre a következő tatarozási és újítási rendkívüli munkálatok végrehajtása állapíttatik meg:

A palota udvarának jobb oldali részén levő két felüvilágító tető átalakítása 1352 frt 50 kr. költséggel.

A négy bejárati kapu bemázolása 220 frt

Falszinezési munkák 99 frt 30 kr.

A légfűtési kamarák kijavítása 100 frt.

A palota tetején a falemelvények illesztékeinek bekenése 100 frt.

A palota díszlépcsőjének II. emeletén szőnyeg elhelyezése 388 frt.

Kályhák átalakítása 100 frt.

A bérházban üresen álló lakás helyreállítása mintegy 1000 frt költséggel.

d) A házbérlőhatárolások legkésőbb a jelen év végeig befizetendők, különben bírói íttou leendő biztosításuk fog eszközöltetni.

e) A gondnok utasíttatik, hogy a házbérek pontos befizetésére felügyeljen, és erre nézve a fővárosban érvényben levő szabályzattól el ne térjen.

f) Zsigmondy Gusztáv főmérnöknek a korábbi években végzett felülvizsgálati munkálatokért és tervek készítéseért 400 frt tiszteletdíj utalványoztatik.

g) Az Akadémia palotája 1888. febr. 11-én lejáró tűzkár elleni biztosításának hat esztendőre megújítása elrendeltetik, a biztosítási érték 10.000 forinittal, a nagyterem új falfestményei czímén, fölemeltetvén.

h) Hornyánszky Viktor könyvnyomdájának a bérház pinczehelyiségeiben 8 lóerejű gázmotor felállítása megengedtetik, oly kikötéssel, hogy azt, ha a lakfelek nyugalmát zavarná, azonnal eltávolítani kötelek.

6. Főtítkárr bejelenti, hogy Torkos László a Zsivora-hagyaték ellen folytatott perekben, a legfőbb törvényszék által megítélt esküt letette, minélfogva az Akadémianak 5831 frt 42 kr. összeget ki kellett fizetni. Egyszersmind előadja, hogy az eskü letétele után a perújításnak többé helye nincs.

Tudomásúl vétetik.

7. Varga Zsuzsánna és társai, mint néhai Zsivora József örökösei kérvényére határozttatik:

a) A néhai Zsivora József által fizetett 2000 frt örökösödési illeték visszafizetése iránt, folyamodók költségeire a szükséges lépések az Akadémia ügyvése által tetésenek meg: de a megtérítendő összeg csak akkor fizetessék ki részökre, ha kizárólagos örökösödési jogukat igazolják.

b) Zsivora József életjáradékának utolsó évnegyedi részlete 1000 frt részökre kifizetessék, a mennyiben adókövetelések, az életjáradék czímén, egy év lefolyása alatt nem emeltetnek, és kérvényezők kizárólagos örökösödési jogukat igazolják.

8. Grosz Jónás, az illinyi birtok haszonbérelője, haszonbér elengedéseért folyamodik.

Az indokolatlan folyamodás nem vétetik tekintetbe.

9. Schár János sár-szent-lőrinczi tanító a Zsivora hagyatékot illető 160 frtnyi tartozásának elengedéseért folyamodik.

Az igazgató Tanács mielőtt ezen ügyben határozna, meggyőződést kíván sze-

rezní az iránt, vajjon a folyamodó valóban olyan sanyarú viszonyok között van-e, mint kérvényében előadja.

10. Olvastatik Mezőssy Menyhért sátoralja-újhelyi ügyvéd levele, melyben tekintettel megrongált egészségére, a Kazinczy-alaphoz tartozó széphalmi mausoleum és birtok fölötti felügyeletről lemondását bejelenti.

Az Igazgató Tanács élénk sajnálatának kifejezése mellett, a lemondást elfogadja: Mezőssy Menyhért úrnak lelkiismeretes és buzgó működéséért köszönetet szavaz; egyúttal Chyzer Kornél levelező tagot, sátoralja-újhelyi főorvost fölkéri, hogy a felügyelői tisztet elvállalni, és mindenekelőtt a birtokhoz tartozó erdő értéke s értékesítése felől véleményét előterjeszteni szives legyen.

11. Bemutattatik Mezőssy Menyhértnek a széphalmi birtok 1887-ik évi bevételeiről és kiadásairól vezetett számadása, mely mellett 355 frt 62 krt készpénzben és 1015 frt 16 krt takarékpénztári könyvecskékben küld be.

A számadás megvizsgálására Stoczek József másodelnök kéri föl.

12. Bejelentetik, hogy a Kiszely Imre hagyatékához tartozó budapesti ház 1886 - 87-ik évi jövedelméből 832 frt 92 kr. fizettetett be, mint az Akadémiát illető rész.

Ez összeg az 1888-ik évi bevételek közt «Ingatlanok rovata» alatt fog elszámoltatni.

13. Akadémiai ügyész jelenti, hogy a néhai Szőnyi Pál akad. tag hagyatékának ügye, mely hosszadalmas per tárgyát képezte, véglegesen elintéztetvén, az Akadémia részére az 1000 forintnyi legatum és a tiszta hagyaték értékének negyed része, melyet a rendelkező külön rendeletű alapítvány céljaira szentelt, a letéti kamatok hozzászámításával 11500 frt. összesen 12,500 frt kifizettetett.

Habár a végrendeletnek azon pontja, mely az alapítvány rendeltetését tárgyalja, úgy az Akadémiával hív. másolatban, mint a budapesti törvényszéknél őrzött eredeti példányban csonka, a mennyiben bevezető része, a másoló hanyagsága miatt elmaradt; mivel azonban kétségtelen, hogy a végrendelet az alapítványt a magyar ásványtani irodalom emelésére szánta; az Igazgató Tanács felkéri az Akadémiát, hogy tekintettel az alapítónak, a végrendelet csorba szövegéből kiolvasható szándékára, az alapítvány kamatainak mikénti felhasználása iránt javaslatot terjeszsen elő.

15. Főtitkár bejelenti, hogy néhai Thanhoffer Pál 4000 forintot hagyományozott az Akadémiának olyképen, hogy ezen összeg kamatai «nemes Thanhoffer Pál alapítvány» czime alatt mindaddig a tőkéhez csatoltassanak, míg a tőkésített összeg kamatai oly összegre emelkednek, hogy azokból időnként az összes görög és római classicus írók művei magyarra lefordítva kiadathassanak, és az illető fordítók illendő jutalmi díjak, melyeket az Akadémia közgyűlése fog meghatározni, úgy szintén a kiadási költségek fedeztessenek; a mennyiben pedig a kiadandó művek elárúsításából jövedelem mutatkoznék, az hasonlóké az alaptőkéhez csatolandó lesz. Ha idő multával az összes görög és latin remekírók művei magyar fordításban már közrehozástattak volna, ez esetben jelen tőke-hagyomány kamatai a magyar történelem különféle időszakából, István első magyar királytól kezdve egész a jelenkorig, merített eredeti regénynek megírói díjaztatására lesznek fordítandók.

Az ügyész a hagyomány behajtására hivatik föl.

16. A főtitkár bejelenti, hogy néhai Tamássy József, anyja, Kapor Alojzia halála után kifizetendő 100 forintot hagyományozott az Akadémiának.

Az ügyész felszólíttatik, hogy a hagyomány biztosítására a kellő lépéseket tegye meg.

17. Bemutattatik Haliczky József, nagykárolyi lakos végrendelete, melyben az Akadémiának 50 frtot hagyott, a mely összeg azonban nem hajtható be, mivel az ügyész jelentése szerint a hagyaték a terhek fedezésére sem elégséges.

Tudomásúl vétetik.

18. Bemutattatik Bogdanovics István végrendelete, melyben Budapesten a Miksa-útczában fekvő házát az Akadémiának hagyományozza. Mivel azonban végrendelező még életében összes ingatlanait és a nevezett házat is a fővárosnak, jótékony célokra adományozta és átadta, a végrendelet tárgytalanná lett.

Tudomásúl vétetik.

19. Gróf Zichy Ágostné sz. Wimpffen Hedvig grófnő nagyatyjának b. Sina Simon igazg. tagnak olajfestményű arczképét a M. T. Akadémiának ajándékozza.

A becses ajándékért az Igazgató Tanács köszönetét fejezi ki.

20. Akadémiai másodelnök jelenti, hogy az akadémiai gondnoknak az 1887-ik év utolsó negyedéről vezetett számadásait megvizsgálta és rendben találta.

Tudomásúl vétetik.

21. Bemutattatik a Hornyánszky-nyomda kérvénye az általa kiadott «Irodalmi Értesítő» segélyezése iránt.

Az Akadémia véleménye kéretik ki.

HATODIK AKADEMIAI ÜLÉS.

Összes ülés.

1888. január 30-án.

STOCZEK JÓZSEF akadémiai másodelnök úr elnöklése alatt.

17. Galgóczy Károly l. t. felolvassa emlékbeszédét Zlamál Vilmos 1886. november 11-én elhunyt lev. tag fölött.

Az emlékbeszédek során közrebocsáttatik.

18. Főtitkár bejelenti Danielik János t. t. január 23-án bekövetkezett halálát.

Az Akadémia fájdalommal veszi tudomásul ezen kiváló tagjának elhunytát, és felhívja a II. osztályt, hogy az emlékbeszéd megtartásáról gondoskodjék.

19. Főtitkár bemutatja az Akadémia elnökének az Igazgató Tanács elé terjesztett jelentését az Akadémia vagyonának állásáról, 1887. évi bevételeiről és kiadásairól.

Tudomásúl vétetik.

20. Főtitkár bemutatja az Igazgató Tanács január 28-án tartott ülésében megállapított 1888. évi akadémiai költségvetést.

Az osztályokkal közöltetik.

21. Pauler Gyula és Thaly Kálmán r. tt. a következő indítványt terjesztik elő: «Az összes Akadémiát illető kiadványok segélyezését, jelesen a jelen évi költségvetés kiadásai közt a II., VI—XII. alatti és más efféle tételek ezentúl minden

évben a deczemberi összes ülésben költségvetésileg az összes Akadémia által állapítassanak meg, és küldessenek föl az Igazgató Tanácshoz, mely a fölött, mint az osztályok költségvetései fölött, en bloc határoz. netaláni levonásait azután az illető összes ülés, úgy mint az osztályok költségvetéseikben teszik, alkalmazza és osztja föl».

Ez indítvány tárgyalására az osztályok által kiküldendő 2—2 tagból álló bizottság alakítása határozatlik.

22. Főtitkár jelentést tesz a hold. Szőnyi Pál hagyatékáról, melynek ügyét az Igazgató Tanács az Akadémia elé terjeszti. A hagyaték végleges felosztása alkalmasával az Akadémiának 12.500 frt jutott, mely összegből 1000 frt az Akadémia alaptörvényéhez csatolandó; 11500 frtot pedig külön rendeltetésű alapítványra szentelt a hagyományozó. Minthogy a végrendeletnek épen azon pontja, mely ezen alapítványnyal foglalkozik, csonka. — első része a másoló hibájából a szövegből kimaradt, — a hagyományozó inteniója világosan föl nem ismerhető, de kétségtelenül kitűnik a töredékből, hogy az alapítvány jövedelmét a magyar ásványtani irodalom emelésére kívánta fordíttatni.

A III. osztály fölkeretik, hogy tekintetbe véve a végrendelet szövegét, az alapítvány jövedelmének a hagyományozó inteniójának megfelelő módon való felhasználása iránt javaslatot terjeszzen elő.

23. Főtitkár bejelenti, hogy Thanoffer Pál az Akadémiának végrendeletében 4000 frtot hagyományozott, mely összeg özvegye halála után fog befizettetni. A hagyomány rendeltetése, hogy jövedelme római és görög classikusok magyar fordításának kiadására használtsék föl.

Tudomásúl vétetik.

24. Főtitkár bejelenti, hogy az Akadémia elnöke a nagygyűlés határidejét május 1—6. napjaira tűzte ki.

Tudomásúl vétetik.

25. Olvastatik Pór Antal l. t. levele, melyben azon óhajtását fejezi ki, hogy az általa 1869-ben egyptológiai pályakérdésre kitűzött, de ki nem adott 300 frtnvi jutalomdíj fölszaporodott kamataival, pályadíjúl tüzessék ki a sz Domokos-rend magyarországi történetének megírására.

A II. osztály fölkeretik, hogy ezen ügyben véleményét és javaslatát az Akadémia elé terjeszse.

26. Főtitkár bejelenti, hogy a jelen évi akad. nagyjutalomra és Marczibányi-mellékjutalomra, mely az 1881—7. évkörben megjelent történeti munkák legjobbjainak fog odaiteltetni, a következő pályázók jelentkeztek :

I. Dr. Károlyi Árpád l. t. Hivatkozás «Buda és Pest visszavivása 1686-ban. Budapest. 1886.» című munkájára.

II. Wertheimer Ede. Hivatkozás «Ausztria és Magyarország» című munkájára.

IV. Thaly Kálmán r. t. Hivatkozás 1881—1887-ben megjelent történeti munkáira.

V. Dr. Márki Sándor. Hivatkozás «Dózsa György és forradalma» s «Mária királyné» című munkáira.

VI. Dr. Csánki Dezső. «I. Mátyás udvara. Koszorózott pályamunka. Budapest. 1884.»

VII. Ozorai József. «Az egyházi vagy praediális nemesek és birtokuk. Jog-történelmi tanulmány. Esztergom. 1887.»

VIII. Balogh Gyula. «Az 1809. évi insurrectió és francia megszállás Vas-megyében. Szombathely. 1885.»

IX. Dr. Mahler Ede. «a) Astronomische Untersuchung über die in der Bibel erwähnte aegyptische Finsterniss. Wien. 1885. — b) Astronomische Untersuchung über in hebräischen Schriften erwähnte Finsternisse. I. Die biblischen Finsternisse. II. Die prophetischen Finsternisse.» Wien. 1885. — c) Untersuchung einer im Buche «Nahum» auf den Untergang Ninive's bezogenen Finsterniss. Wien. 1886.»

X. Makóí Makay Dezsó. «Visszapillantások hazánk régi igazságszolgáltatási viszonyaira. Jogtörténeti tanulmány. N. Kanizsán. 1887.»

XI. Deák Farkas r. t. Hivatkozás történeti munkáira 1882—1887.

XII. Asbóth János. «Bosznia és Hercegovina. Uti rajzok és tanulmányok. I—II. Budapest. 1887.»

A pályázók előterjesztései a II. osztályhoz tételnek át.

27. Főtitkár jelenti, hogy a nagyjuttalom tárgyában közzétett fölhívást félreértve, egy pályázó kézirati dolgozattal (III. szám) jelentkezett, melyhez jeligés levél is van csatolva.

A pályamunka tekintetbe nem vehető.

28. Bemutattatik a bolognai egyetem meghívó irata az egyetem nyolczszázados emlékünnepe, a mely június 12-én fog megtartatni.

Az Akadémia azon tagjai, kik netán hajlandók volnának az Akadémiát az emlékünnepen képviselni, felhivatnak, hogy szándékukat a főtitkári hivatalnál jelelték be.

29. Bemutattatik a meghívó irat az orientalisták VIII. congressusára, mely 1889. szept. 2-án Stockholmban fog megtartatni.

Áttételik az I. osztályhoz.

30. Bemutattatik dr. Pápai Károly tanár előterjesztése, melyben ethnographiai és anthropologiai kutatás czéljából az északi uralvidéki és nyugatsibériai vogulok és osztjokokhoz tervezett utazásához az Akadémia erkölcsi és anyagi támogatását kéri.

Az I. osztályhoz tételik át.

31. Bemutattatnak az utolsó összes ülés óta megjelent akadémiai kiadványok és beérkezett nyomtatványok, ily renddel:

I. Testületektől:

- Arezzo.* Accademia Petrarca di Scienze. Lettere ed Arti. — Statuti. 1867.
- Baltimore.* Johns Hopkins University. — a) Circulars. Vol. VII. Nr. 60—62; b) Histor. and Politic. Studies. Fifth Ser. XI; c) American Chemical Journal. Vol. IX. Nr. 6.
- Bonn.* Verein von Alterthumsfreunden im Rheinlande. — Jahrbücher. LXXXIV. H.
- Brüssel.* Société R. de Numismatique. — Revue. 1888. I. Livr.
- Bukarest.* Academia Română. — Etymologicum Magnum Romaniae. T. II. Fasc. 1.
- Charlottesville.* University of Virginia. — Annals of Mathematics. Vol. I. Nr. 5. Vol. III. Nr. 5.
- Greenwich.* Royal Observatory. — Astronomical and Magnetical Observations in the year 1885.

- Helsingfors.* Bureau Central de Statistique de Finland. — Suomenmaan Tilasollinen Wuosikirja. 1887.
- Kopenhága.* Académie Royale de Copenhague. — *a)* Mémoires. 6-me Série. Vol. IV. Nr. 4. 5; *b)* Oversigt. 1887. Nr. 2.
- London.* Royal Society. — Proceedings. Vol. XLIII. Nr. 259. 260.
 „ R. Asiatic. Society. — Journal. Vol. XX. P. 1.
 „ R. Geographical Society. — Proceedings. Vol. X. Nr. 1.
 „ Angolkormány. — *a)* Statistical Abstract from 1872 to 1886; *b)* Challenger. Zoology. Vol. XX. XXI. & Plates. XXII.
- Moscou.* Société Impériale des Naturalistes. — *a)* Bulletin. 1887. Nr. 4; *b)* Meteorologische Beobachtungen. 1887. Erste Hälfte.
- München.* Historischer Verein von Oberbayern. — *a)* Jahresbericht 1885,6; *b)* Oberbayerisches Archiv. XLIV. Bd.
 Kön. Bayer. Akademie der Wissenschaften. — *a)* Sitzungsberichte d. philos. philolog. u. hist. Cl. 1887. Bd. II. H. 2; *b)* Sitzungsber. d. mathem. physikal. Cl. 1887. H. 2.
- Namur.* Société Archéologique. — Bibliographie. IV. Livrais. 1. Part.
- New-Haven.* Az Amerikai Journal szerkesztősége. — The American Journal of Science. Vol. XXXV. Nr. 205. (Két péld.)
- Palermo.* Reale Accademia di Scienze e Belle Arti. — Atti. (Nuova Ser.) Vol. IX.
- Regensburg.* Historischer Verein für die Oberpfalz und Regensburg. — Verhandlungen. XLI. Bd.
- Róma.* Olasz kormány. — Statistica delle opere pie. Vol. III. Veneto. Földmívelés ipar- és keresk. miniszter. — *a)* Bilanci comunali per l'anno 1888; *b)* Statistica delle cause di morte 1885.
 R. Accademia dei Lincei. — Atti. Ser. IV. Vol. III. Fasc. 6. 7.
- St. Pétersbourg.* Académie Impériale des Sciences. — *a)* Bulletin. T. XXXII. Nr. 1. (két péld.); *b)* V. Supplementband zum Repertor. für Meteorologie & Atlas.
 Société Impériale Russe de Géographie. — Iszveztia. T. XXIII. Kniš. 5.
- Stockholm.* Kön. Vitterhets Historie och Antiquitets Akademie. — Antiquarisk Tidskrift. X. D. 3. 4. H.
- Stuttgart.* Württembergischer Alterthumsverein. — Die Cistercienser Abtei Bebenhausen.
- Washington.* United States Geological Survey. — *a)* Monographs. Vol. XI; *b)* Mineral Resources. Calendar year 1885; *c)* Bulletin 30—32.
 Északamerikai kormány. — Annual Report of the Board Regents of the Smithsonian Institution for the year 1884.
- Philadelphia.* American Philosophical Society — Proceedings. Vol. XXIII. (Nr. 124.)
- St. Louis.* Academy of Science. — Transactions. Vol. IV. Nr. 4. (1878—1886.)
- New-York.* The Earth szerkesztősége. — The Earth. 1886: Nr. 1—7.

- K. K. Akademie der Wissenschaften. Bécs. — *a*) Anzeiger. 1887. Nr. 26–28; Cziml. és tartalomjegyzék.
- K. K. Kriegs-Archiv. Bécs. — Mittheilungen. Neue folge. II. Bd.
- K. K. Zoologisch-botanische Gesellschaft. Bécs. — Verhandlungen. XXXVII. Band. 4. Quartal.
- Alterthumsverein. Bécs. — *a*) Berichte u. Mittheilungen. Bd. XXIV; *b*) Monatsblatt. 1887: Nr. 10., 11., 12.
- K. K. Geolog. Reichsanstalt Bécs. — *a*) Verhandlungen. 1887: Nr. 16, 17; *b*) Abhandlungen. Bd. XI. 2-te Abth; *c*) Jahrbuch. XXXVII. Bd. 2. H.
- K. K. Archaeologisches Museum. Spalato. — Bulletino. A. X. Nr. 12.
- M. kir. belügyminisztérium. Budapest. — *a*) Magyarországi rendeletek tára. XXI. évf. 1887: 11. füz; *b*) Az 1887-ik évi törvények gyűjteménye. 3. füz.; *c*) Landesgesetzsammlung für das Jahr 1887: 3. Heft.
- M. kir. igazságügyminisztérium. Budapest. — A m. kir. igazságügyminisztérium működése 1875–1887. I. és II. 1. füz.
- Képviselőház. Budapest. — *a*) Jegyzőkönyvek. 1887–1892. 7/17. iv; *b*) Irományok. II. köt. 38.51. iv; *c*) Naplók. I. 15/52. iv; *d*) Az 1884/7-i irományok tartalommutatója.
- Királyi magyar tudomány-egyetem. Budapest. — Tanrend 1887/8 második felére. (10 példány.)
- Országos m. kir. statisztikai hivatal. Budapest. — *a*) Hivatalos közlemények. Fogházaink állapota 1872–1886-ban; *b*) Hivatalos Közlemények. Magyarország öt évi árúforgalmának eredményei; *c*) Magyarország árúforgalma Ausztriával és más országokkal 1887: 8. 9. füz.; *d*) Statisztikai Közlemények az osztrák-magyar monarchia vasútairól az 1885. évre.
- M. kir. Ferencz-József tudományegyetem. Kolozsvár. — *a*) Beszédék. 1886. Fasc. III. 1887/8. Fasc. I, II.; *b*) Tanrend 1887/8. II. felére.
- Délszláv-Akadémia. Zágráb. — *a*) Rad. LXXXII LXXXIII. LXXXIV.; *b*) Stari pisci Hrvatski. Kn. XV.
- Hrvatskoga Arkeologičkoga Društva. Zágráb. — Viestnik. Törvények és rendeletek tárának szerkesztősége. Zágráb. — Sbornik.
- Érseki iroda Eger. — Schematismus Cleri Archi-dioecesis Agriensis. 1888.

II. Magánosoktól :

- W. M. N. Loew. New-York. — Magyar Songs.
- Podhorszky Lajos. Páris. — Meidän Herramme Jesuksen Christuksen Uusi Testamenti.
- Naményi Lajos. Arad. — A régi magyar színészetről.
- Rosty Kálmán. Kalocsa. — Mária Lant. II.
- Dr. Dubay Miklós. Budapest. — Ujabb kóreseteim a metallotherapia köréből. 3-ik közl.
- Topinard P. Paris. — *a*) Revue d'Anthropologie. Nr. 2, 6; *b*) Présentation de Quatre Boshimans vivants; *c*) Crane trépané sur le vivant et après la mort.
- Keleti Károly. Budapest. — Közgazdasági és Statisztikai Évkönyv. Ujabb első évfolyam. (Két péld.)

Kanitz Ágost. Kolozsvár. — Magyar növénytani lapok. XI. évf.

Kóczán Ferencz. Budapest. — *a)* «Szemedbe nézve angyalom» dalra hangjegy ;
b) Két halotti beszéd és ima.

Rattkay E. Károly. P.-Teres. — A bitorlott rekeszben.

Téglás Gábor. Déva. — *a)* Újabb barlangok az erdélyrészi érczhegység délkeleti övéből ; *b)* A közép-marosvölgy őstörténelmi nevezetességű barlangjai ; *c)* Bericht über den Congress ungarischer Archäologen in Budapest ; *d)* Bergbaudenkmäler aus Dacien ; *e)* A boiczai barlangok s azok őstörténelmi jelentősége ; *f)* Újabb barlangi medve-leletek hazánkból ; *g)* A közép Marosvölgy barlangjai (két péld.) ; *h)* Jelentés a múlt nyáron őstörténelmi és bányászati érdekből tett utazásomnak őslénytani eredményeiről ; *i)* Az erdélyi medence őstörténelméhez ; *k)* Az őskori ember telepei Déva legközelebbi környékén ; *l)* Óskori nemes fémbányászatunk ; *m)* A közép Marosvölgy barlangtelepei : *n)* A manút nyomai Hunyadmegyében ; *o)* Zwei neue südungarische Knochenhöhlen ; *p)* A római bányászat Erdélyben ; *q)* Az aninai hegyi vasút és környéke ; *r)* Praehistoricus arany-, vas- és kőbányászati eszközök Dáciában.

Városi tanács. Nagy-Szeben. — Das Archiv der Stadt Hermannstadt und der Sächsischen Nation.

Tiszavölgyi társulat központi bizottsága. Budapest. — A tiszavölgyi társulat központi bizottságának 1887. decz 11-ki évi közgyűléshez intézett jelentése.

Osztrák-magyar bank igazgatósága. Budapest. — Az osztrák-magyar bankra vonatkozó alapokmányok.

D. X. Anoutschin. Moscau. — O deformirovanich cerepach naj-dennich w Rossii.

III. Nyomdákttól:

Réthy és fia. Arad. — Schematismus religiosorum ordinis minorum S. Francisci.

Kanner József. Brassó. — *a)* Jahres-Rechnung ; *b)* Zur Geschichte der Sanitäts-Verhältnisse in Kronstadt.

Alexi. Brassó. — Colectiunea Theochar Alexi. Brosura 2.

Athenaeum részvénytársulat Budapest. — *a)* Hivatalos statisztikai közlemények ; *b)* A budapesti és maros-vásárhelyi kir. főügyészeknek jelentése ; *c)* Jegyzék a Szt. István-társulat kiadványairól ; *d)* Schottola Ernő gyártmányainak árjegyzéke ; *e)* Magyarország áruforgalma Ausztriával és más országokkal. 1887. V. VI. VII. VIII. füz. ; *f)* Magyarország áruforgalma Ausztriával és más országokkal. 1887. jan.—jún. (magyar és német szöveg) ; *g)* A lelkészi congrua ; *h)* Poetika ; *i)* Vegytan ; *j)* Számítan 1. füz. ; *k)* Latin nyelvtan ; *l)* Olvasmányok ; *m)* Magyar olvasókönyv ; *n)* A budapesti állami telefon-hálózat előfizetőinek névsora. 1887. novemb. ; *o)* Szakácskönyv ; *p)* Viertes Lesebuch ; *q)* A Szt. István-Társulat kiadásában megjelent könyvek és tanszerek jegyzéke ; *r)* Emlékirat ; *s)* Liguori sz. Mária-Alfonz látogatásai ; *t)* Képes természetrajz ; *u)* Jegyzetek Homeros Iliasához ; *v)* Élmények Skandináviában ; *x)* Tudomány ; *y)* Pozsony ; *z)* Természettani tankönyv ; *aa)* Közgazdasági és Statisztikai Évkönyv. Újabb első évf. ; *bb)* Arany János balladái ; *cc)* Erstes Lese-, Real- u. Sprachbuch ; *dd)* Kriesch. A természetrajz elemei. II. rész ; *ee)* Magyar

nyelvtan; *ff*) Képes pesti szakácskönyv; *gg*) XIII. Leo pápa élete; *hh*) Constructiv planimetria; *ii*) Bubits Zsigmond beiktatása; *kk*) A budapesti szünidei gyermektelep-egyesület negyedik évi Értesítője; *ll*) Tilos; *mm*) A bécsi udvari kamara levéltárának magyar vonatkozású oklevelei; *nn*) A földjádék helye; *oo*) Az Athenaeum nagy képes naptára 1888; *pp*) A Szt. István-társulat naptára 1888; *rr*) Századok. XXI. 8. 9. 10. füz.; *ss*) Magyar-Zsidó Szemle. IV. évf. 10. sz.; *tt*) Nemzetgazdasági Szemle; XI. évf. 8—11. füz.; *uu*) Allocutio; *vv*) Magyar statisztikai Évkönyv. XVI. évf. 3. füz.; *xx*) Történelmi Tár. 1887. 4. füz.; *yy*) Földrajz. I. rész; *zz*) Katholikus Szemle. I. évf. 3. füz.; *a*) Psychologia; *β*) Kertészeti Lapok. II. évf. 10. 11. 12. sz.; *γ*) Házi szabályok; *δ*) Adresse der Katholiken Ungarns; *ε*) A katholika anyaszentegyház szertartásai; *ζ*) A cigány; *η*) A magy. nemz. Múzeum képcsarnokának lajtsroma; *θ*) Orvosok Zsebnaptára. 1888; *ι*) Cítanka; *κ*) Orvosi szoba-gymnastika; *λ*) A polgári törvénykezési rendtartás. I. II. köt.; *μ*) Julia; *ν*) Utasítás; *ξ*) Sallustius Crispus; *ο*) Földrajz; *π*) Katalog; *ρ*) Tankönyvek és taneszközök 1887/8. tanévre.

Bróza Ottó. Budapest. *a*) Halászati Lapok. VI. évf. 5. 6. sz.; *b*) Pester medicinisch-chirurgische Presse. 1887. Nr. 50, 51; 1888. Nr. 1. 2; *c*) Ankündigungsblatt. V. Jahrg. Nr. III. 112; *d*) Budapesti Lloyd. IX. évf. 128. 129. sz.; *e*) Magyar szesztermelők lapja. 1887. 21/22. sz.

M. kir. egyetemi nyomda Budapest. — *a*) Emlébeszéd Dr. Pauler Tivadar fölött; *b*) A fővárosi elemi iskolák új tanterve; *c*) A budapesti kir. magyar tudományegyetem tanrende 1887/8. második felére; *d*) Részletes utasítás; *e*) Szabályrendelet; *f*) Az országos tanítói nyugdíj- és gyámalap 1886-ik évi állapotáról jelentés; *g*) A közoktatás állapotáról jelentés 1886/7; *h*) Néptanítók lapja. XX. évf. 97—105. sz.; XXI. évf. 1—6. sz.; *i*) Herkules. IV. évf. 49—52. sz.; *k*) Magyar ifjúság. V. évf. 1. 9. 10. 11. füz.

Hornyánszky V. Budapest. — *a*) Énekes könyv; *b*) Emlékkönyv; *c*) Miért kell olvasnom a bibliát?; *d*) Girigáré; *e*) Protestáns népkönyvtár. I. évf. 11. 12. sz.; *f*) Posta- és távirtdai czim- és névtár; *g*) Aus Macht zum Licht; *h*) Névsor; *i*) Zpráva; *k*) A magyarorsz. protestáns egyház története; *l*) Orsz. tanáregyesületi Közlöny. XXI. évf. 4. 5. füz.; *m*) Keresztyén népbarát. 1887. 12. sz.; 1888. 1. sz.; *n*) A bányai evang. egyházkerület 1887-i jegyzőkönyve; *o*) Községi Közlöny. IX. évf. 48—52. sz.; X. 1. 2. sz.; *p*) Pálmaágak. XIII; *q*) Othello; *r*) Postbuch. 1888; *s*) Postakönyv. 1888; *t*) Wýklad; *u*) Slovenské Noviny. II. évf. 178—197. sz.; III. évf. 1—4. sz.; *v*) Téli újság. IX. évf. 1—5. sz.; *y*) Irodalmi Értesítő. I. évf. 1—3. sz.; *z*) Postatakarékpénztári Közlöny. 1887. 12. és tartalomjegyzék. 1888. 1. 2. sz.; *aa*) Posta- és távirtda-rendeletek tára. 1887. 10—18. sz.; *bb*) Posta- és távirtda-rendeletek tára. 1887. 9—17. sz. magyar és szláv nyelven; *cc*) Baross Gábor miniszter jelentése a postatakarékpénztárak 1886-i működéséről; *dd*) 14 drb különféle nyomtatvány.

Schodisch Lajos. Felső-Eőr. — *a*) Engedélyokmány; *b*) Rechnungsabschluss.

Sauter Pál. Késmárk. — Die Tragödie des Menschen.

Tóth László. Kecskemét. — *a*) Az európai nemzetközi jog vezérfonala; *b*) A tolnai ref. egyházmegye 1887-i közgyűlésének jegyzőkönyve; *c*) A kecskeméti

főreálisok 1886/7-i Értesítője; *d*) A kecskeméti kegyesrend. főgymnas. Értesítője 1886/7-ről; *e*) A gyöngyi reform. gymnasium Értesítője 1886/7; *f*) A pestmegyei ágost. hitv. ev. esperesség 1887-i közgyűlésének jegyzőkönyve; *g*) A pestmegyei ev. papi, tanári, tanítói segélyegylet alapszabályai; *h*) A magyar stílről felolvasás; *i*) A kecskeméti polg. leányiskola könyvtárának jegyzéke 1887; *k*) Mértan; *l*) Nehéz időben előjárói jelentés; *m*) Kis pillangók; *n*) A kecskeméti rahsegélyző egyesület alapszabályai; *o*) A kecskeméti iparegyesület 25 éves múltjának ismertetése; *p*) Egy kis felvilágosítás.

Ziegler Károly. Komárom. — A komáromi történeti és régészeti egyesület 1887-i jelentése.

Fischel Fülöp. Nagy-Kanizsa. — Első álmaim.

Wajdits József. Nagy-Kanizsa. — Schematismus.

Drotleff József. Nagy-Szeben. — Verzeichniss.

Krafft W. Nagy-Szeben. — *a*) Predigt; *b*) Satzungen; *c*) Vierter Bericht des Lutherhauses; *d*) Jahresbericht des Vereins für siebenbürg. Landeskunde; *e*) Archiv des Vereins für siebenbürg. Landeskunde. XXI. Bd. 2. H.

Stampfel és társa. Pozsony. — *a*) Paedagogiai Zsebnaptár 1887/8; *b*) Tanulók könyvtára. 42—44. füz.; *c*) Lányok naptára. 1887/8; *d*) Tanári zsebkönyv. 1887/8; *e*) Tanulók naptára. 1887/8; *f*) Schmid Kristóf elbeszélései. I—VI. köt.; *g*) A magyar ifjúság könyvesháza. 19—22 füz.; *h*) Limude Schaaschnym; *i*) Héber hangoztató; *k*) Modor sz. k. város iparostanulók-iskolájának Értesítője 1886/7; *l*) Ötvenhatodik évi jelentés a pozsonyi kisdud-óvodákról; *m*) A pozsonyi kir. Akadémia személyzeti létszáma. 1887/8; *n*) Modor sz. kir. város költségvetése; *o*) Leányvilág. V. évf. 1. szám; *p*) Culturhistorische Reminiscenzen. I. Th.; *q*) Számoló könyv. 5. füz.; *r*) Magyar nyelvgyakorló; *s*) Az ábrázoló geometria elemei; *t*) Hasznos multságok. III.; *u*) Die Wildschützen; *v*) A Hummel emlékszóbor; *x*) Magyar nyelv-tan; *y*) Keresked. és polit. számtan. I. rész; *z*) Válasz Masznyik Endre úrnak; *aa*) Egyházzogtan. I. füz.; *bb*) Kis magyar-német szótár; *cc*) Válogatott elbeszélések; *dd*) A pozsonymegyei gazdasági egyesület Értesítője. 1887. 5. 6. sz. és *ee*) 11 drb. különféle apró nyomtatvány.

Wigand F. K. Pozsony. — *a*) Erkölcsei elbeszélés; *b*) Magyar daltár, VI. köt.; *c*) Whistpieler; *d*) Die Patienen; *e*) Langer Butt; *f*) Halifax; *g*) Cotillon-Tänzer; *h*) Pagat-Ultimo; *i*) Grammatik der Volapük; *k*) Mazur; *l*) Početnica. 1—4. füz.; *m*) Weltgeschichte. 11—13. H.; *n*) Számoló könyv. 4. füz.; *o*) Luther élete 1—6 füz. *p*) Cook a tengerész; *r*) Paedagogiai Plutarch. 14/15. füz.; *s*) Zweiter Jahresbericht der Pressburger Handels-Akademie 1886/7; *t*) A pozsonyi keresk. Akadémia jelentése 1886/7.; *u*) A magyarhoni ev. egyetemes egyház theologiai Akadémiájának Évkönyve 1886/7; *v*) A pozsonyi természettud. és orvosi egyesület közleményei. Új foly. 6. füz.; *w*) Dein Gott; *x*) Kunst im Lottospiel; *z*) Magyar-francia nyelv-tan; *aa*) Gondolat. VIII. évf. 6/7. sz. IX. évf. 8—12.; *bb*) Pozsonymegyei Közlöny. Mutatványszám; *cc*) Evangélikus egyház és iskola. V. évf. 27—52. sz.; *dd*) Entwurf der Statuten des Pressburger Weingärtner-Vereines; *ee*) Bericht über die Thätigkeit des Pressburger Weingärtner-Vereines 1886.

Skarnitzel J. örökösei. Szakolcza. — *a*) Egyházi és világi dalok gyűjteménye ;
b) Konvalinszky.

Csanád-egyházmegyei könyvsajtó. Temesvár. — *a*) Lesebuch. I. Th ; *b*) Attila u. Napoleon I. *c*) Délmagyarországi nyomdai és kiadó szövetkezet ; *d*) Ordo officii divini dioecesis Csanádiensis ; *e*) Dubovna Rana ; *f*) Ein Wort vor der Wahlen ; *g*) Istoria Romanirol ; *h*) Deutschlands Kolonien u. Kolonialpolitik ; *i*) Jung Ella's Brautstand ; *k*) Katholische Gebete ; *l*) Levelek egy fiatal lelkészhez. I. köt ; *m*) A keresztény vallás áldásai ; *n*) A temesvári r. kath. főgymnasium Értesítője 1886/87 ; *o*) A Darwinismus erkölcstana ; *p*) Természettudomány és szentírás ; *q*) Introductio ; *r*) Divina Commedia III. része. 1. füzet ; *s*) A katolikus vallás tankönyve. I—III. rész ; Világtörténet I. II. köt ; *u*) Bölceleti folyóirat. 1887 : 1., 2., 3., 4. füz. ; *v*) Havi Közlöny ; 1887 ; 1—12. sz.

Bittermann Nándor. Zombor. — *a*) Az apatini Casino-egyesület könyvtárának jegyzéke ; *b*) A zombori izraelita-nőegyesület alapszabályai ; *c*) Torontálszka Zsupania.

IV. Saját kiadásbeli munkák :

Almanach. 1888.

Értesítő. XXI. évf. 7. sz.

Nyelviud. Közlem. XX. 3. füz.

Budenz József. Az ugor nyelvek összehasonlító alaktana. II. füz. (Külön lenyomat.)

Történettud. Értekez. XIII. 8. sz.

Társadalmi Értekezések. IX. 4.

Gelcich József. Raguza és Magyarország összeköttetéseinek oklevéltára (két példány).

Magyarországi történelmi emlékek. I. oszt. Okmánytárak. 27. kötet. (Alvinczy okmánytára. III. köt.)

Archaeologiai Értesítő. VII. évf. 5. sz.

Mathemat. és természettud. közlemények. XXII. 4. 5. 6.

A könyvtárban helyeztetnek el.

A

MAGYAR TUDOM. AKADÉMIA

É R T E S Í T Ó J E.

HETEDIK AKADÉMIAI ÜLÉS.

A II. osztály m á s o d i k ülése.

1888. február 6-án.

PULSZKY FERENCZ t. t. osztályelnök elnöklése alatt.

33. Pulszky Ágost lev. tag «A jog- és állambölcsészet feladatai» cz. székfoglalóját olvassa.

Tudomásúl vétetik.

34. Szádeczky Lajos, mint vendég, következő cz. értekezést olvas: «Izabella királyné és János Zsigmond Lengyelországban (1552--1556)».

Tudomásúl vétetik.

NYOLCZADIK AKADÉMIAI ÜLÉS.

A III. osztály m á s o d i k ülése.

1888. február 13-án.

THAN KÁROLY r. t. osztályelnök elnöklése alatt.

36. Schuller Alajos l. t. «a) Az arzennek sárga illékony módosulásáról. b) A Senurmontit és Valentinit chemiai alkotásáról».

37. Krenner József r. t. «A piseki Bertrandit optikai viszonyairól».

38. Lendl Adolf műegyetemi tanársegéd részéről: «A pókok, különösen a kerekhálós pókok természetes osztályozásának megkísérlése», beterjeszti Kriesch János l. t.

39. Liebermann Leó részéről: «a) A nuclein mesterséges előállítása. b) Embryo-chemiai vizsgálatok», megismerteti Than Károly r. t.

KILENCZEDIK AKADÉMIAI ÜLÉS.

Az I. osztály harmadik ülése.

1888. február 20-án.

HUNFALVY PÁL r. t. osztályelnök elnöklése alatt.

41. Thewrewk Emil r. t.: «József főherczeg cigány nyelvtanása a cigányokra vonatkozó egyéb kutatások» című székkfoglaló értekezését az osztály elébe terjeszti.

Rendes tagsági oklevelének kiadása határozottatik.

42. Télfy Iván l. t. «Három francia hellenista» című értekezése az idő előre haladottsága miatt a jövő ülésre halasztatik.

TIZEDIK AKADÉMIAI ÜLÉS.

Összes ülés.

1888. február 27-én.

STOCZEK JÓZSEF akadémiai másodelnök úr elnöklése alatt.

44. Zichy Antal t. t. felolvassa emlékbeszédét Fábian Gábor 1877. december 10-dikén elhunyt rendes tag fölött.

Az Emlékbeszédek során közrebocsáttatik.

45. Főtitkár bejelenti az Akadémia két kiváló külső tagjának Fleischer Henriknek Lipszében és Wiedemann Ferdinándnak Sz.-Pétervárott bekövetkezett elhúnytát.

Az Akadémia fájdalmas részvétellel veszi tudomásul a súlyos veszteséget, mely az európai tudományosságot e két jeles munkásának halálával érte, és felhívja az I. osztályt, hogy az emlékbeszéd megtartásáról gondoskodjék.

46. Az osztályok bemutatják véglegesen megállapított költségvetéseiket.

a) Az I. osztály a rendelkezésére bocsátott 15000 frtot a következőképen osztotta föl:

1. Saját munkálataira	4301 frt 80 kr.
2. A Nyelvtudományi Bizottság munkálataira ..	5198 » 20 kr.
3. Az Irodalomtörténeti » » ..	3500 » — »
4. A Classica-Philologiai » » ..	2000 » — »
Ezen felül Kazinczy Ferencz munkáinak kiadására a Kazinczy-alaphól.....	1000 » — »

Dr. Munkácsi Bernát és dr. Pápai Károly vogulföldi tanulmányútja a Regulyalaphól 1500 frtot vesz igénybe.

b) A II. osztály a rendelkezésére bocsátott 29150 frtot a következőképen osztotta föl:

1. Saját munkálataira	7200	frt.
2. A ^s Történelmi Bizottság munkálataira	12000	»
3. Az Archaeologiai » »	6000	»
4. A Nemzetgazd. » »	3950	»

Mivel pedig a Nemzetgazdasági Bizottság nyomós okokkal igazolta, hogy 4700 frtra előirányzott költségvetését le nem szállíthatja a nélkül, hogy szerződéseken alapuló kötelezettségeit megszegné: a II. osztály azon kérelemmel fordul az Igazgató Tanácshoz, hogy a hiányzó 750 frtnak a II. osztály jövő évi költségvetésének terhére való előlegezését engedélyezze.

c) A III. osztály a rendelkezésére bocsátott 16950 frtot a következőképen osztotta föl:

1. Saját munkálataira	10350	frt.
2. A Matematikai és Természettudományi Bizottság munkálataira	5000	»
3. A Hadtudományi Bizottság munkálataira	1600	»

Az összes ülés e jelentéseket tudomásul veszi és az Igazgató Tanács elé terjeszti.

47. A honvédelmi m. kir. miniszter január 29-iki átiratában értesíti az Akadémiát, hogy a Hadtudományi Bizottság által közrebocsátandó «Hadtörténelmi Közlemények» cz. folyóiratból, a honvédparancsnokságok, csapatok és intézetek részére 100 példányt fog megrendelni.

Örvendetes tudomásul vétetik.

48. Főtítkárral jelenti, hogy az utolsó összes ülésen Pauler Gyula és Thaly Kálmán r. tt. által a budget tárgyalása ügyében benyújtott indítvány tárgyalására az osztályok következő tagjaikat küldötték ki:

Az I. osztály Hunfalvy Pál, Gyulai Pál,

A II. osztály Pauler Gyula, Thaly Kálmán,

A III. osztály Than Károly, Szabó József rendes tagokat.

A bizottság felhivatik, hogy megalakulván, az indítványt tárgyalás alá vegye és jelentését az összes ülés elé terjeszszze.

49. A II. osztály dr. Pikler Gyula egyet. magántanár részére engedélyt kér, hogy «Az objektív létben való hit lélektana» cz. munkáját a II. osztály egyik ülésén felolvashassa.

Az engedély megadatik.

50. A III. osztály előterjeszti javaslatát dr. Rózsay József jutalmi alapítványának szabályzata tárgyában:

Dr. muraközi Rózsay József alapítványa. — Dr. muraközi Rózsay József a M. T. Akadémia levelező tagja, budapesti gyakorló és sz. Rókus-kórházi főorvos, végrendeletileg 5000 frtnyi összeget hagyott az Akadémiának, oly czélból, hogy annak kamataiból két-évenként valamely orvosi vagy természettudományi munka jutalmaztassék. Az alapítvány az örökösökkel kötött és az Igazgató Tanács által jóváhagyott egyezség alapján 15% levonással az Akadémia pénztárába befizetett. Az Igazgató Tanács határozata alapján a befizetett összeg addig kamatoztatik, míg az 5000 frtra megnő. Így az első jutalmazásra a kamatok 1892-ben válnak esedékesekké.

Az Akadémia a jutalmazásra a következőket állapítja meg:

1. Ez alapítvány kamatai két-évenként felváltva egy orvosi és egy természettudományi munka jutalmazására fordítatnak. Az első két éves cyculus kezdődik

1890-ben az évi nagygyűléssel és lejár az 1892-iki nagygyűléssel, melyen a jutalmazás orvosi munka díjazásával kezdődik. A következő két éves cyclusok aztán így következnek: 1892—1894-ig természettudományi, 1894—1896-ig orvosi, 1896—1898-ig természettudományi cyclus s így tovább.

2. E czélból az Akadémia III. osztálya a cyclust megkezdő nagygyűlést megelőzőleg négy hónappal (tehát első ízben 1890. januárban) nyílt pályázatot hirdet, oly ajánlatok megtételére, melyek az orvosi vagy természettudományok valamely fontosabb kérdésének megoldását célzó észleletek és kísérletek tervezeteit tartalmazzák, egyszersmind annak is kijelölésével, hogy a pályázó kitűzött feladatát mily segédeszközökkel, mily nyilvános vagy magán laboratoriumban vagy intézetben szándékozik megfejteni. A benyújtott tervezetek megbírlása után a legjobb és legfontosabb kérdésre vonatkozó terv benyújtóját, ha annak kivitelére kellő kilátás mutatkozik, a végrehajtással megbízza, a megbízás a két évi cyclust megkezdő nagygyűlésen kihirdetetik.

3. A megbízott észleleteinek és kísérleteinek eredményét összeállítva és írásban kidolgozva, a két évi cyclust befejező nagygyűlés előtti február végéig az Akadémia főtitkári hivatalához benyújtja. A benyújtott dolgozatot a III. osztály hírlat alá veszi s kedvező eredmény esetén jutalmazásra ajánlja. A jutalmazás a cyclust bezáró nagygyűlésen kihirdetetik.

4. Csak saját észleletek és kísérleteken alapuló oly önálló becsű dolgozatok tarthatnak igényt a jutalomra, melyek a tudományt ténylegesen új ismeretekkel gazdagítják.

5. A jutalmazott munka a szerző tulajdona marad, tartozik azonban annak tartalmát a III. osztály Értesítőjében kimerítő kivonathan közzétenni.

6. Ha a nyílt pályázat sikertelen maradna, akár azért mert pályázó nem jelentkeznék, akár azért mert a benyújtott munka jutalomra nem tartatnék érdemesnek: az esedékes két évi kamatok, a megelőző négy év folyamán megjelent vagy ismeretessé lett legjobb és legönállóbb becsű magyar orvosi, illetőleg természettudományi értekezés-, munka-, fölfedezés- vagy találmánynak jutalmazására ítéltek oda. E négy év a kétéves cyclust bezáró nagygyűlést megelőző január 1-étől visszaféle számított negyedik év január 1-ével kezdődik.

Az Akadémia a javaslatot elfogadja és a szabályzatnak az Ügyrendbe való fölvételét elhatározza.

51. Dr. Than Károly r. t. lepecsételt levelet nyújt be, azon kéréssel, hogy az, elsőbbségi jogának megóvása végett, az Akadémia levéltárában helyeztessék el.

A levél az Akadémia levéltárában fog őriztetni.

52. Bemutattának az utolsó összes ülés óta társulatoktól, egyesektől és nyomdaktól beérkezett nyomtatványok és az ezen idő alatt megjelent akadémiai kiadványok, ily renddel:

I. Testületektől.

- Baltimore.* Johns Hopkins University. — *a)* American Journal of Mathematics. Vol. X. Nr. 2; *b)* American Chemical Journal. X. Nr. 1.
- Berlin.* Gesellschaft für Erdkunde. — *a)* Zeitschrift. Bd. XXIII. H. 1₂; *b)* Verhandlungen. Bd. XIV. Nr. 10. Bd. XV. Nr. 1.
- Calcutta.* R. Asiatic Society of Bengal. — Vaise'shida-Darsanam.
- Christiania.* Universitét R. de Norvége. — *a)* Forhandlinger ved de skandina-

- visk Naturforskeres. 1886; *b*) Guderne hos Vergil; *c*) Catuls Digtning, af Brachmann; *d*) Catul's Digtning af Stenersen; *e*) Udsigt; *f*) Joannis Agricolaë Islebiensis Apophtegmata; *g*) Viridarium Norvegicum. I. Bd. 2. H. II. Bd. 1. H.
- Darmstadt.* Historischer Verein für das Grossherzogthum Hessen. — Quartalblätter. 1887. Nr. 1,4.
- Dorpat.* Bericht über die Ergebnisse der Beobachtungen an den Regenstationen der kaiserlichen livländischen gemeinnützigen u. ökonomischen Societät für das Jahr 1886.
- Firenze.* R. Accademia della Crusca. — Atti. 1887. decembre.
» » Società entomologica italiana. — Bulletino. XIX. trimestri 3. e. 4.
- Kopenhága.* Societé R. des Antiquaires du Nord. — Mémoires. N. Ser. 1887.
- London.* Agricultural Departement. *a*) Agricultural produce Statistics. 1887; *b*) Agricultural Returns of Great Britain. 1887.
» Society of Antiquaries. — Proceedings. Sec. Ser. Vol. XI. Nr. 4.
» R. Geographical Society. — Proceedings. Vol. X. Nr. 2.
» Royal Society. — Proceedings. — Vol. XLIII. Nr. 261. 262.
- Madras.* «Lokananda Patrica» szerkesztésége. — Lokananda Patrica. Nr. 1. 2.
- Montreal.* The Canadian Record of Science. — Vol. III. Nr. 1.
- New-York.* American Geographical Society. — Bulletin. 1887. Nr. 4. (Vol. XIX.)
- New-Haven.* Az amerikai Journal szerkesztésége. — The american Journal of Science. Vol. XXXV. Nr. 206.
- Paderborn.* Verein für Geschichte u. Alterthumskunde Westfalens. — Zeitschrift. 45. Bd.
- Riga.* Gesellsch. für Geschichte u. Alterthumskunde der Ostseeprovinzen Russlands. — Sitzungsberichte. 1887.
- Roma.* R. Accademia dei Lincei. — Atti. Rendiconti. Ser. IV. Vol. III. Fasc. 8. 9.
» Közoktatási miniszterium. — La edizione nazionale delle opere di Galileo.
- St. Pétersbourg.* Societé Impériale Russe de Géographie. — Beobachtungen der russischen Polarstation an der Lenamündung.
» Physikalisches Central-Observatorium. — Annalen. Jahrg. 1886. II. Th.
- Cs. kir. osztrák földmívelési minisztérium. Bécs. — Bilder von den Lagerstätten des Silber u. Bleibergbaues zu Pfübram u. des Braunkohlen-Bergbaues zur Brüx, szöveg és Atlas.
- Kais. Akademie der Wissenschaften. Bécs. — Anzeiger. 1888. 1—3.
- K. k. Geolog. Reichsanstalt. Bécs. — Verhandlungen. 1887. Nr. 18; 1888. Nr. 1.
- K. k. Statistische Central-Commission. Bécs. — Oesterreichische Statistik. XV. Bd. 2. H. XVI. Bd. 3. 4. H. XVII. Bd. 2. H.
- K. k. militär-geographisches Institut. Bécs. — Mittheilungen. VII. Bd. 1887.
- Kärtnerischer Geschichtsverein. Klagenfurt. — Carinthia. LXXVII. Jahrg.
- Kön. böhm. Gesellschaft der Wissenschaften. Prága. — Zrání, Oplozeni a Rýhováni vajíčka.
- K. k. Archaeologisches Museum. Spalato. — Bulletino. Ann. XI. Nr. 1.

- M. kir. belügyminisztérium. Budapest. — *a)* Rendeletek tára 1887. 12. füz. ; *b)* Szierka. 1887. 3. Sváz ; *c)* Collectiunea legilor. 1887. Fasc. 3.
- Vallás- és közoktatási m. kir. minisztérium. Budapest. *a)* Jelentés az orsz. tanítói nyugdíj- és gyámalap 1886-ik évi állapotáról ; *b)* Jelentés a közoktatás állapotáról 1886/7-ben ; *c)* Zeitschrift des k. sächsischen statistischen Bureaus. XXXIII. Jahrg. 1. u. 2. H. ; *d)* Groot «Herinneringen aan Bli-tong» és atlasz hozzá.
- M. kir. igazságügyi minisztérium. Budapest. — A m. kir. igazságügyminisztérium működése 1875—1887.
- Országos m. kir. statisztikai hivatal. Budapest. — *a)* Magyarország áruforgalma Ausztriával és más országokkal. 1887. 10. füz. ; *b)* Magyar statisztikai Évkönyv. XV. évf. 5. és 11. füz.
- Magyar Jogászegylet. Budapest. — Magyar jogászegyleti értekezések. XXXVI. sz.
- Magyar földrajzi társaság. Budapest. — Közlemények. XVI. köt. $\frac{1}{2}$ füz.
- Magyarhoni Földtani Társulat. Budapest. — Földtani Közlöny. XVII. köt. 7—12. füz.
- Délszláv Akadémia. Zágráb. — *a)* Monumenta. Vol. XVIII ; *b)* Rad. Kn. LXXXV ; *c)* Rječnik. Sv. 9.

Keszthely. — A m. kir. gazdasági tanintézet 1887-ki Évkönyve.

Eger. — Az érseki joglyceum tanrendje 1887/8. második felére.

Nagygyűrad. — A kir. jog- és államtud. kar tanrendje 1887/8. második felére.

Nagy-Kőrös. — Tudósítás az ev. ref. főgymnasiumról az 1884/5., 1885/6., 1886/7. tanévben.

II. Magánosoktól :

Herm. Schnauss. Düsseldorf. — Das ABC der modernen Photographie.

Dr. O. Donner. Helsingfors. — Vergleichendes Wörterbuch der finnisch-ugrischen Sprachen. III.

Majláth Béla. Budapest. — A sorsvető könyvek és egy ismeretlen XVI. századbeli magyar fortuna.

Dr. Szabó József. Budapest. — A budapesti egyetem ásványtani intézetének százados története és jelen állapota.

Rónay Horváth Jenő. Budapest. — Harczászat. II. rész. Alkalmazott harczászat. (Két példány.)

A. C. Petrušević. Lemberg. — Lingvistično-Istoričeskij Razsuždenija.

Szumrák Pál. Budapest. — *a)* Lebensgeschichte Napoleons, Kaisers der Franzosen ; *b)* Hübners Biblische Historien ; *c)* Geschichte aller Päbste ; *d)* Geschichte Julius Cäsars. I. Bd. ; *e)* Radenhausen. Isis. I—IV. Bd. ; *f)* Gr. Széchenyi. Licht ; 1. 2. füz. ; *g)* Radenhausen. Osiris. I. II. Bd. ; *h)* Tormay. Medizinische Topographie der Stadt Pest ; *i)* Neue Berg-Ordnung des Königreichs-Ungarn.

Podhorszky. Páris. — Naujas Testamentas.

Szakkbizottság. Budapest. — Kereskedelmi szótár. I. II.

Nagymihályi és sztárai gróf Sztáray Antal. Budapest. — A nagymihályi és sztárai gróf Sztáray család oklevéltára. I. köt.

Balogh Ágost kanonok és plébános. Felső-Kocskócz. — *a)* Atlas Marianus ; *b)* Pre-

digen; c) Stato del Clero e popolo della Diocesi di Spalato e Macarsca per l'anno 1865; d) Via lactea ad caelum ducens; e) Pauli Laymann. Societatis Jesu theologiae Moralis; f) Missale Romanum; g) Concordantiae majores Sacrae Bibliae; h) Conciones.

Fischer Károly Antal. Budapest. — A hunok és magyarok «fekete» illetve «fehér» elnevezésének megfejtése.

Don Atto Paganelli. Milano. — La Cronologia rivendicata.

III. Nyomdákttól:

Réthy L. és fia. Arad. — Évi jelentés a borossebesi járás 1887. évi közigazgatási viszonyairól.

Görög-kath. Seminarium nyomd. Balázsfalva. — a) Compendiu de Gramatica romăna

b) Geografia; c) Esercitie practice; d) Planimetrie constructiva.

Alexi. Brassó. — Frei Muieri.

Kammer József. Brassó. — Rechenschafts-Bericht.

Franklin-Társulat. Budapest. — a) Olesó könyvtár. 225—235. sz.; b) Magyar klasszikusok új kiadása. 7—22. füz.; c) Csöndes hullámok; d) Kisebbségi költemények; e) Jézus, karácsonyi ének; f) A nők a tükör előtt; g) Szóktetés a zárdából; h) A hódító Robur; i) *Szt. Gellért*; k) Műtörténeti tanulmányok; l) A történelem regénye; m) Életem emlékei; n) Zsebkönyv a m. kir. csendőrség számára. 1888; o) Vig órák; p) Pásztói költeményei; r) Naplótöredékek; s) Szemelvények a zsoltárokból; t) A győri kolera-járvány; u) A binár algebrai alakok invariánsai; v) Csepreg mezőváros története; x) Das erste Jahrhundert; y) 1848 és 1849-ből; z) Földrajz, 2. füzet; aa) A magyarországi középiskolákban 1850—1885-ig megjelent összes programtervezések repertoriuma; bb) Olvasókönyv; cc) Az osztrák-magyar monarchia politikai földrajza; dd) Irály és költészettan; ee) Erdély edényes flórájának helyeshíttett foglalata; ff) Tanulmányok a véglenyek köréből; gg) Magyar történeti életrajzok. III. évf. 5. füz.; hh) Gróf Sztáray család oklevéltára. I. köt.; ii) Állattani atlasz; kk) Das prähistorische Schanzwerk von Lengyel; ll) Országos mintarajziskola szervezete; mm) Mittheilungen aus dem Jahrbuche d. kön. ung. geolog. Anstalt. VIII. Bd. 5. H; nn) Régi magyar házassági jog; oo) Schlemihl Péter; pp) Népszerű természettudományi füzetek. 1887: 3. füz. és X. köt. 60. füz.; rr) Philologiai Közlöny. XII. 1. füz.; ss) Magyar jogászegyleti Értekezések IV. 2., 3. füz.; tt) Nemzeti nőnevelés. VIII. évf. 1/2. és 6—10. füz.; uu) Döntvénytár. Új folyam. XVII. XVIII. köt.; vv) Latin nyelvtan; xx) Latin gyakorló könyv; yy) Gyümölcsészeti és konyhakészítési füzetek. VIII. évf. 6—12. IX. 1. füz.; zz) Egészség. 1887: 4. 5/6. 1888: 1. füz.; a) M. kir. földtani intézet Évkönyve. VII. köt. 6. füz.; b) Földtani közlöny XVII. 7/8. 9/11; c) Természettudományi füzetek. XI. 1; d) Művészi ipar. II. évf. 4—6. sz.; e) Turul. V. 3., 4. füz.; f) Magyar Salon. IV. évf. máj.—decz. V. évf. január, február.

Hornyánszky Viktor. Budapest. — a) A községi ügykezelés kézikönyve; b) Pálmaágak. X. XIV. XV. füz.; c) Felső nép- és polgáriskolai közlöny. V. évf. 1. sz.; d) Országos Középiskolai tanáregyesületi közlöny. XXI. évf. 6. füz.;

e) A bányai ág. hitv. egyházkerület egyházi perrendtartása; f) Mészeti Lapok. IX. évf. 1. 2. sz.; g) Publicationen der Ethnologischen Mittheilungen aus Ungarn. III; h) Községi Közlöny X. évf. 3—6. sz.; i) Slovenské Noviny. III. Roč. 5—16. Óisl; k) Keresztyén Népbarát III. évf. 2. sz.; l) Téli Ujság IX. évf. 6—9 sz.; m) M. kir. Takarékpénztári Közlöny. 1888. 2. sz.; n) Irodalmi Értesítő I. évf. 4., 5. sz.; o) M. kir. posta- és távirda-rendeleték tára. 1888: 1—4. sz. és Tárgymutató az 1887-i folyamhoz; p) M. kir. posta- és távirda-rendeleték tára. (Magyar és szláv szöveg). 1888. 1—3. sz.; r) Tárgymutató a m. kir. távirászati rendeletek tára 1887-ki folyamához; s) A sorsvető könyvek; t) Újévi egyházi beszéd; u) Vingtième rapport du Home Suisse; v) Névjegyzék; z) Három darab apróbb nyomtatvány.

Városi könyvnyomda. Debreczen. a) Protestáns Néptanító I. évf. 1. sz.; b) Statisztikai beszámoló; c) A magyar nyelvtan rövid áttekintése; d) Nőtan; e) Orgonavirágok; f) A debreczeni Casino könyvtárának könyvjegyzéke; g) Emlékövek; gy) Verzeichniss einer Sammlung von Goldmünzen etc.; h) Szt. Mihály község története; i) 12 darab különféle jegyzőkönyv; k) 2 darab Évkönyv; l) 7. különféle Értesítő; m) 10 különféle Évi jelentés és zárszámadás; n) 22 különféle Utasítás, Szabályrendelet és Alapszabály; o) 21 különféle apróbb nyomtatvány; p) Egyedül hit által; r) Erkölciség szabad akarat nélkül; s) Latin mondattan.

Schodisch Lajos. Felső-Eőr. — 8 darab apróbb nyomtatvány.

Tóth László. Kecskemét. — Protestáns pap. VIII. évf. 1—12. sz.

Imreh S. Maros-Vásárhely. — A marosvásárhelyi ev. ref. Collegium könyvnyomdájának száz éves története.

Krafft W. Nagy-Szeben — a) Jahresbericht; b) Statuten.

Steinfeld Béla. Sárospatak. — Tanulmányok.

Skarnitzel F. Szokolca. — Umučenie.

Kirchner özvegye. Versecz. — Zwanzigste General-Versammlung.

Bittermann Nándor. Zombor. — A bács-bodrogmegyei gazdasági egyesület tagjainak névsora 1888-ban.

IV. Saját kiadásbeli munkák :

Értesítő. XXI. évf. 8. sz.

Emlékbeszéd. IV. köt. 9. sz.

Nyelvemléktár. IX., X. köt.

Társadalmi Értekezések. IX. köt. 5. sz.

Marczali Henrik. Magyarország története II. József korában. III. köt.

Pesty Frigyes. Magyarország helynevei történeti, földrajzi és nyelvészeti tekintetben. I. köt.

Methematikai és természettudományi közlemények. XXII. 7. 8. sz.

A könyvtárban helyzetnek el.

III. IGAZGATÓSÁGI ÜLÉS.

1888. márczius 4-én.

STOCZEK JÓZSEF akad. másodelnök úr elnöklése alatt.

22. Olvastatik az Akadémia 1887. évi számadásainak megvizsgálására kinevezett bizottság jelentése, mely szerint a bizottság a számadásokat pontosan vezetteknek, egyes tételeit az intézet könyveivel és az ott létező iratokkal teljesen egyezőknék, a pénztárban elhelyezett értékpapirokat pedig legnagyobb rendben találta.

Az Igazgató Tanács örömmel veszi tudomásul, hogy a Magyar Földhitelintézet az Akadémia vagyonát és számadásait, mint az előtt, úgy a múlt évben is lelkiismeretes pontossággal és elismerésre méltó buzgósággal kezelte. Ezért az intézetnek legőszintébb köszönetét fejezi ki, az 1887. évi számadásokra nézve a fölmentést a jelen jegyzőkönyv kivonatában kiadni határozza, és Trebitsch Ignác földhitelintézeti főkönyvvezető úrnak fáradozásaiért, köszönetének nyilvánítása mellett, százhusz arany tiszteletdíjat utalványoz.

23. Bemutattatnak az Akadémia osztályainak véglegesen megállapított költségvetései, melyeknek kapcsán a II. osztály azon kérelemmel fordul az Igazgató Tanácshoz, hogy mivel a Nemzetgazdasági Bizottságnak 4700 frtra előirányzott költségvetését leszállítani nem lehetett és ezen összegből 750 frt az osztály dotációjában fedezetet nem talált, a 750 frtnak a jövő évi költségvetés terhére előlegezését engedélyezze.

Az Igazgató Tanács kellően méltányolja ugyan a Nemzetgazdasági bizottság munkásságát, és az osztály eljárását, mely szerint a bizottság teljes költségvetését fenn kívánja tartani; mindazonáltal nem véli megengedhetőnek, hogy az osztály kívánata teljesítésével praecedens alkottassék, mely a megállapított költségvetés érvényességét veszélyeztetné, és az Akadémia pénzügyeiben zavarokat támaszthatna. Ezért fölkeri az osztályt, találjon módot arra, hogy a Nemzetgazdasági bizottság költségvetésében mutatkozó 750 frtnyi hiány az osztály rendelkezésére álló összegből fedezetet találjon.

24. Bemutattatik az akad. ügyész jelentése az akad. ügyek egy részének állásáról. A jelentés így szól:

Nagytekintetű Igazgató Tanács!

A Magyar Tudományos Akadémiát érdeklő ügyekről van szerencsém az alábbiakban előterjeszteni 1887. évről szóló alázatos jelentésemet.

1. Grácban elhalt néhai *Thanhoffer Pál* 1881. évi július 30-án Budapesten alkotott végrendeletében bizonyos előhagyományok kiszolgáltatása után fennmaradó összes vagyonában nejét, szül. Giergl Annát tette általános örökösévé, de csak azon feltétel alatt, hogy a hagyatéknak csupán haszonélvezője legyen, halála után pedig az egész hagyatéki tőke utóhagyományokra fordítandó. Azon összeg, mely örökhagyó nejét haszonélvezetül illeti, 51775 frt 36 krt tesz és Budapest fővárosa letétheta-talában kezeltetik.

Örökhagyó özvegyének halála, esetleg férjhezmenetele után, jár a hagyatékból a Magyar Tudományos Akadémiának 4000 frt alapítvány, melyet Budapest fővárosa lesz köteles kifizetni:

Ezen 4000 frt tehát teljesen biztos alapítvány; de birtokba és használatba vétele halasztó feltételtől függ. Mint ilyent, az ide A) alá csatolt jogerős végzés alapján, a Magyar Földhitelintézet által nemes «Thanhoffer Pál alapítványa» czimén az alapítványok közé fölveendőnek véleményezem.

2. Budapesten elhalt *Siskovits Lajosné* szül. *Majzik Charitás* 1882. évi október 7-én Tarna-Mérán alkotott végrendeletében a tarna-mérai 168. számú tjkönyvben felvett ingatlanát ifj. Majzik Viktor unokaöccsének hagyta azon feltétel alatt, hogy ha törvényes örökösök nélkül halna el, az egész ingatlan (mintegy 7—8 ezer forint értékű) a Magy. Tud. Akadémiára mint utóörökösre szálljon. A hagyaték le lett tárgyalva; a tárgyalás folyamán a Magy. Tud. Akadémia utóörökösödési jogának telekkönyvi biztosítása ellen kifogás nem emeltetett. A birói átadás — tekintettel a kiskorú örökösre, miután az árvaszéknek is hozzászólni valója van — még be nem következett.

Az utóörökösödési jog tehát biztosítva van ugyan, de a tényleges örökösödés bekövetkezése bizonytalan. Ez csak figyelemben tartandó, de, mint bizonytalan bekövetkezésű, halasztó feltételtől függő utóörökösödés, a vagyonmérlegbe fel nem vehető.

3. *Bukovinszky József* volt budai orvos a M. T. Akadémiának 200 frt hagyományt, a M. T. Akadémia hivatalnokai fizetésének javítására és nyugdíjaink szaporítására 4000 frtot hagyományozott. Ezen hagyaték teljesen tisztázva és letárgyalva van, és az iratok ez idő szerint a törvénytörvényesnél vannak kiutalványozás végett. A fentebb említett két rendbeli hagyomány 3—4 hét múlva okvetetlen kifizetés alá kerülend. Egyúttal bátorkodom megjegyezni, hogy a hagyaték legnagyobb részét értékpapírok képezvén, ezek oly szerencsés időben értékesítették, hogy a hagyományi összeg 20—25 %-kal emelkedni fog.

4. 1887. évi június havában Budapesten elhalt *dr. Goldberger Adolf* a M. T. Akadémiának 100 frtot adományozott. A hagyaték birói tárgyalása az érdekelt örökösök részéről kéretvén, az folyamatra tetetett, és ma is folyamatban van.

5. *Id. Lovassy Ferencz* volt nagy-szalontai lakos földbirtokos 1886. évi november 30-án kelt végrendeletében a M. T. Akadémia javára 1000 frtot hagyományozott, mely befizettetett.

6. 1887. évi május 25-én Pusztá-Giczen elhalt *bíró Bésán János* 1879. évi ápril 14-én kelt végrendeletében a M. T. Akadémia részére 100 darab arany hagyományt tett, mely szintén befizettetett.

7. *Hanzély Ignác és neje* 1882. évi június hó 17-én alkotott közös végrendeletökben a M. T. Akadémia javára 100 frt hagyományt tettek azon feltét alatt, hogy az csak mindkét fél elhalálózása után vehető birtokba, mert a túlélő házastfél az összes ingó és ingatlan vagyon hasznélvezetében marad.

Hanzély Ignác elhalálozván, az ő hagyatéka tisztázottat, az örökösöknek átadatott, egyúttal a 100 frt közös hagyományak az elhunyt Hanzély Ignác hagyatékát terhelő fele, vagyis 50 frt, mint a B) alatti végzésből kitűnik, telekkönyvileg biztosítottat. — Ezen 50 frt tehát teljesen biztos, csak birtokba-vétele bizonytalan; miért is az a M. T. Akadémia nem jövedelmező vágyona közé felvehető.

8. *Heidrich Antalmé* szül. *Henke Anna* a M. T. Akadémiának 50 frtot hagyományozott. A hagyaték letárgyalatván, az örökösöknek átadatott. Az 50 frt hagyomány befizetésére az általános örökös felhívtam.

9. Néhai *Kanizsay Károly* apátplebános 1886. évi ápril 2-án alkotott végrendeletében a M. T. Akadémia részére, de külön alapítványként 1000 frtot és a

M. T. Akadémia alaptökéjének gyarapítására 400 frtot hagyományozott. A hagyatéklan kiskorúak levén érdekelve, a tárgyalás ez ideig nem fejeztetett be. Minthogy azonban a hagyományok kifizetése esedékessé vált, felhívtam az általános örököst a hagyományok kifizetésére. Megjegyezni bátorkodom, hogy az említettem alapítvány és hagyomány kifizetésének ideje iránt a végrendeletben intézkedés nem foglaltatván, a gyakorlat-szentesítette egy év és nap után válik esedékessé ; ez pedig már elmúlt.

10. Néhai *Ipolyi Arnold* hagyatéki ügye letárgyaltatván, miután a bold. örökhagyó oldalrokonai a végrendeletet kifogásolták, az összes iratok határozathozatal végett a nagyváradi kir. törvényszékhez, mint hagyatéki bírósághoz heterjesztettek. Kétségtelen, hogy a bold. örökhagyó oldalrokonai perre fognak utasíttatni, s a pert meg is indítják, melynek lefolyásáig a M. T. Akadémia hagyományát meg nem kaphatja.

11. *Bárá Apor Károly* a M. T. Akadémiának 10,000 frtot hagyományozott úrbéri papirokban ; de ez csak hátragyott özvegye halála, esetleg férjhez menetele után lesz esedékes, mert összes ingó és ingatlan vagyonának özvegye a haszonélvezője. Egyébiránt örökhagyó testvéreinek leánygyermekéi a végrendelet ellen kifogásokat emeltek, minek folytán a hagyaték valószínűleg peressé válik

12. *Soltész Nagy János* a M. T. Akadémiának 2000 frtot hagyományozott ; a hagyaték letárgyaltatván, az egység jóváhagyása iránt az illetékes árvaszékek (három) egymásután megkerestettek. A hagyomány különben teljesen biztos.

13. Néhai *Kiszely Imre* hagyatékában f. évi febr. 23-án külön jelentést tettem.

14. Bács-Bodrogh megyében Hegyesen elhalt *Kormuth Lajos* a M. T. Akadémia kezelése alatt álló székely alapra 500 frtot hagyományozott ; a hagyatéki tárgyalás folyamatban van.

15. *Opitzky János* végrendeletét, mely szerint a M. T. Akadémiának 10 drb különféle sorsjegy egyharmad részét feltétlenül, és egy «első budapesti gőzmalmi részvényt» Pfluger Mária asszony haszonélvezetével terhelten hagyományozott — oldalrokonai megtámadván, a hagyaték peressé vált ; de a per minden alapot nélkülöz, mert felpereseknek semmi közük a hagyatékhoz. Bátorkodom egyúttal megjegyezni, hogy a budapesti fővárosi egyesült takarékpénztár, melynél a részvények letéve és 40 frttal megterhelve vannak, vonakodik a sorsjegyeket kiadni, daczára, hogy a végrendeletben örökhagyó akkép intézkedett, hogy a sorsjegyek a M. T. Akadémia pénztárában őriztessenek. Ujabbán is megkerestem a fővárosi takarékpénztár igazgatóságát a sorsjegyek kiadására, de eddig választ nem kaptam.

16. A *Rózsay József-féle* 5000 frtos hagyomány egység útján 4250 frttal kiegyenlítettett.

17. *Sinkay János* nagy-hecskerei ügyvéd 200 frtot hagyományozott a M. T. Akadémiának, de a végrendelet kifogásoltatván, kifogásolók perre utasítottak. A perre utasító végzés ellen felebbezés adatván be, ez még nem nyert elintéztést ; az ügy tehát folyamatban van.

18. Néhai *bíró Rudits József* hagyatéki ügyében az egyezkedés megbeszélése és a további eljárási módzatok megállapítása végett, folyó évi márczius hó 11-ére értekezletre hívtam össze az első végrendelet által érdekelteket.

19. *Kántor Sámuel* 100 frtot hagyományozott a M. T. Akadémiának. A hagyatéki ügy ma sincs tisztázva, s arra való tekintettel, hogy örökhagyónak sok adósága maradt és hitelezői a hagyaték ellen perekkel és végrehajtásokkal léptek fel, a hagyomány befolyása kérdésessé lőn.

20. Néhai *Zsivora György* hagyatéki ügyében van szerencsém mint főbb momentumokat kiemelni:

a) A Nagytekintetű Igazgató Tanács utasítása folytán az illinyi birtok eladása iránt a kellő lépéseket megtettem. Nevezetesen irtam a körjegyzőnek, B.-Gyarmatra és Szécsénybe több ügyvédnek, ezenfelül a «Nógrádmegyei Lapok»-ban az eladást közhírré tettem.

b) Ezen illinyi birtok bérlőjével, Grósz Jónással, hátralékos bérére nézve az ide C. alá csatolt bírói egységet kötöttem.

c) Márkus Ignác ellen az árverés f. évi márczius 19-dikére van kitűzve.

d) Márkus Ignác ingatlanából a czinkotai helyi érdekű vasúthoz 300 □ öl 1500 frt vételárban kisajátítván, ezen 1500 frtból 1350 frt a M. T. Akadémia követelésének hátralékos kamataira soroztatott; és miután a sorrend már jogerőre emelkedett, az említettem 1350 frt. a vételár felosztására kiküldött körjegyző által, — úgy értesültem — f. évi márczius 10-én fog kifizettetni.

21. *Gróf Sigray Fülöp* 1871. évi december 30-án kelt végrendeletében a M. T. Akadémiának 500 drb aranyat hagyományozott. 1875. évi október 29-én kelt pótvégrendeletében pedig, ha örökösei mag nélkül halnának el, összes vagyonában a M. T. Akadémiát nevezte ki utóörökösének. Végre 1878. évi márczius 22-én kelt végrendeletében előbbi végrendeleteit visszavonta s megsemmisítette, újabb végrendeletében pedig a M. T. Akadémiának mit sem hagyományozott.

Habár ez ügyben hivatalos úton egyáltalában mit sem lehetett tenni és nem is tettem, mindazáltal azon okból, mert véletlenül úgy az özvegy grófnéhoz, mint leányához magán összeköttetéseim vannak, ez úton tettem kérdést, vajjon nem volnának-e hajlandók örökhagyó intenciójának legalább részben eleget tenni? sajnos azonban, tagadó választ kaptam. Ez ügyben tehát mire sem lehet számítani.

22. Néhai *Szalay József* 25 frtot hagyományozott a M. Tud. Akadémiának; de miután örökhagyó több activ és passiv per hátrahagyásával halt el, a hagyatéki vagyon a perek lejártáig még nem állapítható.

23. *Tuskán Mayer* 100 frtos hagyománya biztos ugyan, mert örökhagyó nagy vagyont hagyott hátra, azonban a hagyomány csak a visszamaradt házastárs halála után válik esedékessé. Egyébiránt az özvegy megígérte, hogy ha az osztályegység létre jön és jóváhagyást nyerend, ki fogja fizetni a 100 frtot. Ezen ígérete teljesítésére az özvegyet képviselője útján újabban felkértem.

24. *Jankovits Gyula* által tett 200 frt hagyomány és ennek sok évi kamatai alig fognak befolyjni, mert a hagyományozó töméntelen adósságot csinálván, gondnokság alá jutott; örökösei meg nem igen mutatkoznak hajlandóknak édes atyjok után ezen úgy szólva becsületbeli kötelezettségöknek eleget tenni. Mindazáltal, miután még nincs minden remény elveszve, ez idő szerint még nem indítványozom annak törlésbe hozását.

25. *Szöllősy Albertina* 1000 frtos hagyománya, örökhagyó intézkedése szerint, csak a hagyatékhöz tartozó Eiberthali kőszénbánya jó árban eladatása után fizetendő; ez eddig be nem következett.

26. *Szirmay Pál* és *Ödön* urakat 400–400 frtos alapítványaik és kamataik megfizetése iránt megperelvén, Szirmay Pál úrral a D. alatti bírói egységet kötöttem, mely szerint f. évi ápril 1-ig az egész tartozását különbeni végrehajtás terhe mellett megfizetni, — Szirmay Ödön úr pedig a tárgyalásra meg nem jelenvén, az E. alatti ítélettel a tőke s járulékai megfizetésére köteleztetett.

27. *Zmeskál János* által tett 1500 frtos hagyomány tekintetében a vizsgálat úgy, mint a törlési per folyamatban van. Ugyanis mint már volt szerencsém jeleníteni, *Eceghy Ferencz* rimaszombati ügyvéd az 1500 frtot felvette, de annak hogy beküldte volna, nyoma sehol sincs. Ez irányban tehát a rimaszombati kir. törvényszéknél vizsgálatot kértem, mely folyamatban van. — Időközben *Okolicsányi Gáspár* törlési pert indított azon alapon, hogy ő a pénzt kifizette. — Minthogy azonban nézetem szerint *Okolicsányi Gáspár* úr illetéktelen helyre fizetett, nincs joga a törlést kérelmezni. Ezen úgy a tárgyalás stádiumában van.

28. Néhai *Szendeffy Ágnes* hagyatéka, mely gyermekei nagykorúságának elérkezéséhez van kötve, mint problematikus, csakis evidentiában tartandó.

29. Néhai *Szalazár Károly* 200 frtos hagyománya után a kamatok 1887. év végeig br. *Wasmer Gusztáv* országgyűlési képviselő által kifizettetvén, miután őt a 200 frt hagyomány biztosítására felkértem, megígérte, hogy legközelebb ki fogja fizetni.

30. A néhai *Pacséri Szucsics Lajos* egész hagyatékának haszonélvezőjévé neje szül. *Milassin Róza* asszony neveztetett meg. A végrendeletben kétszer tétetik említés arról, hogy az asszony haszonélvezete csak addig terjed, míg férje nevét viseli; mindazáltal a végrendeletben azon passus foglaltatik, hogy az asszony javára az életfogytiglani haszonélvezet bekeblezendő a birtok átírásával egyidejűleg. Ezen ellentétes intézkedés folytán a M. T. Akadémia, mint örökös, perre utasított, hogy a haszonélvezet tartama ítélet által döntsék el. Ezen pert megindítván, lejárattam, és ép e napokban kézbesítették az első bírósági ítélet, melyben az özvegy haszonélvezetének tartama azon időre korlátoztatik, míg férje nevét viselendi.

Midőn van szerencsém kijelenteni, hogy a többi ügyekre vonatkozó jelentésemet szintén legközelebb beadandom, az iránt eszedem, hogy a fent felsorolt 30 ügyre vonatkozó alázatos jelentésemet tudomásul venni kegyeskedjék.

Mély tisztelettel maradván a nagytekintetű Igazgató Tanács alázatos szolgája
Szemenyei János, akadémiai ügyész.

A jelentés tudomásul vétetik s az Értesítőben közzétételik, és az ügyésznek a jelentés hátralevő része bemutatására márczius 20-ika határidőül tüzetik ki. Egyszersmind határozatják, hogy néhai *Thanhoffer Pál* 4000 frt hagyománya, mely az örökhagyó özvegyének halála után fog befizettetni, de teljesen biztosítva van. úgyszintén *Hanzély Ignác* 50 frtnyi hagyománya, melynek befizetése ugyanoly föl-tételhez van kötve, az Akadémia kamatnélküli alapítványai sorába vétessék föl.

25. Bemutatattik az akadémiai ügyész külön jelentése a Kiszely-hagyaték állásáról. E szerint a 32472 frtra becsült és 21278 frttal megerthelt ház — mely fele részben az Akadémiát illeti — önkéntes árverésénél csak 23100 frtnyi vételár éretett el.

Tekintettel arra, hogy a főváros tanácsa az árverés eredményét jóváhagyta, azt az Igazgató Tanács is elfogadja.

26. Bemutatattik az akad. ügyésznek 606 frt 9 kr-ra rugó költségszámlája.

Megvizsgálás végett *Zichy Antal* és *Kautz Gyula* igazgató tagoknak adatik ki.

27. Előterjesztetnek a Magyar Földhitelintézet, *Munkács város* polgármestere és *Cserszky Antal* munkácsi ügyvéd jelentései a *Román-féle* hagyaték állásáról.

Áttétetnek az Akadémia ügyészéhez.

28. Dr. *Králik Lajos* ügyvéd előadja, hogy *Zsivora Pál*, kinek 10000 frtnyi követelését *Zsivora György* hagyatéka ellen, a legfőbb törvényszék elutasította, a pert

megújítani készül, és fölkéri az Igazgató Tanácsot, hogy egység útján a pernek elejét vegye.

Az akad. ügyész véleménye kéretik ki.

29. Néhai Zsivora József örökösai az utolsó évnegyedi részlet kifizetését kérik. kizárólagos örökösödési jogaikat igazolják és kötelezik magokat, hogy a netán felmerülő adóköveteléseket ki fogják elégíteni.

Az Igazgató Tanács a kifizetés elhalasztására vonatkozó határozatát föntartja.

30. Márkus Ignác a rákosi ingatlanra kihirdetett árverés elhalasztásáért folyamodik.

Az Akadémia ügyésze felhivatik, hogy az ez ügyben érdekelt kincstár ügyész-ségével értekezzék, és az Akadémia érdekére való tekintettel jelentést tegyen.

31. A vallás és közoktatási m. kir. minisztérium jelenti, hogy a női festészeti iskola az Akadémia-palotában bérelt helyiségekből augusztus 1-én kiköltözik.

Az elnökség fölkéri, hogy ezen helyiségeknek az Akadémia érdekeivel megegyező módon bérbeadása iránt intézkedjék.

32. Olvastatik Chyzer Kornél l. t. levele, melyben jelenti, hogy a széphalm mausoleum és birtok felügyeletét készséggel elvállalja.

Tudomásúl vétetik.

33. Bejelentetik, hogy néhai Danielik János t. t. végrendeletében 1000 frtot hagyományozott az Akadémiának.

Az ügyész utasíttatik, hogy a hagyomány befizetése iránt gondoskodjék.

34. Néhai Sinkay János végrendeleti végrehajtója jelenti, hogy Sinkay Teréz elhalálozván, Sinkay János 200 frt hagyománya öt év alatt befizetendő.

A jelentés az ügyészhez tétetik át.

35. Főtitkár bejelenti, hogy a budapesti adóhivatal a M. T. Akadémia több tisztviselőjének jövedelmi adója címén az Akadémia pénztárától azoknak egyéb illetményei után járó adóját is behajtotta, minek következtében az Akadémia elnöksége az adófelügyelőségnél lépéseket tett az illetéktelenül behajtott összegek visszatérítése érdekében, egyúttal a Magyar Földhitelintézetet utasította, hogy ezentul az akad. illetmények után járó jövedelmi adó kifizetésére szorítkozzék.

Az Igazgató Tanács ezen intézkedéseket helyeslőleg tudomásul veszi; egyúttal határozza, hogy a mennyiben az adófelügyelőségnek tett lépés eredménytelen maradna, az ügy a pénzügyi közigazgatási törvényszék elé vitessék.

36. Budapest főváros tanácsa jelenti, hogy az Akadémia ajánlatát elfogadva, az Akadémia palotájának homlokzata két szegletében levő ültetvények gondozását évi 40 frt átalányért elvállalja.

Tudomásúl vétetik.

37. Főtitkár fölhívja az Igazgató Tanács figyelmét a m. kir. miniszterelnöknek az Akadémia házbér-adómentessége iránt a képviselőházban a költségvetési vita alkalmával tett nyilatkozatára, mely kilátásba helyezi, hogy az Akadémia adómentessége tárgyában a képviselőháznak közelebb előterjesztést fog bemutatni.

Az Igazgató Tanács elhatározza, hogy a miniszterelnök úrnak az Akadémiára nézve nagy jelentőségű nyilatkozatáért és ígéretéért az Akadémia köszönetét levélben ki fogja fejezni; egyúttal másolathban közölni fogja vele a m. kir. pénzügyminiszterhez a múlt évek folyamán intézett fölterjesztéseket, melyek az Akadémia igényeit kivételes intézkedésre megalapítják.

TIZENEGYEDIK AKADÉMIAI ÜLÉS.

Az II. osztály harmadik ülése.

1888. márczius 5-én.

WENZEL GUSZTÁV r. t. utóbb PULSZKY FERENCZ osztályelnök elnöklése alatt.

54. B. Orbán Balázs, mint újonnan választott lev. tag, következő székfoglaló értekezését olvassa: «A székely nemzet eredetéről.»

Tudomásúl vétetik.

55. Láng Lajos lev. tag értekezik: «Magyarország népesedési mozgalmáról 1880—1885-ben»

Tudomásúl vétetik.

56. Pikler Lajos, mint vendég, a következő értekezést olvassa: «Az objectiv létben való hit lélektana». Kivonata ez:

A felolvasás czélja az objectiv létben való hitnek, melyben az emberek mindnyájan osztoznak, értelmét megállapítani. A külvilág objectiv létben való hit csak egyik nemét képezi e hitnek. Egyéb nemei közül első sorban annak értelmét kell meghatározni, mely összes többi nemeinek alapját, vagy más szóval előfeltételét képezi. Ez a hit jelenéseink (képzeteink) bizonyos tulajdonságainak objectiv meglétében. Hiszszük ugyanis, hogy minden jelenésünk bizonyos tartammal és intenzitással bír, hasonlósági vagy különbségi viszonyban és egyidejűség vagy bizonyos egymásután viszonyában van más jelenéseinkkel, abban az esetben is, ha ama tartam, intenzitás, különbségi és idői viszony nincs tényleg jelen eszméletünkben (mint közönséges nyelven mondani szokás: azért, mert figyelmünk nincs reá irányozva). E hit értelme az, hogy ama tulajdonságoknak vagy viszonyoknak jelenése, a jelenésekkel együtt, a melyeknek tulajdonságai vagy viszonyai, tényleg jelen volna előttünk, ha akarnók (azaz közönséges nyelven kifejezve: ha figyelmünket reájok fordítanók). E hitünknel fogva, ha valamely jelenésünk ama tulajdonságai vagy viszonyai akaratumk különös kifejtése nélkül is megjelennek, azt mondjuk, hogy jelenéseink objective úgy is meglévő tulajdonságait vagy viszonyait (tartamát stb.) észreveszszük, észleljük (percipáljuk.) Azon hitünknek értelme tehát, hogy jelenéseink mind (objective) bizonyos tulajdonságokkal bírnak és viszonyokban állanak, az, hogy minden jelenésünkkel együtt bizonyos mellékjelenéseket jelentethetünk meg akaratumk által.

Azon hitünk, hogy az idő szakadatlanul (egységesen) objective folyik. (objective, vagyis a nélkül, hogy az idő folyásának jelenése szakadatlanul elfoglalná eszméletünket) szintén azon hitünkkel azonos, hogy bizonyos jelenéseket megjelentethetünk akaratumk által. Ama hit ugyanis nem jelent egyebet, mint azon hitünket, hogy jelenéseinkben kivétel nélkül tartamot és azok közt kivétel nélkül egymásutánt jelentethetünk meg akaratumk (figyelmünk) által.

Azon hitünk, hogy egy szakadatlan (egységes) és vége nem érhető tér objective létezik, melynek a térdarab, mely valamely pillanatban

eszméletünket elfoglalja, egy részét képezi, azt jelenti, hogy akaratumk által. (t. i. mozgásaink segítségével) folyton és határ nélkül létrehozhatjuk a helyváltoztatás sajátos jelenését.

Azon hitünk, hogy e térben anyag, illetőleg dolgok objective (azaz a nélkül, hogy azok jelenése tényleg jelen volna eszméletünkben) léteznek, azon tapasztalatunkon alapszik, hogy ha akaratumk által (mozgásaink segítségével) más helyet jelentetünk meg eszméletünkben, más színek, hangok, tapintási és nyomási érzetek, szagok, stb. is jelennek meg eszméletünkben, még pedig ugyanazon helyen bizonyos állandósággal ugyanazok, és e hitünk azon értelemmel bír, hogy az objective tér bármely helyét is jelentessük meg eszméletünkben, az érzetek nevezett fajai közül némelyek soha sem fognak hiányozni. E hitünknek fogva azon anyag vagy dologjelenést, mely valamely pillanatban tényleg jelen van eszméletünkben, úgy tekintjük, mint az objective létező számtalan dolog egyikének, illetőleg az objective külvilág egy részének megjelenését, mely azért van jelen előttünk, mert az általa elfoglalt hely épen jelen van eszméletünkben.

Az objective létben való hit mind e nemei tehát *azon befolyásról való tudomásunk következményei, melyet akaratumk jelenéseink folyására gyakorol*. E befolyás egyéb nemeiről való tudomásunknak is megfelelnek az objective létben való hit bizonyos nemei, melyeket mint ilyeneket nem igen szoktak tekintetbe venni.

Ha bizonyos általunk megélt tények emléke jelen van előttünk és egyszersmind annak tudata is, hogy e tényekkel bizonyos mellékkörülmények jártak együtt, akkor akaratumk által (közönséges nyelven szólva: emlékező tehetségünk megerőltetése által) néha sikerül azok emlékezetét is megjelentetni (felidézni), néha nem. Ezért azt mondjuk, hogy némely elmúlt jelenéseinkre (élményeinkre) emlékezünk, emlékek *megvan* bennünk (akkor is, mikor tényleg nincsenek eszünkben, vagyis objective) míg másokra nézve tagadjuk. Hasonlóképen azért, mert akaratumk által (közönséges nyelven szólva: gondolkodótehetségünk, eszünk megerőltetése által) bizonyos kérdésekben meggyőződés-ekhez vagyunk képesek jutni, másokban nem, azt mondjuk, hogy némely dolgokat tudunk, *van* róluk tudomásunk (akkor is, mikor azokra nem is gondolunk), másokat, illetőleg másokról nem.

Minthogy gyöngé intensitású jelenéseink erejét fokozhatjuk vagy csökkenthetjük akaratumk által (a mint a közönséges nyelv kifejezi: azáltal, hogy rájuk irányozzuk, illetőleg elvonjuk tőlük figyelmünket) gyakran azt szoktuk megállapítani (constatálni), hogy e jelenéseinknek «valódi» (objective) erejük kisebb vagy nagyobb annál, a melyben azokat «éreztük». Így azt mondjuk: «É fájdalom nem olyan nagy, mint te gondoldod, de te nagyon foglalkozol vele, nagyon figyelsz rá» vagy «e hang sokkal erősebb volt, mint te gondoldod, csakhogy te nem figyeltél rá».

Azon tény, hogy a dolgokban akaratumk által, t. i. testünk rájuk hatása által bizonyos változásokat hozhatunk létre, és pedig különbözőkben különbözőket, szintén úgy fejezhetők ki, hogy a dolgok bizonyos tulajdonságokkal objective bírnak, és pedig különbözők különbözőkkel. A nyelv tényleg ezt nem fejezi így ki, ennyire nincs integrálva, az e

kifejezőmódra szükséges tulajdonságnevek és összetett tárgynevek hiányoznak belőle.

Mindegyikünknek azon meggyőződése, hogy kivülről más eszmélő lények is vannak. a kiknek hasonló körülmények közt. így például az úgynevezett «ugyanazon» helyen az övéhez hasonló jelenéseik vannak. már föltételezi benne az objectív létben való hit következő fajait: a hitet saját jelenései bizonyos tulajdonságainak objectív létében, a hitet az idő objectív folyásában, a tér és a tér világának objectív létében és így ama meggyőződés nem lehet az objectív létben vagy a külvilág objectív létében való hitnek lényeges (okvetetlenül szükséges) tényezője, milyennek némely írók feltűntetik. De ama meggyőződés igenis befolyással van az objectív létben való hit valamennyi fajainak teljes kiképzésére.

Tudomásúl vétetik.

TIZENKETTEDIK AKADÉMIAI ÜLÉS.

A III. osztály harmadik ülése.

1888. márczius 12-én.

THAN KÁROLY r. t. osztályelnök elnöklése alatt.

58. Than Károly r. t.: «A molekula-súlyok térfogatának egysége gázoknál.»

Ezen előadás kapcsában Szily Kálmán r. t. felszólal. arra utalva, hogy a physikában a hypothesisok befolyása alatt az egységekben és azok definitióiban szintén nagy ziláltság uralkodott. Ennek végét szakította a British Association, midőn ezen egységeket pontosan definiálta s international híru tudósok nevével jelölte meg az egységeket (Ohm, Ampère, Volt stb). Felszólaló hasonló indítványt tesz a Than által szóba hozott egységek elnevezésére (Promt, Dalton, Gay-Lussac stb.).

59. Lengyel Béla l. t. különféle ásványvizek chemiai elemzéséről szól, azokat fő eredményeikben ismertetvén meg; végre

60. Hankó Vibnos budai reáliskolai tanár részéről: «Néhány új ásványvíz-elemző készülék ismertetését» terjeszti elő ugyanő.

TIZENHARMADIK AKADÉMIAI ÜLÉS.

Összes ülés.

1888. márczius 19-én.

STOCZEK JÓZSEF akad. másodelnök úr elnöklése alatt.

62. Csiky Gergely l. t. mint a gróf Teleki József drámai pályázat bíráló bizottságának előadója. felolvassa jelentését az 1887. évi pályázatról, a mely szerint a XIII. számú «Sorsodra bizlak» jeligéjű, *Az eladó leány* című három felvonásos vígjátéknak javasoltatik a jutalom kiadása. A jelentés így szól:

Tekintetes Akadémia!

A gr. Teleki József-alapította pályadíj az 1887-ik évre vígjátéokra volt kitérve. A bíráló bizottság, melynek tagjai Zichy Antal t. tag elnökölte alatt az Akadémia részéről Pálffy Albert l. tag és a jelentéstevő, a nemzeti színház részéről Feleki Miklós és Nádaï Ferencz urak voltak. bírálatra tizennégy művet vett át; a tizenötödik, melynek czíme: «Életképek a régi időkrol», nem drámai munka, hanem hat lapra terjedő értekezés a régi jó időről; tehát nem volt figyelembe vehető. A többi pályázó annyit legalább megértett, hogy vígjátékot, tehát drámai formában írt dolgozatot kell benyújtani; de nem mindnyájan vették figyelembe a pályázatok külső feltételeit, s részint iskolai irkákba vagy lazán összefűzött néhány ív papírra írtak pályázó vígjátékaikat, részint rendetlen és olvashatatlan írással tették próbára a bírálók szemét. A bizottság nevében tehát azt a felszólítást vagyok bátor a jövőndobeli pályázókhoz intézni: becsüljék meg az Akadémiát és saját munkájokat azzal, hogy pályaműveiket külsőleg is a pályázati szabályokhoz képest szereljék föl, a főtitkári hivatalhoz pedig azt a kérést: ne fogadja el jövőre az oly pályaműveket, melyek bekötte s tisztán és olvashatólag írva nincsenek.

A pályaművek benső értékére térve, mindenek előtt kifejezést kell adnom a bíráló bizottság abbéli ítéletének, hogy az idei pályázat igen szomorú s alig van egy-két darab, mely az írói tehetség nyomait mutatja. A többi dilettáns munka, vagy még ennél is rosszabb: gyermekes kísérlet. Itt van mindjárt három darab, egy kéz munkája, egy észjárás szülötte: kettő közülök egy felvonásos, a harmadik három felvonásos. Az egy felvonásosak egyikében a szobaúr verseit háziasszonya és ennek leánya szerelmes levélnek nézik és széttépik, azután a szobaúr nőül veszi a leányt. A másikban a szobaúrra a háziasszony mindkét leánya szemet vet, s midőn a szobaúr leteszi az ügyvédi vizsgálatot, kisül, hogy már neje van. A három felvonásos darabban, melynek czíme: «Cselvetés», a vőlegény és menyasszony barátjaikkal szerepet cserélnek s így szeretik meg egymást, miután három felvonáson át minden ok és cél nélkül beszélgettek. Mindhárom darab kezdetleges, gyermekes munka; szerzőjük a lét sokféle küzdelmeiből még csak a koszt pénz fizetését és a vizsga letetését ismeri.

Naivságban nem messze áll ezektől a 9. sz. «Az unokanővérek» című vígjáték. Czili és Mili unokanővérek. Czili szereti Zoltánt, Mili szereti Álmost. Boldogságuknak semmi sem áll útjában. Beszélnek ugyan, még pedig sokat, valami veszélyről, melyből Zoltán kiragadta Milit, s mely miatt Mili fél Álmostól; szó van valami igazságtalanságról is, melyet Mili atyja követett el Zoltán ellen; de mennél többet beszélnek ezekről, annál kevésbbé lehet érteni. Vannak aztán cselszövők is, léha pesti arszlánok, kiket a versmérték kedvéért «járdakopóknak» neveznek. De hogy ezek mit akarnak, mért szólnak be álnév alatt Czili és Mili szüleinek kastélyába, miért dobják ki innen, és a kántor miért botozza meg őket, azt mind nem lehet tudni. Különbözetlenül alexandrinusokban van írva, a lehető legrosszabb magyarsággal, gazdag nyelvtani és szórendi hibákkal.

Lapos, száraz és unalmas munka a 3. sz. «Vilma» című pályamű. Van ebben egy atya, ki leányát csak zeneművésznek akarja adni. A leány kedvese, Morczay, gyöngye zenész; barátja tehát, a híres Calmaron, Szentpétervárott Morczay neve alatt hangversenyez, hogy barátja nevét híressé tegye. De Calmaron, Morczay neve alatt, nőül veszi a szentpétervári intendáns leányát; a hírt megtudják az ujságokból s Vilma hűtlennek tartja kedvesét. Most azonban mindnyájan, még

a muszkák is lekerülnek a Balaton vidékére s itt kiderül a félreértés. Olyan, mint a marionette-játék. Egy-egy pár megjelen, röviden elmondja mondandóját s eltűnik.

Az 1. sz. «*A bölcsék köve*» című vígjátékban Berényi Tódor a bölcsék követ keresi, fel akarja találni a repülés tudományát. Nagy idealistának mondják, nagy eszmékkel, neimes érzelmekkel, de mind ebből a darabban semmit sem mutat. Minden, a mit ő mond magáról, vagy mások mondanak róla, zűrzavaros, homályos. Épen ily érthetetlen Horánszky, a ki ellentéte akarna lenni, a realizmus képviselője. Az egész darab merő unalmas és zavaros beszélgetésből áll; cselekvénye csak annyi, hogy Tódor beleszeret egy gazdag leányba s belátja, hogy ez az igazi bölcsék köve.

A 8. sz. «*A nagyképűek*» című pályamű akart valamit, ki is gondolta, de nem volt ereje kivitelére. A szerencsés alapeszmét gyenge, érdektelen cselekvényben dolgozta fel; alakjainak jellemét nem önmagokból ismerjük fel, hanem abból, a mit róluk mondanak. A nagyképűség képviselői ketten volnának: Bendeffy ügyvéd, ki minden munkáját segédjével végezteti, és Füstös, gazdag volt kereskedő, ki tagja óhajt lenni az igazságügyi enquete-nek. Kicsinyes e darabban minden, még a szerző haraja is, melylyel a nagyképűséget ostorozni akarja.

Nagy igényekkel lép fel a 14. sz. «*Koronát szerelmért*» című pályamű. Történeti vígjáték. Bajor Ottó magyar királyságának idejéből. Óriási terjedelmű munka, a szerző tömérdek anyagot karolt fel és összeroskadtt alatta. Versei hangzatosak, de ez az egyetlen, mit elismeréssel lehet fölemlíteni. A darab egyenetlen, hol a tragédiába, hol a bohózatba téved. Az első és második felvonás csupa politika. Eleinte mint komoly történeti dráma indul, közben-közben egy-egy bohózatot diversióval. Ottó király a féltett koronát mindig magával hordja, még pedig vállára akasztott kulacsban; de mégis kilopják onnan s téglát tesznek helyébe. Az első felvonás végén Ottó ijedtében szökni akar s leánynak öltözik, és így fogadja a magyar országgyűlés hódoló küldöttségét. A második felvonás egészen átcsap a tragédiába, de a harmadik felvonástól kezdve összekeveredik a történeti dráma izetlen és gyermekes bohózattal. Hőse, Ottó király, egy megfoghatatlan alak. Együgyű, gyáva, majd nagylelkű, majd okos, majd bolond. A mellett valódi nymphomániában szenved; a szó szoros értelmében szalad minden kötény után; majd meghal az egyik leány után való szerelmében, aztán mikor egy másik leányt vezetnek eléje, egyszerre ebbe szeret s kárpótlást talál benne az elveszett koronáért. Némely jelenetében van lyrai lendület, s e jelenetek, kiszakítva keretökből, élvezhetőek is olvasásban; de így, a hogy együtt vannak, az egész darab a chaos kábító hatását teszi.

A 12. sz. «*Csak asszonyt*» című vígjáték dialógjában, a mint eleinte megindul, látszik bizonyos írói tehetség. De ez csak az ugynevezett tárczairói elmésség, s mennél tovább haladunk a darab olvasásában, annál inkább tapasztaljuk a drámaírói tehetség hiányát. E darabban van egy osztálytanácsos, a ki elvből csak férjes asszonynak udvarol, mert a leány mindjárt házasságra gondol. Az osztálytanácsos pedig csak szerelmeskedni akar, a házasság ígája nélkül. De megjárja. A fürdőhelyen, hol e darab történik, egyszerre három asszonynak udvarol; de kiszűli, hogy még az asszonyok is a leendő házasságot tartják szem előtt. Az egyik asszony válópert akar indítani férje ellen, hogy elvétesse magát az osztálytanácsossal; a másikat saját férje akarja nagylelkűleg átengedni, a harmadik hajadon hugát szeretné elvétetni a hódító osztálytanácsossal. Ez boszuságában meg is kéri a leányt, de kosarat kap. Így röviden, néhány sorban elmondva, mulatságosabb e mese, mint

a három felvonásos kidolgozásban. A cselekvény helyét végnélküli beszélgetések foglalják el. A mi cselekvény pedig van, az közel jár a frivolitáshoz. Olyan léha fürdői társaságot mutat be, melyet nem annyira az orvos, mint inkább az erkölcsrendőrség felügyelete alá kellene helyezni. Az egyik asszony egyszerre háromnak is ad éjjeli találkozót, s az udvarlók úgy mászkálnak ki és be ablakán, mint a legyek. A hol csípős akar lenni, ott durva. Az előbb említett asszonyság úgy pikánskodik egyik vetélytársával, hogy kofa-nyelvelésnek is beillenék. És mégis, daczára a borsnak és paprikának, melyet bő kézzel pazarol, ez a darab sem kerül el a vékony cselekvényű, sok beszédű darabok közös fátumát: az unalmasságot.

Van azután a pályázaton két bohózat. Az egyiknek czíme: *«Gőzhajón»*. Csupa átöltözés. Egy fiatal ember (a szerző instrucciója szerint nőszerep) nőnek öltözik, hogy a gőzhajón Komáromba utazó kedveséhez férhessen. Mint ilyenre a kapitány (saját nagybátyja) szemet vet és szerelmével üldözi. A leánynak van egy vőlegénye: ez is leánynak öltözik; de ekkor az előbbi visszaöltözik fiúnak, majd megint leánynak, úgy hogy utoljára azt sem tudjuk, melyik a fiú, melyik a leány. Ez átöltözésekből néhány izetlen félreértés és durva bohózatos jelenet támad. Van benne bizonyos diákos pajkosság; de nagyon alantjáró és izléstelen. Ugyanezt lehet mondani a másíkról, melynek czíme: *«El Pasteurhöz!»* Egy fiatal ügyvédnének régi vágya meglátni Párist. Bekeni tehát pincsi kutyájok száját habos tortával, rá fogja, hogy megharapta, a férj veszettnek véli a kutyát és nejét elküldi Párisba, hogy Pasteurral beoltassa magát. Az asszony utitársa egy vén grófkisasszony s ennek unokaöccse, a hagyományos csábító gróf, fel akarja használni a kedvező alkalmat. Az ügyvéd megtudva a valót, szintén Párisba siet, s épen jókor érkezik, hogy a gróf gonosz szándékáról és neje ártatlanságáról meggyőződjék. Ennyi az egész. A lelemény mindenestre eredeti és actualis, de hogy beválik-e, az nagyon kérdéses.

A 10. sz. *«Csalódások»* című vígjáték már előbb is pályázott *«Gárdisták»* cím alatt. Nevét most megváltoztatta, de gyöngéi ugyanazok maradtak. Mária Terézia idejében történik Bécsben s cselekvénye udvari cselszövényekből áll. — A miniszterségre vágyó Grein gróf, ki ellensége a magyarságnak, el akarja veszteni a gárdistákat s megleseti beszélgetéseket a karmeliták pinczében páter Bonifaciussal. A zárórán túl mulató gárdistákat elfogják, s velök a véletlenül közéjük került Toroczky Teréz, Grein gyámleányát, kit Naláczy gárdista megszóktetett. Teréz a császárnő elé kerül és kegyelmébe jut; Grein azonban ármánykodik az elfogott gárdisták ellen, kiket Grace báróné védelmébe vesz, mert szerelmes Bessenyeibe s elhiteket vele, hogy Bessenyei is szereti őt. Mihelyt azonban kéteikadni kezd Bessenyei szerelmében, a gárdisták ellen fordul; de újra védi őket, mikor újra meggyőzik Bessenyei szerelméről. Ezek a helyzetek ismétlődnek minduntalan. Bessenyei azonban Terézt szereti, ki viszont Naláczyba szerelmes, s midőn végre minden kiderül és a cselszövények megbuktak, Bessenyei a költészetben keres vigasztalást. — A bizottság egyik tagja érdemül számítja fel e darabnak a történeti háttérrel s irodalomtörténeti érdeket; s a szerzőnek ebbeli törekvése méltó is az elismerésre; de baj az, hogy csak a törekvésnél maradt és korfetést nem tudott adni. Mária Terézia udvarát, a gárdisták szokásait, a kort mozgató eszméket, a magyar gárdisták törekvéseit hiába keressük itt elevenen színezett, életteljes vonásokban; csak a közönséges chablont találjuk, mely akármilyen korszak, akármilyen ország keretébe beillik, s épen úgy megtörténhetett volna az angol Erzsébet vagy az orosz Katalin udvaránál. Az a néhány külsőség, melyet látunk, Bessenyei néhány munkájának czíme még nem kor-

festés, ha a korszak eszméi, törekvései, becsvágai nem nyernek kifejezést a szereplő személyek gondolkodásában s nem öltenek eleven alakot cselekvéseikben. A darab cselekvényében különben sok az ismétlődés, mi által egyhangúvá lesz. A harmadik felvonás végéig még csak tűrhető, de azután fárasztó és unalmas. Itt-ott felesillan egy kis helyzet-komikum, például Gracéné hitegetésében vagy a kényszerűségből verselő Czirjék Mihály vidám alakjában; de az egész hideg és száraz. Nyelve vagy lapos vagy mesterkelt; verselése szabályos, de nincs benne semmi emelkedettség, vagy egy melegebb sor, egy igazabb hang, s az egész, a maga rideg kimértséggel és szárazon kiszámított arányaival inkább matematikai, mint költői benyomást tesz.

A 15. sz. *«A régi és az új»* című pályamunka meseszövéseben szép írói tehetség látszik. Tekla egy vagyoniilag tönkre ment előkelő család leánya anyjával Párisban él s itt megismerkedik Tihanyi Ernővel. Megszeretik, eljegyzik egymást. Tihanyit gazdagnak tartják, holott ő is csőd előtt áll. Bukása napján elmondja valódi helyzetét s föloldja Teklát adott szavától, abban a reményben, hogy a leány nyakába borúl s megosztja vele szegénységét. De Tekla anyja lehúzza leánya újjáról a jegygyűrűt s visszaadja, és Tekla gyávaságból, a nyomortól való félelemből hallgat. Ernő sértődve eltávozik, egy év múlva nagybátyja által ismét dűsgazdag lesz, de Tekla akkor már neje a gazdag, ötven éves Várday bárónak, és Ernő sebezett szívével a vadak közé megy s bejárja Afrikát, Ázsiát. Mind ez tizenhét évvel történt a darab kezdete előtt. Tekla most már tul van a harmincz éven s multját elbeszéli barátnőjének, Irénnek, ki menyekzőjére készül Zolnay Gáborral. Tihanyi Ernő mostoha testvérével. Ernő még mindig a világot járja s a legújabb hír róla az, hogy Indiában van. A mult titkát senki sem tudja kívülről. De most a völégény azzal a hírrel köszönt be, hogy öcsese az esti vonattal megérkezik. Tekla megrémül, menekülni akar előle, retteg régi szerelmének fölébredésétől. Férjét kéri, utazzanak el Nizzába; czéloz még arra is, hogy Tihanyi Ernő régi ismerőse, de férje nem lesz féltékeny s nem akar elutazni. Tekla kétségbe van esve és imádkozik, hogy Isten védje meg őt a kisértés ellen. Ez imádsága alatt lép be a megérkezett Tihanyi; Tekla sikoltva ismer rá, de Tihanyi hidegen üdvözlí. Ekkor befut Mariska. Tekla unokahúga és fogadott leánya. Tihanyi meglepetve vizsgálja a szép fiatal leányt, s midőn Tekla bemutatja, karját nyújtja neki s a társasághoz távozik vele, míg Tekla csaknem összeroskadva kesereg, hogy Tihanyi megveti őt s nagyobb érdeklődést mutat e leány iránt, kit soha sem látott.

Ez az expositio. Érdekesen indítja meg a mesét és erős összeütközés sejtelmét nyújtja. De már itt is látszik, hogy e mese inkább regénynek való, mint drámai feldolgozásra. Nagy része a multban történik s a drámában csak elbeszélésből ismerjük meg. Oly átalakulások történnek benne, melyeknek megértésére részletes megokolás, fokozatos fejlesztés szükséges, s nem elég egy pár nagyobb oda vetett vonás. Ezért Tekla már az első felvonásban érthetetlen lesz. Ő, ki annyira retteg Tihanyitól, hogy futni akar előle és imádkozik, hogy kisértésbe ne essék, rögtön, még az imádság melegében, kétségbe esik a miatt, hogy Tihanyi nagyobb figyelemmel van Mariska iránt, mint ő iránta.

Az is a mese drámaiatlanságából folyik, hogy a mi a színpadon történik az igen kevés, annyira kevés, hogy a szerző kénytelen volt az első felvonás nagyobb részét felesleges személyeknek a cselekvényhez nem tartozó felesleges dolgaival és beszédeivel tölteni be.

A második felvonásban még kevésbbé érthetjük Teklát, vagy pedig föl kell

tennünk, hogy küzdeime, imádsága az első felvonásban mind csupa hazudság volt. Valósággal utána veti magát Ernőnek, meghívja magához, lovagol vele, ámhár Tihanyi elég udvariatlan iránta. Tekla úgy beszél, úgy viseli magát, úgy czélozgat, mintha egyenesen provokálni akarná. Sőt csaknem nyílt vallomást tesz neki, s midőn Ernő hidegen visszautasítja, csónakázás közben a tóba ugrik. Ernő kimentti, s Tekla most még inkább vágyik rá, mióta keblén pihen. Egyenesen megmondja neki, hogy kőszakarva tette, és szenvedélyesen hozzá teszi: Ön most nem hagyhat el. Szóval úgy viseli magát, hogy nem őt kell félteni Ernőtől, hanem Ernőt tőle.

Ernő azonban megszerette Mariskát, a ki szintén vonzódik hozzá. Midőn a harmadik felvonásban megvallja szerelmét Tekla előtt, ez magára veszi a vallomást; ekkor rajtok út a férj s Ernőt térden látva neje előtt, borzasztó kitörésre készül. Mindennek véget vet azonban Ernő, megvallván, hogy Mariskát szereti és az ő kezét kérte meg nevelő anyjától. De hozzá teszi azt is, hogy szegény. -- Mariska nem törődik a szegénységgel s így is elfogadja Tihanyi kezét. Ez Tekla bűnhődése: látnia kell, hogy a kit ő szegénysége miatt elhagyott, azt az igazán szerető leány szegényen is elfogadja. A szegénység különben csak pia fraus volt, melylyel Tihanyi nem annyira Mariskát akarta próbára tenni, mint inkább megmutatni Teklának, hogy az új kedves többet ér nála, a réginél.

A fentebb mondottakat ismétlem: e darab meséje érdekes és szövése tehetőségről tanúskodik; de részletes fejlesztést igénylő sáizai inkább regénytárgygyá, mint drámai mesévé teszik. A természetéhez nem illő formában sokat veszít, s e nehézséggel a szerző alig tudott megbirkózni. Nagyon kevés az, a mit a meséből cselekvényben a színpadon mutat be, s a darab igen nagy részét hozzá nem tartozó dolgok, a képviselőválasztás és egyéb feleslegességek foglalják el, melyek szórakoztatják a figyelmet és nem mulattatók. Az is baja e darabnak, hogy tulajdonképen nem is vígjáték. Komolyan indul, komoly bonyodalomra vezet, minduntalan komoly összeköztetést sejtet, s a végén egyszerre, hirtelen fordulattal ér vígjátéki befejezést. Igen. Tekla alakjában lehetne komikum, ha máskép volna felfogva és kidolgozva. Egy olyan nő, ki képzelt veszélytől retteg, menekül, küzd ellene s aztán kiszül, hogy a veszély nem is létezett, komikus hatást tehetne; de nem úgy, ha maga a nő miudent elkövet, hogy a képzelt veszély valódivá legyen. Az előbbi módon felfogva, az alak és a cselekvény hálás anyag volna egy felvonásos vígjátéokra. — hosszabbra nem lehet elnyújtani egy képzelt veszélytől való alaptalan rettegést. — de mostani alakjában nem tesz vígjátéki hatást.

A 13. sz. *«Az eladó leány»* czínű vígjáték cselekvénye röviden összefoglalva a következő: Helmeeczy Margit, dúsgazdag árva leány, kit gyámja, Szoboszlay Andor gróf most hoz a nevelésből haza a jószágra. Margit kezét Szoboszlay nővére, Tordayné, fiának, Elemernek szánta, s ez alkalommal őt is haza szólítja. De Margit kezére még más is vágyik, egy élelmes világi, Csengi Ákos, kinek nővére, az özvegy Klementin, néhány évvel előbb már jegyben járt az öreg Andor gróffal, de könynyelműsége miatt felbomlott a viszony. Vagyonilag gyengén áll a két testvér s Ákos Margit pénzével szeretné rendbe hozni ügyeit. Rábeszéli nővérét, igyekezzék újra megkötni Andor gróffal a megszakadt viszonyt s akkor neki is segítségére lehetne Margit kezének megszerzésében. Abban nem kételkedik, hogy Margit szívét képes lesz meghódítani. Sokkal nagyobb gyakorlattal bír, hogy sem biztos ne volna győzelmezéről, bármily leánynyal szemben. Így okoskodik:

Nincsen leány, a ki ne menne lépre,
 Mindenre van kipróbált eszközőm.
 S azért kedvelnek szerte mindenütt.
 A komoly: megbámulja férfiségom.
 A pajzánnal: még pajzánabb vagyok.
 A szellemem, ha okos, ő csodálja,
 S ha liba: én csodálom az övét.
 A nem szépnek: szépségeért rajongok,
 A szép: szemmel tart, mert hideg vagyok.
 A jókedvűt: jól tartom adomákkal,
 Az ábrándossal: elábrándozom.
 Az olyant, a ki kevésbbé hiszékeny,
 Mindjárt őszinteségem hatja meg.
 Annak meg, a ki hiú és irigy,
 A jó barátnőt rágalmazom.
 És így, ha rólam egymással beszélnek,
 Mind másnak vél — s még érdekeseb vagyok.

Az első felvonás egy gazdatiszt lakásán történik, hová a báróné valami peres ügyben egyezkedni jött. Távozása után megérkezik Margit, ki épen most jött meg s első látogatása a jó Márta mamának, a gazdatiszt öreg feleségének szól, ki iránt még kis leány korából valódi gyermeki szeretettel viselkedik. Margit okos és kedves leány, de határozott jellem. Tudja, hogy Elemérnek szánták, kit nem is ismer, s nincs kedve szíve ellenére fölálodni magát.

Már jól tudom, hogy mit tesz az: szeretni,
 S behunyt szemekkel férjhez nem megyek.
 Megmondtam azt már a gyámomnak is,
 És félek, baj lesz, — makranczos leszek.

De csak elméletben ismeri a szerelmet. Szíve még illetetlen; csak annyit tud biztosan, hogy saját szemével akar látni, saját szívével választani. Ez alatt egy vadász-társaság érkezik. Margit nem távozhatik el észrevétlenül, de szívesen marad, megtudva, hogy Elemér is a vadászok közt van. Hirtelen kendőt köt fejére s Mártával együtt szolgál a reggeliző vadászoknak. Hallja enyeltésüket, évődéseiket. Egyszerre róla kezdenek beszélni. Ákos, ki szintén a vadászok közé került, irigyli Eleméret a neki szánt menyasszonyért, de Elemér azt mondja, hogy neki nem kell az üveg-házi gyöngyvirág, e klostromban nevelt apácza, a ki nem is Margit, hanem Ophelia, s a kit különben nem is ismer, tehát közömbös iránta. Ákos enyelegni kezd Margittal, kit ő sem ismer, s kire látható hatással van e beszéd; aztán Elemérhez fordulva, azt mondja, engedje hát neki át menyasszonyát; ő elvonná reneteg vagonaért, ha hoszorkány volna is. Margitnak már elég e beszéd, futni akarna, de Elemérnek most feltűnik szépsége, feltartóztatja, Márta meg van ijedve s a zavar egyre nagyobb lesz, midőn belép a nevelőnő Margit barátnőjével. Etelkával, s az ifjak megtudják hogy ez a leány maga Helmecezy Margit.

Margit nagyon fel van ingerülve Elemér ellen. Nem vallja meg önmagának sem, hogy ismeretlenül megillette szívet; külsőleg csak haragot mutat, s azt akarja üzenni neki:

Hogy az «a klostromban nevelt apácza»
 Azt nem kívánja, hogy nyakába varrják,

És akármilyen bűbájcs szemem van,
De feleségül hozzá nem megyek.

Ezek mind Elemér saját szavai. De a szépségek is, melyeket az ismeretlenleányoknak mondott, csak növelik méltatlankodását.

Mit ér az, ha tetszettem is neki,
Mikor nem tudta, hogy én — én vagyok;
Addig, a míg a szépségem dicsérte,
Mint ismeretlent csúfolt és szidott,
Hogy én tőlem alig bir szabadulni,
Mert csak úgy fognak és nyakába varrnak.

Neki az nem elég, mondja nevelőnőjének, hogy ismeretlenül megtetszett Elemérnek.

Mert hogyha Márta mama lánya volnék,
S ön volna Margit, úgy alkalmasint
Önt venné el, aztán felém se nézne,
Mert a mamája úgy kívánja azt.

Ki kell Elemért ismernie, s az a gondolata támad, hogy nevet cserél Etelkával. Teheti, mert tegnap, midőn kiléte kiderült, Etelka inlett állt s a Helmeczy Margit név reá is vonatkozhatott. E névcsere szüli az újabb bonyodalmat. Ákos Etelkát véelve Margitnak, neki udvarol és vall szerelmet; Elemér az Etelkának tartott Margit előtt kitarja szívét s kifejezést nyer mindkettőjük szerelme. E bonyodalomhoz járul a másik. Az öreg Andor gróf ismét találkozott Klementin bárónővel s ennek kaczerkodása fölébreszté régi szerelmét, mely soha sem aludt ki egészen. Ákost is nagyon megszereti, míg Elemérre megharagszik, s most azt akarja, hogy Margit Ákos neje legyen. Elemér anyja, a gróf nővére is megérkezik, s összetűz a bárónővel, mivel régóta hadi lábbon áll. A harc most sokkal élesebb közöttük, mert a gazdag Helmeczy Margit keze a győzelem díja, s a két vitázó asszony, nővére és szerelmese közt, kinos tépelődéssel haboz az öreg gróf, nem tudva, hova hajoljon, mert mint mondja, az egyik asszony bizonyosan megeszi. Tetézi a zavart Elemér, ki megvallja anyjának, hogy Etelkát, az örökbe fogadott parasztleányt szereti. A báróné és Ákos diadala most már teljes volna, a meghívókat is szétküldték, mikor Etelka Ákos szerelmi vallomására elárulja, hogy ő nem Margit, hanem a szegény Etelka. A lefűzött Ákos hamar feltalálja magát s rögtön udvarolni kezd az igazi Margitnak. A harmadik felvonásban gyorsan jő a megoldás. Elemér és Margit szerelme diadalmaskodik és az öreg gróf is megadja magát, midőn Mártától, ki az első felvonásban kihallgatta a Csengi testvérek beszélgetését, megtudja, mily összeesküvést szöttek ezek ellene.

Ez a darab, mint meséjéből látható, meglehetősen elhasznált eszközökkel dolgozik; átöltözés, kihallgatott beszélgetés, névcsere, félreértések idézik elő bonyodalmát. Leleménye kevés, cselekvénye csendes; de legalább nincsenek benne lélektani botlások, képtelenségek. Eleinte nagyon szélesen indul, nagyon sok szálát ereszt, melyeket később elejt. Sokat beszélnek az expositióban a cselekvényhez nem tartozó dolgokról, elő sem forduló személyekről, s az olvasó figyelmét zavarba ejtik. Később azonban tömörül a cselekvény s az első felvonás közepétől a második felvonás végéig egy csapáson halad, elég gyorsan. De a harmadik felvonás el van nagyolva, hamarkodva, s a befejezés nem elégíti ki, mert a csomót csupán az oldja meg, hogy elmondanak egy dolgot, melyet már az első felvonásból ismerünk.

Komikus jellem nincs benne, de vannak mulattató helyzetei. Némely alakja kedvesen van rajzolva, mint Margit és Imre, a fiatal ispán. Mulattató a diplomata Andor gróf gyöngé és habozó alakja is, valamint a felsült világfi, Ákos. Némely jelenete csinosan van kidolgozva. másutt pongyolább, s itt ismét látszik az elhamarkodás. Nyelvében is ily egyenetlenség látszik: némely verses dialógjának csattanós voltából prózájának töről metszett fordulataiból látszik, hogy ha a szerző egyenlő gondot fordít minden részlet kidolgozására, képes lett volna egvöntetűbb egészet alkotni. Így a mint van, csak javításokkal és a harmadik felvonás gyökeres átdolgozásával remélhetne sikert a színpadon.

Szavazásra kerülvén a dolog, a bizottság három darab között oszlott meg. Egyik tagja a «*Csalódások*»-ra, a másik «*A régi és az új*» című pályaműre adta szavazatát. A bizottság három másik tagja azonban «*Az eladó leány*» mellett nyilatkozott, mint a mely a «*Csalódások*» fölött a nagyobb színszerűség, a «*Régi és az új*» fölött a verses forma előnyével bír.

Szóba jövé az Ügyrend 136. §-ának alkalmazása, mely szerint «midőn a bírálók egy művet sem találnak jutalomra érdemesnek, ez a jelentés azon megjegyzéssel tétetik közzé, hogy ha az író. a rosszaló ítélet daczára is, fel akarja venni a díjat, félév alatt jelentse ebbeli szándékát a főtítkári hivatalnál», a bizottság kimondja, hogy mivel ez intézkedést, mely az Akadémia boldogult elnökének. Eötvös József bárónak indítványára az írók iránti gyöngédségből hozatott. többször félreértették s a jutalmazott, de ki nem tüntetett írók megalázásának vették. úgy hogy e felfogás már a közönség közé is átment s a 136. §-nak a szegyenparagrafus nevét adta; másrészt mivel e paragrafus többszöri alkalmazása mellett egyszer sem bizonyult gyakorlati értékűnek, a mostani pályázatnál nem találja szükségesnek alkalmazását.

A bizottság többsége ennél fogva, három szavazattal kettő ellen. arra kéri a tekintetes Akadémiát, hogy a pályadíjat a 13. számú, «Sorsodra bizlak» jeligéjű «*Az eladó leány*» című három felvonásos vígjátéknak, mint viszonylag legjobbnak méltóztassék kiadni.

A bíráló bizottság javaslata elfogadtatván, a jutalom a XIII. számú «Sorsodra bizlak» jeligéjű «*Az eladó leány*» című pályaműnek ítéltetik oda.

Egyszersmind határozatlik, hogy a pályamunkák külső alakjára vonatkozó pályázati szabályok ezentúl szigorúan fognak alkalmaztatni, és a főtítkár hivatva lesz a pályamunkák bemutatásánál az összes ülés elé terjesztetni azokat, melyek a szabályok igényeinek meg nem feelve, visszautasítandók.

A jeligés levél felbontatván, abból, mint szerzőnek, Gerő Károlynak, a nemzeti színház másodtítkárának neve tünt elő.

63. Akadémiai másodelnök úr a jutalmat nem nyert pályaművek jeligés leveleinek elégetésére fölkéri Beöthy Zsolt r. és Arany László l. tagokat.

TIZENNEGYEDIK AKADÉMIAI ÜLÉS.

Az I. osztály negyedik ülése.

1888. márczius 19-én.

HUNFALVY PÁL r. t. osztályelnök elnöklése alatt.

65. Tély Iván l. t. »Három francia hellenista» czím alatt tart értekezést. Kivonata ez:

Nemcsak Franciaországot, hanem az egész tudományos világot is fájdalommal töltötte el a hír, hogy három kitünő tudós rövid időközökben egymásután befejezte földi pályáját, t. i. Egger Emil, Miller Mánuel és d'Eichthal Gusztáv.

Mind a három hellén philológiával foglalkozék, és pedig Egger Emil a történelőtől a római uralom koráig; Miller Emmánuel a kereszténység kezdetétől Konstantinápoly bukásáig; d'Eichthal Gusztáv az újabbkori hellenizmussal. De nem kizárólag, hanem mind a hárman tevékenységök főtárgyán kívül előszeretettel búvárkodának egymásnak tanulmányai körében is; mert meg voltak győződve, hogy a hellén nép és nyelv soha ki nem halt, hanem hogy az, valamint irodalma is egy felbeszakíthatlan lánczolat a jelenkorig.

Mind a három férfiú német nevet viselt ugyan, de születésre, nevelésre, lelkületre, érzelmekre nézve mind a három tökéletes francia volt.

Azután előadja mindegyiknek a jellemzését s irodalmi érdemeit. d'Eichthal Gusztávnál különösen kiemeli az ő kedvencz eszméjét, hogy a hellén nyelvet kellene általános nemzetközi nyelvnek elfogadni. Ez alkalmúl szolgál értekezőnek, a volapük ingadozó állapotát röviden ecsetelni és kimutatni, hogy most már tulajdonképen két volapük létezik, t. i. az, melyet Schleyer gondolt ki s az, melyet Kerchhoff's annyira módosított, hogy Schleyer volapük szótára már hasznavehetetlen, így például a

Csütörtök	Kerchhoffsnál	l u l ü d e l	Schleyernél	d ö d e l
December	»	balseteket	»	dekul
Hétfő	»	velüdel	»	mundel
Ma	»	adelo	»	tzedel
November	»	balsebalul	»	novul
Október	»	balsul	»	otul
Péntek	»	mälüdel	»	flüdel
Szerda	»	folüdel	»	vedel
Tegnap	»	üdele	»	yesdel
Vasárnap	»	balüdel	»	soldel.

Birálatra adatik.

TIZENÖTÖDIK AKADEMIAI ÜLÉS.

Összes ülés.

1888. márczius 26-án.

STOCZEK JÓZSEF akad. másodelnök úr elnöklése alatt.

86. Bánóczi József l. t. mint az 1886—87. évi gróf Karátsonyi drámai pályázat bíráló bizottságának előadója felolvassa jelentését, mely szerint a bizottság a kétszáz arany pályadíj ki nem adását javasolja. A jelentés így szól:

A Karátsonyi pályadíjra, melyre az idén komoly drámai művek versenyeztek, 13 mű érkezett be. A bíráló bizottság tagjai voltak: *Gyulai Pál* elnöklete alatt, *Heinrich Gusztáv*, *Lehr Albert*, *Vadnay Károly* s a referens.

13 mű érkezett, de csak 12-ről kell beszámolnunk; a IX. sz. *Az erénynek legnemesbje*, mely a «Nagyméltóságos Magyar Tudományos Akadémiához Budapesten» van intézve, küzködő nyelven irt. zavaros novelláját még a dráma külső formáiba sem ért rá önteni.

Más négyről alig érdemes szólni. Szerzőik a pályázást kockajátéknak nézik, a melyben való részvételhez még betétre sincs szükség. A bírálat és érdeklődő közönség már egyaránt el van rájok készülve; a pályázaton különszereplők mellett ők teszik a népet. Ilyen a VII. számu: *Ujlaky Gáspár*, mely hihetetlenül naiv szárnypróbálgatás a tehetség minden árnyéka nélkül. Ide tartozik a II. sz. *Agátha*, mely úgy hat, mint Kisfaludy Sándor egyik regéjének éretlen dramatizálása. Van benne bengáli fény és melodramatikus elem; a rossz emberek benne vöröshajúak, a jók sugár leventék; rég divatjokat mult szók kísértének benne: lakmár, rény, gyógybalsam, habzaj; a dráma egyes felvonásainak külön czimök is van. A IV. sz. *A mult árnya* fúrasztó ügyvédi stílusú, nehézkes beszélgetéseknek 4 felvonásra osztott unalma; meséje képtelenség; a vidéki hivatalnok-világ megkísértett rajza megannyi karrikaturát mutat be. A sort bezárja a VIII. sz. *Istenitélet*. Lehetetlen, sivár történet, végtelen párbeszédekben elevenség s szellem nélkül; merő külsőség a drámai motiválás sejtelve nélkül. Egy félvilági hölgy visszataszítóan durva az anyjával s embertelenül álnok férjével s gyermekeivel szemben; majd beleszeret valakibe s megőrül, midőn hallja, hogy ennek, mint megölt gyermekének is, Loránt a neve. Csupa régi, drámaelőtti történetekben fekszik a bonyodalom, mely egyetlen össze-visszaságban a dráma befejeztével nem megoldást nyer, csak véget ér — valahára!

Szinte jól esik ezek után oly darabokra rátérhetnünk, melyek egy s más tekintetben némi méltánylást érdemelnek. A III. számúra: *Könyves Kálmán*, igaz, még vajmi kevés jut ebből. Tartalma: Kálmán s Álmos viszonya; ez utóbbi ismételve a király életére tör, ki neki mindannyiszor megbocsát; midőn azonban egy izben egyik híve csak saját élte árán bírja megmenteni. Kálmán betegesen izgatott, majd felőrült lesz, s ily állapotban vakítatja meg öcscsét s annak fiát Bélát; majd kijózanulva megtört lélekkel meghal. Ez a drámaiatlan történet mintegy 2 tuczat fölösleges szereplő s elég ügyes jambusokba burkolt hőbeszédű és több helyütt nem is erőltlenül színező nyelve s szerzőnknek némi jelenetező képessége daczára sem tud összehonyolódni s bármí vagy bárki iránt érdeket költeni.

Csak valamivel áll az elébbi fölött az V. sz. *Judit*. Egy nő kétszeres gyilkosságot követ el. saját leányának versenytársa, és végül, tán költői igazságszolgáltatásból, sorvadásban hal meg; czinkostársa, ki maga sem tudja, hogyan lett azzá s mivel szeretette magát anyával s leányával egyszerre: egy ifjú, ki, mert ugyaneleányt szereti, megtesz mindent, mi céljával ellenkezik; egy leány, ki az ifjút gyűlöli, de övé lesz, mert a kit szeretett, meghal; gyermekek, kikre alig van hatással anyjokat férjgyilkosnak tudni; egy magyar-német társalgást folytató zsidó, ki, nem tudni miért, a gondviselést képviseli; egy bíró, ki oly ügyesen vallatja a gyilkosság tetteseit, hogy menthetlenülül kiszülne minden, ha a szerző őt még a hátralevő 3 felvonása kedvéért e zavaros s minden jellemzés s compozíció nélkül szűkölködő könyvdráma színpadjáról le nem szólítaná. De nyelve folyékony, magyaros, s nincsen drámaiság nélkül. Szerzőnek a meseszöveg iránt is van érzéke.

A XIII. sz. *Vértanú s szent v. Az anya* regényes színmű 4 felvonásban s egy utójátékkal. Szeghy gróf azt képzei, hogy atyjától mellhajt örökölt s 24 éves korában meg kell halnia. Aggódo anyjának az orvos azt mondja, fia meggyógyulna ha valami nagy szenvedély elfoglalná. Erről a 22 éves gróf különben már gondoskodott, midőn beleszeretett az orvos leányába, ki viszont szereti, de midőn régiebb kalandjairól hall, szakít vele. Hiába később a kibékülés: az ifjú újra közel halálával tépelődik. Ekkor az anya azt vallja fiának, hogy nem a férje, hanem a szeretője gyermeke — tehát nem örökölhetett mellhajt sem. Az anya persze csak fia megmentésére koholta e történetet, a ki ezzel egyébiránt alig törődik: elveszi kedvesét s holdog. Az anya pedig — s erre kell az utójáték — belehal hazugságába, vagy szerző szerint abba, hogy «vértanú s szent». A tartalom e hű vázlata, azt hisszük, elég kritika egyúttal. Alakjai még csak nem is hazudják az életet: nyelve s fantáziája egyaránt taposott nyomon s a megszokás letarolt mezején jár. Esztétikai tanultságához sincs nagy bizodalunk: miért volna e színmű «regényes», mikor a valószínűtlenség e fogalom egész körét ki nem meríti? Verselése azonban gyakorlottságra, rímelésre ügyességre vall.

A VI. sz.: *Az ideálért* szomorújáték 3 felvonásban. Tardy Gabriella visszatartja Bárczi kezét s kedvese nevévé lesz (1-ső felvonás). Bárczi eleinte birni, majd nőül akarja venni s egy volt szolgájával megöleti versenytársát. (2. felvonás). De mert az özvegy sem hajt a szenvedélyes kérő szavára, a szolga azon hirt költi, hogy Gabriella már férje életében tartott szeretőt s ezzel együtt ölte meg az urát. Bárczi ekkor azt írja neki, hogy mégis elveszi. Erre az asszony mérget iszik, a szerető pedig a halott láttára mindent bevall s szíven dőfi magát. Ez a teljesen valószínűtlen, sőt a könnyen elérzékenyülő Bárczival merőben lehetetlen történet ügyesen van elmondva. A népies nyelv, mely nincs drámai erő híján, az inkább eredetiségre, mint hűségre törekvő okadatolás, a jelenetezés biztossága, a cselekvénynyel csak külsőleg összefüggő népies alakok s népdaltöredékek: mind a mostani színvonalon álló népszínmű-íróra vallanak, s nein lehetetlen, hogy ha a szerző tisztán a nép közé helyezi — talán: visszahelyezi — cselekvényét, lesz belőle oly népszínmű, mint akárhány, melyet az utolsó 7—8 esztendőben láttunk.

A XI. sz. *Koppány* elég ügyes verselésű s nyelvű hideg cselekvény, mely sehol egy perczre sem ragad meg. Nincsenek élő alakjai: egyszerű, állátszó szervezetűek, csak némi külsőségekből ismerni rájuk. István csupa méltóság és hidegség, akár egy kártyakirály; Ropó csak nagyravágásának él; Wenczellin csak Lenkének. Lenke csak Koppánynak stb. Koppány, a hős, többért: szereti a pogányságot.

melyet összefűz hazája sorsával s szereti Lenkét, de milyen hős! Emlegeti untalan tetszomját s akaratercjét, de midőn a második felvonásban együtt van Lenkével, áradozik, akár egy troubadour, s csak a harmadik felvonásban szökteti meg, pedig akkor könnyebben tehetné volna. Veszedelem különben most sem éri e miatt, hanem azért, mert trónra vágy. Magára maradt törzsével hiveinek egy része is elpártol tőle, a harcban elesik. Hol itt a szomorújáték magva? Lenke s a hozzávaló szerelme merő külsőség; egy epizód, mely Lenke életébe kerül. Koppány csak dacból s dicsvágyból harcol, de ez magában nem tragikus. Mikor kezdje a forradalmat István ellen, hogy egész törzsével, ne csak háza népével szálljon a közeledő ellenféllel szembe, hogy mi legyen a haditerve — mind másoktól fogadja el. Egy szavaló, visszatetsző molluszk alak. Wenczellin is ilyen: álnok, hazug s végül sentimentális. István is érzelgős, ki azonfelül, valahányszor fellép, nemzeti haladásról, műveltségéről, a kor követelményeiről szaval el a mi napjaink szellemében tartott egy-egy hosszú ünnepi vezérczikket. Egyéb furcsaságoktól sem ment a darab: a pogány esketési szertartás fantasztikus s üres csinálmány. Koppány előre megsejti, mi lesz István várispánjaihól egy pár évszázad múlva, s ezért kel ki ellene oly bőszen.

Az I. sz. *Anya és hitves* elég jól dramatizált, hatásos regénybeli jelenetek sorozata, de nem dráma. A min megfordúl, egy szerelmében csalódott nő boszúja szerencsés versenytársán; csak megkezdű, s a hol békésen kibontakozni készül: újra megindítja — nem is directe a cselekvényt, hanem csak a végzetes befejezés beálltát. Senki sem sejtja a nő árulását, csupán a házi orvos, s ez is csak mondja, hogy küzdeni akar ellene, de tenni nem teszi. Így az árulás nem is a modern dráma motivuma, hanem a régiek végzeteként hat csupán a darabban. Azt sem tudjuk, miért indul meg a boszú műve csak most, 20 év múltán? Mari előbb is megmondhatta volna őrnagy unokabátyjának, hogy a felesége férjhezmenése előtt fiút szült, sőt kellett volna is tennie; most, vén leány létére, miért bízik magához s sikeréhez inkább? Az őrnagy úgy sem bánt jól a nejevel s ez sem szerette. Hartyányit sem értjük; midőn nejevel később ki akar békülni, külföldre készül vele — minek? Pedig igaza van nejeének: ha az őrnagy magánál tartja, ki merné vádolni? A nő meg, talán, hogy a valószerűtlenségeket fokozza, épen külföldre nem akar menni, mert gyermekétől s hazájától nem bír elválni. De később, midőn mérget iszik, mégis elvállik, pedig ekkor leányát már ott hagyta a vőlegénye. Szerző mindamellert drámai tehetségnek látszik, ki jobban szerkeszt, mint motivál; nyelve egyszerű, de nem pongyola; hatásos jelenetek iránt élénk s biztos érzéke van.

A még hátralevő két mű messze kimagaslik társai közül: az egyik költői érdeménél, a másik mozgalmasabb drámai cselekvényénél fogva.

Ez utóbbi a XII. sz. *A megtért*, dráma 5 felvonásban. Szalárdy s Marjay egyszerre kérik meg Ilmát, ki mind a kettőt elutasítja. Határozott ideál él lelkében: a ki a Gyulaféhevártól száműzött atyjának a szabadságot hozza meg, «én azé leszek». Nem látta soha, de hallá atyjától, hogy olyan férfi nincs Erdélyben több. Eljő harmadmagával Bogáthy Ákos, a fejedelem küldötte, ki Szalárdyban ismerősre talál. A tüzes s bortól is felhevült ifjak a nőkre térnek beszélgetésökben s midőn Bogáthynek egy könnyelmű nyilatkozatát, hogy okkal-móddal minden nőt meg tudna ejteni, Szalárdy gúnyosan visszautasítja, az hetykén ajánl fogadást: jelöljön ki ellenfele akárkit s a sikerre tegye föl mind kettő életét s minden földi jószágát. Szalárdy még kiköti, hogy ne ígérhessen az illetőnek házasságot, se nőül ne vehesse soha

és — Ilmát jelöli ki Bogáthynek, ki nemesen védekezik ez ellen, de midőn Szalárdy szájaskodónak mondja, elfogadja. Ilma pedig tanúja volt az egész jelenetnek :

Mily áthidalhatatlan irt talállok
Képzelveim s a valóság között!
Mért nem gyaníték rosszat zsenge korban?
Csalódást mért nem éltem eddig át?
Hogy ily tapasztalás egyszerre sujtson
S megölje egy csapásra lelkemet!

A 2. felvonásban Bogáthy drága ajándokot ad Ilmának, ki azt magától elveti, Bogáthy véletlenül tanúja e jelenetnek s hogy megtudja «szívében hányat ütött az óra», eltávoztakor meglövi karját s midőn sebesülten visszatér, Ilmát ájulva találja. «Tudom, szeretni fogsz!» mondja s eltávozik örökre az erdei laktól.

A 3. felvonás a fejedelmi udvarban játszik. Bogáthy beleszeretett Ilnába, kit hasztalan ostromol vallomásaival, s hogy megtudja, szereti-e viszont, vagy nem, éjjel az erkélyen át hálósobájába száll, hol megilletődve mondja :

Oh, én botor, ki életemet kötém
Az elcsábítás gyarló sikeréhez!
Mint érzem most, hogy jobbnak alkotott
Az isten! Nem muló gyönyört keresni
Jövök többé feléd, hivalkodás
Nincs már szívemben...
Oh könnyelmű szájaskodásom átka,
Vesztes leszek, nincs mód a boldogságra.

S midőn Ilma a szobába lép, Bogáthy hozzá: most szóljon szived! Űss lármát s tudom, hogy nem szeretsz, de ha rejtéd, hogy itt valék, úgy nem volt még férfi jobban szeretve, mint én. De a jelenet Bogáthyra váratlan fordulatot vesz. Ilma fölkiált :

Szentségtörő, ott utad, merre jöttél!
Érényre alkuvál, istenkáromló.
Pajtásid várnak már, mi hirt hozasz.
Menj hát hamar, közöld velök sietve,
Hogy megraboltad istennek egét,
S mint hitted, fogadásod megnyeréd.

Bogáthy tántorogva hagyta el a szobát: «Oh ég! Te ezt tudod — el vagyok veszve.»

A 4. felvonás Szent-Miklós — a Szalárdyval megállapított határidő — előestéjén indul meg. Bogáthy ma kastélyából, hol visszavonultan élt, újra eljött Gyulaféhevárra. A véletlen kedvez neki: az útczán találkozik Ilma rokonával, a vőlegényét kísérő Juliával, kítől megtudja, hogy Ilmát titkos baj emésztí. Bogáthy bűnbájos italt tartalmazó kis üveget ad neki: adja be ezt nényének titokban, ettől megnyugvást talál majd. Julia megteszi. Az alvót Bogáthy elragadja: «Enyém vagy végre s nem többé sajátod.»

Az 5. felvonásban Bogáthy azt mondja az ébredő Ilmának: vele jött, mert szereti. Ilma: «Szeretni téged? Nem, soha, soha!» Bogáthy szenvedélyes vallomást tesz:

Nagyon könnyelmű voltam, oh de most
Emelt fővel merem kiáltani:
Előttem áll a megtért s általad.

Ma lejár fogadása s vesztes volt, de nem bánja, megtalálta szive jobbik felét; a nagy árt nem sajnálja: «Megengesztellek vele mind örökre.» Nem kedvesévé, nevévé akarja tenni, a kápolnában vár a pap Ilma nem hisz neki: «Ne késs, eljő az est s már a holnap nem enyém.» A leány: «Ne sürgess Ákosom, idő kell, hogy eszméljek.» «Szeretsz?» — «Lehet, még nem tudom magam se.» De hallatszik már Szalárdy jelszava, mely neki utat nyit feléjük; a belépő a díjat követeli s mérgezett törét nyújtja neki, Bogáthy szíven akarja magát döfni, akkor előrohan rejtekéből Ilma s Szalárdynak mondja:

Te vagy a vesztes, kell-e más bizonyság,
Mintsem, hogy itt találsz? Igen, úgy van,
Bogáthynek szeretőjévé lettem.
Ő nyert fölötted, vedd a tört kezvedbe
S a mint te kívántad az ellenedtől,
Járd át vele kegyetlen szívedet!

Szalárdy kegyelmet kér, viszont kész Bogáthyt fölloldani a föltétel alól, hogy Ilmát nőül nem veheti. Ez rááll, ha Szalárdy örökre elhagyja Erdélyt.

S most, ha tetszik Ákos
Jerüök a szent oltár felé —

Bogáthy még nincs megnyugtatra; hallgatásával ő is megcsalta ellenfelét; ő vesztes maradt, meghal. Ilma, midőn hallja, hogy kedvese nem kívánta volna Szalárdy halálát: «No lásd, te megkegyelmeztél volna neki, te néked most isten kegyelmezen meg.» Bogáthyt ez lefegyverzi s együtt mennek a leányát kereső atya elé, tudatni vele, hogy nászútra jött.

Látni való, egységesen gondolt s következetesen keresztülvitt cselekvény pszichologiai feladattal, melyet drámailag törekszik megoldani. Epizódok nem tarkázzák, a személyekben nincs fölösleg. E szerkezeti ökonomia dicsérete, de egyúttal gyöngesége. A darab, így a hogy van, nem bírja problémáját mind az ő felvonásban az érdekköltés magaslatán megtartani; itt-ott vonatott, helylyel-közzel üres, és ezt az ügyes s hangulatos, gyakran szellemes dialóg nem pótolhatja egészen.

De vannak a drámának sarkalatos hibái is.

A hírré, hogy Bogáthy megsebesült, Ilma elájul s így találja az ifjút. Világos mindenki előtt: a leány szereti. Csak Bogáthy, ki annyi európai udvart bejárt s anyyi hódítással dicsekedhetik, hogy ellenállhatatlannak hiszi magát, csak ő nem látja ezt. — Csak ő mondja: «Tudom, szeretni fogsz». Szerzőnk nyilván szándékosan mutatja be itt Bogáthyt ily közellátónak, hogy a 3. felvonásbeli erkélyjelenetre szükség legyen. De nekünk olvasóknak vagy nézőknek nincs többé rá szükségünk. Ez a jelenet árt ennek: fölöslegessé teszi. Más szóval: az egész 2. felvonás fölösleges.

Még nagyobb baj a 4. felvonás. Julia naivsága nélkül lehetetlen a megoldás. Nem kértem, szabad-e egy 17. századbéli leánytól annyi naivságot követelni egy dráma főbenjáró kérdésénél? De mit gondolt Bogáthy, hogy egy pohárka altatóval jó kastélyából Gyulafehérvárra? Hogyan számíthatott drámaíróknak ily rendkívüli kedvezésére, hogy az egyetlen alkalmat oly könnyű szerrel fogja a kezére játszani? Én úgy látom, a hiba abban van, hogy szerzőnk nem ragadja meg problémáját elég energikusan. A dráma magva nyilván tragikus megoldást sürget. Egy csapodár, könnyelmű ifjú beleszeret abba, kit hogy megejt. életével fogadta; s elveszti fogadását. Igaz, hogy ellenfele alattomos, gyáva, irigy — de a megsértett igazság

s erkölcs jogán ejteth-e csorbát, hogy ilyen a képviselője? Miért ne lakoljon életével? Szerzőnk azt feleli: mert a leány szereti. Ez a megoldás tetszőbb, megengedem, — de lám, mily valószínűtlenségekbe sodorja őt eljárása a 4. felvonásban!

És még egyet. Ki volt kötvé, hogy Bogáthy nem veheti a neki kiszemelt áldozatot feleségül — s mégis meg akarta tenni. Milyen jogon? Ő, ki becsületére oly kényes, hogy Ilma szerelmes hazugságában Szalárdyval szemben csalást lát! Egyáltalában miért akarja elvenni? Kevésbé vesztette-e akkor fogadását? Vagy nem javult meg igazán s özvegyül akarja hátrahagyni a nász után?

A X. sz. *Bölcs Salamon* igazán az, a minék magát mondja: bibliai dráma: a bibliából van a tárgy, onnan az esemény szála, a mellékesemények, a szereplők s a párbeszéd akárhány fordulata.

Mint már mások is tették, szerző összekapcsolja az Énekek énekét Salamon történetével és a Példabeszédek néhány terjengő gondolatrythmusát ügyesen használja föl keleties rejtvényföladásra. Ezek a korbéli adatok egyáltalán a biblia illető helyeinek hű másaiként jelennek meg s úgy hatnak is: keresetlen bensőséggel egyszerűen, epikus nyugalommal s epikus tárgyiassággal közlik a tényeket. S mert e tények kiválóan belső természetűek: a bölcsesség és szerelem feltüntetői, azért hat e mű cselekvénye inkább mint rege, s az egész inkább mint idill, semmint dráma. Összeütkezés lehetséges, de szerzőnk gondosan kerüli. Lehetséges pedig nemcsak a szabad költői invenczióval fogva, hanem magának a Királyok I. k. 2. része szerint, melyből költőnk merít. Itt Adoniah magának kéri Salamontól Abiságot, kit az agg Dávid király udvarába hozott feleségül; Salamon pedig erre: «életének ellene szólotta Adoniah ezt a beszédet... Ma megölettetik Adoniah. Elküldé azért Salamon király Benéját, ki levágá őtet s meghala.» Ime, egy tragédia magva. Szerzőnk hősenek nincs annyi energiája, mint a szent irás Salamonjának. A mi hőünk a régi kor szent hőcselekedője, a XVIII. század felvilágosodottságának s a XIX. század szabad elhatározás-tiszteletének szellemébe oltva. Nem cselekszik, csak megfigyel; szenved, de nem küzd, hanem lemond, akár a középkor csalódott leventéje, csakhogy új csaták zaja elől nem kolostorba, hanem — mint maga is előre érzi s jósolja — 1000 felesége háremébe menekszik.

A mi Salamonunknak egyetlen célja megnyerni Abiságot; de midőn erről először szól anyjának, már ezeket mondja (2. felv.):

Mondd, szeretem s ha ez nem tartja itt,
Menjen Szulemibe, nem tartóztatom.

s ugyanigy a következő felvonásban:

Ha pásztorát választja s megveti
Királya szívét, hadd legyen övé,
Bár túl nem élem és szíveim szakad meg,
Erőszakot szíven én nem teszek,
Durván a szűzvirágot nem töröm le.

S a végén, midőn Abiságot átengedi Joélének:

Én enmagam győztem le s ez a leg-
Főbb bölcsesség. Meggyőz a szerelem.
Ime valódi ritka szerelem.

Salamon tehát, hogy úgy mondjuk, már szerelme fogánása perczében el volt rá határozva, hogy szükség esetén lemond. S fájdalom: áll szavának. Belső küzdelem sincs hát benne. Sőt még e szerelmet sem látjuk, csak hallunk róla: egyetlen

- Bombay.* Royal Asiatic Society. — Report on the search for sanskrit manuscripts in the Bombay presidency during 1883—84.
- Bukarest.* Academia Română. — *a)* Miron Costin. T. II. — *b)* Psaltirea in versuri intocmita de Dosoftein.
- Calcutta.* R. Asiatic Society of Bengal. — *a)* Bibliotheca Indica: New-Series. 8° Nr. 624—627., 629—633., 635., 636. — *b)* Bibliotheca Indica. New-Ser. 4° Nr. 623., 628., 634., 637.
- Cambridge.* Museum of Compar. Zoology. — *a)* Bulletin. Vol. XIII. Nr. 6.
- Dorpat.* Estnische Gelehrte Gesellschaft u Meteorologisches Observatorium. *a)* Monats Berichte 1887. Oktober--December. — *b)* Privatbeobachtungen der Regenstation Alswig im Jahre 1886.
- Helsingfors.* Bureau central de Statistique de Finlande. — Suomennaan Virallinen Tilasto. I. 7., VII. 2.
- Jowa.* Meteorologiai intézet. — *a)* Jowa weather Report. 1886.
- London.* Royal Society. — Proceedings. Vol. XLIII. Nr. 263.
» R. Geographical Society. — Proceedings. Vol. X. Nr. 3.
- New-Haven.* Az amerikai Journal szerkesztősége. — The american Journal of Science. Vol. XXXV. Nr. 207.
- Odessa.* Neurussische Naturforscher-Gesellschaft. — Zapiski novorossiiskago obšesztva esztosztvoispitatelei. T XII. Vip. 2.
- Páris.* Közoktatásügyi minisztérium. — Inventaire générale des Richesses d'art de la France. T. II.
- Philadelphia.* American Philosophical Society. — Proceedings. Vol. XXIV. (Nr. 125.)
» Academy of Natural Sciences. — Proceedings. 1887. Part I.
- Róma.* R. Accademia dei Lincei. — *a)* Annuario. 1888. — *b)* Atti. Rendiconti. Ser. IV. Vol. III. Fasc. 10. 11.
» Olasz kormány. — Statistica giudiziaria civile e commerciale per l'anno 1885.
- Strassburg.* Egyetem. — *a)* Amtliches Verzeichniss des Personals u. der Studenten für das Sommer u. Winter Halbjahr 1886/87. — *b)* Verzeichniss der Vorlesungen. Wintersemester 1887/88. — *c)* Der Rectorat-Wechsel. 1887.
- Stuttgart.* Württembergischer Alterthumsverein. — Vierteljahrshefte für Landesgeschichte. Jahrg. X. H. 1—4.
- Washington.* National Academy of Sciences. — Memoires. Vol. III. Part. 2.
» United States Geological Survey. — *a)* Bulletin. Nr. 34—39 és czímlap a IV. kötethez. — *b)* Report. VI. 1884/5.
» Smithsonian Institution. — *a)* Scientific Writings of Joseph Henry. Vol. I., II. — *b)* Smithsonian miscellaneous Collections. 480. (két példány).

Naturhistorisches Hofmuseum. Bécs. — Annalen. Bd. III. Nr. 1.

K. k. Statistische Central Commission. Bécs. — Oesterreichische Statistik. XVII. 1. Alterthums-Verein. Bécs. — Monatsblatt. 1888. 1. 2, 3.

Tudományos Akadémia. Krakó. — *a)* Kronika Węgiersko-polska. — *b)* Stósuaki Leszka Białego z Rusiá i Węgrami.

- K. k. Deutsche Carl-Ferdinands Universität. Prag. — Ordnung der Vorlesungen im Sommersemester 1888.
- Museum des Königreiches Böhmen. Prag. — a) Památky. Czíml. és tartalomjegyzék a XIII. kötethez; és XIV. 4 — b) Časopis Roč. LXI. sv. 4.
- K. k. archaeologisches Museum. Spalato. — Bulletino. Anno XI. Nr. 2.
- K. k. Akademie d. Wiss. Wien. — Anzeiger. 4, 5.
- Belügyminisztérium. Budapest. — Raccolta ufficiale delle leggi del regno. 1887. fasc. 1., 2., 3.
- Képviselőház. Budapest. — a) Irományok. 1887. III. — b) Napló, 1887. II. — c) Jegyzőkönyv. 1887/92. I. 18—28 ív.
- Országos m. kir. statisztikai hivatal. Budapest. — a) Évkönyv. XV. évf. 7. füzet. — b) Magyarország áruforgalma Ausztriával és más országokkal. 1887. 11. füz.
- Magyar földrajzi társaság. Budapest. — Közlemények. XVI. 3. füzet.
- M. kir. földtani intézet. Budapest. — a) Évkönyv. VIII. 6. — b) Közöny. XVIII. 1/2. c) A herkulesfürdői hévizek.
- Országos kulturmérnöki hivatal. Budapest. — A talajjavítások terén 1887. évben tett intézkedésekről jelentés.
- Magyar philosophiai Szemle szerkesztősége. Budapest. — Magyar philosophiai Szemle. VII., 1. füzet.
- Érseki hivatal. Kalocsa. — Schematismus Cleri Archi-dioecesis Colocensis et Bacsensis ad annum 1888.

II. Magánosoktól :

- O. Guthrie.* Chicago. — Memoirs of Dr. Samuel Guthrie, and the history of the discovery of chloroform.
- Balogh Ágost.* F. Kocsokóc. — a) Archi-diaconatus Tornensis. 1838. — b) Geschichte von Baan. (Kézirat.) — c) Die Geschichte von Grafschaft Trencsin. (Kézirat.)
- Böngérfi János.* Budapest. — Melháné Szaák Luiza élet- és jellemrajza. (Különlenyomat a «Paedagogiai Plutarch» II. kötetéből.)
- Petrovszky József.* Arad. — Közigazgatási rendeletek kézikönyve. XVI. füz.
- Zsigmondly Béla.* Budapest. — Volapük nyelvtan. (Két példány.)
- Bozóky Alajos.* Nagyvárad. — M. Tullius Cicerónak válogatott levelei. 1., 2. füzet.
- Weisz Bernát Ferencz.* Budapest. — Az ingatlan állami tűzkár-térítésről.
- Ortvay Tivadar.* Pozsony. — Jeruzsálemről Názárethig.
- Tomor Ferencz.* Budapest. — Wallenstein.
- Dr. Chazarain.* Páris. — Les courants de la polarité.
- Hollósy J. M.-Sziget.* — A dákok.

III. Nyomdáktól :

- Gyulai István nyomdája. Arad. — a) Klára. — b) Falusi délutánok.
- Alexi. Brassó. — Betéti könyvecske.
- Kammerer. Brassó. — Rechenschafts Bericht.
- Brózsza Ottó. Budapest. — a) Pester Medizinisch-Chirurgische Presse. 1887. 52. 1888. Nr. 3—9. — b) Glückshote. 1888. Nr. 4. — c) Budapesti Lloyd.

egyszer beszél Szulamith-tal égő vágyáról, — akkor, midőn versenytársa győzelmét ismeri el. Salamontól így gondosan távol van tartva még igazi emberi szenvedély is. Ily lemondás egy ó-kori fejedelein részéről itt csak azért nem visszatetsző, mert idylli, s mint ilyen, e vonás összekapcsolja a bibliai korrall — legalább róla s a böles királyról táplált nézeteink szerint. Lehet korhű, de annál rosszabb — épen nem drámai; sőt inkább.

Adoniah szerelmét nem látjuk: ez is csak egyetlen egyszer beszél a lánynyal, és csak is akkor, midőn örökre elveszti. Ő sincs egyénítve; szeret, nem tudjuk miért, jön-megy, a mint Bethsabé cselészövénye hívja vagy küldi. Ő sem tud drámai személylyé válni. A fődologra nincs befolyással, nem hátráltatja, sem elő nem mozdítja.

Abiság helyzetében volna drámaiság, ha nem tudnók előre, hogy Salamon elhatározása értelmében úgy sem eshetik baja. Így nyugodtan, mosolyogva nézzük vergődését, akár a gyermek félelmét a szárnyát csattogtató galambtól. Adóniahval szemben helyzete ingadozó ugyan, de Salamon magatartása és az egész darab hangulata legfőlebb a kíváncsiság, nem egyúttal a bizonytalanság érzetét kelti bennünk. S a mi fő: mint Salamon előre el van határozva, hogy lemond róla, úgy Abiság ingadozás nélkül, állhatatosan ragaszkodik szerelméhez, melyért nem küzdenie, csak szólnia kell.

S a mint nincs e színműben egyetlen drámai személy, úgy hiányzik benne a bonyodalom is. Salamon és Adoniah akarják Abiságot, ez meg csak pásztoráé óhajt lenni. S úgy lesz. Pedig Salamon nem tesz egyebet, mint hogy rá *akarja* beszélni, hogy övé legyen, Adoniah nem egyebet, mint hogy el *akarja* rabolni. Abiság nem egyebet, minthogy elmondja, hogy Joélé *akar* lenni. Csak Joél, az utolsó fölvonásban föllépő tesz valamit: leszúrja Adoniaht, úgy mentvén meg Salamont attól, hogy még abba a bűnbe se keveredjék, melyet a szentírás szerint igenis elkövetett.

Bethsabét, Salamon anyját és Sába királynőjét meg sem kellett említenünk, midőn drámánk egyetlen eseményét taglaltuk. Valóban csak külsőleg függ össze a cselekvénnyel, pedig Bethsabé sokat beszél és nem is rosszul, cselet szó és nem is ügyetlenül — csakhogy nem drámai módon, nem szövődik bele a darabba; a fődologra semmi befolyása; Adóniah halálát sem az általa egészen más czélra teremtett alkalomnak kellett épen előidézni. Sába királynője pedig merőben fölösleges, noha a darab egyik legsikerültebb, keleties színezetű és legköltőibb jelenetét nek; köszönjük. Általában az jellemzi e darabot, hogy legköltőibb részletei mintegy rajta kívül állanak; a Sába királynője mellett másik példa a jelenet, mely Salamon ítéletét az egy gyermekért versenyző asszonyok fölött annyi költői szépséggel adja elő.

Mert költészet van a darabban. Nem drámai érdemeiért, de költői szépségeiért a bíráló bizottság két tagja: Lehr Albert és Vadnai Károly I. tagok a *Böles Salamon* pályamű megjutalmazására szavaztak. A többség azonban csak annyit bírt elismerni, hogy a *Böles Salamon* egységes hangulatú, szép verselésű és gondos nyelvű, dramatizált idyll, de nem dráma; hogy bizonyos naiv elfogulatlanság a régi themával szemben, mely a mai dráma izgalmi után szinte jól esik, e mű leghódítóbb vonása; de drámai mozgalom csak az utolsó fölvonásban van benne, drámai küzdelem és bonyodalom, élni tetsző egyének és jellemek, pszichologiai alap és élet sehol, s így mint drámai mű nem jutalmazható.

Mindezek alapján a bíráló bizottság többsége a Karátsonyi-díjat ezúttal nem véli kiadhatónak.

A jutalom ki nem adása az Ügyrend 117. §-a értelmében elhatározottak.

68. A jeligés levelek elégetésére Hunfalvy János r. és Szigeti József I. tagok kéretnek föl.

a kik még az ülés folyamán jelentik, hogy megbízatásukban eljárak.

69. Főtítkár bejelenti Somogyi Károly levelező tagnak f. évi márczius 20-án bekövetkezett elhúnytát.

Az Akadémia fájdalmas részvétellel veszi tudomásul a magyar egyházi irodalom nagynevű munkásának elvesztését, és fölhívja a II. osztályt, hogy az emlékbeszéd megtartásáról gondoskodjék.

70. Főtítkár bemutatja a szerbországi kir. akadémia gyászjelentését, elnökének dr. Pančič Józsefnek, a M. T. Akadémia külső tagjának márczius 5-én bekövetkezett haláláról.

Az összes ülés elhatározza, hogy a szerbországi kir. akadémiahoz részvét-iratot intéz, egyúttal felhívja a III. osztályt, hogy a jeles természettudósnak, ki hazai egyetemünkön kezdette meg tudományos pályáját, emlékezete megünneplése iránt intézkedjék.

71. A németországi geographusok congressusának szervező bizottsága jelenti, hogy az ápril havára Berlinbe egybehívott nemzetközi congressus, a nagy nemzeti gyász következtében a jövő esztendőre halasztatik el.

Tudomásul vétetik.

72. Bemutattatik a helsingforsi Société des Sciences de Finland tudósító levele, melyben az Akadémiának tudomására hozza, hogy megalapításának félé százados emlékünnepeit ápril 29-én fogja megünnepelni.

Az Akadémia üdvözlő iratot fog a Társulathoz intézni.

73. A III. osztály bejelenti, hogy a hadtudományi bizottság Svetics József honvédezzredest, a Ludovika-Akadémia igazgatóját, valamint Zsoldos Ferencz ezredest külső tagjaivá megválasztotta.

Az összes ülés a választást helybenhagyja.

74. A III. osztály közli azon szabályokat, melyeket a matematikai és természettudományi értekezések kiadása tárgyában megállapított.

Az összes ülés ezen szabályzatot tudomásul veszi.

75. A könyvtári bizottság ajánlata, hogy a bács-hodrogmegyei történelmi társulatnak az Akadémia történelmi értekezései megküldessenek, elfogadtatik.

76. Bemutattatnak az utolsó összes ülés óta beérkezett ajándék-, csere- és köteles könyvpéldányok, valamint az ezen idő alatt megjelent akadémiai kiadványok:

I. Testületektől:

- Baltimore.* Historical and Political Studies Johns Hopkins University. — *a)* American Journal of Philology. Vol. VIII. 4. — *b)* Histor. and Politic. Studies. Fifth Series. XII. — *c)* Circulars. Vol. VII. No. 63.
- Berlin.* Gesellschaft für Erdkunde. — *a)* Zeitschrift. XXII. 6. — *b)* Verhandlungen. XV. Nr. 2.

1 888. IX. évfolyam. 130—132. — *d*) Budapester Ankündigungsblatt VI., Nr. 113—115.

Hornyánszky Viktor. Budapest. — *a*) Irodalmi Értesítő. I. 6. 7. — *b*) Magyar művészek. Új sorozat. Mutatvány-füzet — *c*) Ugyanaz. 1888. 1. füzet. — *d*) M. k. postatakarékpénztári Közlöny. 1888. 3. — *e*) Orsz. középiskolai tanár-egyesületi Közlöny. XXI. évf. 7. füz. — *f*) Felső nép- és polgáriskolai Közlöny. V. 2. sz. — *g*) Az egyházi közigazgatás kézikönyve. I. 1. füz. — *h*) A munkaoktatásról. — *i*) A magyar állam területén levő állami és vasúti távirtdaállomások névsora. 1888. — *k*) Új testamentom. — *l*) Buzgóság könyve. — *m*) Udvari hangverseny. — *n*) A tiszántúli ev. ref. egyházkerület népiskolai könyvkiadványai. IX., XI. — *o*) Ethnologische Mitteilungen. I. 2. H. — *p*) Keresztyén népbarát. III. 3. sz. — *r*) Méhészeti Lapok. IX. 3. sz. — *s*) Téli Ujság IX. 10., 11. sz. — *t*) M. kir. posta és távirtda rendeletek tára. 1888. 5—10. sz. és czímlap az 1887-hez. — *u*) Ugyanaz magyar és szláv nyelven. 1887. 18. sz. 1888. 4—7. sz. — *v*) Slovenské Noviny. 1888. 17—31. — *w*) Pester Medizinisch-Chirurgische Presse. 1888. Nr. 10., 11. — *y*) Községi Közlöny. X. évf. 7—11. sz. — *aa*) Postai tarifák. — *bb*) 11 db apróbb nyomtatvány.

M. kir. egyetemi nyomda. Budapest. — *a*) Előadmány a Congruaügyben. — *b*) A bajor középiskolák szervezete. — *c*) Das ungarische Unterrichtswesen. — *d*) Az állami felsőbb leányiskolák szervezete. — *e*) A m. k. áll. tanítónőképezdek tanterve. — *f*) Néptanítók lapja. XXI. 7—22. sz. — *g*) Magyar Ifjúság. V. évf. 12. — 15. füz.

Schodisch L. Felső-Eőr. — *a*) Gesetze für Volksschüler. — *b*) Hauptsätze. — *c*) A vasi ev. egyházmegye 1887-ki jegyzőkönyve. — *d*) Rechnungs-Abschluss. *e*) Közjegyzői okirat.

Drotleff nyomdája. N.-Szeben. — Az új bélyeg- és illetéktörvény.

Krafft nyomdája. N.-Szeben. — Jahresbericht.

Skarniczal J. Szokolca. — Zápisnica.

Kirchner özv. Versecz. — Protokoll.

Bittermann N. Zombor. — *a*) A kereskedelmi és iparbank 1887-ki jelentése. — *b*) Ugyanaz németül. — *c*) Ugyanaz szerbül.

IV. Saját kiadásbeli munkák :

Emlékbeszédek. IV. 10. sz. és czímlap a IV. kötethez.

Régi magyar nyelvenlékek. V kötet (A Jordánszky-codex bibliafordítása.)

Társad. Értekezések IX. 6. sz.

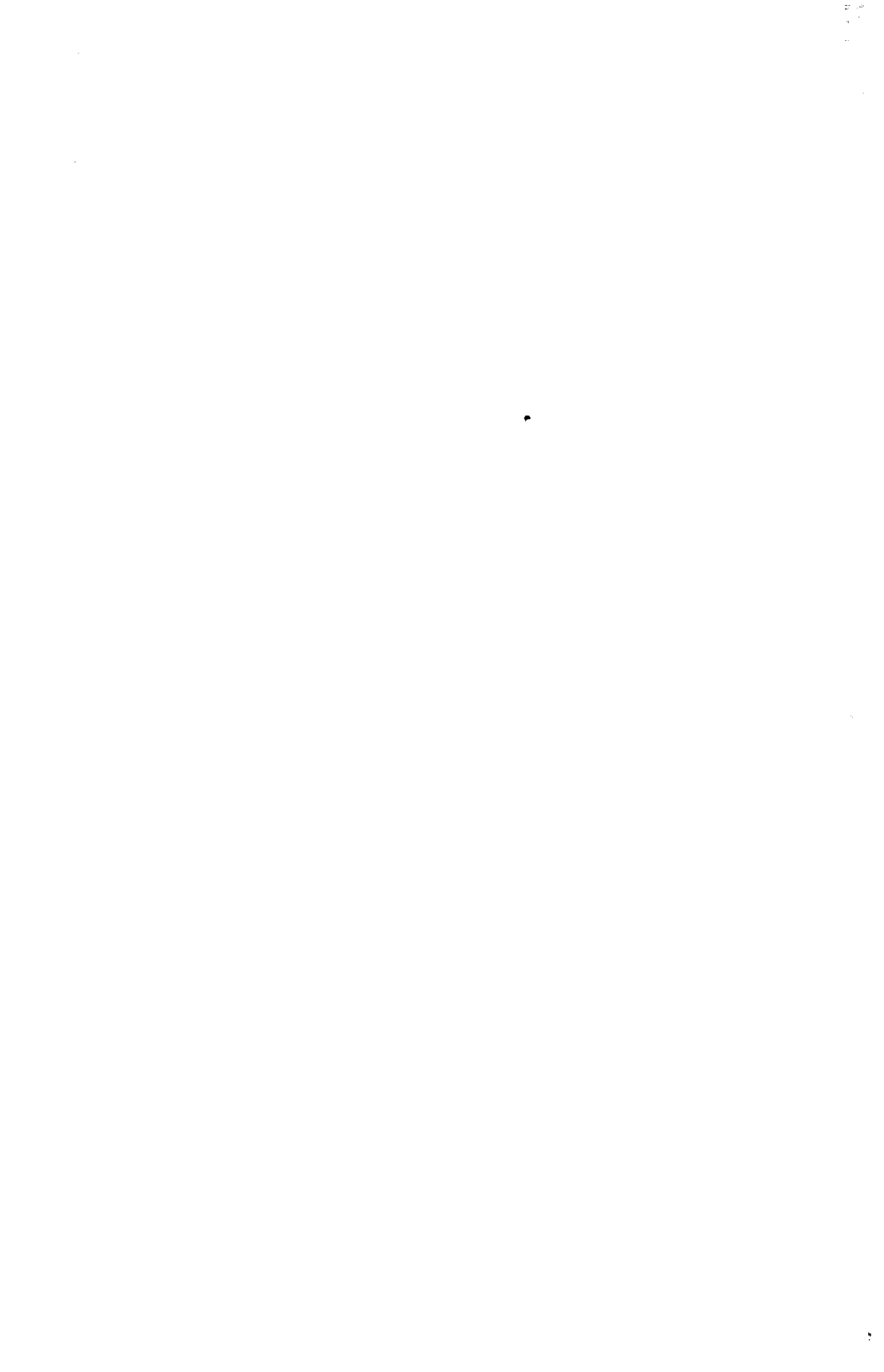
Archaeologiai Értesítő. Új folyam. VIII. 1. sz.

Hadtörténelmi közlemények. I. évf. 1. füz.

Természettudományi Értekezések. XVII. 5. sz.

Mathematikai és természettudományi Értesítő. VI. 1. füz.

A könyvtárban helyeztetnek el.

A

MAGYAR TUDOM. AKADEMIA
É R T E S Í T Ő J E.

IV. IGAZGATÓSÁGI ÜLÉS.

1888. április 5-én.

STOCZEK JÓZSEF akad. másodelnök úr elnöklése alatt.

39. Bemutattatik az akad. ügyész jelentésének második része, mely huszonegy ügyre terjeszkedik ki.

A jelentés tudomásul vétetvén

a) Az ügyész fölhivatik, hogy a jelentés befejező részét mielőbb készítse el és terjeszse elő.

b) A gróf Széchenyi Pál alapítványa tárgyában határozattatik, hogy az alapítvány jelzálogi biztosításának elérésére bírói lépések tétessenek.

c) Gyulai Pál ig. tag fölkéretik, hogy Jókai Mór t. tagot alapítványa befizetésére személyesen kérje fel.

40. Olvastatik az akad. ügyész levele, melyben jelenti, hogy május 1-én az Akadémia bérházából kiköltözik és ekkor akadémiai tisztéről is le fog mondani.

Az Igazgató Tanács az ügyész lemondását elfogadván, a következőkben állapodik meg:

a) Tekintettel arra, hogy a Földhitelintézet kezeli az Akadémia vagyónát és őrzi okmányait, czélszerűnek látja, hogy a Földhitelintézet egyik ügyvédjére bizzassék az Akadémia jogügyeinek intézése.

b) Dr. Fehérpataky Kálmánt, a nevezett intézet egyik ügyvédét bizza meg az Akadémia ügyeinek az eddigi ügyésztől átvételével és ideiglenes vezetésével.

c) Gróf Desseffy Aurél, Zichy Antal és Kautz Gyula igazgató tagokat az ügyész teendőit, íratáskörét és eljárását szabályozó utasítás kidolgozására kéri föl.

41. Olvastatik Fraknoi Vilmosnak, mint b. e. Ipolyi Arnold püspök végrendelete végrehajtójának irata, melyben a b. főpap rokonaival, kik a végrendeletet megtámadták, létesítendő egyeség tárgyában javaslatot terjeszt elő. E szerint a rokonoknak a négy örökös: nagyváradai egyházmegye, beszterczelányai egyházmegye, Akadémia, Képzőművészeti Társulat egyenkint 3500, összesen 14000 frtot ajánlana, a mely azonban nem a hagyatéknak jelenleg felosztás alá eső állagából, hanem a vallás- és közoktatási minisztérium által lefoglalt 110,000 forintnyi összegnek a hagyatéki javára visszafizetendő részéből fizettetnék ki.

Az Igazgató Tanács az ezen alapon megkötendő egyeséghez hozzájárul.

42. Olvastatik a nagyterem díszítése tárgyában kiküldött bizottság jelentése, mely szerint a munkálatok annyira előhaladtak, hogy néhány nap múlva be lesznek

fejezve; de az előre nem látott nehézségek miatt, az előirányzott költségek elégtelenek, és a 10.000 frton felül még 3000 forintra van szükség, mely összegből az építész, tiszteletdíj czimén (a már felvett 1300 frton felül) 700 frtot, a szobrász, festő, aranyozó 2300 frtot igényel. Mivel pedig a rendelkezésre álló alap teljesen ki van merítve, a bizottság az Igazgató Tanácshoz azon kéréssel fordul, hogy a hiány fedezése iránt intézkedjék.

Az Igazgató Tanács a szobrász, festő és aranyozó által felszámított túlkiadásokat elfogadja; de a műépítész tiszteletdíja czimén a kívánt 700 frt helyett csak 350 frtot szavaz meg; mivel meggyőződése szerint az 1650 frtnyi tiszteletdíjjal a munka gazdagon van jutalmazva. A 2650 frtnyi szükséglet fedezéséül az Akadémia tiszta jövedelmének azon 2%-át jelöli ki, mely az Akadémia vagyonának gyarapítására szokott fordítani; minthogy a nagyterem díszítése által az Akadémia vagyoni tekintetben is gyarapodást nyer.

43. Főtítkár bejelenti, hogy Danielik János t. t. 1000 frt, és dr. Goldberger Adolf 100 frt hagyománya befizettetett.

Tudomásul vétetik.

44. Főtítkár bejelenti, hogy Schneider József budapesti nagykereskedő, özvegyének halála után kifizetendő 500 frtot; Nánásy Lipót máramarosszigeti lakos 400 frtot hagyományozott az Akadémiának.

Az ügyész a hagyományok biztosítására, illetőleg behajtására hivatik fel.

TIZENHATODIK AKADÉMIAI ÜLÉS.

A II. osztály negyedik ülése.

1888. ápril 9-én.

PULSZKY FERENCZ p. t. osztályelnök elnöklése alatt.

78. Schvarcz Gyula rendes tag következő cz. értekezését olvassa: «Tudomány és társadalom.»

Tudomásul vétetik.

79. Hajnik Imre rendes tag következő cz. értekezését olvassa: «Az örök főispánság a magyar alkotmánytörténetben.»

Tudomásul vétetik.

TIZENHETEDIK AKADÉMIAI ÜLÉS.

A III. osztály negyedik ülése.

1888. ápril 16-án.

THAN KÁROLY p. t. osztályelnök elnöklése alatt.

81. Entz Géza l. t. székfoglalója: «Tanulmány az amoeba verrucosa-ról, különös tekintettel testének finomabb szerkezetére.»

82. Heller Ágost l. t. székfoglalója: «A XIX. század physikai kutatásának mozgató eszméiről.»

83. Than Károly r. t.: «Közlemények az egyetemi chemiai intézetből. A vízben oldott oxygen meghatározása». kidolgozta Winkler Lajos tanársegéd.

84. Szilasy Jakab tanársegéd részéről: «A zöld ultramarin», előterjeszti Wartha Vincze l. t.

TIZENNYOLCZADIK AKADÉMIAI ÜLÉS.

Az I. osztály ötödik ülése.

1888. ápril 23-án.

HUNFALVY PÁL r. t. osztályelnök elnöklése alatt.

86. Volf György l. t. felolvassa: «A legrégebbi protestáns énekeskönyv (A Baththyány-codex) kora és jelentősége» című értekezését.

87. Ponori Thewrowk Emil r. t. az osztály elé terjeszti dr. Kassai Gusztávnak, mint vendégnek «Platói tanulmányok» című értekezését. Kivonathan így:

Dr. Kassai Gusztávnak e módszeres, szakszerű dolgozata két részből áll. Első része mindazon bizonyítékok méltatását foglalja magában, melyek a Plató neve alatt reánk maradt iratok valódiságáról tanuskodnak. Másik része meg a platói iratok dialogikus alakjáról szól.

Az első részben sikerült szerzőnek bebizonyítani, hogy Plátónak egész irodalmi hagyatékát bírjuk. A mi netalán hiányzik belőle, az csak nagyon is jelentéktelen lehet. A mi az itt fölmerülő másik kérdést illeti, vajjon nem akadnak-e a Plató-féle művek complexusában oly párbeszédek is, melyek nem ő tőle származnak, szerző arra figyelmeztet bennünket, hogy a mi igazán platói, azt egyedül Aristotelesből tudhatjuk meg. Aristoteles háromfélekép szokta Plátót idézni: 1. kiteszi Plátónak is, dialogusának is a nevét; 2. kiteszi a dialogus nevét, de Platóét nem említi; 3. idézi Plátót; de sem nevét, sem dialogusát meg nem nevezi; 4. megmondja a platói Socrates nevét, a dialogus megnevezése nélkül; 5. találunk Aristotelesnél Plató-féle következtetéseket, a nélkül hogy a szerző és a dialogus nevét mellékelné.

Ennek kimutatása után Kassai végig megy a dialogusok során, s megvonja a valódi és nem valódi eredetűek közt a határvonalat.

Szerző kellő biztossággal, vagy a hol az nem lehetséges, józan óvatossággal jár el. Kimutatja a hiteles idézetek alapján, mely dialogusok azok, melyeknek valódi eredete kétségtelen s megjelöli, a többire nézve a nehéz kérdés megoldását elősegítő szempontokat, rámutatva ama párbeszédekre, melyek most is a vita tárgyát képezik.

Áttérvén értekezésének másik themájára, constatalja szerző, hogy Plató művei — az Apologia s az úgy sem tőle való Levelek kivételével — mind dialogikus alakban vannak szerkesztve: de nem Plató volt az első, a ki ezt az alakot használta. Athenaeus egyenesen azt mondja, hogy az írásbeli közlésnek ezt az alakját nem Plató, hanem a teosi Alexamenus találta fel. Mindamellet tény, a mit már az ókorban is elismertek, hogy ez az alak sehol sem emelkedett a tökéletesség és befejezettség oly magas fokára, mint éppen Plátónál.

Arra a kérdésre, vajjon Plató csak azért választotta-e a dialogus-alakot: mert az akkoriban divatos volt, vagy föltett szándékból alakította-e így a maga műveit, igen világos, meggyőző feleletet kapunk, mely az első föltevés ellen tiltakozik s a másik föltevést igazolja. Szerző e végből föltüntet a sophisták törekvését s kimutatja, hogy a párbeszélést

ezelőző eljárásukkal szemben Plató tudományos társalgást és közlést követel. E társalgás szerinte a gondolatok kölcsönös kicseréléséből vagyis az úgynevezett «dialegethai»-ból álljon; mert a «dialegethai» szó a beszéd közösségét jelenti, nem pedig azt, hogy az egyik beszél, a másik meg tétlenül hallgat. Ha már Plató bölcséletének lényege oly szorosan összefügg a «dialegethai»-val: nem lehet sem valószínűnek, sem elfogadhatónak mondanunk azt a nézetet, hogy Plató iratainak dialogikus alakja kívülről van kölcsönözve, nem pedig saját gondolkozásának és compositiójának eredménye.

Bírálatra adatik.

88. Olvastatik az I-ső osztály f. év ápril 16-án tartott értekezleti ülésének megállapodása a «Nyelvtörténeti Szótár» szerkesztőinek adott utasítás módosítása tárgyában.

Az utasítás a következőkben véglegesen elfogadtatik:

I. A szótárnak tartalmáról.

1. A Magyar Nyelvtörténeti Szótár. nevének megfelelően, a magyar nyelv multjára szorítkozik és így a legrégebb időtől fogva a nyelvújítás elejéig, vagyis a mai irodalmi nyelv alakulásáig terjed. A mai nyelv irodalmi és tájbeszédbeli szokása más két szótárnak marad tárgyául.

2. A Magyar Nyelvtörténeti Szótárnak a kijelölt határok közt a) a szókra, b) főalakjok változataira, c) mindenféle jelentősökre és különböző használatokra nézve teljességre, — valamint d) első előfordulásuk biztos megállapítására kell törekednie; de, hogy megjelenését túlságosan ne késleltesse, meg kell elégednie az ez idő szerint elérhetővel.

3. A Magyar Nyelvtörténeti Szótár számára gyűjtött szokásokból, minthogy a teljesség azzal csorbát nem szenved, ki kell rekeszteni: a) az oly képzéseket, melyek alapszavakból a ragozásokhoz hasonlóan, mind alakra, mind jelentésre nézve magoktól következnek, nevezetesen a melléknévi igeneveket, a *jártomban*, *aluttomban*-féle főneveket, s az *ü.*, *ü*-képzős melléknéveket, kivéve ha az eredetitől valamennyire eltérő jelentést fejlesztettek; b) a tulajdonneveket, kivéve a keresztneveket, népneveket, s azokat, melyek egy-egy köznévként magyarázataul szolgálhatnak (pl. Alsó-Őr, Felső-Őr stb.); c) a csak szótáriróktól alkalmilag gyártott szokat, melyek tényleg soha sem voltak használatban (pl. Molnár A. *i*-képzős szavaiból: *ezüsti leni. rézi* stb.), s a csak toll- vagy sajtóhibából támadt látszólagos szokat (pl. *áldozatos* Kesztc. 313. e h. *alázatos*); d) az idegen származású szók közül azokat, melyek soha sem jelentésökben, sem alakjukban nem simultak nyelvünkhöz.

4. Ellenben föl kell venni, tekintet nélkül illő vagy illetlen voltára, minden eddig nem érintett, akár eredeti magyar, akár meghonosult idegen szót; különösen a) az olyan képzéseket, melyek vagy sajtóságot alakot fejlesztettek, vagy önálló jelentést szereztek, vagy közönségesen nem használatosak; b) minden komoly műszókisérletet; c) a meghonosult idegen szokat, akár már a multban, akár csak a jelenben hódoltak meg, még az esetben is, ha idegen alakjukban fordulnak elő.

5. Minden szónak pontosan meg kell jelölni forrását és lehetőleg idézzel hitelesíteni. Valamely szót csinált példával támogatni nem szabad.

6. Oly idézetek, melyek a szónak sem alakja, sem első előfordulása, sem értelme, sem használata fölvilágosítására nem alkalmasak vagy nem szükségesek, egyszerűen mellőzendők.

II. A szótárnak alakjáról.

7. A mutató szók, hacsak kiejtésök nem ismeretlen, mai orthográfiával irandók, az idézetek pedig, valamint a bizonytalan kiejtésű mutató szók, híven úgy hagyandók, a hogy az illető forrásokban előfordulnak. Megjegyzendő, hogy a mutató szókban a közép *ë* megjelölendő. Az eltérő alakok könnyebb megtalálás czéljából a szótár végén külön szómutatóba állítandók össze (pl. *jonkább, ösmer, üdő, átal*).

8. A szók elhelyezése általában a betürendtől függ, de tekintetbe veendő a származás is, a mennyiben az olyan szók, melyeket a nyelvtudományon kívül még a mai nyelvérzék (ill. helyesírás) is egész biztosan és félreismerhetetlenül származékoknak mutat, a szoros hetürend ellenére alapszavuknál sorolandók elő. (Igy pl. ezek a szók: *fulánk, őszinte*, noha kétségtelen, hogy a *fúr* és *ő* szók származékai, mégis külön czím alatt tárgyalandók. Olyan szók azonban, minők pl. *hirtelen, képes*, saját alapszavukhoz csatolhatók — *hír, kép*, — mert a nyelvérzék nem köti őket össze, a legcsekélyebb eszmélkedés már rávezet erre az etimologiai kapcsolatra).

9. Az összetett szókat csak főszavuknál kell tárgyalni (pl. *be-önt, ki-önt* az *önt* szónál; *aggy-velő, agya-furt* a *velő* és *furt* szóknál). De első szavuk szerint is felsorolandók a tárgyalni összetételek a szótár végére teendő szómutatóban.

10. Az ikerszók, ha második felök értelmetlen szó, első felök szerint iktatandók be (pl. *tarka-barka, csonka-bonka* a *t cs* betűkben tárgyalandók, nem pedig a *b*-ben), különben a többi összetételekéhez hasonló szempont alá esnek (pl. *irul-pirul* a *pirul* ige alá).

11. A szólásmódok lehetőleg minden jelentős szavuknál megemlítendőek egy-két példa kíséretében.

12. Az összetételeket szorosan az alapszóhoz, vagy ha származék összetételei, a származékokhoz kell kapcsolni. E csoportokon belül a szoros betürendet kell követni.

13. A származékok az összetételek után és csoportosítás nélkül, egyenkint, szoros betürendben sorolandók elő.

14. Mint mutatószók a ragozható névszók egyes-számi pusztá nominativusokban, az igék pedig a folyó cselekvés jelen ideje jelentő módja tárgyatlan alakjának egyes-számi harmadik személyében közlendők.

15. A homonym szóknak nem lehet rendet szabni; az ilyenekre csak eléjük tett számmal kell figyelmeztetni (pl. *1. ár, 2. ár, 3. ár*).

16. A betürendre nézve megjegyzendő, hogy a hosszú hangzók a megfelelő rövidektől külön nem választandók (tehát pl. az *a* és *á* kezdetű szók vegyest tárgyalandók: *abrák, ábráz, abroncs* stb.).

17. Az egyes szók tárgyalásában a következő rend tartandó szem előtt: *a)* mutató szó és hangalakok; *b)* jelentések időrendben; *c)* szólások és közmondások.

18. Minden egyes hangalak idézettel erősítendő, ép úgy, mint minden egyes jelentés.

19. A jelentések szakaszában a főjelentések arab számmal, a főjelentések árnyékatai pedig esetleg betűkkel jelölendők. Minden jelentéscsoportban a szám

vagy betű után röviden megjelölendő a jelentés. Ez latin és német szókkal történjék. melyek mellett, ha szótárból kerültek, ez egy vagy két betűvel megnevezendő. Más nyelvű szót. különösen magyar synonymumokat és definitiót vagy leírást ana célra kivételesen csak akkor kell használni, midőn már más magyarzó eszköz nincs, vagy mikor a régi szótárak is magyar értelmezést adnak. A jelentés-csoportok oly módon rendezendők, hogy mindig az teendő előbbre, a mely régibbnek tartható. A jelentés megnevezése után közlendők a bizonyító idézetek időrendben.

20. Az idézett források nevei közül csak a legismertebb szótárírókét szabad nagyon röviden jelölni: a többire nézve általában szabály, hogy az egytagúak egészen kiirandók, és hogy a legrövidebb megjelölésnek is rendszerint három betűből kell állania, melyek közül az utolsó, mint minden rendes rövidítésnél, okvetetlenül szótagkezdő mássalhangzó tartozik lenni. Mind ezt kell alkalmazni a munkák neveire is.

21. Helykimelés céljából több közvetlenül egymásra következő, szerző és munka szerint közös származású példa után a forrás csak az első idézetnél nevezendő meg, a többinél egyszerűen a kötet és lap jelölendő; végre a kötetet jelölő római és a lapot jelentő arab szám mellől, mint nem okvetetlenül szükségesek, elhagyandók a k. vagy köt. és l. rövidítések.

22. A szótár typographiai kiállításánál fődolog, hogy mind az, a mit a használó keres, könnyen és gyorsan föl legyen található. Ennek a célnak alá kell rendelni minden egyéb tekintetet. A keresés könnyűsége és gyorsasága legelőször is azt követeli, hogy minden alak azon a helyen, a hol keresendő, akár fejen, akár szövegben vagy elősorolásban, teljesen ki legyen írva. Második követelése a belső tagolás és csoportosítás külső kiemelése; a harmadik pedig az egyműtieknek egyező és a különműtieknek különböző fajta betűkkel való feltüntetése.

TIZENKILENCZEDIK AKADEMIAI ÜLÉS.

Összes ülés.

1888. ápril 30-án.

STOCZEK JÓZSEF akad. másodelnök úr elnöklése alatt.

90. Tóth Lőrincz r. t. felolvassa emlékbeszédét Tanárky Gedeon 1887. november hó 23-ikán elhunyt levelező tag fölött.

Az Emlékbeszédek során közrebocsáttatik.

91. Gyulai Pál r. t. felolvassa az 1887-ik évi Farkas-Raskó-pályázatra beérkezett pályamunkák megbirálására kiküldött bizottság jelentését, mely a pályadíj ki nem adását javasolja. A jelentés így szól:

Tekintetes Akadémia!

Szerencsém van jelentést tenni a Farkas-Raskó-pályázatról, a bíráló bizottság nevében, mely Gyulai Pál r., Baksay Sándor és Lehr Albert l. tagokból állott.

A Farkas-Raskó-jutalom, az alapítvány szerint minden évben hazafias költeményre tüzetik ki, mely lehet hymnus, óda, elégia, dal, ballada, költői beszélyke, sőt tanköltemény és satira is. Az Akadémia e pályaföltételek megállapításával arra törekedett, hogy a pályázó költőknek lehető tág tért nyisson tárgyban és formában

egyaránt, másfelől figyelmüket oly költői műfajokra is irányozza, melyek költészetünkben többé-kevésbé el vannak hanyagolva. Azonban a pályázók leginkább csak hymnust, ódát, elégiát és dalt küldenek be, ha meg akad egy-két ballada. az majd mindig oly szerelmi történet. a melynek kevés köze van a hazafias küzdelmekkel; a költői beszélyke, satira és tanköltemény rendszerint teljesen hiányzanak. Pedig a magyar nemzet történelmének mind régibb, mind újabb korszakai elég anyagot nyújtanak hazafias. a családi életre is kiható. küzdelmek rajzára. a melyek balladában és költői beszélykében művészi hatással feldolgozhatók; pedig a satira a körülmények szerint mindenha egyik formája volt a hazafíui eszmék és érzések kifejezésének, és némely, a jelen életbe vágó társadalmi és politikai eszmék sikerrel tárgyalták ok a tankölteményben is. Sajnálnunk kell, hogy pályázó költőink mind a dal, óda és elégia felé özőnlenek. melyekben költészetünk leggazdagabb, taposott ösvényen járnak s a régibb költők babérjaiból akarnak leszakítani egy-egy levélkét, a helyett, hogy új babérokért küzdenének.

Az idei pályázaton harminczkét mű versenyzett, köztök három ballada. a melyeknek semmi közük a hazafisággal. sőt egyik nem is magyar tárgyú, s csak egyetlenegy olyan, a mi erőltetve tanköltemény számba mehetne. de a mely szintén nincs kapcsolatban semminemű hazafias eszmével vagy érzéssel. A többi mind dal, óda vagy elégia, de a legtöbbször alig vehetni észre, hogy napjainkban iratott. Hiányzanak bennök a kor eszinéi, a közvetetlen érzés, az élet melege, a hazai viszonyok hatása. A magyar lyrának mindig erős oldala volt a hazafiság, mert egy folyvást lételéért küzdő nemzet háborgó kedélyéből táplálkozott, de a költők minden korszakban saját koruk szenvedéseit, vágyait és reményeit, eszméit és álmaikat fejezték ki. Ezt találjuk jobb költőinkben, középkori költői maradványainkon kezdve egész Aranyig. E pályaművek ellenben nagy részt vagy általános, a kortól független témákat dolgoznak föl, vagy már elmúlt idők visszhangjai. Egyik a negyvenes évek hangulatát pendíti meg, a másik a forradalomét, a harmadik az ötvenes éveké. De vajjon oly viszonyok között élünk-e most is, mint akkor, ugyanaz-e hangulatunk, és szívesen hallgatjuk-e azt elrontva, a mit mások jól megírtak? Nem akarunk félreértetni: bizonyára vannak a magyar hazafiságnak alapjokban állandó vezéreszméi és hangulatai is, de ezek is csak a kor hatása alatt mintegy újra születve tehetnek hatást. A puszta utánzás se az érzés mélységét, se a képzelem erejét nem tanusítja, sőt talán a hazafiság őszinteséget sem. Épen ily kevésse dicsérhetni a pályázatnak egy pár oly költeményét is, a melyek mentek e hibától s valóban a kor hatása alatt keletkeztek. Csakhogy ezeknek más bajok van. Nem igen többek rímbe szedett prózánál, csak a külső forma teszi őket költeménynyé, nem egyszermind a belső s alig emelkednek feljebb a köznapi szónoklaton.

Ez általános jellemzés után legyen szabad egy pár részletbe hocsátkoznunk s kiemelnünk a különben be nem való pályaművek közül azokat, a melyek egy vagy más tekintetben némiképp kiválóak. Ilyen mindjárt az I. számú, a melyben egy apa fiait hazaszeretetre lelkesíti. Már a kiinduló pont hibás, a mennyiben a költő az épen nem természetes helyzet miatt nem képes hangulatot ébreszteni. Az apa nem világba lépő fiaihoz intézi szavait, saját emlékei, s a fiaiba vetett remények érzéseitől meghatva. hanem serdülő gyermekeihez, a kik csak még ezután lesznek ifjak. Tanácsai, úgy szólva, akkorra szólnak, midőn felnőtt fiai meg fogják érteni. De miért nem halasztja hát azokat arra az időre? A hazafiság körét is kissé szűkre szabja, csak a kard és toll szolgálatát tartja hazafíui munkásságnak. Különben a

költemény nem bőbeszédű; részei arányosak. kár, hogy nincs benne tűz. emelkedés s itt-ott alant járó. például e sorok is:

Szeressétek e hont, mely tietek.
 Hol övéitek s ti születtetek.
 Hol s melynek élni legszebb czélotok.
 Míg elme lánghol, míg a szív dobog.

Az V. számú Bessenyei emlékére írt óda; kissé terjengős mű, a mely Bessenyei pályáját különben elég értelmesen fogja fel, verselése is elég folyékony. de inkább egy kis alkalmi beszédhez hasonlít, mint ódához. A VI. *Templomban* címűnek az az alapeszméje, hogy Istennél mindenki számára van bocsánat. kegyelem. csak annak számára nincs, a kinek szívében nem ég lángoló, hű honszerelem. Van e költeményben bizonyos naiv meghatottság, de a vallásos és hazafiúi érzések ily összeolvasztása talán még sem egészen épületes.

A XI. számúban, a *Művész bucsúja* czínűben, a költő egy oly magyar művészt rajzol, a ki a nagy világba vándorol, mert művészetének nincs otthon tere; künn hires. gazdag emberre válik, de hazaszeretete folyvást kíséri, a honvágy kínozza, majd elaggva nyugodtan hal meg. mert hazájában is fény derül már a művészetre, s ő az utolsó magyar művész, a ki idegen országban hal meg. Az óda itt-ott lendületes. verselése is jó, de nagy pathosa sehogy sem illik a tárgyhoz. Az olvasó lehangolódik s önkéntelenül is azt kérdi: vajjon e hires és gazdag férfinak ugyan mi gátolhatta a hazajövetelét, ha csakugyan úgy vágyott haza?

A XXVI-dik számú *A kivándorlókhoz* intézett óda, mely nagy szenvedélyességgel támadja meg őket, s végül azt a tanácsot adja nekik, hogy csábítókat akaszszák föl a legelső fára, vagy a költő kifejezése szerint a «legelső jó ösztörré». Egészben véve nem igen tud költői színvonatra emelkedni, de egy pár versszakta tehetséget tanusít. Legjobb benne a következő versszak:

El a vándorbotokkal, félre!
 Pokolba a vándorsarut!
 Ásót, kapát, ekét a kézbe —
 Van itt elég virágos út.
 Hol annyi századig megéltek
 Az ősök, mi is megleszünk!
 Inség, nyomor meg nem kísérthet
 Csak helyt legyen szívünk, eszünk.

A XXX. számú *A kuruczok dala* nagyon is elnyújtott elégia, melyben a kurucz hegedős szembeállítja a régi magyar dicsőséget a bekövetkezett hanyatlás korszakaival. Inkább nyelve és verselése érdemel figyelmet, mint tartalma; inkább szónoklat, mint költészet.

Ime a pályázat legjobb költeményei, de ezeket sem lehet, a legjobb akarat-tal is, jóknak mondani.

A bíráló bizottság kénytelen kijelenteni, hogy a pályázat sikertelen volt, és a jutalom ki nem adását ajánlja az Akadémiának.

A bizottság javaslata elfogadatlán, az Ügyrend 110. §. 4. pontja értelmében a jutalom ki nem adása határozottatik s a jelítség levelek elégetésére Beöthy Zsolt r. és Pauer Imre l. tagok kéretnek föl.

92. Főtitkár bemutatja a Péczely-pályázatra beérkezett magyar történelmi színműveket. Úgymint:

I. Bartók Lajos. Budapest. Thurán Anna. Történelmi dráma négy felvonásban. Budapest. 1887.

II. Szabó Sándor. Budapest. A női furfang. Dráma négy felvonásban. Budapest. 1888.

III. Névtelen. Pater Laurentius. Tragédia öt felvonásban. Budapest, 1888. Jelíges levéllel.

Szabályszerű megbírálás végett az I. osztályhoz tételnek át.

93. A II. osztály fölhatalmazást kér Havas Rezső tanár részére, hogy «Bibliotheca geographica» című dolgozatát, és Óváry Lipót országos alleveáltárnok részére, hogy «Bethlen Gábor diplomatai összeköttetései Velenczével» című értekezését a II. osztály egyik ülésén felolvashassa.

A fölhatalmazás megadatik.

94. A II. osztály jelenti, hogy a Nemzetgazdasági bizottság dr. Kovács Gyulát, a miskolci kereskedelmi kamara titkárát, dr. Pisztory Mórt, pozsonyi jogakadémiai tanárt, és dr. Vargha Gyula miniszteri titkárt a bizottság kultajzáivá megválasztotta.

A választás helyben hagyatik.

95. Bemutattatik a Budapest főváros által Budavára fölszabadítása kétszáz éves emlékünnepe alkalmából veretett érem bronz példánya, melyet a főváros az Akadémiának felajánl.

Az érem a levéltárban helyeztetik el.

96. Bemutattatnak az utolsó összes ülés óta testületek, nyomdák és magánosok által beküldött csere-, köteles és ajándék-könyvpéldányok, ily renddel:

I. Testületektől:

- Baltimore.* Historical and Political Studies Johns Hopkins University. — *a)* American Chemical Journal. Vol. X. Nr. 2., *b)* Circulars. Vol. VII. Nr. 64.
- Berlin.* Gesellschaft für Erdkunde. — Verhandlungen. Bd. XV. Nr. 3.
 > König. preuss. Akademie der Wissenschaften. *a)* Sitzungsberichte. 1887. XL—LIV. u. Titel; *b)* Corpus Inscriptionum Atticarum. Vol. IV. 1. Heft. 2.; *c)* Corpus Inscriptionum Latinarum. Vol. XIV.
- Bern.* Schweizerische Naturforschende Gesellschaft. — *a)* Verhandlungen. 1886—87; *b)* Mittheilungen. N. 1169—1194.
- Bordeaux.* Société des Sciences physiques et naturelles. — *a)* Mémoires. T. II. Cah. 2., T. III. C. 1; *b)* Appendice 3 au T. II.
- Brüsszel.* Société R. de Numismatique. — Revue, 1888. 2. Livr.
- Buffalo.* Society of Natural Sciences. — Bulletin. Vol. V. Nr. 2.
- Bukarest.* Academia Română. — *a)* Etymologicum magnum Romaniae. T. II. Fasc. 2.; *b)* Analele. Ser. II. T. VIII. T. IX. Sect. Scientif. T. IX. Sect. Istor.
- Calcutta.* R. Asiatic Society of Bengal. — *a)* Journal. Vol. LVI. Part. I. Nr. 2., 3. LVI., Part. II. Nr. 2., 3.; *b)* Proceedings. 1887. Nr. 9., 10. 1888. Nr. 1.

- Cambridge.* (Massachusetts). — Museum of Comparative Zoölogy. *a)* Bulletin. Vol. XIII. Nr. 7., 8., XVI. Nr. 1., *b)* Reports. Vol. XV. (Florida-Anneliden)
- Dijon.* Académie des Sciences, Arts et Belles-Lettres. — Mémoires 2e Série. T. XI., XII., XIII; 3e. Série. T. IX.
- Firenze.* Società Italiana di Antropologia. — Archivio. Vol. XVII. Fasc. 3.
- Genève.* Société de Physique et d'Histoire Naturelle. — Mémoires. T. XXIX. 2. Partie.
- Göttingen.* Kön. Gesellschaft der Wissenschaften. — *a)* Nachrichten. 1887. Nr. 1/21; *b)* Anzeigen. 1887. I. II. Bd; *c)* Abhandlungen. XXXIV. Bd.
- Halle a/S.* Bibliothek der Deutschen Morgenländischen Gesellschaft. — Zeitschrift. XLI. Bd. 4. H.
- Helsingfors.* Suomaläisen Kirjallisuuden Seura. *a)* Suomi. Toinen Jakso 20 osa; *b)* Kanteletar. 3 osa; *c)* Kalevala. 18 osa; *d)* Shakespearen Dramoja. VIII.
- Jowa.* Weather Service. — *a)* Fiefth Biennial Report; *b)* The Climate of Southern Russia and Jowa compared; *c)* Flag signals of the Signal service; *d)* A few facts About the Jowa Weather Service; *e)* The Jowa weather service and how it is supported; *f)* A few plain Words.
- Kairo.* Institut Egyptien. — Bulletin. II. Série Nr. 8.
- Kiel.* Anthropologischer Verein in Schleswig-Holstein. — Mittheilungen 1879—1880. 1. H.
- Kopenhága.* Société R. des Antiquaries du Nord. — Aarboger. 1887. II. B. 4. H.
- London.* Angol kormány. — Statistical Abstract from 1876 to 1885—86. R. Geographical Society. — Proceedings. Vol. X Nr. 4.
,
,
R. Asiatic Society. — Journal. Vol. XX. Part. 2.
- Madrid.* Real Academia de Ciencias Exactas, Físicas y Naturales. — *a)* Anuario. 1888; *b)* Revista. T. XXII. Nr. 4; *c)* Memorias T. XII., XIII. Parte 1.
- Montpellier.* Académie des Sciences et Lettres. — *a)* Mémoires de la Section des Sciences. T. XI. Fasc. 1; *b)* Mémoires de la Sect. des Lettres. T. VIII. Fasc. 1.
- Moskva.* Société Imp. des Naturalistes. — *a)* Bulletin. 1888. Nr. 1; *b)* Meteorologische Beobachtungen. 1887. Zweite Helfte.
- München.* Kön. Bayer. Akademie der Wissenschaften. *a)* Sitzungsberichte der philos., philolog. und historischen Classe 1887. Bd. II. H. 3; *b)* Sitzungsberichte der mathematisch-physikalischen Classe. 1887. H. 3.
- Natur.* Société Archéologique. — Annales. T. XVII. Livr. 3.
- New-Haven.* Az amerikai Journal szerkesztősége. — The American Journal of Science. — Vol. XXXV. Nr. 208.
- New-York.* Academy of Sciences. — *a)* Annals. Vol. III. Nr. 11/12.; *b)* Transactions Vol. V. Nr. 7/8.
- Nürnberg.* Germanisches Museum. — *a)* Anzeiger. II. Bd. I. H.; *b)* Mitteilungen. II. Bd. I. H.; *c)* Katalog der vorgeschichtlichen Denkmäler.
- Páris.* Külügyminisztérium. — Papiers de Barthélemy ambassadeur de France en Suisse. 1792—1797. T. I., II.

- Páris* Közoktatásügyi minisztérium. — *a*) Collection de documents inédits sur l'histoire de France. T. IV; *b*) Rapport du Conseil des facultés.
- Róma*. Olasz kormány. — Actes du Congrès pénitentiaire internationale de Rome. 1885. Novembre. T. II.
- » Földm., ipar- és ker. miniszter. — Annali di Statistica. Fasc. VIII. IX.
- » R. Accademia dei Lincei. — Atti. Rendiconti. Ser. IV. Vol. III. Fasc. 12., 13. Vol. IV. 1.
- San-Francisco*. Academy of Sciences. — Bulletin. Vol. II. Nr. 6.
- Stockholm*. Svéd kormány. Bidrag till sveriges officiella statistik. B) Rättsväsendet. XXIX. 1/2. G) Fångvården. XXVIII.
- Philadelphia*. Academy of Natural Sciences. Proceedings. 1862. Part. 1/2. 3/4. 1865. Nr. 1—5., 1866. Nr. 1—5., 1868. Nr. 1—4., 1869. Nr. 1—4., 1870. Nr. 1—3., 1873. Part. 1—3., 1874. Part. 1—3., 1875. Part. 1—3., 1886. Part. 3.
- Washington*. Smithsonian Institution. — *a*) Smithsonian miscellaneous Collections. Vol. XXVIII., XXIX., XXX.; *b*) Annual Report. 1885. Part. I. United States Geological Survey. Monographs. Vol. X. Bureau of Ethnology. — Fourth Annual Report of the Bureau of Ethnology. 1882—83.
- K. K. Geologische Reichsanstalt. Bécs. — Verhandlungen. 1888. 2., 3., 4.
- K. K. Statistische Central-Commission. Bécs. — Oesterreichische Statistik. XV. 4.
- K. K. Zoologisch-botanische Gesellschaft. Bécs. — Verhandlungen. XXXVIII. 1. Quartal.
- Ornis szerkesztősége. Bécs. — Ornis» III. Jahrg. 4. H. IV. Jahrg. 1. Heft.
- Tudományos Akadémia. Krakó. — *a*) Ročník Akadémi. Rok. 1886; *b*) Pamiętnik: Wydziały: filolog. i historyczno-filozoficzny. T. VI., matematyczno-pryrodniczy. T. XIII., *c*) Rozprawy: Matematyczno-przyrodniczego. T. XV., XVI.; historyczno-filozoficznego. T. XIX. XX., filologicznego. T. XII.; *d*) Monumenta mediæ aevi historica. T. X.; *e*) Scriptores rerum polonicarum. XI.; *f*) Acta historica. T. IX., X., XI.; *g*) Zbiór Wiadomości do antropologii Krajowej. T. XI.; *h*) Carmina; *i*) Modlitwy Wactawa; *k*) Sprawozdania Komisji Historji sztuki sr. Polne. T. III. Z. 4.
- Landes- Ausschuss des Königreiches Böhmen. Prag. — Archiv Český. Díl VII. Seš. 1—6.
- K. K. Archaeologisches Muzeum. Spalato. — Bulletino. A. XI. Nr. 3.
- K. K. Handels. und Nautische Akademie. Triest. — Ephemeriden für das Jahr 1889.
- Kölcsey-Egyesület. Arad. — Évkönyv. 1885. 2. rész. (III. évf.)
- Magyar Földrajzi társaság. Budapest. — Földrajzi közlemények. XVI. köt. 4. füz. Képviselőház. Budapest. — *a*) Irományok. V. köt.; *b*) Napló. IV. köt. 1—22. iv.; *c*) Jegyzőkönyv. 1887/92 I. 34., 35. iv.
- Országos m. kir. statisztikai hivatal. Budapest. — *a*) Magyarország áruforgalma Ausztriával és más országokkal. 1887. 12. füz.; *b*) Magyar statisztikai Évkönyv. XV. évf. 8. XVI. 9. füz.
- Széchenyi-Társulat. Szatmár. — *a*) Szatmár vármegye statisztikája; *b*) Értesítő 1832—1887.

- Délszláv Akadémia. Zágráb. — *a)* Rad. Kn. LXXXIII. LXXXVI.; *b)* Ljetopis. 2. füz.; *c)* Sintaktične Razlike; *d)* Starine XIX. köt.
- Hrvatskoga Arkeologičkoga Društva. Zágráb. — Wiestnik. G. X. Br. 2.
- Érseki hivatal. Esztergom. — Schematismus Cleri Archidioecesis Strigoniensis 1888.

II. Magánosoktól :

- Chantre Ernest.* Paris. — Recherches anthropologiques dans le Caucase. T. I., II. Atlas. III., IV.
- Dr. Mandello Károly.* Budapest. — Rückblicke auf die Entwicklung der ung. Volkswirtschaft, im Jahre 1887.
- Zichy Antal.* Budapest. — Emlékbeszéd b. Eötvös Józsefről.
- Podhorszky Lajos.* Páris. Forster Gyula útján Budapest. — L'Atlantide.
- Dr. Thanhoffer Lajos.* Budapest. — Az állatorvosi tudomány és állatorvosi tanintézetünk története.
- Dr. Bozóky Alajos.* Nagyvárad. — M. Tullius Cicerónak válogatott levelei. 3 füzet.
- Nyáry József.* Temesvár. — Olaszországi Emlékek.
- Stossich Michele.* Trieste. Il genere heterakis dujardin.
- Ortvay Tódor.* Pozsony. — Eine angebliche Binnenstrasse in Pannonien.
- Tóth Mike.* Kalocsa. Új és gyakorlati elmékedések.
- Lasz Samu.* Győr. — Szeretet és szerelem az állatvilágban.
- Ismeretlen.* Budapest. — L'idéographie.
- Népnevelők* budapesti egyesületének alelnöke Wehner Gy. Budapest. — Népnevelők Lapja. XXII. évf.
- Ismeretlen.* Kolomyja. — Nowa Judea.
- Szenes Zsigmond.* Budapest. — *a)* Kimutatás az 1887-ben Dr. Bőke Gyula egyet. tanár Szt-Rókus-kórházi osztályán gyógykezelt fülbetegekről; *b)* Bericht über Prof. Dr. Julius Bőke's Abtheilung für Ohrenkranke im Rochusspital im Jahre 1887; *c)* Ueber den Fortschritt in der Ohrenheilkunde; *d)* A fülészet haladásáról.
- József főherczeg.* Budapest. — Czigány nyelvtan.
- Téglás Gábor.* Déva. — *a)* Neue Inschriften aus Dacien; *b)* Rézkori tárgyak az erdélyi medence területéről; *c)* Ujabb kő- és bronzkori leletek az erdélyi medence területéről. (Két példány).
- A Petőfi-Múzeum szerkesztősége.* Kolozsvár. — Petőfi Múzeum. I. évf. 2. sz.
- Dr. Weilhrauch K. Dorpat.* — Neue Untersuchungen über die Bessel'sche Formel und deren Verwendung in der Meteorologie.
- A «Segítség» szerkesztősége.* Budapest. — «Segítség Album» 3 (péld.)

III. Nyomdáktól :

- Alexi. Brassó. — *a)* Zajzoni Rab István csángó költő emlékünnepe; *b)* Reformeszmék; *c)* Sonorul; *d)* Magyar polgári kör alapszabályai; *e)* Önszegélyző szövetkezet alapszabályai; *f)* Bericht; *g)* Keresk. és iparegyesület 1887. évi jelentése.
- Athenaeum. Budapest. — *a)* Magyarország áruforgalma Ausztriával és más orszá-

gokkal. 1887. 9—12. füz.; *b*) Magyar Statisztikai Évkönyv. 1885. 7., 8., 1886. 4., 9. füz.; *c*) Ugyanaz magyar és német nyelven. 1885. 2., 7., 8., 1886. 4., 9. füz.; *d*) A meteorológiai és földdeležességi intézet Évkönyvei. XVI. köt.; *e*) Delectus Seminum; *f*) Számtan. 2. füz.; *g*) Előértekezlet.; *h*) Tanulmány a répacukor-adóról; *i*) A magyarországi hírlapírók nyugdíjintézetének évi jelentése. 1887.; *k*) Eledelek és italok; *l*) A római kath. egyház története. II. köt. 1. rész; *m*) A magyar faj. 1. füz.; *n*) Házi szabályok. 2. rész; *o*) Név- és tárgymutató Marczali Magyarország története II. József korában című munkája I., II., III. kötetéhez; *p*) Földrajz. 2. rész.; *r*) Döntvényeknek gyűjteménye. 1887.; *s*) Római régiségek; *t*) Az 1887-iki országgyűlési törvényezikkek; *u*) Nemzetgazdaságtan; *v*) A pusztulás útja; *x*) Az országos kaszinó évi jelentése. 1887.; *y*) Az 1887 évi XLIV. törv.-czikk; *z*) az 1887. évi XLV. törv.-czikk; *aa*) Jelentés a Szent-István társulat könyvkiadásairól. 1888; *bb*) Az 1883-ik évi XX. törv.-czikk; *cc*) A vasember; *dd*) Francia nyelv; *ee*) Az állatorvosi tudomány stb. története; *ff*) Új vadászati törvény; *gg*) Az új állategészségügyi törvény; *hh*) A testvérek; *ii*) A munka jutalma; *kk*) A szenvedések iskolája; *ll*) A hű szív; *mm*) A szeszdó; *nn*) Zsigmond püspök körlevele; *oo*) Jelentés a budapesti rabsegélyző egyesület 1887-ki működéséről; *pp*) A budapesti telefonhálózat előfizetőinek névsora 1888. márcziusban; *rr*) Szándék és vétkesség; *ss*) A házi állatok fertőző betegségének oktana; *tt*) Kertészeti lapok. 1888: 2., 3., 4. sz.; *uu*) Az orsz. kertészeti egyesület 3-ik tavaszi kiállítására vonatkozó közlései; *vv*) Századok. XXII. évf. 1., 2., 3. füz.; *xx*) Történelmi Tár. 1888. 1., 2. füz.; *yy*) Katholikus Szemle. 1. 4. füz., II. 1. füz.; *zz*) Nemzetgazdasági Szemle. XI. évf. 12. füz.; *a*) Magyar-Zsidó Szemle. V. évf. 1—4. sz.

Brózsza Ottó. Budapest. — *a*) A francia forradalom; *b*) Az új szeszdótörvényhez; *c*) Ankündigungsbllatt. VI. Jahrg. Nr. 116., 117., 118; *d*) Budapesti Lloyd. IX. évf. 133., 134., 135. sz.; *e*) Glücksbote. X. Jahrg. 5., 6.

Hornyánszky Viktor. Budapest. — *a*) Károly Sándor búcsúztató versei; *b*) Tornazsebkönyv; *c*) Kako je milivoj poznao boga; *d*) Tri dana iz zsvivota jednoga momka; *e*) Sziromach zsenevszki szadzsjaja; *f*) Pojd K. Pánu Ježisi; *g*) Magyar kis kézi agenda; *h*) Hírlap-árjegyzék; *i*) Valóság és ámitás; *k*) Rövid gyakorlati orosz nyelvtan; *l*) Magyar Nyelvőr. XVII. 4. füz.; *m*) Magyar könyvszemle. XII. évf. 1—4. füz.; *n*) Államutak fentartására utasítás; *o*) Kerületi kir. felügyelőknek utasítás; *p*) Államutemestereknek utasítás; *r*) Egyházi közigazgatás kézikönyve; *s*) Részletes határozatok; *t*) Tanáregyesületi közlöny XXI. évf. 8. füz.; *u*) Népi- és polgáriskolai közlöny. V. 3., 4. sz.; *v*) Méhészeti lapok. IX. évf. 4. sz.; *x*) Magyar művészek. 2. 3. füz.; *y*) Irodalmi értesítő. I. évf. 8., 9., 10. sz.; *z*) Keresztyén népharát. III. 4. sz.; *aa*) Községi Közlöny. X. évf. 12—17. sz.; *bb*) Posta és távirtda Rendeleték tára. 1888. 11—19. sz.; *cc*) Ugyanaz magyar és szláv nyelven. 1888. 9—16. sz.; *dd*) Medizinisch-Chirurgische Presse. XXIV. Jahrg. 2—17; *ee*) Slovenské Noviny. III. Roč. 32—48. Číslo; *ff*) Postatakarékpénztári közlöny. 1888. 4. sz.; *gg*) 5 drb apróbb nyomtatvány.

Kirchner. Versecz. — Ueber die Cultur der chinesischen Nessel Ramié.

Szakolczai nyomda. — Úéty

Bittermann Nándor. Zombor. — Bács-Bodrogmegyei történelmi Társulat Évkönyve.
III. évf. 1-6. füz.

IV. Saját kiadásbeli munkák :

Értesítő. 1888. 1. sz.

Nyelvtud. Értekez. XIV. 7. sz.

József főherczeg. Czigány nyelvtan.

Simonyi Zsigmond. A magyar határozók.

Társadalmi értekezések. X. 7. sz.

Név- és tárgymutató Marczali Henrik «Magyarország története II. József korában»
című munkája I., II., III. kötetéhez.

Dr. Szádeczky Lajos. Izabella és János Zsigmond Lengyelországban. 1552—1556.

Archaeologiai Értesítő. VIII. 2. sz.

A könyvtárban helyeztetnek el.

TAGAJÁNLÁSOK

1888-ban.

Az I. osztály részéről.

1. JÓZSEF FŐHERCZEG Ő CSÁSZÁRI ES KIRÁLYI FENSÉGÉT tiszteleti tagúl ajánlja

a) HUNFALVY PÁL, rendes tag.

Az akadémiai Alapszabályok 14. §-a azt mondja, hogy «tiszteletbeli tagok oly tudománypártoló hazafiak közül választandók, kiknek megnyerése által az Akadémia díszé és java öregbedését várja». Meg vagyok győződve, hogy Ő cs. és kir. Fensége az Akadémia javát és díszét minden bizonynyal öregbíteni fogja. De ez nem a főök, melyből Ő cs. és kir. Fenségét tiszteletbeli tagságra ajánlom; főbb ok Ő Fenségének munkája, melylyel a magyar irodalmat kitűntette.

A cigány nép és nyelve azon ethnographiai feladatok egyike, melyek erősen foglalkoztatják az európai tudományt. Majdnem minden orientalista congressuson van róla szó. Az utolsó bécsi congressuson is az angol Leland Charles Godfrey értekezett «Az eredeti cigányokról és nyelvökről». Ő cs. és kir. Fensége hosszas utánjárással annyira kikutatta a magyarországi cigányok nyelvét, mint senki más nem közöttünk. Az ő nagy munkája, mely az idén megjelent, nem keveset fog hozzá tenni, hogy valahára beteljesedjék az, a mivel Leland az értekezését befejezte, mely szerint a *Rom*-ról (azaz cigányról) tudva lesz:

Who he is and whence he came ?

What his origin and name ?

S azért hátorkodom Ő cs. és k. Fenségét. Főherczeg Józsefet az akadémiai első osztály tiszteletbeli tagjának ajánlani.

b) Szász KÁROLY, rendes tag.

Az Alapszabályok 14. §-a két minősítvényét állítja föl a tiszteleti tagoknak. Ezek úgy mond. *vagy* oly tudománypártoló hazafiak közül választandók, kiknek megnyerése által az Akadémia díszé s java öregbedését várja, — s kitől várhatná ezt nagyobb mértékben és biztosabban, mint a felejtethetlen József nádor, az Akadémia első pártfogója, szintoly népszerű fiától, a lelkes tudománypártoló s magas állásában a magyar irodalom iránt oly melegen érdeklődő főherczegtől? — *vagy* oly

jeles tudósok és írók közül, kik a tudomány vagy az Akadémia körül érdemeket szereztek — s kiről mondhatnók ezt több joggal, mint Ó Fenségeről, kinek épen most megjelent cigány-nyelvtana (Romano (Csibákero Sziklaribe) nemcsak hazai irodalmunkban úttörő, hanem a külföld nyelvtudományi irodalmát is sok új adalékkal gazdagítja s az indogermán összehasonlító nyelvészethez sok új anyagot szolgáltat, írója pedig, midőn nagy művét az Akadémia kiadásaként engedte közrehozni, ezzel különösen Akadémiánk körül is valódi érdemet szerzett s annak díszét — itthon és a külföld előtt — már is öregbítette.

De kell-e József főherceget bővebben ajánlani? Nevét nevezni elég; érdemei a köztudatban élnek.

c) PONORI THEWREWK EMIL, rendes tag.

Nem a hazafiúi erényeivel tündöklő főherceget — mint ilyen az egész nemzet hódolatának és szeretetének a választottja — hanem a szaktudóst bátorodom t. tagságra ajánlani, a ki oly művel ajándékozta meg Akadémiánkat, mely a bírálatok egyhangú ítélete szerint hazai tudományos szakirodalmunknak valóságos díszére válik.

E jele. könyv művet, melylyel az Akadémia a cigány nyelvészetet a maga működése körében a legméltóbb módon inaugurálhatta, szerencsém volt folyó évi febr. 20-án mondott székfoglaló beszédben az Akadémiának nyilvánosan is bemutatni. Valamint az említett bírálatokból, úgy e részletes bemutatásból is tökéletesen kiderült, hogy a fenséges szerző, kiben a magas polcz fénye a tudomány világával egyesül, nagybecsű irodalmi ajándékaért a M. T. Akadémia részéről a mély hála s az osztatlan elismerés koszorúját teljességgel megérdemli.

2. BERCZIK ÁRPÁD miniszteri tanácsost levelező tagúl ajánlja

a) BOGISICH MIHÁLY, levelező tag.

Berczik Árpád belügyminiszteri tanácsost, a Kisfaludy-társaság rendes tagját a múlt évben levelező tagúl volt szerencsém ajánlani.

Berczik Árpád harmincz év óta, mint a szépirodalom, de kiválólag mint a színműirodalom munkása fényes eredményeket mutat föl. Vigjátékai s népszínművei megközelítik a harminczat, ezek legnagyobb része a közönség lelkes tapsai között a Nemzeti és a Népszínház műsorán áll, a mi a szerzőre nézve a legigazságosabb ítélet s leghízelgőbb elismerés.

A múlt évben Berczik Árpád műveit felsoroltam, most csak azt emelem ki, hogy színművei vonzó erejükből mit sem veszítettek, s a művelt közönség érdeklődése azok iránt miben sem apadt.

Berczik Árpád elbeszélései és rajzai egy kötetben összegyűjtve most kerültek ki a sajtó alól s legújabbban *Svílákok* című három felvonásos vigjátékot fejezett be, melyet a nemzeti színház bíráló bizottsága előadásra elfogadott, miért is Berczik Árpádot a színműirodalom egyik legtehetségesebb s legtermékenyebb tagját a M. T. Akadémia nyelvtudományi és szépirodalmi osztályába levelező tagúl ufolag ajánlani bátorodom.

b) CSIKY GERGELY. levelező tag.

A M. T. Akadémia első osztályában levelező tagságra van szerencsém ajánlani Berczik Árpád miniszteri tanácsost és a Kisfaludy-Társaság tagját. Tavalyi ajánlásomban felsorolt munkáiból bátor vagyok újra, mint kiválóbbakat a következő műveit főlemlíteni: *A közügyek.* — *A szelleműs hölgy.* — *A házasítók.* — *Nézd meg az anyját.* — *A protectio.* — *A bálkirálynő.* — *A kék szoba.* — *A fertálymágnások.* — Hivatkozom egyszersmind nagyszámú aesthetikai és kritikai dolgozataira, melyek a lapokban szétszórva megjelentek. Tavalyi ajánlásomlan részletes és kimerítő képét nyújtottam Berczik Árpád összes irodalmi működésének, s most leg-egyszerűbb volna erre hivatkoznom; de Berczik szorgalma azóta sem szünetelt és újabb munkával szaporította az eddigieket, a *Vég órák* czíniű kötettel, melynek finom ízléssel írt elbeszéléseit mind a kritika, mind a közönség kedvezőleg fogadta.

Bátor vagyok tehát Berczik Árpádot a levelező tagságra, melyre az osztály már tavaly is méltónak ítélte, újból ajánlani.

3. Dr. HALÁSZ IGNÁCZ reáliskolai tanárt levelező tagúl ajánlja

BUDENZ JÓZSEF, rendes tag.

Dr. Halász Ignácot akadémiai tagságra már ezelőtt három évvel ajánlottam (1885-ben) s akkori ajánlásom így hangzott: «Dr. Halász Ignác mintegy tíz év óta mind a szorosabb magyar nyelvészet terén, mind a rokon nyelvek tanulmányozásában nagyon is elismerésre méltó munkásságot fejt ki. Igen behatóan foglalkozott különösen a ritkább használatú magyar szóképzés nyomozásával, meg az eddig szláv eredetűnek tartott magyar szókinsnek bírálatos átvizsgálásával. A rokon ugor nyelvek ismeretét, a melynek egészében is jártassággal bír, lényegesen előmozdította a *lapp nyelvnek* tüzetes tanulmányozása által, különösen a svéd-lapp nyelven való szövegek nyelvtani földolgozása által. Ezen munkálatok megérlelték benne azon elhatározást, hogy a *svéd-lapp nyelvet*, melyet eddig csak fordított s nem a kellő alaki pontossággal közölt textusok alapján ismertünk, *mint élő nyelvet, a helyszínen tanulmányozza*, s róla tökéletesebb anyagkészletet szerezzen. Szerencsés tehetségével s jeles nyelvészeti előkészültsége mellett, sikerült is neki, aránylag rövid ideig tartó tanulmányútja alatt a svédországi lappok különböző nyelvjárásairól hű képet nyújtó népnyelvi szövegeket gyűjteni, oly számmal egyszersmind, hogy velök immár e nyelv ismerete kielégítőbb biztos alapot nyert.»

Tudva van, hogy 1886-ban Hunfalvy Pál r. t. ajánlására az *I. osztály* dr. Halászt *meg is választotta* s mint egyik jelöltjét a nagygyűlés elé terjesztette. Tudva van továbbá, hogy ugyancsak az 1886-ki nagygyűlés alkalmával az I. osztály dr. Halásznak ezen munkáját «*Lule- és Pite-lappmarki nyelvmutatványok és só-tár*», mely tanulmányútjának eredményéből csak az I. közlés, a *nagyjuttalom felével tüntette ki*. Azóta kiadta a *jemtlandi nyelvről* szóló közleményét (a *Nyelvt. Közlemények XX. kötetében*: «Ugor füzetek» 8-dik száma), s az 1886. év nyarán még egy *újabb tanulmányutat tett a svéd-lappok között*, hogy egyik nyelvjárásukat még tüzetesebben kutassa. Az ezúttal gyűjtött hecces népnyelvi szövegek (*Ume- és Torvio-lappmarki nyelvmutatványok*) legközelebb jelennek meg (az «Ugor füzetek» 9. számában).

Dr. Halásznak régebbi szakirodalmi munkásságából még megemlítem a főbb dolgozatokat:

Az -alom. -elem képző, a -mány, -vány képző (Nyelvőr III. köt.)

Ritkább és homályosabb képzők (cikksorozat a Nyelvőr VII., VIII., IX., X. kötetében, melyet 1880-ban az Akadémia a Sámuel-díjjal tüntetett ki).

Visszahódított magyar szók (Nyelvőr X., XII.)

Svéd-lapp nyelvtan és olvasmányok (Nyelvt. Közlem. XVI., külön mint «Ugor füzetek» 3. száma).

Kazinczy mint fordító (cikksorozat a Nyelvőr XII. kötetében).

Orosz-lapp nyelvtani vázlat (Nyelvt. Közlem. XVII., Sámuel-díj, 1882).

Zürjén nyelvmutatványok (közlés, fordítással: Nyelvt. Közlem. XVII.).

4. Idősb SZINNYEI JÓZSEF könyvtárórt levelező tagúl ajánlja

BARNA FERDINÁND, levelező tag.

Bátorkodom idősb Szinnyei József egyetemi könyvtárnok urat a Tekintetes Tudományos Akadémia első osztályába levelező tagúl megválasztásra ajánlani; ajánlatom támogatására az e Tekintetes Akadémia által kiadott nagy repertoriumán kívül következő dolgozatait említvén föl:

a) Hirlapirodalmunk 1848—49-ben. Budapest, 1877. 8r.

b) Egy «Magyar írók névtára»-nak terve. Budapest, 1877. 8r.

c) Mutatvány-ív id. Szinnyei J. Magyar Írók névtára-ból (1886. aug. 20.) 8r.

d) A komáromi magyarszínészettörténete I—IV. füzet. Komárom, 1881—1884. 8r.

e) Irodalmi viszonyaink 1845. és 1888-ban. Budapest, 1888. 8r.

f) Hirlapirodalmunk és a hirlapkönyvtár. Budapest, 1884. 8r.

g) A magyar hirlapirodalom 1886-ban. Budapest, 1886. 8r.

h) Komárom 1848—49-ben. Naplójegyzetek. 8r.

Szabad legyen ezenkívül egy — ajánlottamnak érdem szerinti igaz tisztelője: Abafi Lajos által egybeállított életrajzát főlemlítenem, mely hangyaszorgalmú tevékenységének hű rajzát állítja elő.

5. ILMINSZKI MIKLÓS (Nikolaj Ivanovics) tanítóképző-igazgatót külső tagúl ajánlja

a) BUDENZ JÓZSEF, rendes tag.

Azon tanítóképző intézet, a melynek Ilmingszki hivatala szerint az élén áll, annyiban nem közönséges paedagogium, hogy annak vezetésére csak kitűnő nyelvtudós vállalkozhatott. Ez ugyanis az úgynevezett allophyl (oroszlul: inorodci) — jelesen többféle török és ugor népek, u. m.: kazáni tatárok, csuvasok, mordvinok, cseremiszek, votjákok számára való seminárium, mely 1870 táján azon czéllal alapítottott, hogy a keresztény műveltségnek legalkalmasabb terjesztőivé ugyanezen népeknek saját fiait nevelje. Ezen intézet szélesebb körben és pedig a mi altaji nyelvtudományunkra nézve is fontossá vált az által, hogy a tanítás és egyházi vallásos élet irodalmi eszközeit az illető allophyl nyelveken szerkeszti és kiadja — és pedig, s ez egyenesen Ilmingszkiné érdeme, — immár olyan módon, hogy azoknak a nyelvész is, mint becses nyelvanyagoknak hasznát veheti. Ilmingszki ugyanis oda

hatott, hogy e könyvek ne a közönséges orosz írásmóddal, hanem az ejtést hívelben követő alkalmasított írásmóddal készüljenek, és — a mi fődolog, hogy maga a nyelvezet is lehetőleg correct és népies legyen. — s valóban azt kell mondanunk, hogy immár e szövegek, noha jobbadán orosz eredetiek fordításai és átdolgozásai, tartalmukat nem tekintve, az eredeti népnyelveiktől alig különböznek.

Az e mellett anyanyelvök értelmes fölfogására mindinkább képesített növények egyébiránt még nyelvtudományunknak azt a jó szolgálatot teszik, hogy a Kázánba érkező nyelvész-utazókat tanulmányukban hathatósan segíthetik s Ilminszki, az igazgató, a részünkről, meg a finnek részéről kiküldött nyomozókat mindig szívesen fogadta, s az intézetéből alkalmas segédekkel látta el: így már a 70-es évek elején Bálint Gábort, ki ott tatár szöveg gyűjteményének legnagyobb részét jegyezte föl, 1885-ben meg dr. Munkácsi Bernátot, ki erről azt írja: «Ilminszki úr lekötelező nyájassággal fogadott s azonnal rendelkezésemre bocsátotta az intézetnek legértetebb votják növendékét, a szarapuli kerületből való Nikolaj Ivanovot, ki ettől fogva tanítóm és később utazásom befejeztéig mindvégig útitársam volt;» ugyanazon évben nyert Ilminszkinél a finn dr. Porkka is a cseremiszi nyelv tanulmányában szíves támogatást.

De a nyelvtudományunk érdekeit és embereit támogató szíves igazgató egy-szersmind jeles szaktudós, kinek főképen a *török nyelvészet* körében nagy érdeme van. Ő adta ki 1857-ben a *Baber-náme* csagataj eredetijét; neki köszönjük a *kirgiz nyelvnek* első alapos ismertetését (grammatika és szótár: Kázán 1861), valamint az igen hecses *altaji-tatár grammatikát* és szótárt (Grammatika altajskago jazyka). Nem ok nélkül nevezte őt Bálint Gábor az oroszok legkitünőbb török-tatár nyelvismerőjének. Szaktudományi érdemének a külső tagság által való elismerését tehát a mi Akadémiánk méltán összekapcsolhatja azzal a köszönettel, a melylyel neki amúgy is tartozunk.

b) HUNFALVY PÁL, rendes tag.

Ajánlom Akadémiánk külső tagjának Ilminszki Miklóst, a kazáni seminarium igazgatóját, ki Baber khán turk nyelvű emlékiratainak kiadásával a turcisták jelesbbjei között foglal helyet.

Ilminszki a magyar tudományosság iránt nagy érdeklődéssel viseltetik, mit az által is bizonyított, hogy Bálint Gábornak Kazánban mindenképen segítségül és tanácsul szolgált, a mit, arról meg vagyunk győződve, újabb kiküldötteink, Munkácsi és Pápai iránt, szívesen fog ismételni.

6. Dr. RADLOFF VILMOS szentpétervári akadémikust külső tagúl ajánlja

a) BUDENZ JÓZSEF, rendes tag.

Dr. Radloffnak hivatalos tanügyi állása Barnaulban s későbbben Kázánban bő alkalmat szolgáltatott a sokféle sibiriai és volgavidéki tatár dialektusokkal való beható megismerkedésre. S ez alkalmat ő a nyelvtudomány érdekében derekasan föl is használta — rendkívüli buzgósággal és nagyszerű eredménnyel. Elénk tárja a sok változatú török nyelvcsoporthoz igen nagy részét — és pedig éppen azt, a mely addiglan legkevésbé volt ismeretes — az ő nagy eredeti szöveg-gyűjteménye: «*Proben der Volksliteratur der türkischen Stämme Südsibiriens*», melynek eddig

5 kötetet jelent meg, ugyanannyi kötetre terjedő fordítással. E nyelvszövegek pedig népköltészeti jellemőknél fogva tartalmilag is fölülte érdekesekek, s hogy mily gondot fordított Radloff a följegyzés pontos hűségére, azt legjobban megítélhetjük azon nevezetes munkájából, mely erről is számot ad: *Phonetik der nördlichen Türk. Sprachen.* (Leipzig 1882.) Radloffnak szaktudományi programja az egész törökségre terjed s jelesen arra is irányul, hogy az egyes török dialektusoknak egymáshoz való állását vagyis az egész nyelvsoport elágazásának részletes menetét meghatározza. Ily szempontból újabb vizsgálat alá vette az *ujgur textusokat*, hogy a nyelv szorosabb rokonságát követve pontosabb alakját is helyreállíthassa; érdekes tanulmányt irt a *künök nyelvéről* a *Codex Comanicus* legrészletesebb vizsgálata alapján, egyszersmind a textusokat és szókincset restituált alakban újra közölvén, miután hangtani momentumokból megállapította, hogy ez a «kún nyelv» a volgai dialectusokhoz tartozik, még pedig az úgynevezett miser-tatórok nyelvével legszorosabban egyezik. (*Das türkische Sprachmaterial des Codex Comanicus*, nach der Ausgabe des Grafen Kuun. Sz. Pétervár 1887.) Legújában meg a *krimi tatároknál*, meg a vilnai és kovnoi guberniumokban található *tatár népmaradványoknál* tett látogatásáról tesz jelentést.

Dr. Radloffot kitünő érdemei elismerésével meghívta nem régen a szentpétervári tud. Akadémia néhai Schiefner helyére, annak a Schiefnernek, ki a mi Akadémiánknak is külső tagja volt. Nagyon óhajtható, hogy Akadémiánknak külső tagságában is az ő utódja legyen.

b) HUNFALVY PÁL, rendes tag.

A Balt tartománybeli tudós, most a pétervári Akadémiának tagja, a szibériai tatár nyelvek leghíresebb kutatója és ismertetője. Számos munkái nevezetesekek.

Radloff a magyar tudományosság iránt is kiváló érdeklődéssel viseltetik, a mit az által is tanusított, hogy a gr. Kuun Géza-szerkesztette és az Akadémia kiadásában megjelent kún-codexet jeles ismertetésével méltányolta.

Radloff nagyon megérdemli, hogy Akadémiánk külső tagjai közé fölvegye.

A II. osztály részéről.

7. Gróf ANDRÁSSY GYULA igazgató tagot tiszteleti tagúl ajánlja

PULSZKY FERENCZ, tiszteleti tag.

Tiszteleti tagnak ajánlom gr. Andrassy Gyula volt miniszterelnököt és volt külügyminisztert, a t. Akadémia igazgató tagját, ki nem irt ugyan történelmet, de csinált magyar történelmet, s «megnyerése által az Akadémia díszének s javának öregbedését» nemcsak «várja», hanem találja. (Alapszabályok 14. §.)

8. TISZA KALMÁN magyar kir. miniszterelnököt tiszteleti tagúl ajánlja

SCHVARCZ GYULA, rendes tag.

Alapszabályaink (14. §.) tért nyitnak arra, hogy az Akadémia tiszteleti tagjai közé igtathassa a haza mindazon jeleseit, a kik előkelő helyet foglalnak el nemzetünk szellemvilágában, és a kik tudománypártoló működésök által magokat Magyarországnak első tudományos intézetének hálájára érdemesítették.

A haza jeleseinek élén évek hosszú sora óta oly férfi áll, a kinek a gondviseléstől osztályrészül jutott kiépíteni a törvényhozás útján a magyar állam korszerű szervezetét úgy a jogállam, mint a művelődési állam eszméjének irányában, s a kinek nevét a jelenkor első rangú államférfiúi nagyságai közt hangoztatják ma már világszerte.

Azonban nemcsak ezért fog fényt kölcsönözhetni a Tisza Kálmán államférfiúi alakja modern történelmünk egyik végzetterhes lapjának még emberöltők múlva; nagy horderejű érdemek fűződnek az ő nevéhez a nemzeti szellem mindazon tusáiból is, a melyeket a magyar hazafiság a legutóbbi évtizedek folyamában az alkotmányos élet terén vitt úgy egész közművelődésünk, mint a tudomány állami érvényesülhetésének magasztos érdekében. Tisza Kálmán kormányzása alatt alkotott meg azon törvény, a mely a tudomány és irodalom kiváló munkásainak székelt adott az országgyűlés főrendiházában: az ő kormányzása alatt léptetett életbe az a törvény is, a mely tudományos szakképzettségi minősítvényhez köti a törvényhatósági tisztviselők állomásainak betöltését.

De nem is tekintve e culturpolitikai jelentőségű törvényhozási érdemekre, jelentékeny szolgálatot tett Tisza Kálmán a hazai történetbuvárlat és történetírás érdekeinek is, midőn visszaszerzett az országos levéltár számára nagybecsű okmánygyűjteményeket, a melyek különben hazánk határain túl homályban, vagy legalább ránk nézve fölhasználhatatlanul lappangva maradtak volna. Publicistikai fölszólalásai — pl. az, a melyben már ezelőtt három évtizeddel óva inti vala a tanuló ifjúságot, hogy törekedjék a modern társadalmi követelményeknek megfelelőleg egyéb közhasznú pályákra is, ne csupán az amúgy is túlszűlt jogi pályára — mondom, ezen publicistikai fölszólalásai korszerűleg bölcs tanácsot adtak egy-egy életbevágó fontosságú kérdésben nemzedékünknek; azon tanulmánya pedig, a melyet a parlamenti felelős kormánynak a megyei önkormányzattal való összeegyeztetése tárgyában bocsátott közre a hatvanas évek elején, már egymagában is méltó helyet biztosított számára államférfiúi írónk sorában.

Végül, hálára kötelezte a Magyar Tudományos Akadémiát az által is, hogy — miként az *Értesítő* nem egy füzetéből látható — valahányszor csak egyes áldozatkész hazafiak nagyobb összegeket bocsátottak tüzetesebb adományozási cél megnevezése nélkül a kormány rendelkezésére a közjó érdekében: Tisza Kálmán mint kormányelnök azokat a legnagyobb úgyszeretettel a Magyar Tudományos Akadémiának adományozta, és ez által hazánk első tudományos intézetének tőkeértékét sok ezer forintnyi összeggel gyarapította. A ki kormányzási gondjai közepett is meleg érdeklődéssel viseltetett Akadémiánk iránt mindenha: annak tudománypártoló érdemei fölülállanak minden kétségen; ámde ha az, a ki ennyire jöltevője volt eddigéig is Akadémiánk, egyúttal oly kimagasló vezéralakja is alkotmányos életünknek, és oly nagy államférfia hazánk, mint Tisza Kálmán: úgy a Magyar Tudományos Akadémia csak szerencsét fog kívánhatni magának, ha őt tiszteleti tagjai közt fogja minél előbb tisztelhetni.

9. KÁLLAY BÉNI levelező tagot rendes tagúl ajánlja

a) PULSZKY FERENCZ, tiszteleti tag.

Rendes tagnak ajánlom Kállay Béni levelező tagot cs. és kir. közös pénzügyminisztert, kinek «A szerbek története 1770—1815» című munkája ismeretes, és kinek nagyszabású székfoglaló beszéde «Magyarország a kelet és nyugat határan 1683.» a külföldön is általános feltűnést okozott.

b) B. NYÁRY JENŐ levelező tag.

Tíz éve most, hogy a M. Tud. Akadémia *Kállay Béni* közös pénzügyminisztert. Ő cs. és apost. királyi Felsője valóságos belső titkos tanácsosát, irodalmi sikeres működésének méltatásául levelező tagjának megválasztá.

Kállay legelsőbben is a hírlapirodalom terén vonta magára a közfigyelmet, s több politikai röpiratot és tanulmányt írt, melyek részint önállóan, részint tudományos folyóiratokban láttak napvilágot.

Valódi írói hírnevét azonban 1877-ben alapítá meg, midőn *«A szerbek története 1780-1815.»* című történelmi munkáját megírta. E nagyszabású művében található, az előtt még nem ismert, s mesterileg feldolgozott adatok által nagy szolgálattal tett a történelmi tudománynak. Neve ezzel a kiválóbb történet-írókai közé emelkedett. Maradandó becsesel bíró művét csakhamar szerb és német nyelvre lefordították.

Tevékeny hadvezér példáját követve, kivitt siker után fegyverét, a tollat, nem tette le pihenni, hanem írói pályáján fáradhatatlan kitartással tovább haladt.

Már a következő évben *«Oroszország keleti törekvései»* című történelmi vázlatát adta ki, mely által nemcsak mint történétíró, de mint gondolkozó politikus is, kimagaslott, országszerte ujabban nagy feltűnést keltve.

Székfoglalóját 1883-ban tartotta. Kevés példa van rá, hogy az Akadémia nagygyűlésén valamely felolvasás oly általános tetszést idézett volna elő, mint a minővel a *«Magyarország a kelet és nyugot hatáirán»* című felolvasást fogadták.

Egész életét különben szüntelen munkásságnak szentelte, különös előszeretettel foglalkozván a történelmi és politikai irodalommal. Országgyűlési képviselő korából avatott tolláról több megbecsülhetetlen dolgozat tanúskodik. Még mint belgrádi főkonzul, sőt később is magas állásában, a tudomány gyarapításában mindig ernyedetlenül és hathatósan közreműködött.

Nincs ki nálánál nagyobb súlyt fektetett volna a kelettel való viszonyaink tanulmányozására. Ennek tulajdonítandó, hogy a kelet-ruméliai nemzetközi bizottságba, mint monarchiánk meghatalmazottja kiküldetett. Helyét ott oly fényesen töltte be, hogy a bizottságban csakhamar a vezérszerepet átvevén, megbízták a 14 fejezethől álló statutum kidolgozásával, mely Kelet-Rumélia összes politikai, kulturális és közgazdasági viszonyait volt szabályozandó. Elaboratumát a nemzetközi bizottság csekély módosításokkal magáévé tette.

Mint magyar író mindenkor megfelelt ama követelménynek is, hogy hazája érdekeit soha semmi körülmények között szem elől nem téveszté, mindig ezek vezették s csak ezeknek vetette magát alá. Ily férfiú annál nagyobb díszét képezi Akadémiáknak, minél fontosabb állást foglal el benne.

Az előadottak alapján, hivatkozva az akadémiai Alapszabályok 15. §-ára, van szerenosem Kállay Béni levelező tagot a rendes tagságra ajánlani.

10. Dr. ACSÁDY IGNÁCZot levelező tagúl ajánlja

THALY KÁLMÁN, rendes tag.

A f. é. nagygyűlésen bekövetkezendő tagválasztások alkalmából van szerenosem levelező tagúl ajánlani Dr. Acsády Ignác urat, több becses történelmi tanulmány szerzőjét, folyton munkálkodó, szorgalmas és tehetséges történetbuvárt, s a *«Pesti Napló»* irodalmi rovatának vezetőjét. Munkáinak sorozatát tavaly benyújtván,

ezúttal ismételni nem kívánom. — azonban joggal hivatkozhatom arra, hogy Dr. Acsády már a tavalyi választásokon is az osztály részéről két-harmad szótöbbséggel tagúl ajánlatott, s csakis a teljes ülésben hiányzott e többségből két szavazata; annál fogva remélhető, hogy ha a t. II-ik osztály — mult évi eljárásához híven — ismét méltányolni fogja s szavazataival újból ajánlandja őt: akkor ezúttal már az összes ülésben is elnyerendi a pálmát, és személyében Akadémiánk egy nagy szorgalmú és képzettségű s egyszersmind a hazai történettudomány és irodalom ügyét buzgón előmozdító taggal fog szaporodni.

11. Dr. ALEXANDER BERNÁT egyetemi magántanárt levelező tagúl ajánlja
DOMANOVSKI ENDRE, levelező tag.

Alexander Bernát már két ízben volt lev. tagnak ajánlva. Ez alkalommal elő soroltattak philosophiai munkái, azokat tehát a tisztelt Akadémia már ismeri. Minthogy Alexander philosophiai munkáit komolyság, törekvés a mélység felé jellemzi, nyelve pedig világos, mindenki által megérthető és magyar: őt a II-ik osztályba lev. tagnak, mint oly író ajánlom, ki tudománya által az Akadémiában méltó helyet fog elfoglalni.

12. Dr. BALLAGI GÉZA jogakadémiai tanárt levelező tagúl ajánlja
WENZEL GUSZTÁV, rendes tag.

A Magyar Tudományos Akadémia 1889-ki tagválasztására vagyok bátor *levelező tagnak* ajánlani *Ballagi Géza* sárospataki főiskolai tanár urat.

Az alább közölt jegyzék azt bizonyítja, hogy Ballagi úr vagy 15 év óta tudományos irányban a legbuzgóbb és legszorgalmasabb íróink egyike. Tudományos érdemei azonban, melyek őt ajánlják arra, hogy az Akadémia kebelébe felvétesék, nemcsak számos, irodalmi elismerésre méltó folyóirati és lírlapi czikkekből állnak; hanem több önálló munkában is. S kiválólag «A politikai irodalom Magyarországon 1825-ig» című munkája, mely legujabban megjelent, alapul szolgál arra, hogy irodalmi és tudományos munkásságát a tekintetes Akadémia különös figyelmébe ajánljam. Ezen munka ugyanis nemcsak irodalomtörténeti tekintetben igen fontos, hanem a szatmári békeség utáni Magyarország történetének szempontjából is a legbecesebb tanulmányok közé tartozik, melynek mint úttörőnek én annál nagyobb jelentőséget tulajdonítok, minthogy előzményei után ítélve a hazai tudományosság annak szerzőjétől még sokat, igen sokat remélhet.

Önálló munkái:

A politikai pártok. Bluntschli J. G. után fordította és jegyzetekkel kísérte. Pest. Kiadja Heckenast Gusztáv 1872. 8-r., IV+200 lap.

A politikai irodalom Magyarországon 1825-ig. Budapest. Franklin-társulat. 1888. 8-r., VIII+847 lap.

Az államtudományok körébe vágó nagyobb értekezései, tanulmányai s tanügyi dolgozatai közül kiemelendők:

Az «*Athenaeum*»-ban (szerk. Beöthy Zsolt): Az állam viszonya az egyénhez s a társadalom főköreihez. (1873. évf. 12. 13. sz.)

- A *«Budapesti Szemlé»*-ben: Anglia mezőgazdasági viszonyai s az angol mezei munkások legújabb mozgalmá. (1877. 29. sz.)
- Az alkotmányos monarcha külképviseleti felségjoga. (1879. 38. sz.)
- Parlamenti reform és államtanács. (1881. 60. sz.)
- Joób: A magyar adórendszer. Könyvbírálat. (1881. 50. sz.)
- Protestantismus és panslavismus. (1882. 69. sz.)
- Az államgazdaságtan kézikönyve. Irta Dr. Mariska Vilmos. Könyvbírálat. (1886. 109. sz.)
- A *«Nemzetgazdasági Szemlé»*-ben: A községi adókról. (1877. 3. sz.)
- Haller: A magyar mezőgazdasági jogisme kézikönyve. Könyvbírálat. (1877. 4. szám.)
- Megjegyzések Haller úr észrevételeire. (1878. 1. sz.)
- A hazai népmozgalom statisztikája. (1878. 2. sz.)
- A *«Havi Szemlé»*-ben (szerk. Bodnár): A magyar gazdaság pénzhiánya. (1879. ún. füz.)
- A magyar közigazgatás. (1880. jan.)
- Schwarz Gyula alkotmányisméje. (1880. jún.)
- A *«Jogtudományi Közöny»*-ben: A jogtörténelmi társulat kérdéséhez. (1875. 26. sz.)
- A *«Közigazgatási Lapok»*-ban: A népiskolai alkotmánytani kézikönyvek. (1878. 50., 51. sz.)
- A *«Magyarország»*-ban (szerk. Ardényi): Az erdélyi lutheránusok. (1883. 4. sz.)
- A *«Nemzeti Hírlap»*-ban: A magyar sajtóügyi politika és törvényhozás. (1875. 268., 269. sz.)
- Hadseregünk és a magyarság. (1876. 348. sz.)
- A *«Budapesti Hírlap»*-ban: Wesselényi-könyvének viszontagságai. (1884. nov. 18.)
- A *«Hon»*-ban: Török-szakad oppositio. (1882. aug. 26.)
- A református egyház felirási joga. (1882. aug. 31.)
- A *«Prot. Egyh. és Isk. Lap»*-ban: Schwarz Gyula: Magyarország helyzete a reálunióban. Könyvbírálat. (1870. 46., 47. sz.)
- Az angol iskolakérdés. (1871. 46. sz.)
- A debreczeni jog- és államtud. kar s a jogi tanulmányra vonatkozó miniszteri szabályzat. (1876. 35. sz.)
- Fölösleges aggodalmak. (1877. 11. sz.)
- A sárospataki jogakadémia és a sajtó. (1877. 13. sz.)
- A tanárválasztásokról a prot. iskolákban. (1877. 28. sz.)
- Szücs alkotmánytana. (1879. 11. sz.)
- Azok a miniszteri pontozatok. (1879. 30. sz.)
- Az új egyetemek kérdéséhez. (1880. 35. sz.)
- A zsidókérdés és a prot. egyház. (1881. 5. sz.)
- Egy új népiskolai alkotmánytan. (1881. 19., 20., 21. sz.)
- Külön nemzetiség-e a zsidó? (1881. 40. sz.)
- A zágrábi protestánsok kérvénye. (1882. 1. sz.)
- Falusi népbankok. (1883. 52. sz.)
- Legújabb politikai divat. Könyvbírálat. (1884. 7., 8., 9. sz.)
- Zakariás levelei. Szacs vay pamphletje 1786-ból. (1887. 23. sz.)
- Ezekon kívül még igen sok hírlapi cikik a fővárosi és vidéki lapokban.

13. Id. GÖRGEY ISTVÁN kir. közjegyzőt levelező tagúl ajánlja

SZILÁGYI SÁNDOR. rendes tag.

Görgey István írói működésének első kezdetei a régi. Kemény Zsigmond-féle Pesti Naplónak idejére vezetnek vissza, melynek külmunkatársa volt, s czikkjei név nélkül jelentek meg. Később a Budapesti Szemlébe írogatott, de már saját neve alatt. Ha bár csak ritkán és szórványosan írogatott, ezen egész idő alatt folytonosan lankadatlan szorgalommal gyűjtötte az adatokat, tette az előkészületeket. tanult. gondolkodott, hogy a nagy munkával, melynek megírását életfeladatává tette. annak idejében tárgyához méltóan léphessen fel.

S midőn már az anyag együtt volt, azt kellően áttanulmányozta, hozzá fogott a nagy szabadságharc történetének megírásához, s 35 évi munka után 1885-ben kiadta annak első kötetét. A folyó év elején követte a II. és III. kötet, melylyel a munka befejezést nyert. Teljes czíme: «1848 és 1849-ből. Élmények és benyomások. Okiratok és ezek magyarázata. Tanulmányok és történelmi kritika.» I. kötet XII és 323 l. II. k. XII és 732 l. III. köt. XII és 698 l.

Az a rendkívül gazdag anyag, melyet szerző lankadást nem ismerő kitartással, hazánk minden részéből s még a kültöldről is összehordott, s melyeknek bizonynyal jelentékeny részét a pusztulástól mentette meg, önmagában is figyelmet érdemlő tény. De ajánlásom indokolására nem ez szolgál: hanem a mód, melylyel azt értékesíteni tudta. Az apparatus, mely szolgálatára állott, kezei közt jelentékeny irodalmi. még pedig történetirodalmi munkává nőtte ki magát.

Katonai szakismeretei, tiszta, világos észjárása, erős ítélete, erőteljes és emelkedett előadása művét az irodalmunkban komoly, számot tevő munkák sorába emelik. Egyik legnevezetesebb előnyei közé tartozik a csatáknak mondhatni plasticai előadása. Kétségtelenül nehéz feladat úgy irni le egy ütközetet, hogy ez a laikust is érdekelje: s Görgey ezzel a nehézséggel diadallal küzdött meg. Épen oly szépek más leírásai is. melyek tolla alatt egész képekké domborodnak ki. Ha e munka nem befejezett története is a forradalomnak, de több, mint a mennyit czíme ígér: komoly történeti munka, melynek szerzőjétől sok kitünő dolgot várhatunk.

Megválasztásával Akadémiánk számot tevő munkaerőt nyer.

14. GRÜNWARD BÉLA országgyűlési képviselőt levelező tagúl ajánlja

HAJNIK IMRE. rendes tag.

Grünwald publicistikai íróink legjelesebbjei közé tartozik. Munkáit önálló fel fogás, gondos alakítás és vonzó irány jellemzik. Kisebb dolgozatait (Közigazgatásunk és a magyar nemzetiség. Budapest, 1876; Kossuth és a megye. Budapest 1885, stb.) nem tekintve, három kötetben a törvényhatósági közigazgatás kézikönyvét írta meg. (Budapest. 1880); 1878-ban kiadta «A Felvidék» című, feltűnést keltett politikai tanulmányát; legújabbban pedig (1888) megjelent tőle «A régi Magyarország 1711 — 1825» című terjedelmes (576 l.) mű, melyben, alapos és széleskörű tanulmányokra támaszkodva, ezen irodalmilag meglehetősen elhanyagolt kornak igen érdekes rajzát nyújtja. kiterjeszkedve az akkori magyar politikai és társadalmi élet minden nevezetesebb ága jellemzésére.

Mind ezek alapján megválasztását ismételve ajánlom.

15. Dr. JEKELFALUSSY JÓZSEF osztálytanácsost levelező tagúl ajánlja

KELETI KÁROLY, rendes tag.

Van szerencsém a mellékletben Dr. Jekelfalussy József eddigi irodalmi működésének lajstromát bemutatni s őt a M. Tud. Akadémia levelező tagjává ajánlani.

Jekelfalussy gyéren ápolat statisztikai irodalmunkban nemcsak termékeny, de beltartalom tekintetében is a mértéket megüítő írónak bizonyult. A nélkül, hogy összes irodalmi működését taglalnám, elég a M. Tud. Akadémia nemzetgazdasági bizottságának megbízásából szerkesztett *«Közgazdasági és statisztikai évkönyv»*-ére utalnom, melylyel oly művet szolgáltatott, mely a külföldi szakirodalomban is ritkítja párját. Jekelfalussy érdemeit emeli, hogy az összes statisztikai és részben nemzetgazdasági irodalomnak is alapul szolgáló *hivatalos statisztika* kezelésében jártas, és ebbeli szorgalmas működésében termékenyítőleg és gazdagítólag hat a tudományos kutatásra.

Az elősoroltak alapján emélfogva melegen ajánlom a II. osztály levelező tagjává.

Főbb munkái a következők:

A magyar korona országainak helységeitára. Szerk. Kollerffy Mihály és dr. Jekelfalussy József. Budapest, 1871. 1882. 1. köt. 8r. 1292 hasáb és XXX l.

A községek háztartása és pótdójak. 1881. 1. köt. 8r. XX + 529 lap. Ezen cím alatt is: Hivatalos stat. Közlemények (1881).

A Szent-István korona országainak népessége, a terület, lakviszonyok és házi állatok kimutatásával. Budapest, 1882. 1. füz. k. 8°. 32 lap. Ugyanez németül 1882.

Népünk hivatása és foglalkozása az 1880-ban végrehajtott számlálás szerint. Értekezések a nemzetg. és stat. köréből. Kiadja a M. Tud. Akad. I. köt. 3. sz. Budapest, 1882.

Magyarország műveltségi állapotai. Budapesti Szemle, 1882. XXXII. köt. 365—378. lap.

A községi pénzügy főbb eredményei hazánkban. Értekezések a nemzetg. és stat. köréből. Kiadja a M. Tud. Akad. I. kötet 10. sz. Budapest, 1883. *Ez értekezést a M. Tud. Akadémia, a n. ált. biztosító társulat 500 frtos jutalmára érdemesítette.*

Hazánk bűnügyi statisztikája 1873—1880, különös tekintettel a büntett miatt elítéltek személyi és társadalmi viszonyaira. Értekezések a nemzetg. és stat. köréből. Kiadja a M. Tud. Akadémia. I. köt. 5. sz. Budapest, 1883.

Tanulmányok népünk életviszonyairól. A nemzetiség. Budapesti Szemle, 1884. XXXIX. köt. 343—376. lap.

Magyarország népességének megoszlása. Nemzetgazd. Szemle, VIII. évf. Budapest, 1884. 452—479. lap.

Magyarország iparstatisztikája 1885-ben. Nemzetgazdasági Szemle, X. évf. 465—484., 529—562. lap.

Magyarország háziipara az 1884. év elején. Hivatalos statisztikai Közlemények. Budapest, 1885.

Magyarország statisztikája. Keleti Károly és dr. Jekelfalussy József közreműködésével szerk. Láng Lajos. I. köt. Láng Lajos és dr. Jekelfalussy József: *Magyarország népességi statisztikája.* 20 színnyomatú térképpel és 2 grafikai rajzzal. N. 8r. VIII+491 lap és 12 tábla. Budapest, 1884.

Magyarország malomipara az 1885. év elején. Budapest, 1885. 1 kötet. 4r. 205. lap.

Magyarország iparstatisztikája 1885-ben. Budapest, 1886. 1 köt. 4r. 193 l.

Magyarország iparosainak és kereskedőinek cím- és lakjegyzéke. Budapest, 1885. és 1887. N. 8r. VIII+1597 lap.

Ungarns Mühlenindustrie. Stat. Monatsschrift, herausgegeben von der k. k. stat. Central-Commission in Wien, 1887. XIII. Jahrgang (VI.) Juni-Heft. Seite 261—289.

Ungarns Hausindustrie im Jahre 1884. Statistische Monatsschrift. Herausgegeben von der k. k. stat. Central-Commission. Wien, 1887. XIII. Jahrg. (II.) Februar-Heft. Seite 49—57.

Ungarns Gewerbe und Industrie-Statistik. Statist. Monatsschrift. Herausgegeben von der k. k. stat. Central-Commission. Wien, 1887. XIII. Jahrg. (I.) Jänner Heft. Seite 1—24.

Fogházaink állapota 1872—1886. A kir. főügyészségek közreműködésével. Budapest, 1887. 1. köt. 4r. 252 lap

Fogházaink állapota. Nemzetgazdasági Szemle, XI. évf. Budapest, 1887. 790—823. lap.

Közgazdasági és statisztikai Évkönyv. Újabb első évfolyam. 1887. A M. Tud. Akadémia nemzetg. és stat. bizottságának meghízásából szerkesztik: dr. Jekelfalussy József és dr. Vargha Gyula. Budapest, 1. köt. 8r. XIII+570 lap.

A nemzetiségek szerepe az erdélyi megyék népnövekedésében. Felolvasta a Magy. Tud. Akadémia nemzetg. és stat. bizottságának 1888. évi február 25-én tartott ülésén.

Végül megjegyzendő, hogy Jekelfalussy 1883. óta a Magy. Tud. Akadémia nemzetg. és stat. bizottságának tagja.

16. LUKÁCS BÉLA m. kir. államtitkárt levelező tagúl ajánlja

GYÖRGY ENDRE. levelező tag.

A II. osztályban levelező tagúl ismételve van szerencsém ajánlani Lukács Béla urat, a közmunka- és közlekedésügyi m. kir. minisztérium államtitkárát.

Csak ismételni kellene azokat, a miket ajánlásom támogatására már a múlt évben felhoztam volt. Ismételni azt, hogy Lukács Béla, mint a nemzetgazdasági és statisztikai állandó bizottság tagja, e bizottság körében, s az ez által támogatott «Nemzetgazdasági Szemle» és «Budapesti Szemle» folyóiratokban számos fölötté becses értekezéssel járult hozzá működésünk sikeréhez, s emez értekezések közül kettő: egyik az erdélyrési birtokviszonyok ismertetése, másik a Magyarország és Horvátország között fenforgó pénzügyi kérdések kritikai méltatása, nagy körben okozott méltó feltűnést.

Ismételni kellene azt, hogy épen a pénzügyi téren bizottságunk és Akadémiánk a legközelebbi években is, pl. gr. Lónyay Menyhért és Weninger Vincze halálában oly súlyos veszteségeket szenvedett, melyeknek kipótlására eddigelé nem történt semmi, s hogy e téren régiebb jelesünk egyedül állanak, s a hiány pótlására a folyton felmerülő fontos kérdések miatt nagyon is égető a szükség.

Ismételni kellene, hogy Lukács Béla irodalmi működése épen ezen a téren mutat föl teljes sikereket, úgy a magyar szabadságharc pénzügyeinek ismertetéséről szóló műve pártatlan elismerésben részesülvén, mint az Ausztria és Magyarország pénzügyi rendszerének összehasonlítása, mind végül ez összehasonlító tanulmányok azon két kötete, mely Anglia és Franciaország pénzügyi és adózási viszonyait ismerteti, teljesen megütvén hazai irodalmunk mértékét.

De mindezekon felül kötelességemnek tartom kiemelni, hogy miután Akadémiánk Lukács Bélának legutóbb említett művét nagy jutalmára méltatta, e ténye által világosan és kétséghivonhatatlan módon elismerte, hogy működését teljesen méltányolja; s mivel épen e téren oly nagy hiányt érezzük a szakérőknek: kötelességemnek tartottam ismételve felkérni e választásra a tekintetes Akadémia szives figyelmét.

17. Dr. SZÁDECZKY LAJOS egyetemi magántanárt levelező tagúl ajánlja

a) THALY KÁLMÁN, rendes tag.

Van szerencsém levelező tagúl leendő megválasztásra tisztelettel ajánlani történetirodalmunk egyik nagyszorgalmú és jeles szakképzettségű ifjú munkását: Dr. Szádeczky Lajos budapesti egyetemi magántanár és egyetemi könyvtári tiszturat, a magy. történelmi társulat segédtitkárát, a genealogiai és heraldikai társaság jegyzőjét s a régészeti társulat választmányi tagját. Dr. Szádeczky Lajos már kilencz év óta ernyedetlen buzgalommal foglalkozik a hazai történetbúvárlat terén, mely idő óta tiz kisebb-nagyobb önálló műve, — legtöbhnnyire a XVI. század magyar-lengyel viszonyait: Izabella királynőt és II. Jánost, Báthory István királyt, Békes Gáspárt, Báthory Zsigmondot, Mihály vajdát, Sobieski János királyt és gr. Teleki Mihályt tárgyzó, — látott világot. E munkák tágkörű eredeti forrástanulmányok alapján készülének, s feldolgozott és okmánytáras részekkel birnak. Ezekhez járul Szádeczkynek 10--15 magvas tanulmánya, értekezése különféle történelmi személyekről s tárgyakról, a Századokban, Turulban, Magy. Könyvszemlében, Hadtörténelmi közleményekben stb. kiadva; — nemkülönben számos okmányközlése a Történelmi tárban, Hazánkban; könyvismertetései folyóiratok és hirlapok tárczáiban; történelmi apróbb közlései a Századok minden füzetében, évek óta. (Munkáinak sorozata, a legújabbak kivételével, a mult évi «Tagajánlatok» füzetében le lévén nyomatva, ismételni fölöslegesnek tartom).

Mind e becses történelmi munkák serény és avatott búvárkodó szellem s nem közönséges írói tehetség gyümölcsei — méltók arra, hogy szerzőjüket a tagválasztásnál a t. Akadémia figyelmében részesítse, s megválasztás által jutalmazván, egyszersmind további, még buzgóbb és eredményesebb munkásságra ösztönözze őt, a mit Szádeczkytól bizton várhatni. A föntebbieknél fogva tehát, dr. Szádeczky Lajosnak levelező taggá leendő megválasztását a legmelegebben, benső meggyőződéssel ajánlhatom.

b) ZSILINSZKY MIHÁLY, levelező tag.

Dr. Szádeczky Lajos egyetemi magántanár és könyvtári tiszt, a magyar történelmi társulat segédtitkára, a heraldikai társaság jegyzője, az országos régészeti társulat ig. vál. tagja, ifjabb történetíró nemzedékünk egyik legtevékenyebb és leg-

hivatottabb tagja. a kitől kilencz év óta sűrűn követik egymást a történeti értekezések és önálló művek, melyek beható önálló levéltári kutatásokon alapúlván történet-irodalmunkat előbbre viszik.

Megirta *Mihály vajda* történetét Erdélyben, a mely nemcsak mint történeti mű érdemel elismerést, de a daco-román tendenciákkal szemben actualis érdekű is. *Báthory Zsigmondné* életrajzában Erdélynek a XVI. század utolsó évtizedében való viszonyait ecseteli. *Báthory Istvánról* írott rövid életrajza az egyedüli eddigelől, mely őt, mint erdélyi fejedelmet és lengyel királyt ismerteti. *Békés Gáspár* életrajza új adatok alapján világítja meg Báthory félelmes vetélytársának jellemét és a kor viszonyait; a *gr. Haller-család* történetében is nevezetes mozzanatok tűntetvék fel Erdély XVI. és XVII. századi történelméből.

De mind ezek felett Szádeczky történetírói munkásságának legfőbb érdeme az, hogy történetírásunk egyik eddigelé elhanyagolt részét, a lengyelekkel való összeköttetést, tette tanulmányai tárgyává. Átbúvárolta a lengyel levéltárak nagy részét, s összeállítja a magyar történelemre vonatkozó adatokat. A magyar és lengyel érintkezés történetének legérdekesebb korát, *Báthory István lengyel királylyá választása* cím alatt oly műben ismerteté, mely méltó feltűnést okozott irodalmunkban, s a melyet az Akadémia történelmi bizottsága is kiadásra méltónak talált. E műben Lengyelország államszervezete, alkotmánya, politikai és társadalmi élete alaposan és hiven van visszatükröztetve s méltó bevezetését képezi a kiváló király uralkodása történetének.

Ujabban *Izabella és János Zsigmond Lengyelországban* (1552—1556) tartózkodásának történetét írta meg s olvasta föl az Akadémiában, melyről eddig történetírásunk mit sem tudott. A munka kiadását az Akadémia elhatározzván, az már sajtó alatt is van. Legujabban pedig *Báthory István hadjáratait az oroszok ellen* írta meg s mutatta be a történelmi társulathban, melyből az I. közlemény a «Hadtörténeti Közlemények»-ben már meg is jelent.

De álljon itt a fiatal szerző műveinek sorozata, mely a fentebbieknek legjobb igazolása leend.

I. Önálló művek.

1. *Mihály havasalföldi vajda Erdélyben*. 1599—1601 Budapest. 1882. IV. 190 lap.
2. *Mihály vajda okmánytára*. Budapest, 1883. 228 lap.
3. *Báthory Zsigmondné, Mária Krisztierna*. Budapest. 1883. 62 lap.
4. *Báthory István erdélyi fejedelem és lengyel király életrajza*. Pozsony, Budapest, 1885. 32 lap.
5. *A gróf Haller-család története, leszármazása és nemzetségekönyve* (nyolcz nemzedékrendi táblával, számos czimerrajzzal stb.). Budapest, 1886. 4r. 35 l.
6. *Békés Gáspár életrajza*. (Megjelent a «Történeti Életrajzok»-ban és külön.) Budapest, 1887. 103 l.
7. *Báthory István lengyel királylyá választása*. 1574—1576. A M. Tud. Akadémia Történelmi Bizottsága megbízásából. Okmánytárral. Budapest. 1887. VI. 454 és XLI lap.
8. *Izabella és János Zsigmond Lengyelországban*. (1552—1556.) Kiadja a M. Tud. Akadémia. 97 l. és oklevéltár.

9. *Sobieski és Teleki levelezése.* (Megjelent a «Történelmi Tár»-ban 6 nyomtatott iven.)

10. *Báthory István hadjáratai az oroszok ellen. 1579—1581.* (A «Hadtörténelmi Közlemények»-ben megjelent az I. közlemény; a többi sajtókész.)

II. Történelmi értekezéseinek egy része.

1. *Eger ostromához 1552-ben.* (Ujabb adatok a bécsi állami levéltárból.) Századok. 1880. évfolyam.

2. *A Dlugosz-ünnepély és lengyel történelmi congressus alkalmából a lengyel irodalmi viszonyok ismertetése.* Századok. 1880.

3. *A lengyelföldi levéltárakról.* magyar történelmi szempontból. Lemberg. Przemysl. Tarnow, Krakko levéltáraiból a magyar történelmi anyag összeállítása. Századok. 1881. évf. Két közlemény.

4. *A krakkói Tud. Akadémia kiadványairól,* kimutatva, hogy mennyi van azokban, a mi a magyar történelmet illeti. Századok. 1882.

5. *Báthory István lengyel király tükös terve* a magyar királyságot és erdélyi fejedelemséget illetőleg. Századok. 1882.

6. *A naptárjavítás történetéhez.* háromszázados évfordulója alkalmából. Századok. 1882.

7. *Adalékok a babona és hiedelmek történetéhez.* Századok, 1882.

8. *Fekete Iván.* Smolka: Iwan Czarny cz. lengyel munkájának fordítása. Századok. 1883.

9. *Báthory István emlékirata* a muszka csárhoz 1581-ben, a magyar-lengyel-orosz hadjárat közepén. Századok, 1884.

10. *A pápa békeközvetítése* Báthory István és a muszka csár között 1581/82. Századok. 1885.

11. *Haller Gábor történetéhez.* Századok. 1886.

12. *Báthory István* és egy magyarországi összeesküvés. (Báthory halálának háromszázados évfordulója alkalmából.) Századok. 1886.

13. *Az 1717-iki nagyszebeni országgyűlés.* Hazánk, 1885.

14. *Erdélyi czimeres nemeslevelek.* Turul, 1888. I. f.

15. *Báthory István könyvészetéhez.* Magyar Könyvszemle. 1887. évf.

Ezekon kívül is számtalan értekezése jelent meg a Századok, Történelmi Tár. Hazánk, Turul, Magyar Könyvszemle, Hadtörténelmi Közlemények hasábjain.

Ezek alapján dr. Szádeczky Lajost az Akadémia tagjai közé való felvételre tisztelettel ajánlom.

18. TÉGLÁS GÁBOR főrealiskolai igazgatót levelező tagúl ajánlja

PULSZKY FERENCZ, tiszteleti tag.

Levelező tagúl ajánlom a II-ik osztályba Téglás Gábort a dévai m. kir. állami főrealiskola igazgatóját. Ajánlatom indoklására mellékelem Téglás Gábor számos régészeti és természettudományi értekezésének jegyzékét. Ez értekezések nagyobb részben az Akadémia megbizásából iratván, leginkább a Tek. Akadémia folyóirataiban láttak napvilágot.

Fontos adalékokkal járult Dacia megismeréséhez; ő volt a legelső, ki a provincia antik bányászatával tüzetesen foglalkozván számos régi érc- és kőbányát vizsgált meg, s dolgozott föl tudományosan. Átkutatott számos barlangot. — s ásatván is üregekben, a *Délkeleti Felföld* praehistoricus lakosságának és a lakosság életmódjának földerítése és megismertetése körül a régészet ez ágának jelentékeny szolgálatokat tett.

Irodalmilag tizenhét év óta működvén, terjedelmes munkássága köréből kiemelem, hogy 1881 óta a Tek. Akadémia egyenes megbízása alapján vizsgálja az erdélyi Érczhegység barlangjait, s ötven néhány barlangot földözött fel és kutatott ki természetrajzi, mint ősrégészeti szempontból.

Főbb tanulmányai a következők:

1. A nádori barlang Hunyadmegyében. (Természettudományi Közlöny, 1879.)
 2. Egy új csontbarlang Bedellő határában. (M. Tud. Akadémia, 1882.)
 3. A Bagolyvár (Buhuj) csontbarlang Stajerlak-Anina határában. (1884. M. Tud. Akad.)
 4. Előleges jelentés a karácsonyfalvi barlangok, s azoknak őstörténelmi jelentősége felől. (M. Tud. Akad.)
 5. Előleges jelentés a boiczai barlangokról.
 6. Az erdőfalvi őstelepek és barlanglakás.
 7. A boiczai barlangok, s azok őstörténelmi jelentősége.
- Ugyanezek megjelentek a M. Tud. Akadémia «Naturwissenschaftliche Berichte aus Ungarn» című vállalatában, s részben kiadattak a bécsi cs. kir. geologiai intézet «Verhandlung»-jaiban is.
8. A Közép-Marosvölgy barlangjai. (Földrajzi Közlemények, 1887.)
 9. Ujabb barlangi medve leletek hazánkban. (Földolvasatott a M. Tud. Akadémiában 1884. jún. 23-án, bem. Szabó József.)
 10. Neuere Funde von Ursus spelaeus Blumb. in Ungarn.
 11. A Mamut nyomai Hunyadmegyében. (Földtani Közlöny, 1885.)
 12. A Közép-Marosvölgy őstörténelmi nevezetességű barlangjai. (Orvos-Természettudományi Értesítő. Kolozsvár.)
 13. Egy új csontbarlang a hunyadmegyei Petrosz falu határában s a déli Kárpátok szegélyzetében. (M. Tud. Akad.)
 14. Két csontbarlang hazánk déli vidékéről. (Földtani Közlöny, 1886.)
 15. Ujabb barlangok az erdélyi Érczhegység övéből. I. Zámától Kisbányáig: II. Kisbányától az Ompolyvölgyig eső barlangok. 163 rajz. (A M. Tud. Akad. Math.-Természettudományi Közlemények. XXIII. k. 1. sz.)
 16. Neolitische Höhlen-Funde in Siebenbürgen. (Ausland, 1885.)
 17. Az aggteleki barlang ősembertani szempontból. (Budapesti Szemle, 1883.)
 18. A történelmi korban szerepelt barlangerősségek Hunyadmegyéből. (Századok. 1888. évf.)

A barlangkutatásokkal, most már kapcsolatosan, régóta kutatja a praehistoricus ember nyomait az állatvilágéval együtt, — s eddig 350 néhány telepről adott pontos értesítéseket. Ezzel együtt szorgalmasan észlelte Hunyad s a szomszédos vármegyék földjét, népét, úgy hogy párhuzamosan nem csekély föld- és néprajzi anyagot dolgozott föl.

Fontosabb tanulmányai a következők:

19. A kőkorszak nyomai Hunyadmegyében.
20. A nádorvölgyi őstelepek. (Arch. Értesítő.)
21. A hunyadmegyei Erdőhátság föld és néprajzi ismertetése. (Földrajzi Közl.)
22. A tordosi őstelep. (Arch. Értesítő.)
23. A piski-petrozsényi vasút. (Földrajzi Közlemények. 1881.)
24. A Szemenik és környéke Krassó-Szörénymegyében. (Földrajzi Közl., 1884.)
25. Az aninai hegyi vasút és környéke. (Földrajzi Közlemények. 1885.)
26. Ujabb adatok az erdélyi medence ősemlőseihez. (Földtani Közlöny, 1886.)
27. A Petákvölgy őstelepei. (Arch. Értesítő.)
28. Az erdélyrészi medence őstörténelméhez. Kolozsvár 1887. 1—71 l. (Az erdélyrészi őstelepek repertoriuma.)
29. Schliemann Iliosa ősembertani szempontból. (Budapesti Szemle.)
30. A dévai várhegy, mint őstörténelmi telep. (Hunyadmegyei tört. és régészeti társ. évkönyve.)
31. A Gyógyvölgy sziklaszorosai. (Földrajzi Közlemények. 1887.)
32. Déva legközelebbi környékének őstelepei. (1--16 l. Reáliskolai Értesítő, 1887.)
33. Az ispánlakai nagy bronzlelet. (Múzeum-Egyesület. bölcs-történelmi szakoszt. 1887.)
34. Ujabb őslénytani leletek az erdélyi medenczéből. (Erdélyi Múzeum-egyesület. Math.-Természettudományi szakosztály, 1887.)
35. Rézleletek Erdélyből. (Kézirat. Arch. Értesítő.)
36. Ujabb őslénytani leletek az erdélyi medenczéből. (Erdélyi Múzeum-egyesület. Math.-Természettudományi szakosztály, 1887.)
37. Rézleletek Erdélyből. (Kézirat. Arch. Értesítőnél.)
38. Praehistoricus vashányászat nyomai Erdélyből. (Arch. Értesítő. 1887.)

A római birtoklás egyik legfontosabb, de talán legkényesebb részét is: a római bányászat archaeológiáját és történelmét ő tevé legelőször tüzetes kutatás tárgyává, s közzétett értekezései a régmúlt időkre élénk világot vető adatot szolgáltatottak a római bányászat topographiájához úgy mint technikájához

Kutatásai közben szorgalmasan gyűjtven a fölíratos emlékeket is, számos inscriptiót tett közzé.

E tárgyú értekezései a következők:

39. Bányászszobrok a római irodalom idejéből. (Arch. Értesítő. Kivonatokat közölték: «Ungarische Revue» és a «Mittheilungen der Antrop. Gesellschaft in Wien»; a hunyadmegyei tört. és régészeti társ. évkönyve. III. sz.)
40. Bányászatunk őskorából. (Arch. Társulat Évkönyve, 1885.)
41. Praehistoricus arany-, vas- és kőbánya-eszközök.
42. A római márványbányászat Bukován. (39—40. Arch. Közlemények, 1885.)
43. Neue Inschriften aus Dacien. (Archaeologisch-Epigraphische Mittheilungen aus Oesterreich-Ungarn, 1884.)
44. Ujabb fölíratok gyűjteménye Dáciából. (Múzeumegylet. Kolozsvár. 1888.)

45. A Boli hegy mint Dák vár Petrozsény mellett. (Hunyadmegyei tört. és régészeti társulat évkönyve. III. k.)

46. A rómaiak bányászata Boiczán és Rudán. (Arch. Értesítő.)

47. A háromszéki aranykincs. (Múzeum-egyesület, Kolozsvár. 1887.)

A Magy. Tud. Akadémia arch. bizottsága által kiadásra elfogadtattak:

48. A rómaiak aranybányászata és temetkezése Zalatna közelében. (8—10 iv szöveg és számos táblarajz.)

49. A kiskaláni római fürdő és kőbányászat.

50. A tordai hasadékoknál lévő római kőbányászat.

51. Sajtó alatt van: Ujabb fölíratok Dáciaából.

52. A krásznai aranyrudak, s azoknak bélyegei.

Végül: számos kisebb régészeti közlemény a hunyadmegyei tört. és régészeti társulat I—III-ik évkönyvében.

Könyvismertetések és régészeti jelentések az Archaeologiai Értesítő 1882—87-iki évfolyamában.

Számos tanügyi dolgozat a «Tanáregyesületi Közlöny», a «Magyar Tanügy» és «Nemzet»-ben.

19. MAYER SALAMON bécsi egyetemi tanárt külső tagúl ajánlja

TÓTH LŐRINCZ, rendes tag.

Ezúttal másodízben van szerencsém a M. T. Akadémiának külső tagjai sorába való felvételre ajánlani Mayer Salamon egyetemi tanár és cs. k. kormánytanácsos urat, mint azt a kitünő jogtudóst, s különösen a büntető jogtan egyik első rangú művelőjét, a ki hazai jogi haladásunk eredményei iránt a legnagyobb részvétellel s rokonszenvvel viseltetik, s azokat a külfölddel folyton s ernyedetlen szorgalommal ismerteti, úgy önálló nagyobb művekben, mint a különféle szaklapokban.

Dr. Mayer Salamon munkáinak tömege a jogtudomány mezején egész könyvtárt képez, s e munkák jökora része Magyarországra vonatkozik, s oly irányú, hogy hazánk jogéletének fejlődése iránt az egész európai tudós világ érdeklődését ébren tartsa, s a magyar névnek e téren is tiszteletet szerezzen. Véleményem szerint ez a legfőbb minősítés arra, hogy az Akadémia külső tagjává megválasztassék

Nagyobb munkáit újra felemlitem: Ezek:

1. Zur Reform des Strafprocesses (4 kötet. 1870—72. Frankfurt).

2. Geschwornengerichte und Schöffengerichte (1872. Frankfurt).

3. Entwurf einer deutschen Strafprocessordnung (1874. Frankfurt).

4. Handbuch des österr. Strafprocessrechtes (4 kötet. 1878. 1881. 1884. Bécs).

5. Streiflichter auf dem gegenwärtigen Strafprocess nach dem Stande der wesentlichen europ. Gesetzgebungen (Leipzig. 1886).

6. Die Reformbestrebungen auf dem Gebiete des österr. Strafprocesses (Bécs, 1874). Akadémiai székfoglaló.

7. Der Entwurf eines Strafgesetzes für das Königreich Italien (Bécs. 1877). Mancini olasz igazságügyminiszter felszólítására iratott és olaszra is fordíttatott.

8. Zur Reform des ungarischen Strafprocesses. Eine Codificationsstudie (Bécs. 1885). Ebben a Csemegi-féle javaslat van ismertette s bírálva.

9. Der Entwurf II. einer Strafprocessordnung für Ungarn (Bécs. 1886). — Ez

utóbbi keltő igen becses segédmunka a büntető eljárás folyamatban levő kidolgozásánál.

10. Das ungarische Strafgesetzbuch über Verbrechen und Vergehen (Bécs. 1878, 313 lap).

Ezenkívül elárasztotta a német, francia, olasz szaklapokat tartalmazó időszervi cikkekkel ismertetésekkel, bírálatokkal, különös tekintettel mindenkor a magyar büntető jogra, különösen pedig a Pester Lloydban s a Magyar Igazságügyben is értékes cikkei jelentek meg az utóbbiról.

A tavalyi ajánlatomban bővebben közlött munkái sorozatát kiegészítem még azóta megjelent munkáinak felemlítésével.

Beiträge zur Vertheidigung des Jury. (1888.)

Der Entwurf eines Strafgesetzes für das Königreich Italien. (Zanardelli-féle javaslatra vonatkozó, Berlin. 1888.)

Ein Besuch im Landeszuhtaus zu Illava in Ungarn. (Külön lenyomat a Gerichtssaalból).

Mayer tanár úr ugyanis múlt évben beutazta hazánkat s átnézte fegyintézteinket, hogy saját tapasztalása után annál alaposabban szólhasson azokról.

Megjegyzem még, hogy Mayer Salamon úr a magyar büntető jog s eljárás tanára is a bécsi cs. k. keleti akadémián, s a magyar nyelvet jól érti, szorgalmasan tanulja és műveli, ezzel is bizonyítva meleg rokonszenvét hazánk iránt, melynek akadémiájában neki, legmélyebb meggyőződésem szerint, méltó helye van. Ezek okaim, melyeknél fogva őt e jól megérdemelt helyre ismételve ajánlom, erős meggyőződéssel, hogy e kitüntetés még inkább fogja nevelni szorgalmát s érdeklődését. azt, mit ekkor csupa rokonszenvből s jó akaratból teljesített, az elvállalt *kötelesség* színvonalára emelvén.

A III. osztály részéről.

20. GÖNCZY PÁL levelező tagot tiszteleti tagúl ajánlja

TÖRÖK JÓZSEF, rendes tag.

Gönczy Pál vallás- és közoktatásügyi államtitkár épen egy fél század óta működik soha sem lankadó szorgalommal. — melyet még csak egészségi változás sem szakított tartósan félbe — a tanügy terén, s a legelső fokon, a magántanítóságon kezdve, felküzdötte magát az államtitkárságig. A tanügy emberei országszerte elismeréssel adóznak Gönczy Pál sikeres fáradozásainak s érdemeinek. félszázados jubileumot rendezve a napokban, a különben veleszületett szerénységénél fogva az ünnepeltetésre nem vágyó igénytelen férfitúnak. Azt hiszem, az Akadémia sem tagadhatja meg ez alkalommal az ünnepelt férfitútot az elismerést, s így őt tiszteleti tagúl ajánlani annyival inkább bátorkodom, minthogy az akadémiái levelező tagságot jelentékeny irodalmi munkásságával már régen kiérdemelte.

21. HÓGYES ENDRE levelező tagot rendes tagúl ajánlja

TÖRÖK JÓZSEF, rendes tag.

Dr. Hógyes Endre egyetemi r. tanár exact orvosi buvárlataival, s irodalmi munkásságával immár közelismerést vivott ki magának nemcsak hazánkban, hanem a külföldön is, s így őt rendes tagúl ajánlani újlag kötelességemnek ismertem. Irodalmi dolgozatainak hosszú lajstroma közzététetett a múlt évi Tagajánlásokban, s így azokat újlag felsorolni feleslegesnek tartom.

22. KOCH ANTAL levelező tagot rendes tagúl ajánlja

SZABÓ JÓZSEF. rendes tag.

Az alapszabályok szerint az érdemesebb levelező tagok közül választandók a rendesek, és így valóban kötelességet mulasztanék, ha fel nem hívnám az osztály figyelmét egy oly buzgó és hivatottsággal oly huzamos időn át működő levelező tagra, mint dr. Koch Antal, a kolozsvári egyetemen az ásványtan tanára, ki 1875 óta mint levelező tag sok és hecses munkát bocsátott közzé.

Önálló munkái közül csak kettőt említek meg:

1. A Duna jobbpartjának trachitképletei. Kiadta a M. T. Akadémia.
2. Erdély ásványainak kritikai átnézete. 1885. Kolozsvár.

Értekezései hosszú sorából szintén csak néhányat említek:

- a) Erdély alsó tertiér echinid-faunájáról. 1884.
- b) Pseudobrookit. egy új ásványfaj.
- c) Geológiai közlemények a Frusca Goráról. 1882.
- d) Szolnok-Doboka megyében folytatott földtani részletes kutatás.
- e) Erdély felső tertiér üledékeinek echinidjei. 1887.
- f) Kolozsvár és Torda közti területen folytatott részletes felvétel. 1887.

Az akadémiai Almanach évről-évre közli munkássága termékeinek hosszú sorát. Itt csak figyelmeztetésül hozom fel ezeket.

Miután munkássága folytonosságában minden ok van megbízni, dr. Koch Antalt teljesen minősítettnek tartom arra, hogy a III. osztályba rendes tagúl ajánljam.

23. KÖNIG GYULA levelező tagot rendes tagúl ajánlja

a) HUNYADY JENŐ, rendes tag.

Dr. König Gyula urat, mint az Akadémia III. osztályának levelező tagját, ugyanezen osztály rendes tagjául ajánlom, a tekintetes osztály nagybecsű figyelmébe ajánlva mindazon indokokat, melyek engem ezen ajánlásnál vezértek.

a) A tekintetes osztály Dr. König Gyula urat már két ízben igen is megtisztelő megbízatásban részesítette, a mennyiben a Matematikai Értesítő szerkesztésével azután egy nagyobb szabású matematikai munkának a megírásával megbizta.

b) Az 1884. nagygyűlésen egyik nagybecsű értekezését a Bézsán-féle pályadíjjal jutalmazta meg.

c) Végre tekintetbe veendő ajánlottnak rendkívüli nagy tevékenysége a matematikai irodalom terén, melyet nemcsak magyar nyelven az Akadémia publikációiban, hanem külföldi szaklapokban is kifejtett s melyet az alantabb közzétett cím-sorozat bizonyára csak hézagosan illusztrálhat, ha kiváltkép szem előtt tartom, hogy abban Dr. König Gyula úrnak csak azon munkásságára voltam tekintettel, melyet levelező taggá való választása (1880.) óta kifejtett.

A nevezett időszak óta a következő munkái jelentek meg:

a) A másodrendű és két független változót tartalmazó parciális differenciál-egyenletek elmélete. (A M. Tud. Akadémia nagygyűlésén a Bézsán-díjjal kitüntetett pályamunka.)

b) Analízis. Bevezetés a matematika rendszerébe. (A M. Tud. Akadémia megbízásából írta König Gyula.) I. kötet.

c) Értekezések a math. tudományok köréből. (Kiadja a M. Tud. Akadémia.)

- «A racionális függvények általános elméletéhez.» 1880.
 «A resolvensok elméletéhez.» 1880.
 «A Hamilton-féle rendszerek és az elsőrendű parciális differenciál-egyenletek elmélete.» Székfoglaló, 1881.
 «Az algebrai egyenletek elméletéhez.» 1881.
 «A dinamika alap-egyenleteiről.» 1887.
 d) A Matematikai és Természettudományi Értesítőben :
 «A hatványsorok egy tulajdonságáról.» 1883.
 «Az alternáló csoportról.» 1883.
 «Taylor sorának érvényessége feltételeiről.» 1884.
 «Egész függvények tényezőkre bontása, ha az együtthatók tetszőlegesenek.» 1884.
 e) A «Mathematische Annalen» című folyóiratban :
 «Ueber Reihenentwicklung nach Besselschen Functionen.» Bd. 17.
 «Ueber endliche Formensysteme in der Theorie der rationalen Functionen.

Band 18.

- «Zur Theorie der Resolventen » Bd. 18.
 «Beiträge zur Theorie der algebraischen Gleichungen.» Bd. 21.
 «Ueber eine Eigenschaft der Potenzreihen.» Bd. 23.
 «Ueber die Bedingungen der Gültigkeit der Taylorsche Reihe.» Bd. 23.
 «Ueber die Integration der Hamiltonschen Systeme und der part. Differentialgl. erster Ordnung.» Bd. 23.
 «Ueber die Integration simultaner Systeme partieller Differentialgleichungen mit mehreren unbekanntem Functionen.» Bd. 23.
 «Theorie der partiellen Differentialgleichungen zweiter Ordnung mit zwei unabhängigen Veränderlichen.» Bd. 24.
 «Ueber eine Integration der Fundamentalgleichungen der Dynamik.» Bd. 31.

b) SZILY KÁLMÁN, rendes tag.

A III. osztályba rendes tagúl ajánlom dr. König Gyula levelező tagot. a M. Tud. Akadémia kiadásában megjelenő *Mathematikai és Természettudományi Értesítő* szerkesztőjét.

Mathematikai irodalmunknak jelenleg König Gyula a legtevékenyebb munkása. Levelező taggá választása óta számos értekezésén kívül: 1. *Algebrájával*, 2. Az Akadémia megbízásából készülő nagy kézikönyvének az *Analízis*-nek I. kötetével, 3. A *Differenciál-egyenletekről* írt koszorús pályamunkájával gazdagította irodalmunkat.

Ájánlatom támogatására megemlítem, hogy a Vész János és Petzval Ottó halálával megüresült két rendes tagsági hely közül még csak az egyik van betöltve, úgy, hogy a tiszta mathesisnek jelenleg csak egyetlen egy képviselője van a rendes tagok sorában.

24. THANHOFFER LAJOS levelező tagot rendes tagúl ajánlja

MIHALKOVICS GÉZA rendes tag.

Dr. Thanhoffer Lajos orvos-sebész tudor, műtő, egyet. ny. rk. tanár, az állatorvosi tanintézetben az élettan és szövettan ny. r. tanára, ugyanott h. igazgató, a M. Tud. Akadémia lev. tagja; a természettudományi társulat választmányi és alapító-, a k. orvosegyesület rendes, az orvosi könyvkiadó társulat rendes

tagja stb., szül. Szabolcsmegyében Nyírbátorban 1843. nov. 23-án. Algymnasiumi tanulmányait Nagykárolyban, a felgymnasiumit a pesti kegyesrendiek gymnasiumában, orvosi tanulmányait pedig a budapesti egyetemen végezte. Orvosi és sebészi tudori oklevele megszerzése után hold. Balassa mellett, majd ennek halála után Kovács József egyet. tanár mellett mütönövendék s két év után egyetemi élettani tanársegéd, majd 1870-ben egyetemi magántanár s 4 évi tanársegédkezése után 1872-ben az állatorvosi tanintézetben Ó Felsége által az élettan és szövettan ny. r. tanárává neveztetett ki; végre 1881-ben az orvostanári testület ajánlatára Ó Felségétől az egyetemi ny. rk. tanári címet és jelleget nyerte. Már medicus korában három szövettani egyetemi pályadíjat nyert s 1876-ban a kormány költségén, ismerete körének tágitására, külföldön tett tanulmányi utat; mintegy 20 év óta önálló kutatásokat tesz s Akadémiánknak 1880 óta levelező tagja.

Dr. Thanhoffer Lajos tanár dolgozatai: 1. A Malpighi-féle edények, vagyis a rovarok epe- és húgyelválasztó szervei. A m. orvosok és természetvizsgálók XIII. nagygyűlésének évkönyvében; 2 színes lithograph. táblával.

2. Az agyműködés befolyása az érverésre. Orvosi hetilap 1870. febr. 2. 5. sz. s németül:

Der Einfluss der Gehirnthätigkeit auf den Puls. Egy könyomatú táblával Pflüger Archivja XIX. kötete. 1870.

3. A béka nyombélbeli felhámsejtjeinek csilló mozgásairól. Orvosi hetilap 1872. 3. sz. s németül:

Über die Ciliarbewegung des Zottenepithels in Duodenum des Frosches. Allgem. med. Centralzeitung Nr. 7. 1872. Berlin.

4. Adatok a zsírfelszívódáshoz s a vékony bélbolyhok szöveti szerkezetéhez: a M. Tud. Akadémia kiadványa 1873; németül:

Beiträge zur Fettresorption etc. Pflüger Archivja. Bonn, 1874.

5. A szájpad és a nyelv tapintási végkészüléke. Orvosi hetilap 1873. 12. 14. számok.

6. A gerinczsíglya közti dúcsejtek szerkezetéről. Orvosi hetilap 1875. 13. sz. s németül:

Über den Bau der spinalen Ganglienzellen. Centralblatt f. d. med. Wissenschaften. 1875. Berlin.

7. A szív koszorús edényeinek megtelődéséről. Természettud. közlöny 1873. V. kötet. 49. füzet.

8. Adatok a kötanyag és lob kérdéséhez. Orvosi hetilap 10. sz. 1873. s németül:

Beiträge zur Histologie der Hornhaut. Allgem. med. Centralzeitung Nr. 46. Berlin 1873.

9. Adatok a szemporzshártya élet- és szövettanához. A Magy. Tud. Akadémia 1875. évkönyvében. XII színes könyomatú táblával; s németül:

Beiträge zur Physiologie und Histologie der Hornhaut. Virchow Archivja 63. kötet. Berlin.

10. Mindkétoldali halygóideg erőművi izgatása embernél. Orvosi hetilap 1875. 17. sz. s németül:

Mechanische Reizung beiders. Nerv. Vagi beim Menschen. Centralblatt f. d. med. Wissenschaften. Berlin 1875.

11. A vérről és a vérkeringésről. Természettudományi közlöny 1875.

12. A zsír első útja ;
 13. Az üterek nedvhezagai ;
 14. A gerinczsíglyolya közti dűrzsejtek ; mindhárom a M. Tud. Akadémia kiadványai közt. 1876. VII. köt. IV. szám ; s németül :
 Histologische Mittheilungen. Centralbl. f. d. med. Wissensch. Berlin 1876.
 15. Vizsgálatok a tenyészbénaság lényege fölött. Magyarul és németül egy füzetben. fametszetekkel ; kiadta a földm., ipar és kereskedelmi minisztérium 1876.
 16. A módosított Marey-féle érlökészjelző s az azzal tett kísérletek. Orvosi hetilap 1876. decz. 17. 51. sz.
 17. Jelentés külföldi utazása alatt tett tapasztalatairól. Kiadta a földmív., ipar és keresk. minisztérium. Fametszetekkel. 1877.
 18. Az érlökésről. A M. Tud. Akadémia kiadványa. Fametszetekkel és egy kőnyomatú táblával. 1879 ; s németül :
 Über ein modificirtes Marey'sches Sphygmographian und die damit angestellten Untersuchungen. Zeitschrift f. Biologie. Bd. XV. 1879. Lithographált táblákkal.
 19. Érlökés fénygörbékben. Orvosi hetilap 1876. szept. 17. 18. sz.
 20. Az érverés katakrot emelkedéseinek okairól. Orvosi hetilap 1879. 38., 39. sz.
 21. A gyuladásról. Orvosi hetilap 1877. 44. sz. ; s németül :
 Über Entzündung. Centralblatt f. d. med. Wissensch. 1877. Nr. 49. Berlin.
 22. A gyuladás rölönálló kísérletek és vizsgálatok alapján. A M. Tud. Akadémia kiadványa. 1879.
 23. A táplálkozásról. 3 népszerű előadás. A Természettudományi Társulat kiadványa. 21 fametszettel. 1877.
 24. A mikroszkop és alkalmazása. 82 ábrával. 1880. Szerző kiadása : és németül :
 Das Mikroskop und seine Anwendung. Enke kiadása. Stuttgart. 1880.
 25. Adatok a harántcsíkú izmok szerkezetéhez és ideg-végződéséhez. Akadémiai székfoglaló értekezés. Egy negyedretű kőnyomatú táblával. 1881 ; s németül :
 Beiträge zur Histologie und Nervenendigung der quergestreiften Muskelfasern. Archiv f. mikroskopische Anatomie 1882.
 26. Egy vízzel elárasztható kés. Orvosi hetilap 1880. 45. sz. ; s németül :
 Ein Irrigationsmesser zur Anfertigung mikroskopischer Schnittpräparate. Archiv f. mikroskop. Anatomie 1881.
 27. A tenyészbénaságról. kórszövettani vizsgálatai alapján. Kiadta a földm., ipar és kereskedelmi minisztérium, 1882. 12 színes kőnyomatú táblával ; s németül
 Über Zucht lähme, nach eigenen pathologisch-histologischen Untersuchungen 1882 ; szintén a földm., ipar és keresked. minisztérium kiadványa. 12 színes kőnyomatú táblával. 1882.
 28. Helyreigazító észrevételek stb. M. Tud. Akadémia kiadványa. XII. köt. 1882
 29. A nagytókról és a mikroskopról. Népszerű előadás. A Természettud. Társulat kiadványa. 1882.
 30. Egy új idegvégkészülék a vékonybelekben. Orvosi hetilap 1883 ; s németül :
 Ein neuer Nervenendapparat im Dünndarm. Centralbl. f. d. med. Wissenschaften 1883. Nr. 3.
 31. Az összehasonlító élet- és szövettan alapvonalai. 668 old. 196 ábrával. Kiadta a földmív., ipar és keresked. minisztérium. Budapest. 1883. A kir. orvosgyeleti *Balassa*-díjjal jutalmazott mű ; s németül :

Grundzüge der vergleichenden Physiologie und Histologie. Enke kiadása. Stuttgart, 1885. 752 lap. 195 ábrával.

32. Adatok a központi idegrendszer vizsgálati módszeréhez. A M. Tud. Akadémia Értesítője 1884. III. köt. ; s németül :

Beitrag zur Untersuchungstechnik des Centralnervensystems. Mathem. Naturwiss. Berichte aus Ungarn. B. III.

33. Eszközök és vizsgálatok. A M. Tud. Akadémia kiadványa. Math. és természettud. Értesítője XVI. köt. IV. 1886 ; s németül :

Apparate zu mikroskopischen Zwecken. Centralblatt f. Physiologie 1887. Nr. 3.

34. Adatok a központi idegrendszer szerkezetéhez. A magy. tud. Akadémia külön kiadványa. 1887. I. 8 színes könyomatu táblával.

35. Adatok a központi idegrendszer szerkezetéhez. Magy. Tud. Akadémia mathem. és természettud. Értesítője V. kötet. 1887. A bpesti kir. orvosegylet *Balassa*-díjával kitüntetett mű ; s németül :

Beiträge zur feineren Structur des centralen Nervensystems. Centralbl. f. Physiologie. 1887. Nr. 2.

36. Ujabb módszer mikroskopi idegsejt-készítmények előállítására. Orvosi hetilap 1887. nov. 20. 47. sz. ; s németül :

Neuere Methoden zur Präparation der Nervenzellen. Zeitschr. f. wissenschaftl. Mikroskopie. Bd. IV. 1887.

37. Über Zuchtlähme nach eigenen pathologisch-histologischen Untersuchungen. Második bővített kiadás. Megjelent Perles Mórnál. Bécs. 1888.

38. Az állatorvosi tudomány és állatorvosi tanintézetünk története. Kiadta a földmív., ipar és keresked. minisztérium. 1888.

39. Az állatok mechanikai műszerei. Graber V. után a Természettud. Társulat megbízásából fordítva s részben átdolgozva. Készen sajtó alá rendezve.

Ezeket kívül több apróbb közlemény jelent meg az Orvosi hetilapban, a Természettudományi közlönyben, a Biolog. Centralblatban, a Centralblatt f. Physiologieban (a mely két utóbbiban dr. Thanhoffer L. a magyar élettani s szövettani búvárlatokról referál), továbbá a Veterinariusban, s végül munkatársa a Bécsben megjelenő Encyclopädie der Thierheilkunde-nek, a szövettani s mikroskopi részt illetőleg.

Dr. Thanhoffer Lajos tanár már tanársegédi idejében kitűnt görcsövezési technikája és fáradtságos kutatásokon alapuló jeles dolgozatai által a finomabb anatomia és szövettan köréből. Mint tanár a legnagyobb buzgósággal és eredménynyel művelte a szövettant és élettant, s még a külföldön is nagy elismerésben részesült dolgozatokat közölt, a mit azon ritka körülmény is bizonyít, hogy egyik jeles dolgozata (17. szám) német nyelven második kiadást is ért, jó neve útján pedig egyéb munkáira is, pl. élettanára és szövettanára német kiadót talált. Két ízben a m. kir. orvosegylet által a Balassa-féle jutalomdíjban részesítetett, egyszer az élettanáért, másodizben a központi idegrendszer szerkezetéről tett vizsgálatokért. Munkáinál nemcsak a nagy szám, de a benső maradó érték érdemel kiváló elismerést, mert mind saját exact vizsgálatokon alapulnak s a szövettan és élettan legkülönbféle ágaiiban széles alapokon nyugvó szakismeretekről tanúskodnak. Méltó, hogy a t. Akadémia kiváló szakkérfű és tudós irányában elismerésének rendes tagul megválasztása által juttasson elismerést.

25. Dr. DADAY JENŐ m. nemzeti múzeumi segédőrt levelező tagúl ajánlja
CHYZER KORNÉL, levelező tag.

Dr. Daday Jenő urat van szerencsém a t. Akadémia III. osztályának levelező tagúl ismételve ajánlani.

Dr. Daday bölcsészettudor, okl. középtanodai tanár, jelenleg nemzeti múzeumi segédőr. több éven át segédje volt az állat- és összehasonlító boncztan tanárának a kolozsvári egyetemen s később ugyanott, mint egyetemi magántanár 7 feléven át tartott előadásokat «A belvizi gerincztelen állatok tanából». — Tanulmányainak bővítése céljából a közoktatásügyi miniszter úr 1885-ben kiküldte a nápolyi állattani állomásra, hol egy éven át bűvárokodott. Jelen állásában, mint múzeumi segédőr 1887 óta működik.

Irodalmi munkásságát édesvizeink legapróbb állatainak tanulmányozásával kezdte meg, s e téren sok érdekes új állatfaj ismeretével gazdagította a tudományt általában és különösen hazai irodalmunkat. De a magasabb állat-alakokra, valamint az állatboncztanra is kiterjesztette figyelmét. Az erdélyi részek denevér faunáját behatóan ismertette s ott egy új fajt is talált. Kiválóan értékes a nápolyi állattani állomáson végzett tanulmányai alapján irt. s azon intézet évkönyveiben német nyelven is megjelent dolgozata, a Tintinnodeák magánrajza, melyben két új genussal s 29 új fajjal gazdagította a tudományt.

Egyik dolgozatát «A szabadon élő evezőlábú rákok magánrajzát» a M. T. Akadémia 1882-ben a Vitéz-féle pályázaton dicsérettel tüntette ki. Egy másik dolgozatával «A Hexanthera polyptera boncz-, szövet- és élettani viszonyai» ismertetésével a Természettudományi Társulat 1884-iki pályázatán 300 frt jutalmat nyert. Ezekon kívül a Természettudományi Társulat nyílt pályázaton megbizta «A magyarországi ágastapogatójú rákok magánrajzának» megírásával, s miután ezzel elkészült újabb megbízást kapott «A magyarországi Myriopodák monographiájának» megírására. Az állattan különböző köreibbe vágó igen számos munkái a következők:

1. Adalékok a Rotatoriák ismeretéhez. (Erdélyi múzeum-egylet Évkönyvei 1877. 1. rajzlappal.)
2. A Rotatoriák himeiről. Tudori értekezés. 1877. 1. rajzlappal.
3. A lótetű táplálkozás-módjáról. (Kolozsvári orv. term. Értesítő, 1878.)
4. A Gryllotalpa vulgaris L. élődi fonalférgei. (Ugyanott. 1879. 1. rajzlappal.)
5. Oecistes crystallinus Ehr. (Természettudományi Füzetek. 1879. III. k., két rajzlappal.)
6. Rana esculenta L. var. ridibunda Pall. (Kolozsvári orv. term. Értesítő. 1879.)
7. A pesterei barlangban tett kutatások eredménye. (Ugyanott. 1880.)
8. Észrevétel dr. Prünics «Ósemlősök csontjai a pesterei barlangból» című cikkére. (U. o., 1880.)
9. A magyarországi álskorpiók. (U. o., 1880.)
10. Az álskorpiók vérkeringési szervéről. (Természettudományi Füzetek. IV. k. 1. rajzlappal.)
11. Jelentés az Erdélyi múzeum-egylet megbízásából 1881. évben tett crustaceologiai gyűjtések eredményéről. (Kolozsvári Orv. term.-tud. Ért., 1881.)
12. Az álskorpiók boncztana. (U. o., 1882. 6. rajzlappal.)
13. Adatok Kolozsvár és környéke Crustacea-faunájának ismeretéhez. (U. o., 1882.)
14. Adatok a Sz. Anna és Mohostó faunájának ismeretéhez. (U. o., 1883. 1—20 l. 1. rajzl.)

15. Két érdekes állatfaj Arad város faunájából. (U. o., 1883.)
16. A *Spalax typhlus*, Pall. hazai elterjedésére vonatkozó irodalmi adatok. (U. o., 1883. 76–80 l.)
17. Új adatok a kerekcső-féregek ismeretéhez. M. Tud. Akad. mathm. term.-tud. Ért., I. k. 8. 9. f.
18. *Ichtydium Entzii*, n. sp. a kolozsvári édesvízi fauna egy új alakja. Természettud. füzet. V. k. 1. rajzl.
19. A *Peronospora viticola* ügyében. Erdélyi gazda. 1883. évf. 2-ik sz.
20. Egy kép a régi könyvek állatvilágából. Nemzeti nőnevelés, 1882.
21. A magyar állattani irodalom ismertetése. 1870-től 1880-ig bezárólag. Budapest. 1882.
22. Adatok a dévai vizek faunájának ismeretéhez. Kolozsv. Orv. term.-tud. Ért., 1884. 1. rajzl.
23. Mikroskopisch präparirte Polythalamien aus continentalen Salzwässern. Math. naturw. Berichte aus Ungarn. I. k.
24. Beiträge zur Kenntniss der Crustaceen-Fauna von Klausenburg und Umgebung U. o.
25. Neue Beiträge zur Kenntniss der Räderthiere. U. o.
26. Házi állataink eredetéről. Kolozsvári Orv. term.-tud. Ért. 1883. Népszerű szak. 5. sz.
27. Adatok a Retyezát tavai Crustacea-faunájának ismeretéhez. Term.-rajz. füzet., VIII. k. 1. rajzl.
28. Adatok a cilioflagellaták ismeretéhez. M. Tud. Akad. Értekezések. XIII. k. 15. sz. 1883.
30. Ueber eine neue Polythalamie der Kochsalztümpel bei Déva in Siebenbürgen. Zeitschr. für. wiss. Zoologie. 40. Bd. 1. rajzlap.
31. Catalogus Crustaceorum faunae Transylvaniae. Orv. term.-tud. Ért., 1884.
32. Új adatok a kerekcső-féregek ismeretéhez. M. Tud. Akad. mathm. term.-tud. Közl., 19. k. 2. sz. 1. rajzl.
33. A Magyarországhoz eddig talált szabadon élő evezőlábú rákok magánrajza. M. Tud. Akad. Math. term.-tud. Közlem. 19. k. 5. sz. 4. rajzl.
34. A Balaton titkai. Orv. term.-tud. Ért. 9. évf. népsz. szak. 4. sz.
35. Újabb adatok Kolozsvár és Erdély Crustacea-faunájának ismeretéhez. Orv. term.-tud. Ért. 9. évf.
36. Előleges jelentés az Erd. múzeum-egylet igazg. választmánya megbízásából az 1884-ik év nyarán tett chiropterológiai gyűjtések eredményéről. U. o. 1885.
37. Faunistikai följegyzések Erdélyből. U. o. 1885.
38. Új állatfajok Budapest édesvízi faunájából. Term.-rajz. füzet. 9. k. 1. rajzl.
39. Adatok a Balaton-tó faunájának ismeretéhez. M. Tud. Akad. Math. term.-tud. Ért. 3. k. 6–7. f.
40. Adatok Magyar- és Erdélyország néhány édesvízi medenczéjének nyílt-titkri faunájához. Orv. term.-tud. Ért. 1885.
41. Jelentés az 1884. év nyarán Magyarország különböző vidékein végzett crustaceológiai kutatások eredményéről. M. Tud. Akad. Mathm. term.-tud. Közlem. 20. k. 3. sz.
42. Az *Evadne tergestina*, Cl. barnás-zöld festék sejtjei. Orv. term.-tud. Ért. 1886.
43. Einiges über F. v. Stein Cilioflagellatengattung *Cencluridium*. Zoolog. Anzeiger. 1886.

44. Ein kleiner Beitrag zur Kenntniss der Infusorien-Fauna des Golfes von Neapel. Mittheil. aus d. Zoolog. Station zu Neapel 6. B. 4. H. 1 Tafel.

45. A Hexarthra polyptera Schm. boncz-, szövet- és élettani viszonyai. Term.-rajz füz. 10. k. 2 rajzl.

46. A Tintinnodeák szervezeti viszonyai. M. Tud. Akad. Math. term.-tud. Közlemények. 22. köt. 4. sz. 2 rajzl.

47. Nápolyi levelek. Tárczaczikkek. «Ellenzék» 1885. okt. nov. és decz.

48. Nápoly életéből. Népszerű felolvasás a «Kecskeméti felolvasó társaság» estélyén. «Kecskeméti lapok», 1887.

49. Az átídomulásról (Virchow után) Természettud. közlöny 219, 220. füzet, 1887.

50. Új adatok Erdély denevér-faunájának ismeretéhez. 1 rajzl. M. Tud. Akadémiai Értekezések 16. köt. 7. szám.

51. Monographie der Familie der Tintinnodeen. 4 rajzl. Mittheilungen aus der zoologischen Station zu Neapel. 7. Bd. 4. H.

Sajtó alatt vannak:

1. A magyarországi ágastapogatójú rákok magánrajza. A kir. m. term.-tud. társulat kiadásában.

2. A magyarországi Branchipusfajok áttekintése. A M. Tud. Akadémia III. osztályának ülésén bemutatott dolgozat.

3. A nápolyi öböl Dinoflagellatáinak rendszeres áttekintése. A Természettud. füzetek legközelebbi füzetében.

4. Egy érdekes Cercaria-alak a nápolyi öbölből. U. o.

5. Egy új szívóázalékállatka a nápolyi öbölből. U. o.

A fentebbiek alapján Dr. Daday Jenő urat mint ritka tevékenységű s ismert képzettségű zoologust ujjal ajánlom a t. Akadémia figyelmébe.

26. LÓCZY LAJOS műegyetemi tanárt levelező tagúl ajánlja

SZABÓ JÓZSEF. rendes tag.

Az alapszabályok szerint a jeles munkálkodásuk által kitűnt magyar tudósok és írók vannak képesítve arra, hogy levelező tagokúl választassanak be az Akadémiába. A geologia széles mezején Lóczy Lajos úr oly érdemeket halmozott fel, melyek nevét széles körben dicséretesen ismeretessé tették.

Mint geolog és különösen a magyarhoni geológiai intézet volt tagja. számos közleményben tette le honunk egyes vidékeinek, s különösen Bihar és Arad keleti hegyes tájának alapos megismertetését. Mind ezek megjelentek részint, a Földtani intézet. részint a Földtani társulat kiadványaiban.

Nemzetközi fontosságú azon nagy műve. melyet a Természettudományi Társulat adott ki «A khinai birodalom természeti viszonyainak és országainak leírása, 1886.» hol a khinai birodalom geográfiai megismertetéséhez egy önálló térképpel. melyen új adatok vannak érvényesítve a gr. Széchenyi Béla expedíciójából, járult. Még inkább világirodalmi lesz azon tudományos eredmény, mely a gr. Széchenyi Béla expedíciójának leírásában Lóczy Lajos geológiai s paleontológiai dolgozatából fog ezen munkára háramlani. melynek részletei előttünk többé-kevésbé ismeretesek

Ő mint a geologia tanára. a budapesti politechnikumon a tanítási pályán is

épen oly buzgóságot és sikert tanusít, mint a kutatás terén, és e produktív tudományos tevékenység még hosszú folytonosságot ígér, ennél fogva magas fokban bírja azon kvalifikációt, mely egy levelező tag megválasztásához fűződik.

27. PASZLAVSZKY JÓZSEF budapesti főreáliskolai tanárt levelező tagúl ajánlja

HORVÁTH GÉZA, levelező tag.

Paszlavszy József budapesti főreáliskolai tanár és a kir. magy. természet-tudományi társulat titkára, már közel két évtized óta szakadatlanul, nagy szorgalommal és kiváló sikerrel működik a természetrajzi és nevezetesen az állattani szakirodalom terén. Ebbeli működése főleg három irányban nyilvánul és mindenütt derekasan beválik; mert az ajánlott akár úgy, mint tanügyi és tankönyv-író, akár úgy, mint népszerűsítő vagy mint önálló buvár egyaránt jeleskedik.

Tanügyi cikkeiben, melyek leginkább a természet- és földrajzi szakoktatás kérdéseivel foglalkoznak, mindenütt szerencsésen egészítik ki egymást egyfelől az alapos szakember tudása, másfelől a gyakorlati tanfőú tapasztalata.

A középiskoláknak szánt állattani és földrajzi tankönyvei mind beható szakismerettel, helyes paedagogiai érzékkel és kifogástalan magyarsággal vannak írva, a mit, sajnos, nem minden tankönyvünkről lehet elmondani. E tankönyvei középiskoláinkban általános használatban vannak s eddig már több kiadást értek.

De legnagyobb érdeme van Paszlavszy úrnak, mint a természettudományok népszerűsítőjének, és bizvást állíthatjuk, hogy ő legjelesebb népszerű természettudományi íróink közé tartozik. E téren kifejtett munkássága 1870-től kezdve becses dolgozatok és cikkek egész sorával gazdagította irodalmunkat. A kir. magy. természettudományi társulat szép sikereiben nem csekély érdeme van Paszlavszy úrnak, a ki már 1877 óta a társulat egyik titkára, és mint ilyen a legnagyobb odaadással, buzgalommal és szakértelemmel szolgálja a hazai természettudományi kultúra és irodalom ügyét.

A tanári szék és titkári hivatal bokros teendői mellett Paszlavszy úr azonkívül még önálló tudományos kutatásokkal is foglalkozik. Szakmáját kivált a gubacsdarázsok biológiája képezi, a melynek hazánkban jóformán ő az egyedüli szakavatott buvára, s a melynek köréből már több érdekes fölfedezéssel és megfigyeléssel gyarapította a tudományt. E tekintetben különös említést érdemel jeles dolgozata a rózsagubacs fejlődéséről.

Tekintve eme sokoldalú és sikeres tudományos működését, van szerencsém Paszlavszy József urat a III-ik osztály levelező tagjául ajánlani. Az akadémiai ügyrend a helyföldi tagokul ajánlottakra nézve azt köti ki, hogy műveik sikeres önálló buvárkodásról és az illető szaktudománynak magyar nyelven való fejlesztéséről tegyenek tanúságot. Paszlavszy úr irodalmi működése e föltételeknek teljesen megfelel, s az Akadémia az ő megválasztásával csak méltó elismerését fejezné ki azért a fáradhatatlan, lelkes és szakavatott munkásságért, a melyet ő a természettudományok magyar nyelven való fejlesztésére és terjesztésére már közel két évtized óta kifejtett.

Ájánlatom támogatására szolgáljon itt nyomtatásban megjelent dolgozatainak hosszú, habár még így sem teljes sorozata:

a) Tudományos czikkek és értekezések.

- A rózsagubacs fejlődéséről. (Természetrাজi Füzetek. V. köt. 1881. egy táblával.)
 Adalékok a gubacsdarázsok faunájához a magyar birodalomban. különösen Budapest környékén. (Math. és természettud. Értesítő. I. köt. 1883.)
 Beiträge zur Cynipiden-Fauna Ungarns, besonders der Umgebung von Budapest. (Mathem. und naturwissensch. Berichte aus Ungarn. I. köt. 1883.)
 Cynips superfetationis. Giraud. (Math. és természettud. Értesítő. II. köt. 1884. egy színes nyomású táblával.)
 Die Galle und Wespe der Cynips superfetationis Gir. Ein Beitrag zur Kenntniss der Cynipiden, (Wiener Entomologische Zeitung. III. köt. 1884.)
 Hogy épít a lopó-darázs? (Rovartani Lapok. I. köt. 1884.)
 A gubacsdarázsokról. (U. o.)
 Adalékok hazánk gubacsdarázs-faunájának ismeretéhez. (U. o.)
 A százlábúak milliói. (Természettud. Közlöny. X. köt. 1878.)
 Massenhaftes Erscheinen von Tausendfüßlern. (Verhandlungen der k. k. zoolog. botan. Gesellschaft in Wien. XXVIII. köt. 1878.)
 Gubacsok a magyar tölgyön. (Erdészeti Lapok. XXIV. évf.)
 A magyar tölgy gubacsai. (Rovartani Lapok. II. köt. 1884.)
 A Coraebus bifasciatus Ol. életmódja és kártétele hazánkban. (U. o.)
 Egy ritka bogár kártételéről hazánkban. (Erdészeti Lapok. XXIV. köt.)

b) Tudományterjesztő czikkek és dolgozatok.

- A hódról. (Hazánk s a Külföld. VI. évf. 1870.)
 A nadály. (Természet. II. évf. 1870.)
 Humboldt Sándor. (U. o.)
 A gyémánt. (U. o. III. évf. 1871.)
 A növények életéből. (U. o.)
 A rovarok szájrészei. (Természettudományi Közlöny IV. köt. 1872.)
 Az állatok helyváltoztatásáról. (A budapesti II. ker. reáliskola 18-ik évi értesítője 1875. es Természet. VIII. évf. 1875.)
 Az állatok gondoskodása ivadékaikról. (Természettudományi Közlöny. VIII. köt. 1876.)
 A drágakövek. (Természet. VIII. évf. 1876.)
 Az állatok rokonságáról. (Népszerű természettud. előadások gyűjteménye. II. köt. 1878.)
 A hólyagférgéről. (Természettud. Közlöny. X. köt. 1878.)
 A hólyagféreg új gazdája. (Természet. X. évf. 1878.)
 A szőrös emberekről. (Természettud. Közlöny. X. köt. 1878.)
 A teleskóp-halak. (U. o. XI. köt. 1879.)
 Az Archoeopteryx macroura mint igazi átmeneti alak. (U. o. XII. köt. 1880.)
 A vízi gyöngy. (U. o. XIII. köt. 1881.)
 A gubacsokról. (U. o.)
 Az ausztráliai szigetvilág életéről. (Népszerű természettud. előadások gyűjteménye. V. köt. 1882.)
 Darwin Ch. emlékezete. (Természettud. Közlöny. XIV. köt. 1882.)
 A madarak családi életéből. (Budapesti Szemle. 1882.)

- Az állatok fény- és színérzéséről. (Természettud. Közlöny. XVI. köt. 1884.)
 Életképek az állatvilágból. (Tanáregyleti ifjusági iratok.)
 Őszi kirándulás. («Pécs» tárczájában. 1884.)
 Az állatélet titkaiból. (U. o.)
 A fáczán ravatalánál. (Szatmármegyei Közlöny. 1884.)

c) *Tanügyi czikkek.*

- A természetrajz tanításánál használt képekről. (Tanáregyleti Közlöny. 1875/6. évfolyam.)
 Az anthropologia a középiskolában. (U. o. 1877/8. évf.)
 Természetrajz, nemzeti szellem és az iskola. (U. o. 1877/8. évf.)
 A földrajz tanításáról, a természetrajzzal kapcsolatban. (U. o. 1880/1. évf.)
 A földrajz a gymnasiumban. (Magyar Tanügy. 1883.)
 Tanügyünk új korszaka. (Tanáregyl. Közlöny. 1883/4. évf.)
 Megjegyzések «A természetrajzi oktatás segédeszközei a középiskolában» cz. közleményre. (U. o. 1884/5. évf.)
 Az egészségtan a középiskolában. (U. o. 1884/5. évf.)
 A szemináriumi tanárképzés és a természettudományok. (Egyetértés. 1886. évf.)
 A földrajz tanításának tengeri kigyója. (Tanáregyleti Közlöny. 1886/7. évf.)

d) *Tankönyvek.*

- Az állattan kézikönyve. (Thomé nyomán.)
 Az állatok természetrajza. I., II.
 Az emberi test szervezete és élete. (Thomé nyomán.)
 Földrajz gymnasiumok számára. (Dr. Brózikkel.) I—IV.
 Magyarázó szöveg Schubert: Emlősök természetrajza cz. képes könyvhöz.

28. RÓNAI HORVÁTH JENŐ honvéd-századost levelező tagúl ajánlja

HOLLÁN ERNŐ, tiszteleti tag.

A közelebb megejtendő tagválasztások alkalmára Rónai Horváth Jenő m. k. honvéd-százados urat, a m. k. honvédségi Ludovika-Akadémia r. tanárát, a III. matematikai és természettudományi osztályba levelező tagúl megválasztásra ajánlom, minek indokolására szolgáljon az, hogy nevezett százados úr évek óta a magyar katonai irodalmi téren kiváló sikerrel működött, hogy továbbá az Akadémia munkásságában, mint a hadtudományi bizottság helyettes előadójá, már két év óta jeles eredménnyel, elismerésre méltó buzgó részt vett.

I. *Irodalmi tevékenysége* ezelőtt 12 évvel vette kezdetét, a mikor is a tiszt-képző tanfolyamban, egy a katonai nevelő- és képzőintézeteket tárgyaló s a Ludovika-Akadémia közlönyében megjelent czikk-sorozattal lépett fel. Bár e legelső munkán a kezdő író még nagyon fölismerhető, a czikk-sorozat mégis tetszést aratott, sőt az akkori honvédelmi miniszter úr figyelmét is felkeltette, ki a munkát dicsérő elismerés mellett, külön jutalmazásban is részesítette.

Ezután csapat-szolgálatra rendeltetvén, újabb munkákat csak 1879-ben, a felső tiszti tanfolyamba való belépésekor nyújtott be. Ezek közül a második ismét egy

nagyobb czikk-sorozat volt. Tulajdonképeni öntudatos irányban fejlődő irodalmi működése azonban csak a monarchia legfelsőbb katonai iskolájának, a bécsi cs. k. hadi iskolának jeles eredménnyel történt bevégzése után veszi kezdetét. Már ekkor kitűnik az írónak a harcászati és hadi történelem iránt való hajlama, s az 1882-ik évben közölt értekezései, melyek általa, részben a kassai katonai tudományos egyesületben föl is olvastattak, kizárólag hadtörténeti alapon kidolgozott harcászati tanulmányok.

Még ugyanaz évben a honvédelmi minisztériumba, az oktatási és katonai irodalmi ügyek előadójakép osztatván be, ekkori értekezései, a katonai oktatási, továbbá sereg-szervezeti és vezérkari szolgálat kérdéseit tárgyalják. Felolvasásai, melyeket a budapesti katonai tudományos egyesületben tartott, nagy tetszést arattak, s nemcsak magyar nyelven a Ludovika-Akadémia közlönyében, hanem német nyelven is, a bécsi «Organ» című katonai tudományos folyóiratban megjelentek. Úgy ezek, mint többi értekezései, a fővárosi sajtó által kedvezően fogadtattak, s a lapok belőlök mindenkor terjedelmes kivonatokat közöltek.

Ezentúl Horváth százados irodalmi föllépése hatással volt a katonai tudományos irodalom fejlődésére, s különösen a Ludovika-Akadémia közlönyének, a magyar katonai tudományos irodalom ez egyetlen folyóiratának emelkedésére. Czikkei megnyitották az utat az ifjabb írói nemzedéknek, s a Közlöny 1882-től kezdve, úgy szellemi, mint anyagi tekintetben, félreismerhetetlen emelkedésnek örvendett.

E működése a Közlönnél 1884 közepéig tartott. Ekkor Horváth a honvédelmi minisztérium által, a magyar honvédség fejlődésére nagy fontosságú morva-melléki hadgyakorlatok katonai leírásával bízott meg. E munkája szintén igen kedvező sikert aratott, s a honvédelmi miniszter elismerését, egy a szerzőhöz intézett külön iratban fejezte ki.

Az 1885-ik évben Horváth a Ludovika-Akadémia újonnan rendszeresített tanfolyama III. és IV. évfolyamában, az általa katonai tudományos értekezéseiben legszívesebben művelt harcászati és hadtörténelem előadásával bízottván meg, rögtön megkezdte e szakokba vágó két nagyobb munkáját, melyek egyike, a «Harcászati» két kötetben nem rég hagyta el a sajtót, másodika pedig, «Az egyetemes hadtörténelem kézikönyve», most van sajtó alatt.

E nagy munkák daczára azonban folyton közölt kisebb-nagyobb harcászati, hadtörténelmi s kritikai dolgozatokat is.

II. 1886. tavaszán a Magyar Tudományos Akadémia *Hadtudományi Bizottságába* segédtagul meghivatván, s az előadó helyettesítésével megbízottván, nagy buzgalommal fáradozott a reá bízott feladatok megoldásán, melyeknek magas czélja a magyar hadtudományi irodalom fölvirágoztatása volt.

Bár tevékenységét az anyagi eszközök hiánya sok tekintetben gátolta, mégis sikerült neki a bizottság első vállalatát, az 1887-ik év tavaszán megjelent «Magyar katonai évkönyv» első kötetét oly sikeresen összeállítani, hogy az nemcsak a fővárosi sajtó osztatlan elismerését vívta ki, de sőt külföldön is figyelmet keltett, s német, sőt francia folyóiratok által is megdicsértetett.

E siker által fölbátorítva, indítványozta egy másik, még nagyobb vállalat megindítását, melynek ezime «Hadtörténelmi közlemények», s első füzet a sajtót a napokban hagyta el. A nagy érdeklődés, melyet e folyóiratnak csak hire is keltett, s mely már most a kiadás megnagyobbítását tette szükségessé, bizonyosága a vállalat, s így kétségkívül a szerkesztő iránti bizalomnak, melyet sikeres irodalmi tevé-

kenysége által érdemelt ki. A folyóirat jelentősége annál nagyobb, mivel egyrészt a magyar hadtudományi irodalom egy új ágát nyitja meg, másrészt, mivel a katonai irodalom iránt a polgári közönség figyelmét is felkeltette, s így a hadtudomány terjedését nevezetesen elősegítendi.

E nagy munkák mellett Horváth nem szünt meg a Ludovika-Akadémia közlönyét is támogatni, mely tőle minden évfolyamában számos kisebb-nagyobb dolgozatot tartalmaz, föllépett ezenkívül a Magyar Történelmi Társulathoz is, s az ott tartott fölolvasása általános figyelmet keltett, dolgozatot adott a Segítség-Album s más vállalatok számára, melyek dolgozatait, katonai írói nevével fogva mindenütt szívesen fogadják.

A tizenkét évi irodalmi tevékenység, míg egyrészt az író egyéniségét s tehetségeit folyton fejlesztette, másrészt magára a magyar katonai tudományos irodalomra maradandó hatást gyakorolt, s azt fejleszteni segített. Horváth százados ily módon a magyar katonai tudományos irodalom úttörői közé méltán sorolható. Irodalmi munkásságának teljes áttekintését az alább következő kimutatás szolgáltatja.

Önállóan megjelent munkálatok :

1884-ben. «*A morvamelleki hadgyakorlatok 1884-ben.*» Egy térképpel és 8 rajzmelléklettel. Budapest, 1884. Légrády testvérek, 125 lap.

1888-ban. «*Harczászat.*» Két kötetben. Budapest, 1888. Pallas irodalmi és nyomdai részvénytársaság. I. kötet, 261 lap, 70 ábrával. II. kötet 291 lap, 70 ábrával.

Sajtó alatt :

1888-ban. «*Az egyetemes hadtörténelem kézikönyve.*» 28 rajzmelléklettel és 40 ábrával. (A megjelenést a nagyszámú rajzmelléklet technikai előállítására késlelteti ; megjelenése 1888. június vagy július havában várható.)

Szerkesztések :

1887-ben. «*Magyar Katonai Évkönyv.*» A Magyar Tudományos Akadémia hadtudományi bizottságának megbízásából. Budapest, 1887. Kiadta a Magyar Tudományos Akadémia. VIII. és 280 lap.

1888-ban. «*Hadtörténelmi Közlemények.*» A Magyar Tudományos Akadémia hadtudományi bizottságának megbízásából. Budapest, 1888. Franklin-társulat.

Hadtudományi értekezések folyóiratokban :

1876-ban. «*A katonai nevelő- és képző-intézetek.*» Ludovika-Akadémia Közlönye. 1876. III. évfolyam II., III. és IV. füzetében. Összesen 26 lap.

1879-ben. «*A gyorsírási és annak alkalmazása katonai czélokra.*» Ludovika-Akadémia Közlönye. 1879. VI. évfolyam. IV. füzet. 11 lap.

1880-ban. «*Tanulmány a francia hadi intézményekről.*» Ludovika-Akadémia Közlönye. 1880. VII. évfolyam. I., III. és V. füzet. Összesen 62 lap.

1882-ben. «*A kiküldönitésekről.*» Felolvasatott a kassai katonai tudományos egyesületben. Megjelent a Ludovika-Akadémia Közlönyében. 1882. IX. évfolyam. III. füzet. 17 lap.

1882-ben. «*A csapatok térbeli kiterjeszkedéséről a harcban.*» Felolvastatt a kassai katonai tudományos egyesületben. Megjelent a Ludovika-Akadémia Közlönyében. 1882. IX. évfolyam. VI. füzet. 19 lap.

1882-ben. «*A kassavidéki harczmezők.*» Harczászati és hadtörténelmi tanulmány. Ludovika-Akadémia Közlönye. 1882. IX. évfolyam. IX. és X. füzet. Összesen 67 lap.

1883-ban. «*A magyar királyi honvédség kiképzési és oktatásügyi viszonyai.*» Felolvastatt a budapesti katonai tudományos egyesületben. Megjelent a Ludovika-Akadémia Közlönyében. 1883. X. évfolyam. III. füzet. 24 lap. Ugyanez német nyelven: «*Ausbildungs- und Unterrichts-Verhältnisse der kön. ung. Landwehr.*» Organ der Militär-Wissenschaftlichen Vereine. Wien, 1883. 23 lap.

1883-ban. «*A magyar vasúti hálózat.*» Katonai tanulmány. Ludovika-Akadémia Közlönye. 1883. X. évfolyam. VI., VII., X. és XI. füzet. Összesen 102 lap.

1883-ban. «*A magyar kir. honvédségi Ludovika-Akadémia új szervezete.*» Ludovika-Akadémia Közlönye. 1883. X. évfolyam. X. füzet. 20 lap.

1884-ben. «*A román hadsereg.*» Felolvastatt a budapesti katonai tudományos egyesületben. Megjelent a Ludovika-Akadémia Közlönyében. 1884. XI. évfolyam. III. füzet. 28 lap. Ugyanez német nyelven:

«*Die königl. rumänische Armee.*» Organ der Militär-Wissenschaftlichen Vereine. Wien. 1884. 24 lap.

1884-ben. «*Chátónstól Sedaniq.*» Hadtörténelmi tanulmány. Ludovika-Akadémia Közlönye. 1884. XI. évfolyam. V. és VII. füzet. Összesen 44 lap.

1885-ben. «*Gordon tábornok.*» Ludovika-Akadémia Közlönye. 1885. XII. évfolyam. III. füzet. 14 lap.

1885-ben. «*Szondy György.*» Megjelent a «Szondy Emlékalbum»-ban és a Ludovika-Akadémia Közlönyében. 1885. XII. évfolyam. XI. füzet. 23 lap.

1886-ban «*Kis ürmérettel bíró gyalogsági tárfegyverek.*» Ludovika-Akadémia Közlönye. 1886. XIII. évfolyam. III. füzet, 15 lap.

1886-ban. «*Szabályok a három fegyvernem használatára az olasz hadseregben.*» Ludovika-Akadémia Közlönye 1886. XIII. évfolyam, V. füzet, 14 lap.

1886-ban. *Kritikai* apróbb cikkek a nevezett folyóirat legtöbb füzetében.

1887-ben. A «*Magyar Katonai Éckönyv*»-ben a következő dolgozatok:

1. A Magyar Tudományos Akadémia kebelében fennálló Hadtudományi Bizottság működése.

2. A magyar kir. honvédségi Ludovika-Akadémia. (Történeti vázlat.)

3. A közös katonai nevelő- és képzőintézetekben magyar alapítványi helyeken elhelyezett ifjak kiképzése.

4. Hadi tudományok és művészetek.

5. Hadtörténelmi események az 1885–86-ik évben.

6. Az 1885–86-ik évben elhalt jelesebb katonák nekrológjai.

E munkák terjedelme 8½ nyomtatott ív, vagyis 136 lap.

1887-ben. «*Eperjes katonai fontossága.*» A Segítség-Albumban.

» A «*Ludovika Akadémia Közlönye*»-ben kisebb kritikai dolgozatok a XIV. évfolyam II., III., VI., VII. és XI. füzetében.

1888-ban. «*Néhány szó a magyar hadi történetírás ügyében.*» Felolvastatt a Magyar Történelmi Társulat január havi ülésén. Megjelent a «Századok» és a «Pesti Napló»-ban és a Ludovika-Akadémia Közlönyében. 1888. XV. évfolyam, II. füzet.

1888-ban. «*A várnai csata*». Hadtörténelmi Közlemények. 1888. I. füzet.

1888-ban. «*Hadtörténelmi apróságok*» 7 kisebb hadtörténelmi cikk a Hadtörténelmi Közlemények 1888. évi I. füzetében.

Támaszkodva azokra, miket a fentebbiekben előadni szerencsém volt, Rónai Horváth Jenő százados urat levelező tagúl a III. osztályba ismételten ajánlani bátorodom, nem csupán azért, mert meggyőződésem szerint a Magyar Tudományos Akadémia benne az intézet céljait előmozdító munkaerőt fog nyerni, de mert a Hadtudományi Bizottság érdeke is kívánja, hogy a kivételes állapot, mely szerint az előadói hely már két év óta, csupán csak helyettesítés útján van betöltve, valahára megszüntetve legyen.

29. ATKINSON E. T. urat külső tagúl ajánlja

DUKA TIVADAR, lev. tag.

Mr. E. T. Atkinson, entomologus, az *Asiatic Society of Bengal* elnöke, a bengal Civil Service tagja; több természettudományi és historiai dolgozatok szerzője, valamint szerzője a «*Gazetteer of the North-Western Provinces of India*» című három kötetes munkának

A

MAGYAR TUDOM. AKADEMIA
É R T E S Í T Ő J E.

ÖTÖDIK IGAZGATÓSÁGI ÜLÉS.

1888. május 2-án.

TREFORT ÁGOSTON akad. elnök úr elnöklése alatt.

46. Bemutattatik az akadémiai ügyész utasításainak kidolgozására kiküldött bizottság munkálata.

Tárgyalása a következő ülésre halasztatik.

47. Olvastatik Szemenyei Jánosnak az Akadémia jogügyei állásáról benyújtott jelentése, mely így szól:

Nagytekintetű Igazgató Tanács!

Van szerencsém az akadémiai ügyekről 1887. évről szóló alázatos jelentésemet a következőkben folytatni és befejezni.

A néhai gróf Széchenyi Pál úr által még az 1827. évi 12. t.-cz. értelmében tett 10.000 pfrt. most 10.500 frt o. é. alapítványról egy szabályszerű kötelezvény kiállítása s egyúttal telekkönyvi biztosíték megadása, esetleg az alapítvány kifizetése tárgyában a boldogult alapító jogutódja gróf Széchenyi Kálmán úr ő méltóságának képviselőjével tárgyalást folytattam, mely azonban a gróf úr azon legutóbbi nyilatkozata által, hogy ő nem engedi az alapítványt bekebelezetni, megakadt. Szerény véleményem az lenne, kegyeskedjék a Nagytekintetű Igazgató Tanács már csak a többi hasonló alapítványokra való tekintetből is, bírói úton kényszeríttetni gróf Széchenyi Kálmán ő méltóságát az alapítvány kifizetésére vagy biztosítására.

Sósfy József és neje 100 frtos hagyománya teljesen befizettetett.

Schwartzer Alajos 6000 frtos utóhagyománya a régi stádiumban van.

Jókai Mór úr 200 frtos alapítványa befizetése iránt évek óta számtalanszor felszólítottat; de sem elődöm felhívásaira, sem az enyéimre soha sem válaszolt. Nem marad tehát egyéb hátra, mint vagy bírói úton behajtani az alapítványi tőkét és járulékait, vagy az egész alapítványt törlésbe hozatni.

Hubay Miksa-féle hagyatéki ügy máig sem lett befejezve; de be sem fejezhető a végrendeletileg kirendelt hasznélvezők elhunytá előtt. Egyébiránt a 3000 frt hagyomány teljesen biztosítottnak mutatkozik.

Hofrichter József 400 frtos utóhagyománya tárgyában változás nem állott be. Az összeg biztosítva van az utóöröklés beállta esetére.

A néhai Kralovanszky György által tett 20.000 frtos hagyomány — miután hasznélvező özvegye még él — még nem vált esedékessé.

Domján Antal és neje 50 frtos alapítványának — mely jelzálogilag biztosítva nincs — befizetésére ismételten felszólított, de nem is válaszol a felszólításokra. Megjegyzendőnek tartom, hogy Domján és neje a kötelező iratukban megígérték az 50 frtnak Némethi községbeni ingatlanokra leendő bekebelezését; azonban — mint ezt már kinyomoztam — Némethi községben volt összes ingatlanokat már régen eladták.

Burymann Károly 87 frt 33 kros hagyománya bírői letétben van és az özvegy halálával válik esedékessé.

Bottka Imre 200 frtos alapítványát — miután az alapító örökösei ezt — ismételt felszólításaim daczára biztosítani vonakodtak, bepereltem.

Bogáthy Ferencz azon esetre tett 400 frt hagyományt a M. T. Akadémia részére, ha természetes fia Csicsery Medard 24. életévének betöltése előtt meghalna.

Miután nevezett Csicsery Medard ma is él és 24. évét betöltötte, ezen feltételes hagyomány megszűnt. Miért is alázattal véleményezem, hogy a mennyiben ezen 400 frt elkönyvelve volna, annak törlését elrendelni méltóztassék.

A Bertha Sándor-féle igen problematicus utóhagyomány — tekintve, hogy örökhagyó fia még él — a régi stadiumban van.

Glatz József 84 frtos hagyományának behajtása iránt a lépések folyamatban vannak.

Gróf Andrássy György 10,500 frtos hagyománya a hagyatéki és hitbizományi terhek közé fel van ugyan véve, de miután a hitbizományi javak máig sem lettek az örökös gróf Andrássy Dénes úr nevére átírva, tehát a hagyomány sem lett telekkönyvileg biztosítva.

Korneli Sándor 50 frtos hagyománya a haszonélvezőnek életben léte miatt még mindig nem vált esedékessé.

Manschön Ferencz 1000 frtos hagyománya ugyancsak a haszonélvező halála után váland esedékessé. Egyébként az 1000 frtnyi hagyomány bekebelezés által teljesen biztosítva van.

Gróf Klobusiczky János által tett 500 frtos hagyomány biztosítva van; de miután már rég nem fizetett kamatokat, a kötelezvény értelmében tőke és kamat behajtható lenne.

A Márton János-féle alapítványnak mintegy 1000 frtot tevő hátraléka még mindig nem volt behajtható, minthogy ezen nagy, de igen bonyolult és sok adóssággal terhelt hagyaték ez ideig sem volt tisztázható.

Nizsalkovics László 400 frtnyi hagyománya teljesen biztosítva van, a mennyiben az összes hagyatéki vagyon Budapest főváros letétpénztárában őriztetik s a haszonélvező Aulin Francziska halála után leszen felosztandó.

Minthogy pedig ezen 400 frt, a végrendelet megsemmisítése iránti per befejezése után, immár teljesen biztos, ezt a M. T. Akadémia nem kamatozó tőkái között felvétetni véleményezem.

A Németh Samu-féle hagyaték egy lépéssel sem mozdult előre. Egyébként ez ügyben a M. T. Akadémia mint utóörökös van érdekelve, mely utóörökösödési jog igen praecarius és távoli; tehát a M. T. Akadémiát nem érdekli közletről az ügy befejezése.

Udvarnok Gyula 2000 frtos hagyománya az örökhagyó özvegyének mint haszonélvezőnek még életben léte miatt nem vált esedékessé, de az összeg teljesen biztosítva van.

Ezek után, midőn megjegyezni bátorkodom, hogy 10 nap óta tartó folytonos erős lázam miatt csak tegnap tudtam dolgozni s így maig sem voltam képes az összes ügyekre vonatkozó jelentésemet teljesen befejezni. a M. T. Akadémia érdekében azon kérelemmel járulok a Nagytelkintetű Igazgató Tanácshoz, méltóztassék a nagyméltóságú m. kir. igazságügyminiszter úrhoz az iránt felterjesztést intézni, hogy kegyeskedjék az összes első folyamodású kir. törvényszékeket és járásbíróságokat oda utasítani, hogy minden oly végrendeletet, mely által a M. T. Akadémia érdekelve van, hivatalból hitelesített másolatban egész terjedelmében küldje meg a M. T. Akadémiának. A bíróságok ujabbán csak a végrendelet kihirdetéséről felvett jegyzőkönyvre hozott végzést szokták közölni, melyben sem az összeg, sem az esedékesség, sem a többi feltételek nem foglaltatnak.

Mint hogy pedig ahhoz, hogy egy hagyomány esedékessége meghíráható legyen, az egész végrendeletre szükség van, mely gyakran kéréssel és mindenkor csak költséges úton szereshető meg. bátorkodom fenti alázatos véleményem elfogadásáért esedezni.

Br. Apor Károly hagyatéki ügyében, melyben a M. T. Akadémia 10.000 frtos hagyományval van érdekelve, azon meglepő értesítést vettem, hogy örökhagyó oldalrokonai, kik a végrendeletet kifogásolták, időközben az örökhagyó özvegyével kiegyeztek, a végrendeletet egyszerűen félretették, a hagyatékon pedig megosztzkodtak, a hagyományosokat teljesen ignorálták, úgy annyira, hogy azok a tárgyalásra meg sem idéztettek. És még csodálandóbb, hogy a marosvásárhelyi kir. törvényszék is belemat és a hagyományosok megkérdezése és értesítése nélkül az egész hagyatékot átadta az örökösöknek.

Midőn erről értesültem, a közalapítványi kir. ügyigazgatósággal — mely a magyar nemzeti Múzeumnak tett nagyobb hagyomány által van érdekelve — érintkezésbe tettem magam közös actió és egyetértő eljárás iránt.

A közösen megállapított első lépés meg is történt, és ennek eredményekép van szerencsém jelenteni, hogy a marosvásárhelyi kir. törvényszék végzésileg kijelentette, hogy mihelyt a hagyatéki iratok az illetékszábási hivataltól visszaérkeznek, azonnal intézkedni fog a hagyaték újból tárgyalása iránt.

A második nevezetes ügy a *br. Rudits József* hagyatéka. Ez ügyben f. évi április 10-én volt nagyobb szerű és az összes érdekeltek bevonásával megtartott értekezlet, melyen az általam proponált egyezség az örökhagyó özvegye és az érdekeltek nagyobb része által elvben elfogadtatott, sőt az özvegy részéről írásbeli nyilatkozatot is kaptam, hogy az általam tervelt egyezséget elfogadja.

A második végrendelet által érdekeltek közül azonban néhányan az általam proponált egyezségtől némileg eltérőt hoztak javaslatba. A két ajánlott egyezség között körülbelül az a differentia, hogy az első végrendelet által érdekeltek — feltéve, hogy a tiszta hagyaték 1.400,000 frtot tenne — mintegy 25,000 frttal kapnának kevesebbet, mint az általam tervezett egyezség útján, mely összeg, ha az érdekeltek között pro rata felosztatik, oly csekély különbözetet tesz, hogy ezért az egyezséget csak nehezíteni is kár volna. Miért is az illetőknek azonnal kijelentettem, hogy én az ő általok proponált egyezséghez is hozzájárulok.

Habár ez ügyben még sok kérdés oldandó meg az egyezség realizálásáig és főkép annak végrehajtásánál — mégis a legutóbb megtartott értekezlet eredménye s épen az eddig ellenséges állást elfoglalók közeledése folytán majdnem teljesen biztosra vehető az egyezség létrejötte.

A harmadik fontosabb tény a *gróf Széchenyi Pál* úr által tett 10,500 frtos alapítványra vonatkozik.

Erre vonatkozólag vettem ugyanis gróf Széchenyi Kálmán úr ő méltósága megbízottjától az A) alatt eredetiben bemutatott levelet, mely szerint a gróf úr megdölvén a dolgot, késznek nyilatkozik a 10,500 frtos alapítvány biztosítására.

Ide vonatkozólag — miután az A) alatti levélben az okirat elkészítésére hivatam fel — bátorkodom a Nagytekintetű Igazgató Tanács becses figyelmét azon, nézetem szerint fontos körülményre felhívni és e tekintetben határozni: vajjon a gróf úr ő méltóságától egyszerű adóslevél követellessék-e vagy alapítólevél? Továbbá lényeges, vajjon az alapítvány örök időkre köttessék vagy bizonyos körülmények között bekövetkezhető legyen.

Tekintettel a Magyar Tudományos Akadémia céljaira — a nélkül, hogy a Nagytekintetű Igazgató Tanács határozatának szerény véleményemmel elébe vágni akarnék — mély tisztelettel bátorkodom megjegyezni, hogy legezlszerűbbnek tartanám alapítólevelet kiállítani, de abban a Magyar Tudományos Akadémia részére fentartanám a jogot, hogy egyrészt, ha a Magyar Tudományos Akadémia érdekei követelnék, hogy ez esetben a tőke egy évre felmondható legyen; másrészt ha a kamatok nem pontosan fizettetnének a mindenkori kötelezettek által, a Magyar Tudományos Akadémia jogosított legyen a tőke befizetését követelni.

Ezek előre hocsátása után van szerencsém jelentésemeta következőkben folytatni:

Almássy Pál 10.000 frtnyi alapítványából még fenmaradt 5800 frt kifizetését az alapító özvegyének jogi képviselőjénél szorgalmazván, ez átadta nekem a néhai Almássy Pál úr által a magyar földhitelintézetnél tett alapítvány 500 frtnyi részéről szóló alapító levelet, melyet itt B) alatt van szerencsém bemutatni. Ezen alapítólevél néh. Almássy Pál úr által üresen forgattatván, a magyar földhitelintézet által másra átruházható volna.

Az alapítólevelet azon okból adta át az özvegy jogi képviselője dr. Vida Lajos ügyvéd úr, hogy azt a Magy. Tudományos Akadémia vagy értékesítse a maga javára, vagy ha a Magy. Tud. Akadémia a földhitelintézetnél kieszközli, hogy az alapítvány ő reá átruháztatnék, ő kész az 500 frtot a Magy. Tudományos Akadémiának néh. Almássy Pál alapítványának törlesztésére kifizetni.

Ennélfogva van szerencsém a Nagytekintetű Igazgató Tanácsot tisztelettel megkérni: kegyeskedjék a Magy. Tud. Akadémia érdekében a magyar földhitelintézetnél a B) alatti alapítólevél értékesítését akár saját maga részére, akár dr. Vida Lajos ügyvéd úrra leendő átruházás útján eszközölni.

Bátorkodom egyúttal megjegyezni, hogy ezen alapítvány 5.800 frtnyi hátralékos része ugyan felette bizonytalan, mégis nem indítványozom annak törlésbe hozását, mert az özvegy, férje, néh. Almássy Pál úr emléke iránti tekintetből — ha időnként szorgalmaztatik — fog reá időnként fizetéseket teljesíteni.

Tóth Pál az ide C) alá csatolt végrendelet által a Magyar Tudományos Akadémiának 100 frtot hagyományozott neje halála után fizetendőleg, mely a D) alatt csatolt telekönvi kivonat szerint bekeblezés által teljesen biztosítva van. Miért is tisztelettel bátorkodom a Nagytekintetű Igazgató Tanácsot megkérni, hogy ezen 100 frtot a Magyar Tudományos Akadémia nem kamatozó hagyományi követeléseinek közé felvétetni méltóztassék.

Néhai Kollárik Ede végrendeletében — kiskorú gyermekei elhunytá esetére — 5000 frt hagyományt tett a Magyar Tudományos Akadémia javára. A végrendeletet

az örökhagyó özvegye saját és mint kiskorú gyermeke és t. gyámja perrel támadta meg. Az első bíróság meg is semmisítette a végrendeletet, a második és harmadik bíróság azonban felperesnőt elutasította keresetével.

A *gróf Rhédey-féle* hagyatékban még mindig két befejezetlen kérdés van. Nevezetesen egy ház vételára még fizetetlen azért, mert ezen ház annak idején a leltárból kihagyatott és most erre nézve a hagyatéki eljárást le kell járítani, mely folyamathban van. A ház azonban él van adva, de a vételár csak akkor leend esedékes, ha a ház átíratik a vevőre. A másik pedig egy 600 frtos per, mely folyamathban van.

Néh. Lápcey Imre nevezetes értékű vagyonának fele részére a Magyar Tudományos Akadémiát nevezte ki utóörökösül az esetre, ha gyermekei mag nélkül hunynának el.

Az utóörökösödési jog telekkönyvi biztosíthatása nagyfontosságú kérdés a Magyar Tudományos Akadémiára.

Nem peres úton, elődöm többször tett lépéseket az utóörökösödési jog biztosítása iránt, de mindig siker nélkül.

Az én működésem alatt ez volt az első eset, melyben a Magyar Tudományos Akadémia utóörökösöként szerepelt. Megragadtam az alkalmat és már a hagyaték tárgyalása folyamán kértem, hogy a bíróság csak azon korlátozással adja át az ingatlanokat az örökösöknek, hogy a telekkönyvi átírással egyidejűleg a Magyar Tudományos Akadémia utóörökösödési joga telekkönyvileg biztosíttassék. Az eljáró bíróság elutasította kérelmemet, a kir. tábla és Curia is csak annyit mondott ki, hogy a kérdés csak ítélettel levén eldönthető, feljogosított a Magyar Tudományos Akadémia jogát rendes perúton érvényesíteni. Én tehát megindítottam a rendes pert, melyben az első és második bíróság már határozott és mindkét bíróság egyhangzólag kimondá, hogy a Magyar Tud. Akadémia utóörökösödési joga telekkönyvileg biztosítandó.

Nagyon sajnálom, hogy alperes nem felebbezett a két egybehangzó ítélet ellen a kir. Curiahoz, hogy ez is határozott volna az ügyben, hogy végre az ilyen ügyekben kétségtelen bírói határozattal lehetne rendelkezni. Hiszem azonban, hogy így is hasznára lesz a Magyar Tudományos Akadémiának.

A *herceg Pálffy-féle* 2000 frtos alapítvány befizettetett.

A *Kazinczy-féle* alapítvány a régi stadiumban, a birtok pedig bérben van.

A *néh. Kacskovits Károly* által tett végrendeleten alapuló utóörökösödési jog oly problematicus, hogy azért költeni sem érdemes — azért ez ügyben csak annyit tettem, a mennyi elkerülhetetlenül szükséges.

A Kacskovits Iván által örökhagyó halála után megindított felhívási per még ma sincs befejezve, ennek befejezéséig pedig a hagyatéki ügy nem tárgyalható. Különbön is ismétlem, hogy ezen hagyatékából alig fog a Magyar Tudományos Akadémia valamit is kapni.

A *Kajdácsy István* hagyománya befizettetett.

Román Ferencz hagyatéki ügyében a Munkács határában eladott ingatlanok eddig esedékessé vált vételára csekély kivétellel befizettetett. Szükséges leend még a fonsori birtokok parcellázása és részletben eladása iránt intézkedni, a mit eddig az ottani viszonyok miatt nem volt lehető keresztül vitetni.

Fejes János 50 frtos alapítványa — mely örökhagyó neje halálával váland esedékessé — a földhitelintézetnél letett értékpapírral van biztosítva.

A *Nagy Antalné* által a Magy. Tudományos Akadémia javára tett 800 frtnyi

utó hagyomány — a mennyiben meg fog nyilni — teljesen biztosítva van, minthogy az ennek fedezésére szolgáló hagyatéki vagyon Esztergom város gyámpénztárában kezeltetik.

Pichler Ferencz 300 frtos hagyománya csak az örökhagyó özvegyének, mint általános örökösnek, halála után váland esedékessé.

Nemeshegyi Julia 500 frtos hagyománya befizettetett.

Antal János 100 frtos hagyománya — miután a végrendeleti örökösök ellen az oldalrokonok által folyamathoz tett fenyítő ügy végre befejezést nyert s ennek folytán a hagyatéki ügy rendes tárgyalása ismét folyamathoz tétetett — hihetőleg rövid idő alatt be fog fizettetni.

Ez előterjesztésemet annak megjegyzésével zárom be, hogy a régebben befejezett ügyeket, vagy végrehajtás alatt állókat, nemkülönbön azokat is, melyekről időközli jelentéseket tettem, ezúttal nem vettem föl tüzetesebben jelentésembe.

Midőn ezen jelentésemmel, a Magyar Tudományos Akadémiánál működésemet, mely — szerénytelenség nélkül állíthatom — a Magyar Tudományos Akadémiára nem volt hátrányos, véget ér, hálás köszönetemet bátorkodom a Nagytekinetű Igazgató Tanácsnak irántam mindenkor tanúsított kegyességeért kifejezni. És csak benső meggyőződésemet fejezem ki, midőn ígérem, hogy a jövőben is, ha a Magyar Tudományos Akadémiának akár közvetve, akár közvetlenül hasznára lehetek, mindenkor szerencsémnek fogom tartani.

Végre még utolsó kérelmem az, hogy a Zsivora-féle, a Magyar Tudományos Akadémiára kedvező anyagi eredménnyel befejezett hagyatéki ügyben, 4¹/₂ éven át teljesített rendkívüli fáradozásaimért kilátásba helyezett jutalomdíjat megállapítani és részemre utalványoztatni kegyeskedjék.

Mindezek után magamat a Nagytekinetű Igazgató Tanács kegyes jóindulatába ajánlva, mély tisztelettel maradok

alázatos szolgája

S z e m e n y e i J á n o s .

A bejelentett intézkedések helybenhagyatván, a következő határozatok hozatnak :

a) A néhai gróf Széchenyi Pál alapítványának biztosítása alkalmából kiállítandó alapítólevélben az Akadémia az alapítvány befizetése követelésének jogát csak azon esetre tartja fön magának, ha a kamatok nem fizettetnek pontosan.

b) A néhai Almásy Pál alapítvány hátralékának törlesztésére az özvegy által följárlott 500 forintnyi földhitelintézeti alapítólevél elfogadlatván, oly módon fog értékesíttetni, hogy a földhitelintézet annak átruházására fog fölköretni.

c) A Zsivora-hagyaték ügyében az ügyész által kifejtett buzgó és sikeres tevékenységért a külön jutalomdíj a függőben levő (Markus-, Varga-, s más) ügyek lebonyolítása után fog megállapíttatni.

48. Zichy Antal ig. tag az akadémiái ügyész 609 frtnyi költség számlájának utalványozását javasolja.

A költség számla utalványozása elrendeltetik.

49. Olvastatik dr. Králik Lajos ügyvédnek átirata, melyben bejelenti, hogy Zsivora Pál, a Zsivora-hagyaték irányában fenforgó és a legfőbb törvényszék által elutasított 10.000 frtnyi követelésének érvényesítésére perújításra határozta el magát ; mielőtt azonban a pert megindítaná, azon kérelmet intézi az Igazgató Tanácshoz,

hogy Zsivora Pált legalább azon quota szerint, melyben a többi hagyományosokat kifizette, elégtse ki.

Mint hogy az akad. ügyész jelentése szerint, jogi okok a követelést nem támogatják, és néhai Zsivora György hagyatékából akadémiái alapítványa sem volt teljesen behajtható, így tehát az Akadémiára abból, hogy az általános örökös jogaiba lépett, előnyök nem származtak: az Igazgató Tanács nem érezi magát feljogosítva arra, hogy az akadémiái alapítvány egy részét Zsivora Pálnak jogi alapot nélkülöző követelése kielégítésére elidegenítse.

50. Olvassatik az építési bizottság javaslata, hogy az Akadémia bérházában, a csatornarendszernek már évek előtt elhatározott, de elhalasztott átalakítása, nehogy a víznek a pinczébe benyomulása által az épület komoly veszélynek legyen kitéve, haladéktalanul vitessék keresztül.

A 2800 frtra előirányzott átalakítási munkálatok keresztülvitele elrendeltetik.

51. Olvassatik a főváros tanácsának átirata, melyben kérdést intéz, vajjon az Akadémia hajlandó-e a Dunarakpartra kiépített két alagútnak nov. 30-án lejáró bérletét meghosszabbítani.

Az Igazgató Tanács a bérlet meghosszabbítását határozza el, egyúttal fölkeri az elnökséget, hogy az alagútnak tulajdonjogának megszerzésére is lépéseket tegyen

52. A nagyterem díszítése tárgyában kiküldött bizottság ajánlja, hogy a terem festményei hatásának emelésére, sötét szövetből készíttendő függönyök alkalmazásának az ablakokra.

Az új függönyök költségére 200 forint szavaztatik meg.

53. Olvassatik Kazinczy Lajos levele, melyben kijelenti, hogy a felajánlott széphalmi birtokot megvásárolni nem hajlandó.

Tudomásul vétetik.

54. Főtítkárr bejelenti, hogy Lévy Henrik régebben tett 10,000 frtnyi alapítványát, 10,000 frt névértékű 5%-os magyar állami papíráradék-kötvényekben befizette.

Tudomásul vétetik.

55. Bemutattatik néhai dr. Szelényi Lajos végrendelete, melyben az Akadémiának 5000 frtot hagyományoz.

Az Akadémia ügyésze a hagyomány behajtására hivatik föl.

56. Az akadémiái elnök föl hívja a jelenlevőket, hogy az Igazgató Tanács tagjai sorában megüresedett egy helyre, melynek bétöltése az Igazgató Tanácsot illeti, titkos szavazataikat adják be.

A szavazatok beadatván, gróf Apponyi Sándor egyhangúlag az Igazgató Tanács tagjává választatik.

57. Olvassatik Berecz Károly akadémiái javítók kérvénye, melyben betegségi segélyért folyamodik.

30 forintnyi segély utalványoztatik.

NEGYVENNYOLCZADIK NAGYGYŰLÉS.

1888. május 3.

Első nap.

STOCZEK JÓZSEF akadémiai másodelnök úr elnöklése alatt.

1. Bemutattatik a május 6-án tartandó ünnepélyes közülés programja, mely a következő módon állapították meg:

- a) Elnöki megnyitó beszéd, Trefort Ágoston, akad. elnöktől.
- b) Emlékbeszéd Ipolyi Arnold rendes tag fölött, Fraknoi Vilmos rendes tagtól.
- c) Magyar természettudósok száz évvel ezelőtt, Szily Kálmán rendes tagtól.
- d) Az akadémiai nagyterem művészi díszítéséről, Keleti Gusztáv lev. tagtól.
- e) Jelentés az Akadémia munkásságáról az 1887/8. esztendőben, a főtitkártól. Tudomásul szolgál.

2. Olvasztatik a II. osztály jelentése, mely szerint az akadémiai nagyjutalmat; melyre az 1881—1887. évkörben megjelent történettudományi munkák pályáznak, Fraknoi Vilmos r. t. «*Pázmány Péter 1570—1637.* (1886.)» és Salamon Ferencz r. t. «*Magyarország a török hódítás korában* (1886. második javított kiadás)» című munkái közt megosztani javasolja; a Marczibányi mellékjutalmat pedig Károlyi Árpád l. t. «*Buda és Pest visszavétele 1686.* (1886.)» című munkájának ajánlja kiadatni.

A nagygyűlés a nagyjutalmat Fraknoi Vilmos és Salamon Ferencz r. tagok között megosztja, a Marczibányi-mellékjutalmat pedig Károlyi Árpád l. tagnak ítéli oda.

3. Fraknoi Vilmos r. t. az Akadémia meglisztelő elismeréséért, melyben a nagyjutalom odaítélésével irodalmi munkásságát részesíti, háláját fejezi ki, egyúttal a jutalomdíjat az Akadémiának visszaajánlja, és azzal a nagytermet díszítendő második falfestmény költségeihez kíván járulni; annál inkább, mivel ez ama nagynevű főpap alakját is hivatva lesz megörökíteni, a kinek életrajzával az Akadémia kitüntetésére érdemesült.

Az Akadémia az ajánlatot helyesléssel fogadja.

4. Olvasztatik az I. osztály jelentése a gróf Nádasdy-pályázatról (elbeszélő költemény), mely szerint a jutalom ki nem adása javasoltatik.

A javaslat elfogadtatik.

5. Olvasztatik az I. osztály jelentése a Gorove-pályázatról (az aesthetika története), mely szerint a jutalom ki nem adása javasoltatik.

A javaslat elfogadtatik.

6. Olvasztatik az I. osztály jelentése a Lévy-pályázatról (Fáy András életrajza), mely szerint a jutalom a II. számú «Mindig jót akart, jóért fáradozott» jelgőjű pályamunkának kiadatni javasoltatik.

Az I. osztály javaslata elfogadtatik. Felbontatván a jelgős levél, abból mint szerzőnek *dr. Badics Ferencz* újvidéki kir. kath. főgymnasiumi tanárnak neve tűnt elő.

7. Olvasztatik az I. osztály jelentése, mely szerint az 1887. évről szóló Sámuel-díjjal Alexics Györgynek *Magyar elemek az oláh nyelvben* (Nyelvőr 1887.) című értekezését ajánlja jutalmaztatni, és egyúttal dicsérettel említi meg a következő értekezéseket: *I. A perfectum kettőzetének hangzója az indogermánban* (Philologiai

Közlöny V., VI. f.) Fodor Gyulától. 2. *A magyar igenév és igejelző használata* (Nagy-Szeben, 1887.) Veres Ignácztól.

A nagygyűlés az I. osztály javaslatát elfogadja.

8. Olvassatik az I. osztály jelentése a Fekesházy-jutalomról. E szerint a versenyző munkáknak, részint azért, mivel még befejezve nincsenek (mint Bojničić Ivánnak horvátok számára irt nyelvtana), részint mivel a tudomány követeléseinek meg nem felelők, az osztály a jutalmat oda nem ítélhette. Ellenben a beérkezett ajánlatok között többet talált, melyek kellő biztosítékot nyújtanak az iránt, hogy a tervezett munkák az alapító nemes szándékának megfelelően, a magyar nyelv és irodalom ismeretét elő fogják mozdítani. Ezen ajánlatok a következők:

a) Crisián János és Putnoky Miklóstól: Arany János Toldijának magyarázatos kiadása, a gymnasiumi IV. osztálybeli tanulók számára.

b) Kloesz Viktortól német nyelvű magyar nyelvtan és gyakorló könyv szerkesztése.

c) Az újvidéki szerb gymnasium tanáraitól (Szandics, Derra, Gresics, Krescsárevits és Brantsits uraktól) magyar-szerb szótár készítésére.

Az osztály, hogy az ajánlott munkák készítését biztosítsa, oly föltétel alatt, hogy kéziratban bemutatván, a bírálókat kiállják és nyomtatásban közrebecsáttatnak, a Fekesházy-alapítványból utólagos jutalmazásukat határozza el; az első és második helyen említett munka jutalmát egyenként 250 forintban, a magyar-szerb szótárét pedig ezer forintban állapítván meg.

Az I. osztály javaslata elfogadtatik.

9. Olvassatik az I. osztálynak következő indítványa: «Tekintettel arra, hogy a Fekesházy-alapítvány kamatai első sorban iskolai könyvek készíttetésére fordítandók; tekintettel arra, hogy az örökhatály alapítványát nem az Akadémia, hanem a helytartó tanács s így a minisztérium kezelésére bízta, ez pedig csak más igénybevehető testület hiányában bízta meg a M. T. Akadémiát az alapítvány tudományos és irodalmi oldalának elintézésével, most pedig a minisztériumnak az orsz. közoktatási tanácsban minden tekintetben megfelelő, a M. T. Akadémiánál is megfelelőbb közeg áll rendelkezésére: kéressék föl a vallás- és közoktatási minisztérium arra, hogy tegye át az egész Fekesházy-alapítványt az orsz. közoktatási tanácshoz, mely az ország iskoláiról s így a nemzetiségi iskolák szükségleteiről sokkal közvetlenebbül van tájékozva, és könyvbírálatánál a paedagogiai szempont mellett a tudományos igényeket sem hanyagolja el.»

Az indítvány elfogadtatik.

10. Olvassatik a II. osztály jelentése a Sztrokay-pályázatról (a szeszés italokkal való visszaélés befolyása a bűntettek szaporodó számára), mely szerint a jutalom ki nem adása javasoltatik.

A javaslat elfogadtatik.

11. Olvassatik a II. osztály jelentése az Oltványi-pályázatról (a karthausi rend története), mely szerint a jutalom a II. számú «Ne memoria beneficiorum ac fama moriatur» jeligével ellátott pályaműnek kiadni javasoltatik. Egyszersmind ajánlja az osztály, hogy az I. számú pályamunka az Akadémia dicséretében részesíttessék, és jeligés levele — a mennyiben a szerző ezt kívánná — fölbontassék.

Az osztály javaslatai elfogadtatván, a II. számú pályamunka jeligés levele felbontatott és abból *Dedek Crescenc Lajos* budapesti kath. segédlelkész neve tűnt

elő. Az I. számú pályamunka jeligés levele felbontatlanul az Akadémia levéltárába fog helyeztetni.

12. Olvastatik a III. osztály jelentése a Lévay-pályázatról (a szarvasmarha-istállózás), mely szerint a jutalom ki nem adása javasoltatik.

A javaslat elfogadtatik.

13. Akadémiai másodelnök úr a jutalmat nem nyert pályamunkák jeligés leveleinek elégetésére fölkéri Beóthy Zsolt r. és Vadnai Károly l. tagokat.

A kiküldött tagok még az ülés folyamában jelentik, hogy megbízatásukban eljárak.

14. Az I. osztály ajánlja, hogy a már tavaly hirdetett gróf Teleki- (szomorú-játékok), Kóczán- (magyar történeti dráma), Farkas-Raskó- (hazafias költemény) és a Bulyovszky- (hazafias óda) pályázat 1888. szeptember 30-ki határnapkal újra hirdetendő.

Elfogadtatik.

15. Az I. osztály ajánlja, hogy 1889. szeptember 30-ki határnapkal a következő pályázatok hirdetendők: gróf Teleki- (szomorú-játékok), gróf Karátsonyi- (víg-játékok), Gorove- (másodsor: az aesthetika története), Marczibányi- (másodsor: a Jordánszky- és Erdy-codex) és gróf Nádasdy-jutalom (elbeszélő költemény).

Elfogadtatik.

16. Az I. osztály ajánlja, hogy az 1891-ki gróf Karátsonyi pályázat 1891. szeptember 30-ki határnapkal már most hirdetendő. Jutalma az 1888-ban ki nem adott jutalom hozzácsatolásával 400 arany.

Elfogadtatik.

17. A II. osztály ajánlja, hogy a Péczely- (magyar műtörténelem), Lukács- (lélektani elméletek), Fáy- (mezőgazdasági kézikönyv), Biztosító-társasági- (Erdély mezőgazdasága), Lévay- (Németország valuta politikája) és Illmann-pályázat (Magyar ország közegészsége) 1888. szeptember 30-ki határnapkal; továbbá a herczeg Czartoryski- (a lengyel és magyar közjog), Lukács- (Magyarország egyes területei), Bézsán- (physiologiai lélektan) és Sztrokay-pályázat (másodsor: a szeszes italokkal való visszaélés) 1889. szeptember 30-ki és végre a Fáy-féle nyílt pályázat (hazánk nagyipara) 1888. december 31-ki határnapkal újra hirdetendők.

Elfogadtatik.

18. A II. osztály ajánlja, hogy a Pór Antal akad. tag által felajánlt 600 frt jutalom tűzessék ki a következő feladatokra: «Kivántatik a szent Domokos szerzetének, vagyis a prédikátor rendnek magyarországi története a mohácsi vész előtt.» Határnap 1890. szeptember 30.

Elfogadtatik.

19. A II. osztály ajánlja, hogy Lévay Henrik alapítványából 500 forint jutalom hirdetessék a következő pályakérdésre: «Kivántatik a magyar könnyű lovaság (huszárság) fejlődésének története a XVII. és XVIII. században, s e csapatnem meghonosításának vázlatá Európa más államainak hadseregeiben.» Határnap 1889. szeptember 30.

Elfogadtatik.

20. A II. osztály ajánlja, hogy Bük László alapítványából 1000 frtos nyílt pályázat hirdetessék a következő feladatra: «Kivántatik Magyarország három részre osztásának története, egy pontos földabroszszal, mely hazánk akkori képét ábrázolja.

A pályázni kívánók felhivandók, hogy a munka tervrajzát és a kidolgozásra vonatkozó ajánlatot 1889. december 31-ig küldjék be.

Elfogadtatik.

21. A II. osztály ajánlja, hogy a Sztrokay-alapítványból 100 arany jutalom hirdettessék a következő pályakérdésre: «Figyelemmel a jogtörténetre és összehasonlító jogra, fejtsenek ki azon elvek, melyek alapján a hazai viszonyainknak leginkább megfelelő örökösödési eljárás és az annak vezetésére hivatott hatóságok és hatósági közegek szervezete alkotandó volna.» Határnap 1889. szeptember 30.

Elfogadtatik.

22. A II. osztály ajánlja, hogy az Első magyar biztosító társaság alapjából 500 frt hirdettessék a következő kérdésre: «Fejtsenek ki az északamerikai valuta-kérdés előzményei s pénzügyi eredményei.» Határnap 1889. szeptember 30.

Elfogadtatik.

23. A II. osztály ajánlja, hogy a Dora-alapítványból 50 arany jutalom hirdettessék a következő pályakérdésre: »Fejtsék ki a gabona-határidőüzlet gazdasági jelentősége és befolyása a gabonakereskedésre.» Határnap 1889. szeptember 30.

Elfogadtatik.

24. A III. osztály jelenti, hogy az 1883. évi nagyjutalom és Marczibányi-mellékjutalom az 1882–1888. évkörben megjelent természettudományi munkákat fogja megilletni.

Tudomásul vétetik.

25. A III. osztály ajánlja, hogy a tavaly kihirdetett Lukács-jutalom (természettudományi munkák irodalomtörténeti méltatása) 1890. december 31. határnappal és a Vitéz-jutalom (ásványok főtörési együtthatói) 1889. december 31. határnappal újra hirdendő.

Elfogadtatik.

26. A III. osztály ajánlja, hogy a Lukács Krisztina-alapítványból 1000 frt hirdettessék a következő feladatra: «Kivántatik a matematika vagy a matematikai physika egy oly fejezetének monographia-jellegű tárgyalása, melynek az utolsó évtizedek tudományos haladásában fontosabb szerep jutott. Az Akadémia az új eredmények bemutatását nem kívánja, hanem súlyt helyez a tárgynak egységes szempontból, kimerítő és önálló becsű előadására.» Határnap 1890. december 31.

Elfogadtatik.

27. Olvasatnak az osztályok tagajánlásai:

I. osztály részéről:

Tiszteleti tagnak ajánltatik:

József Főherczeg ő Fensége, ig. tag, 24 szavazattal 1 ellenében.

Levezető tagokul ajánltatnak:

Berczik Árpád, miniszteri tanácsos, jeles színmű- és beszélyíró, 23 szavazattal 2 ellenében.

Dr. Halász Ignác, székesfehérvári reáliskolai tanár, a svéd-lapp nyelv avatott kutatója, 20 szavazattal 5 ellenében.

Külső tagokul ajánltatnak:

Ilmínszky Miklós, a kazáni seminarium igazgatója, a turcisták egyik legjelesebbike, 24 szavazattal 1 ellenében.

Dr. Radloff Vilmos, a pétervári akadémia tagja, a szibériai tatár nyelvek legkitünőbb philologusa, 23 szavazattal 2 ellenében.

A II. osztály részéről:

Tiszteleti tagokul ajánltatnak:

Tisza Kálmán, m. kir. miniszterelnök, ig. tag 39 szavazattal 9 ellen.

Gróf Andrássy Gyula, igazgató tag 36 " 12 "

Rendes tagul ajánltatik:

Kállay Béni, cs. és k. közös pénzügymin. l. t. 38 " 8 "

Levelező tagokul ajánltatnak:

Dr. Ballagi Géza, sárospataki főiskolai tanár 38 " 9 "

Grünwald Béla, országgyűlési képviselő 38 " 9 "

Dr. Szádeczkij Lajos, egyetemi magántanár 36 " 10 "

Dr. Acsády Ignác, a történettudom. művelője 37 " 11 "

Dr. Jekelfalussy József, min. osztálytanácsos 35 " 12 "

Téglás Gábor, dévai főreálisk. igazgató 30 " 10 "

A III. osztály részéről:

Levelező tagokul ajánltatnak:

Paszlavszkij József, budapesti főreáliskolai tanár és a kir. természettudományi társulat titkára 23 szavazattal 8 ellen.

Rónai Horváth Jenő, m. k. honvédszázados s a m. k. honvédségi Ludovika-akadémia tanára 22 szavazattal 9 ellen.

Külső tagul ajánltatik:

Atkinson E. T. az Asiatic Society of Bengal elnöke 22 szavazattal 9 ellen.

28. Török József r. t. fölhívja az Akadémia figyelmét arra, hogy a III. osztály tagajánló-szavazásánál oly tagok is gyakorolták a szavazati jogot, kik a székfoglalóértekezést még nem tartották meg.

Az Akadémia. tekintettel arra, hogy az Alapszabályok 20. §-a értelmében, a székfoglalás után kiállított oklevél «helyezi az akadémiai tagot jogainak gyakorlataiba», a választást, mely székfoglalót még nem tartott tagok közreműködésével történt, érvényesnek nem ismerheti el, és fölhívja a III. osztályt, hogy új szavazás alapján tegye meg tagajánló előterjesztését.

M á s o d i k n a p.

Elegyes ülés.

1888-dik évi május hó 4-én.

Báró VAY MIKLÓS igazgató tag, majd TREFORT ÁGOSTON akad. elnök úr elnöklése alatt.

30 Az elnöklő igazgató tag előadja, hogy a három évi ciklus, melynek tartamára Trefort Ágoston, az Akadémia elnökévé megválasztott, lejárt, minélfogva fölhívja a jelenlevő igazgató, tiszteleti és rendes tagokat, hogy az Akadémia elnökének, titkos szavazás útján, megválasztása végett, szavazataikat adják be.

Negyvenöt szavazat adatván be, mindazokból Trefort Ágoston neve tűnt ki; így tehát Trefort Ágoston a M. T. Akadémia elnökévé három esztendőre egyhangúlag megválasztatott, és választása legfelsőbb megerősítés végett ő cs. és apost. kir. Felsője elé terjesztetni határozatott.

31. Az elnöklő igazgató tag, gróf Andrassy Gyula igazgató, Jedlik Ányos és báró Radvánszky Béla tiszteletbeli tagokból álló küldöttséget kéri föl Trefort Ágoston akad. elnök meghívására, és az Akadémia körében megjelenőt meleg szavakkal üdvözli, ki viszont háláját fejezvé ki az Akadémia bizalmának megtisztelő nyilatkozatáért, igéri, hogy egész erejével az Akadémia javának előmozdításán fog működni.

32. Elnök előterjeszti, hogy az elegendő ülés második tárgya az Alapszabályok 16. §-ának megváltoztatása iránt szavazás utján való határozathozatal. Azon §. eddigi szövege szerint a levelező tagok száma «nincs meghatározva». A régebben benyújtott, az Akadémia összes ülésében elvetett és az Igazgató Tanács által elfogadott indítvány szerint az következőképen módosítatnék: «A levelező tagok számának maximuma 156-ban állapítatik meg, úgy hogy abból az I. osztályra 36, a II. osztályra 60, a III. osztályra szintén 60 esik.»

Az Alapszabályok 61. §-a értelmében «az eldöntés a nagygyűlés idején tartandó elegendő ülésre bízatik olyképen, hogy az Igazgató Tanács összes jelenlevő tagjai és az Akadémia többi tiszteleti és rendes tagjai, egyenlő számban gyakorolják a szavazatjogot; ha egyik testületből több tag van jelen, mint a másikkól, közlők annyi tag kisorsolandó, hogy számuk a másik testület jelenlevő tagjaival egyenlő maradjon. Az elnök is szavaz. A végzés érvényességéhez legalább tizenkilenc szavazó jelenléte szükséges; általános többség dönt». Ennek következtében 14 igazgató lévén jelen, a jelenlevő tiszteleti és rendes tagok sorából szintén 14 választó tag sorsoltatott ki; és ezek titkos szavazataik beadására hivatottak föl, olyképen, hogy a kik az Alapszabályok módosítását kívánják, igennel, kik ezt ellenzik, nemmel szavaznak.

A beadott 28 szavazatból 22 az Alapszabályok megváltoztatására esvén, az indítványozott változtatás elfogadtatik.

NAGYGYÜLÉS.

Ugyanakkor.

TREFORT ÁGOSTON akad. elnök, majd STOCZEK JÓZSEF akad. másodelnök elnöklése alatt.

33. Akadémiai elnök felhívja a jelenlevő tiszteleti és rendes tagokat, hogy szavazataikat az Igazgató Tanácsban megüresedett egyik helyre adják be.

Negyvenhárom szavazathól Tóth Lőrincz r. t. 18, Szabó József r. t. 17, Keleti Károly r. t. 3, báró Eötvös Loránd r., Hollán Ernő, Jókai Mór, Konkoly Miklós t. és Pauler Gyula r. tagokra 1—1 szavazat esett. Így tehát az abszolút többséget egy sem nyerte el.

34. A legtöbb szavazatot nyert Tóth Lőrincz és Szabó József r. tagok között szűkebb szavazás rendeltetvén el,

a beadott 43 szavazatból 23 Szabó József, 20 Tóth Lőrincz r. tagra esett; így tehát Szabó József r. t. az Igazgató Tanács tagjává megválasztatott.

35. Olvastatik a III. osztály jelentése, mely szerint a nagygyűlés határozata értelmében a mai napon a tagajánlásra történendő újabb szavazás végett nagy-

gyűlési osztályülést tartott, melyen a szabályszerű kétharmad többséggel a következők ajánltatnak :

Levelező tagokul :

Lóczy Lajos a geologia tanára a bpesti műegyetemen	28 szavazattal	14 ellen
Paszlavszky József budapesti főreáliskolai tanár	30	12
Rónai Horváth Jenő m. kir. honvédszázados	33	9

Külső tagnak :

Atkinson E. T. az Asiatic Society of Bengal elnöke 30 szavazattal 12 ellen.

36. A tagválasztásoknál követendő sorrend megállapítása sorshuzás utján eszközöltetvén,

a következő sorrend állapítatik: 1. III. osztály, 2. II. osztály, 3. I. osztály.

37. Akadémiai másodelnök felhívja a tiszteleti és rendes tagokat az osztályok által ajánlottakra titkos szavazatuk beadására.

Mi megtörténvén, a szavazás eredménye a következő volt :

Megválasztottak :

A III. osztályba.

Levelező tagoknak :

Lóczy Lajos.....	35 szavazattal	13 ellen
Rónai Horváth Jenő.....	37	6
Paszlavszky József.....	30	15

Külső tagnak :

Atkinson E. T.....	33	8
--------------------	----	---

A II. osztályba.

Tiszteleti tagoknak :

Tisza Kálmán.....	36 szavazattal	9 ellen
Gróf Andrássy Gyula.....	34	13

Rendes tagnak :

Kállay Béni.....	43	4
------------------	----	---

Levelező tagoknak :

Grünwald Béla.....	36	8
Ballagi Géza.....	34	13
Acsády Ignác.....	32	13
Szádeczky Lajos.....	30	15
Jekelfalussy József.....	35	10
Téglás Gábor.....	35	9

Az I. osztályba.

Tiszteleti tagnak :

József Főherceg.....	42 szavazattal	1 ellen
----------------------	----------------	---------

Levelező tagoknak :

Berczik Árpád.....	29	11
Halász Ignác.....	27	10

Külső tagoknak :

Ilminszky Miklós.....	24	6
Radloff Vilmos.....	23	3

HUSZADIK AKADÉMIAI ÜLÉS.

A II. osztály ötödik ülése.

1888. május 7-én.

PULSZKY FERENCZ t. t. osztályelnök elnöklése alatt.

98. A felolvasók rendét kezdi Zsilinszky Mihály lev. tag. ily című értekezéssel «Az 1708. évi országgyűlés történetéhez.»

Tudomásul vétetik.

99. Dr. Havas Rezső mint vendég olvassa: «Magyar földrajzi könyvtár» című értekezését.

Kivonathan így;

Azon tudományok irodalomtörténete nem képes lendületnek indulni, melyeknél az előkészítő könyvészeti munkásság hiányzik. Ez oka annak is, hogy a magyar földrajzi irodalom történetének jelenleg csak gyenge csiréit látjuk s felserdülését csak kellő könyvészeti buvárkodás után várhatjuk. Szerző nem vélt tehát fölösleges munkát végezni, midőn könyvészeti művét megírta: utat egyengetvén a magyar földrajzi irodalomnak eddigelé elrejtett gazdag tárházához.

A «Magyar földrajzi könyvtár» a magyar birodalomról bezárólag 1849-ig megjelent bármely nyelven irt és bárkitől (magyartól vagy külfölditől) eredő műveket, vagyis a magyar birodalomra vonatkozó összes földrajzi irodalmat felemlíti s a mellett a külföldre vonatkozó magyar eredetű földrajzi irodalmi termékeket is feltünteti.

A munka a következő öt szakaszra oszlik: *I. Szakasz*: A magyar birodalomra vonatkozó földrajzi és rokon tárgyú munkák. E szakasznak alszakaszai: *a)* Magyar birodalom s különösen Magyarország; *b)* Erdély; *c)* Horvát-Szlavon és Dalmátországok; *d)* Megyék s nagyobb területű vidékek; *e)* Városok, falvak, fürdő- és gyógyhelyek; *f)* Különfélék. *II. Szakasz*: Külföldre és egyúttal a magyar birodalomra is vonatkozó földrajzi és rokon tárgyú munkák. *III. Szakasz*: Külföldre vonatkozó magyar földrajzi irodalom. *IV. Szakasz*: Naptárak, csiziók és rokontárgyú munkák. *V. Szakasz*: Különfélék.

A címek az egyes szakaszokban és alszakaszokban időrendben — a mint az egyes művek megjelentek — következnek egymásután. A megyék, városok, falvak és gyógyhelyekre vonatkozó munkák címei betűrendben, s ha egy helyről több mű van, időrendben is össze vannak állítva. A címek után oda van jegyezve, hogy az illető mű, mely könyvtárakban található, és sok, különösen régebbi munkákra nézve ismerető és magyarázó szöveget is ad a szerző.

A mű összesen 4711 hazai vonatkozású földrajzi és rokon tárgyú munkáról tesz említést.

Szerző előadja, hogy a magyar birodalomra vonatkozó legrégebbi földrajzi tárgyú művek kutatásánál okvetetlen figyelembe kell vennünk legrégebbi történeti forrásainkat, mert a földrajzi anyagot is — a történetivel vegyesen — ezekben találjuk meg. Szerző különös tekintettel

is volt tehát úgy a hazai iroktól eredő legendák, krónikák, évkönyvek és monografiákra, valamint azon külföldi forrásokra, melyekben a magyar nemzet legrégebb multjáról, Magyarország megalapításáról s állami életének első századairól nyerünk adatokat.

Érdekes a kérdés: vajjon a hazai források közül melyik a legrégebb? Vannak, kik Anonymust tartják annak, míg mások azt XIII. századbeli forrásnak említik. Ha ez utóbbi áll: legrégebb történeti forrásunk szent Zoerard és szent Benedek életrajza a XI. századból. Ugy ezen, mint a többi legendákban is találunk földrajzi anyagot, helyneveket s művelődési állapotunkra vonatkozó adatokat. Így például szent Gellért legendájából kivehetjük, hogy az erdélyi sóbányák már szent István királyunk idejében művelve voltak. A krónikákban a geografus már gazdagon arathat. Az Anonymus könyvében Magyarország több hegyének, folyójának és helységének régi elnevezéseivel találkozunk. — Kézai krónikájában (XIII. század) szent Gellért vértanúságáról olvassuk, hogy Gellért csanádi püspököt a pogány magyarok Pesten egy hegyről kocsijával letaszították. Szabó Károly szegint szent Gellért-hegyet krónikáink helyesen írják pesti hegynek, mert e hegy Pest városnak akkor még a Dunántultra is kiterjedt határába esett. — A geografusra nézve Rogerius várdi kanonok «Siralmas éneke» is érdekes (a XIII. századból). Rogerius a tatárjárás idejében élt, mint szemtanú ír le sok eseményt s több vidékről, hol személyesen megfordult, tesz említést. Előadja, hogy IV. Béla alatt Magyarországnak 72 megyéje volt. Pestről azt mondja, hogy mielőtt a tatárok szétduzták, nagy és igen gazdag német város volt Pest nevezettel.

Minekutánna a szerző a régi történeti források földrajzi anyagára — példákkal illusztrálva — rámutat s a Magyarországra vonatkozó jelesebb földrajzi műveket kiemeli, s az Erdélyre, továbbá a Horvát, Szlavon- és Dalmátországokra vonatkozó régebb földrajzi műveket is ismereti, attér a megyék leírására. Legtöbb leírása van Baranyamegyének, ugyanis 22, melyek közül a legrégebb 1783-ban jelent meg. A városok és falvak között a legrégebb leírása van Magyar-Óvárnak és pedig 1544-ből. Budáról és Pestről 129 leírást birunk. Budáról a legrégebb 1684-ből ered, Pestről 1782-ből.

A külföldre vonatkozó magyar földrajzi irodalom legrégebb terméke 1500 körül jelent meg.

A régi hazai vonatkozású naptárakról és esziókról is értekezik a szerző. A legelső magyar nyelven szerkesztett naptárt a müncheni — másképen Jászai — codexben találjuk; 1466-ban íratott.

Érdekes Brever Lőrincz esziója 1650-ből, mely a holdról azt mondja, hogy «Az Hold, hetedik Plánéta, természet szerint hideg és nedves, az hamarságot jegyzi, fejjerszin és sós íz az Holdé.» — A «Különfélék» szakaszában találjuk a magyar földrajzi irodalmat érintő legrégebb művet. Ez az V. századból való s Priskos byzanti bölcseleő Attila udvarát írja le benne.

Szerző munkájában a magyar földrajzi irodalom multját igyekszik megvilágítani s a magyar földrajzi irodalom történetéhez szolgáltatja az

anyagot. A munka főleg a földrajzi íróknak kíván szolgálatot tenni. Ha valaki ezelőtt valamely vidékről írni szándékozott s a megelőző irodalmat kutatta: csak sok utánjárással s időtrabló kérdezősködéssel juthatott ahhoz, míg Havass könyvébe egyszer bepillantva, azonnal megtudja, hogy a kérdéses vidékről mely művek jelentek meg s hol találhatók meg azok.

Dr. Havass munkájának bemutató értekezését így végzi: «Megalégedéssel tekinthetünk vissza a hazai vonatkozású földrajzi irodalom multjára. Adja az ég, hogy a szép multa fényes jövő következzen! S ez következni is fog! Míg nekem munkám elején a legendák s a krónikások leírásaiban kell a földrajzi anyagra rámutatnom, majdan az, ki századunk közepétől írja meg földrajzi irodalmunk könyvészetét, büszkén kezdheti meg munkáját, mert napjainkról írva, már pezsgő és rendszeres földrajzi munkásságra mutathat. s e század második felének földrajzi írói között a magyar trónörökös s a földrajzi munkák között e fenséges író nagyszabású műveit s Hunfalvy János és Pesty Frigyes hatalmas alkotásait említheti fel!»

Tudomásul vétetik.

HUSZONEGYEDIK AKADÉMIAI ÜLÉS.

A III. osztály ötödik ülése.

1888. május 14-én.

THAN KÁROLY r. t. osztályelnök elnöklése alatt.

101. Udránszky László részéről: «A furfuról reakcióiról», bemutatja Than Károly r. t.

102. Uhlyárik Ferencz tanársegéd és Tóth Lajos intézeti praeparator részéről: «Vizsgálatok a vékonybélbolyhok szövettani szerkezetéről és a zsir felszívódásáról», mint közleményt az állatorvosi élettani intézethez megismerteti Thanhoffer Lajos l. t.

103. Daday Jenő részéről: «A heterogenezis egy érdekes esete a Rotatoriák-nál», mint közleményt az egyetemi állattani és összehasonlító bonczani intézethez, előterjeszti Margó Tivadar r. t.

HUSZONKETTEDIK AKADÉMIAI ÜLÉS.

Összes ülés.

1888. május 28-án.

STOCZEK JÓZSEF, akad. másodelnök úr elnöklése alatt.

105. Olvastatik a m. k. miniszterelnöknek május 23-kán kelt irata, melyben az Akadémiát értesíti, hogy ő császári és apostoli királyi Felsége f. hó 21-én kelt legfelsőbb határozatával Trefort Ágoston tud. akadémiai igazgató és tiszteleti tagnak a magyar tudományos Akadémia elnökévé újabb három évre lett megválasztását legkegyelmesebben megerősíteni méltóztatott.

Örvendetes tudomásul vétetik.

106. Olvastatik az akadémiai költségvetés tárgyalási módjának megváltoztatása iránt beadott indítvány megvitatására kiküldött bizottság jelentése, mely így hangzik :

Az Akadémia egyik legkiválóbb joga és kötelessége : a budget megállapításában közreműködni.

Ezen jogát és kötelességét az eddigi gyakorlat elismeri ugyan, de tényleges érvényesítését megnehezíti.

A budget a deczemberi és januári összes üléseken került napirendre.

Azonban deczemberben, mikor az osztályok és bizottságok munkatervei bemutattnak, az Akadémia még nincs tájékozva sem azon összeg iránt, mely a következő évben az Akadémia bevételét képezni, sem azon kiadások iránt, melyek adó, házi költségek czimén az Akadémiát terhelni fogják ; így tehát érdemes tárgyalásba nem bocsátkozhatik.

Januárban, mikor az Igazgató Tanács által már megállapított budget terjesztetik az Akadémia elé, az összes ülés úgyszólván kényszerítve látja magát arra, hogy az Igazgató Tanács megállapodásait tudomásul vegye ; mert eltérő nézetei és határozatai sok nehézséget és zavart támaszthatnának.

Ezen visszás helyzetnek úgy lehetne véget vetni, ha az Akadémia összes ülése a budgetet akkor tárgyalná, mikor az Akadémia a bevételek és terhek iránt már tájékozva lehet és mielőtt az Igazgató Tanács a budgetet véglegesen összeállította.

Ennek következtében a budget tárgyában követendő eljárás a következőképen szabályoztatnék :

1. Az osztályok és bizottságok a lefolyt év dotatiójának felhasználásáról szóló jelentéseiket és jövő évi munkatervöket január 10-ig a főtitkári hivatalhoz benyújtják.

2. Ugyanazon határnapig az építési bizottság és a főtitkár is elkészíti előterjesztését a jövő év többi szükségleteiről.

3. A költségvetési előterjesztések kivonatosan kinyomatnak.

4. A mint a Földhitelintézet benyújtotta a vagyonmérleget, a nyereség és veszteség-számlát, az Akadémia elnöke összehívja a pénzügyi bizottságot, mely előirányzatot készít :

a) Az Akadémia bevételeiről ;

b) Az Akadémia bevételeiből az alaptőkéhez csatolandó összegről ;

c) Az Akadémia kiadásainak következő rovatairól :

α) személyes járandóságok,

β) az Akadémia épületeinek költségei,

γ) ügyvédi, irodai, vegyes kiadások,

δ) adó.

e) kamatok az Akadémia által kezelt alapok után.

5. A pénzügyi bizottság ülése után összehívatik az elnökök és titkárok értekezlete, mely a rendelkezésre maradó összeg határai közt előirányzatot készít az Akadémia kiadásainak tudományos vonatkozású részleteiről. U. m. :

a) Az Évkönyv és Értesítő szükségleteiről ;

b) Az osztályok és bizottságok dotatiójáról ;

c) Az Akadémiát közösen illető tudományos vállalatok segélyezéséről ;

d) A jutalmakról ;

e) A könyv- és kéziratárról.

6. A pénzügyi bizottság és az akad. költségvető bizottság előirányzatai, az osztályok és bizottságok munkaterveivel, zárt összes ülés elé terjesztetnek.

7. Az Akadémia határozatai az Igazgató Tanács elé terjesztetnek, mely a budgetet megállapítja.

8. A megállapított budget újból az Akadémia összes ülése elé terjesztetik.

A bizottság javaslatai elfogadtnak, azon módosítással, hogy Salamon Ferencz r. t. indítványára a költségvetési előterjesztéseknek egész terjedelemben (nem kivonatosan) kinyomatása és *közzététele* határoztatik; Szilágyi Sándor r. t. felszólalására pedig kimondatik, hogy a költségvetés, mint ekkorig, ezentúl is január végéig fog elkészülni.

107. Olvassatik a III. osztály jelentése Szőnyi Pál jutalmi alapítványa tárgyában

Az osztály javaslatára elhatároztatik, hogy

a) A 11.500 ftt a hagyományozó kívánsága szerint kamatoztatni s a kamatok mindaddig a tőkéhez fognak csatoltatni, míg ez 1200 ftt évi kamatot hoz.

b) Az Igazgató Tanács fölkéretik, hogy az alapítvány állapotáról az Akadémiát évenként értesítse.

c) Az alapítvány szabályai akkor fognak megállapíttatni, mikor az az évi 1200 ftt kamatot meghozza.

108. Az Oltványi-pályázatra beérkezett és az Akadémia által dícséretre méltott pályamunka jeligés levele, pályázó kívánságára felbontatván: *«Kandra Kabos, káptalani levéltárnok Egerben»* neve tünt ki.

109. Az I. osztály jelenti, hogy Ballagi Aladár l. t. az irodalomtörténeti bizottság tagjává megválasztatott.

Az Akadémia a választást helybenhagyja.

110. A sárospataki ev. ref. Akadémia igazgatósága jelenti, hogy a Kazinczy-emlékünnepe a széphalmi mauzoleumban június 10-én fog megtartatni, és ezen alkalommal az Akadémia által kitűzött jutalomdíjak is ki fognak osztatni.

Az Akadémia a 20 arany jutalom utalványozását elrendeli és Chyzer Kornél l. tagot felkéri, hogy az ünnepélyen az Akadémiát képviselje.

111. A magyar orvosok és természetvizsgálók XXIV. vándorgyűlésének ügyvivői az Akadémiát meghívják a Tátrafüreden aug. 23—28. napjain tartandó vándorgyűlésre.

A III. osztály fölkéretik, hogy az Akadémia képviseltetése iránt intézkedjék.

112. Bemutattatik Bertsey György nagyváradi iparos levele, melyben az Akadémia által kiadandó mesterműszótár költségeire 100 fttot ajánl és kijelenti, hogy a szótár megjelenése után elterjedését kitelhetőleg elő fogja mozdítani.

Az Akadémia ezen nemes áldozatkészségért és a mesterműszótár ügye iránt tanúsított meleg érdeklődésért köszönetet mond.

113. Bemutattatnak az utolsó összes ülés óta testületek, nyomdák és magánosok által beküldött csere-, köteles- és ajándék-könyvpéldányok, ily renddel:

I. Testületektől.

- Baltimore.* Johns Hopkins University. — Circulars. Vol. VII. Nr. 65
Belgrad. Académie Royale de Serbie. — a) Glas. I—VI.; b) Poslovnik.
Breslau. Verein für Geschichte u. Alterthum Schlesiens. a) Zeitschrift. XXII. Band; b) Codex dipl. Silesiae. Bd. XIII. u. Tafeln zu Bd. XII.

- Catania.* Accademia Gioenia di Scienze Naturali. — Adunanza. Nr. 3. (1888. ápr.)
- Leipzig.* Königlich Sächsische Gesellschaft der Wissenschaften. — *a)* Zeitschrift. XLII. Bd. 1. H.; *b)* Abhandlungen. XIV. Bd. d. math. physischen Classe. Nr. 7., 8.
- London.* Royal Society. — Proceedings. Vol. XLIII. Nr. 264.
R. Geographical Society. — Proceedings. Vol. X Nr. 5.
- Montreal.* Natural History Society. — The Canadian Record of Science Vol. III. Nr. 2.
- New-Haven.* Az amerikai Journal szerkesztősége. — The American Journal of Science. Nr. 209.
- New-York.* American Geographical Society. — Buletin. Vol. XIX. Suppl. Vol. XX. Nr. 1.
- Philadelphia.* Academy of Natural Sciences. Proceedings. Part. III. 1887.
- Róma.* Földm., ipar- és ker. miniszter. — Annali di Statistica. 1887. (S. IV. 16.)
» R. Accademia dei Lincei. — *a)* Atti Rendiconti. Ser. IV. Vol. IV. Fasc. 2., 3., 4.; *b)* Atti. Ser. II. Vol. IV. Ser. III. Vol. XII.
- San-Francisco.* California Academy of Sciences. — Bulletin. Vol. II. Nr. 7.
- Washington.* Északamerikai kormány. — *a)* Report of the United States Commission of Fish and Fisheries. Part. XIII.; *b)* Bulletin of the United States Fish Commission. Vol. VI.

K. k. Geologische Reichsanstalt. Bécs. — Verhandlungen. 1888. N. 5., 6.
Museum Francisco-Carolinum. Linz. — Sechsendvierzigster Bericht.
Städtische Museum Carolino-Augusteam. Salzburg. — Jahres Bericht für.1887.
K. k. Archaeologisches Museum. Spalato. — Bulletino. Anno XI. Nr. 4.

Országos m. kir. statisztikai hivatal. Budapest. — *a)* Magyar statisztikai Évkönyv. XV. évf. 2. füz. XVI. évf. 4. füz.; *b)* Magyarország áruforgalma Ausztriával és más országokkal. 1888. 1. füz.

Magyar földrajzi társaság. Budapest. — Földrajzi közlemények. XVI. köt. 5. füz.

Bölcsészethallgatók Segítő egyesülete. Budapest. — Évkönyv. 1886/7-re (Két péld.)

Magyarországi Kárpát Egyesület. Igló. — *a)* Évkönyv. XV. évt.; *b)* Jahrbuch. XV. Jahrgang.

Verein für Siebenbürgische Landeskunde. Nagy-Szeben. — Archiv. XXI. Bd. 3. H.

Zemplénmegyei orvos-gyógyszerész egyesület. S.-A.-Újhely. — *a)* Szemünk szerkezetéről; *b)* A rómaiak befolyása; *c)* Kirándulás a Polonina-Runára; *d)* Zemplénnvármegye; *e)* A házasságról; *f)* Első benyomások Keletindiában; *g)* A napsugár; *h)* Az étkezésről; *i)* Az álomról.

Délmagyarországi természettud. társulat. Temesvár. — Természettudományi füzetek. XI. köt. $\frac{1}{2}$ füzet.

Magyar Philosophiai Szemle. VII. évf. 2. füz.

Az országos Rabbiképző-intézet X. Értesítője.

Zehnter Jahresbericht der Landes-Rabbinerschule.

II. Magánosoktól.

- Özv. Faváry Józsefné. Budapest. — *a)* A. Blumauers sämtliche Gedichte; *b)* A. Blumauers prosaische Schriften; *c)* Virgil's Aeneis. I. Bd.; *d)* Die klassischen Stellen der Schweiz. I., II. Bd.; *e)* Atlas. I., II. Bd.; *f)* Reise nach Buenos-Ayres; *g)* Atlas. 1836.; *h)* Die Welt aus Seelen.
- Tomor Ferencz. Budapest. — Schiller Frigyes színművei. II., III. köt.
- Dr. Szendrei János. Budapest. — Képes kalauz a Gyűrű-kiállításhoz.
- Alessio Dr. Feichtinger de B. Nádasd. Fiume. — Diritto Marittimo.
- Dr. Walter Gyula. Esztergom. — Dr. Zádori János élete.
- Breznay Albert. Budapest. — Oratio.
- Alexics György. Budapest. — Magyar elemek az oláh nyelvben.
- E. Levasseur. Paris. — Six Semaines A Rome.
- Eugène Müntz. Paris. — Les Sources de l'Archéologie chrétienne.
- K. d'Olivecrona. Stockholm. — Les Juifs en Suède.
- Polgármester. Körmöcz. — *a)* Körmöcz gazdasági viszonyainak ismertetése.; *b)* A körmöczbányai római katolikus egyházközség története; *c)* A körmöczbányai vártemplom helyreállításának története; *d)* Die Schlosskirche in Krennitz (Ungarn).

III. Nyomdáktól.

- Alexi. Brassó. — Az apáczai tévelygés.
- Kammerer J. Brassó. — *a)* Das Sanitätswesen in Kronstadt; *b)* Fragen und Antworten.
- M. kir. egyetemi könyvnyomda. Budapest. *a)* Mosolygó ég.; *b)* A bölcsészethallgatók Évkönyve 1887/8.; *c)* Néptanítók Lapja. XXI. évf. 23—37. sz.; *d)* Magyar Ifjúság. V. évf. 16., 17., 18. füz.; *e)* Egy szerb nyelvű nyomtatvány.
- Hornyánszky Viktor. Budapest. — *a)* Magyar művészek. 4., 5. füz.; *b)* Etablissement thermal; *c)* Utasítás; *d)* Az egyházi közigazgatás kézikönyve; *e)* Arzneiwirkung; *f)* Über Folgezustände; *g)* A magyar posta-személyzet nyugdíj egyesülete; *h)* A tolnai ev. ref. egyházmegye jegyzőkönyve; *i)* Tanáregyesületi Közlöny. XXI. évf. 9. füz.; *k)* Nép- és polgáriskolai Közlöny. V. évf. 5. sz.; *l)* Magyar elemek az oláh nyelvben.; *m)* Méhészeti lapok. XI. évf. 5. sz.; *n)* Posta- és táviradai rendeletek tára. 1888. 20—24. sz.; *o)* Ugyanaz magyar és szláv nyelven. 1888. 17—21. sz.; *p)* Irodalmi Értesítő. I. évf. 11., 12. sz.; *q)* Slovenské Noviny. 1888. 49—59 Číslo; *r)* Községi Közlöny. X. évf. 18—21. sz.; *s)* Keresztyén népharát. III. évf. 5. sz.; *t)* M. k. postatakarékpénztári Közlöny. 1888. 5. sz.; *u)* Pester medicinisch-chirurgische Presse. 1888. Nr. 18—21.; *v)* 8 darab apróbb nyomtatvány.
- Franklin-nyomda. Budapest. — *a)* Mathem. u. Naturwissenschaftliche Berichte. V. Bd. (Két péld.); *b)* Az emberi egészség értékéről.
- Krafft V. Nagy-Szeben. *a)* Aus dem Leben der Hermannstädter Männergesangsvereins.; *b)* Geographie von Ungarn; *c)* 3 darab apróbb nyomtatvány; *d)* Archiv des Vereines für Siebenbürgische Landeskunde.

Steinfeld Béla. Sárospatak. -- a) Mezőgazdasági kamarák; b) Számtan; c) Görög nyelvten.

Skarniczal Jozéfa. Szakolcza. — Kazatelňa. 7., 8.

Kirchner I. E. özvegye. Versecz. — Nyugdíj-szabályzat.

IV. Saját kiadásbeli munkák.

Értesítő. 1888. 2. sz.

Emlékbeszédek. V. 1. sz.

Társadalmi Értekezések. IX. 8., 9. sz.

Rentmeister Antal. Lex falcidia és quarta falcidia.

Dr. Pisztóry Mór. A nemzetgazdaságtan haladása és iránya az utolsó tizenöt év alatt.

Természettudományi értekezések. XVII. 6. sz.

Math. és természettudományi Értesítő. VI. köt. 2/3. füz.

Mathematische und Naturwissenschaftliche Berichte aus Ungarn. V. Bd.

A

MAGYAR TUDOM. AKADÉMIA

É R T E S Í T Ő J E.

HUSZONHARMADIK AKADÉMIAI ÜLÉS.

Az I. osztály hatodik ülése.

1888. június 4-én.

ZICHY ANTAL t. t. helyettes elnök elnöklése alatt.

114. Szilády Áron r. t. felolvassa gr. Kuún Géza t. tagnak «Az Epthaliták-ról» irt értekezését.

115. Goldziher Ignác l. t. bemutatja dr. Schreiner Mártonnak, mint vendégnek «Az iszlám vallásos mozgalmái az első négy században» című értekezését. Rövid foglalata ez:

Értekező azon befolyásokat ismerteti, melyek az iszlám első századaiban a vallásos mozgalmakat létesítették: nevezetesen azon visszahatást, melyet a legyőzött vallások az uralkodó rendszeren belül gyakoroltak és szekták keletkezéséhez, valamint mindenféle egyéni alakulásokhoz vezettek, melyeknek élén oly férfiak állottak, kik a mohamedán történetírók által rendszeresen mint *álpróféták* mutattnak be. Ezen ugynevezett hamis prófétákról részletesebben értekezik.

Szól továbbá a rationalistikus mozgalmakról az iszlámon belül és Kremer alapítását további forráskutatások által tovább vezetve Johannes Damascenus és egyéb keleti egyházi írók hason korú munkái felhasználásával sikerül részletesen kimutatnia, hogy a mohamedán rationalistáktól felvetett problémák ugyanazok voltak, a melyek ugyanabban az időben az egyházi teológiában szerepeltek. Sűrű vitázás által előmozdított érintkezés adott a mohamedán köröknek alkalmat a problémákkal megismerkedni.

Birálatra adatik.

HUSZONNEGYEDIK AKADÉMIAI ÜLÉS.

A II. osztály hatodik ülése.

1888. június 11-én.

PULSZKY FERENCZ t. t. osztályelnök elnöklése alatt.

117. Schvarcz Gyula rendes tag olvassa következő cz. értekezését: «Adalék a római alkotmánypolitikához és államjogokhoz.»

Tudomásul vétetik.

118. Jakab Elek lev. tag következő cz. értekezését olvassa: «Dr. Duka Tivadar könyve Kőrös Csoma Sándorról.» Egyúttal indítványozza, hogy miután ez idő szerint Bálint Gábor keleten tartózkodik, ki hivatottságának már bizonyítványait adta, hogy a magyarok ősnymainak keresését ott folytassa, a hol Kőrös Csoma Sándor a fonalat elejtette, az Akadémia tegyen lépéseket Bálint Gábor hazahívására. és itt képességének megfelelő állás elnyerésére.

Az osztály az indítványt megvitván. úgy találta, hogy ez tulajdonképen az összes Akadémia elé tartozik; de különben is az indítvány kérdésében érdemileg nem is határozhat, nem lévén a szünet előtt sem értekezlete, sem osztályülés többé. Kimondja tehát, hogy az indítványnyal az őszi ülésben fog foglalkozni.

119. Óváry Lipót mint vendég értekezik: «Bethlen Gábor diplomaciai összehívottatásairól.»

Tudomásul vétetik.

120. Az elnök úr jelenti, hogy dr. Gindely Antal, prágai egyetemi tanár és a magyar Akadémia kültagja levelet, intézett az Akadémiához, melyben azon tapasztalatának ad kifejezést, hogy az Óváry Lipót által közzé tett és Bethlen Gáborra vonatkozó velencei követjelentések a bel- és kültörténetre nézve legnagyobb becstűek, és teljesen megbízhatók. Kéri egyúttal az Akadémiát, hogy azon velencei követjelentések kiadásáról is gondoskodjék, melyek I. Rákóczy György korára vonatkoznak.

Az osztály a megjelölt irányban tevékenységét lehetőleg ki fogja terjeszteni.

HUSZONÖTÖDIK AKADÉMIAI ÜLÉS.

A III. osztály hatodik ülése.

1888. június 18-án.

DR. THAN KÁROLY r. t. osztályelnök elnöklése alatt.

122. Than Károly r. t. beterjeszti a tudomány-egyetemi chemiai intézetben készült dolgozatokat: a) Schwicker Alfréd részéről: «Adatok a sulfitok és thiosulfátok asszimmetrikus szerkezetéhez», b) Fausec Géza részéről: «A vízben feloldott kénhidrogén meghatározásáról», melynek lényege az, hogy a kénhidrogént titrált brómsavval kénsavvá változtatja s a visszamaradt brómot natriumthiosulfáttal méri meg.

123. Jendrássik Jenő bemutatja az egyetemi élettani intézetben Regéczy Nagy Imre részéről végzett három rendbeli munkát: a) «Kísérleti adatok a Porret-féle izom-

tünemény jelentőségének kérdéséhez.» b) «Az izomáram nemleges változata által egy másik izomban közvetlenül kiváltott másodlagos rángásról.» c) «Ujabb adatok a bevezetett villamáram bipolár ingerlő hatásának bebizonyításához.»

124. Krenner József bemutatta egy prehnitnek kristálytani optikai vizsgálatát, melyet Wartha Vincze l. t. Montafonban Voralbergben talált; ugyanő megvizsgálta a Hlavacsek úr által Szomolnokon talált ásványokat s azok között egy újat talált, a Kornelitet, melynek chemiai szerkezetét Lotzka úr állapította meg.

125. Szabó József beterjeszt Lengyel Béla l. t. megkeresésére három dolgot Hankó Vilmostól: a) «Kozosmegye ásványvizeiről.» b) «A nagyági Silvanit és Nagyágit chemiai elemzéséről.» c) «A carbolsav megvörösödéséről.»

126. König Gyula átnyújtott az osztálytitkárnak egy értekezést Rados Gusztávtól: «Az elliptikus függvények elméletéhez» az Értesítő számára.

VI. IGAZGATÓSÁGI ÜLÉS.

1888. június 24-én.

STOCZEK JÓZSEF akadémiai másodelnök úr elnöklése alatt.

59. Bemutattatik az Akadémia ügyésze részére szóló utasítás tervezete.

Az Igazgató Tanács, tekintettel a jelenlevő tagok csekély számára, tárgyalását a következő ülésre halasztja.

60. Olvastatik Ledniczy Márton ügyvédnek, özvegy h. Rudits Józsefné meghatalmazottjának levele, melyben kijelenti, hogy miután a néhai h. Rudits József két végrendeletében érdekelt felekkel megindított egyezségi tárgyalás ekkorig eredményre nem vezetett, az ekkép beállott bizonytalanság pedig felette terhes és káros: az egyezségi ajánlat elfogadására július hó 25-ikét tűzi ki végső határidőül.

Az Igazgató Tanács, tekintettel arra, hogy az érdekelteknek április 11-iki értekeztetésben az Akadémia ügyésze által előterjesztett javaslatához a m. kir. honvédelmi minisztérium és Bácsmegye nem járult hozzá, Szemenyei János ügyvéd urat fölkéri, hogy az Akadémia nevében, július 25-ike előtt, újabb értekeztetést hivjon egybe, és ott az Akadémia ez időszertint ügyészével egyetértőleg az egyezség létesítésére oly módon tegyen kísérletet, hogy ahhoz a nevezett két hatóság hozzájárulása, az Akadémiának pedig az április 11-iki ajánlatban foglalt előnyök biztosíttassanak.

61. Olvastatik az akad. ügyész jelentése, mely szerint néh. Bukovinszky József budapesti lakos végrendeleti hagyományai az Akadémia alapja részére 200 frt. az Akadémia tisztviselői fizetésének javítására 2000 frt és ugyanazok nyugdíjalapjára 2000 frt; 22 $\frac{7}{10}$ % többlettel, vagyis 4908 frt 20 kr. befizettetett.

Örvendetes tudomásul vétetik; egyúttal Gyulai Pál igazg. tag indítványára Gyulai Pál, Kautz Gyula és Hunfalvy Pál ig. tagokból álló bizottság küldetik ki, mely az akadémiai tisztviselők nyugdíj-alapjának létesítése, gyarapítása és szervezése tárgyában javaslatot készítsen.

62. Bemutattatik Chyzer Kornél levelező tagnak, mint a Kazinczy-alaphoz tartozó ingatlanok felügyelőjének jelentése, a Mausoleumban és a gazdasági épületekben végrehajtandó javítási munkálatokról.

Az Igazgató Tanács a 829 frt 50 krnyi összegre emelkedő költségvetést helybenhagyja, és Chyzer Kornél I. tagnak a munkálatok elrendelésére a felhatalmazást megadja.

63. Az orsz. magyar Képzőművészeti Társulat értesíti az Akadémiát, hogy Lotz Károlynak az akad. díszteremben imént elkészült hármasképét szemelte ki jövő évi műlapja tárgyául, és azon kérelemmel fordul az Akadémiához, hogy a sokszorosítás jogát a Társulatra ruházza át.

Az Igazgató Tanács a Lotz-féle falfestmény sokszorosításának jogát teljes készséggel ruházza a Képzőművészeti Társulatra, annál inkább, mert a műlap kiadásától az Akadémia előtt lebegő célok előmozdítását: a múlt emléke iránti kegyelet és a műérdek fejlesztését is várhatja.

64. Olvassatik az akadémiai építési bizottság jelentése.

E jelentés alapján határozzatik:

a) Az akad. palota II. emeletén Beöthy Zsolt r. t. által bérelt helyiségek az országos képtár céljaira 900 frt évi bér mellett a vallás és közoktatási m. kir. minisztériumnak bérbe adatnak.

b) Beöthy Zsolt r. t. részére a palota I. emeletén, a női festészeti iskola által elfoglalt helyiségek ugyanazon bérösszegért, melyet II. emeleti lakásáért fizetett, bérbe adatnak.

c) Az Igazgató Tanács által a január 28-iki ülésben megállapított javítási és átalakítási munkálatoknak a szünet alatti foganatosítása elrendeltek.

d) Az akad. bérházban a csatornarendszer átalakítására vonatkozó új tervezet és Plundrich Ferenc vállalkozónak 2361 frt 57 krnyi költséget feltüntető ajánlata elfogadatik, és a munkálatoknak a szünet alatt leendő keresztülvitele elrendeltek.

65. Olvassatik Schickedanz Albert műépítész kérvénye, melyben a nagyterem díszítési munkálatainak vezetéséért 1650 forintra szabott tiszteletdíjának 2000 frt-ig való kiegészítéséért folyamodik.

Az Igazgató Tanács tekintetbe véve a folyamodó fáradozásai által elért sikert, a 350 frtot megajánlja, oly módon, hogy ez a jövő évi költségvetésbe vétessék fel.

66. Bemutattatik a Nyelvtörténeti Szótár kiadása tárgyában az Akadémiának a Hornyánszky-féle nyomdával kötött szerződése, melynek értelmében a szótár tulajdonjoga a vállalkozó nyomdára ruháztatik, ez fedezi 360 ívig a nyomtatás költségeit, az Akadémia csak az esetleg mutatkozó többlet nyomtatási költségeinek fedezésére, és száz példánynak, melyeket tiszteletpéldányok gyanánt fog szétosztani, megvásárlására kötelezi magát.

Tudomásul vétetik.

67. Bemutattatik Hornyánszky Viktor akad. könyvkereskedő beszámolója az 1887/8-iki évfolyamán elárusított akad. kiadványokról, melyekért az 50% és egyéb költségek levonása után az Akadémiát 2298 frt 81 kr. illeti meg.

A számadások megvizsgálására Jurányi Vilmos úr, a Franklin-Társulat igazgatója fog felkértni.

68. Bemutattatik az akad. ügyész jelentése a Rhédey-hagyatékhoz tartozó és 600 forintért eladott tarczali ház ügyében megindítandó hagyatéki póteljárásról.

Az ügyész indítványára Ritoók Zsigmond, nagyváradi ügyvéd úr, fog az ügy rendezésére fölkeretni.

69. A földhitelintézet jelenti, hogy :

a) Jókai Mór t. t. 200 forintnyi alapítványát a hátralékos kamatokkal befizette.

b) Néhai Kovács Pál váci kanonok hagyománya czímén 25 frt befizettetett.

c) Weisz Farkas kisdobronyi lakos a Román-féle hagyatékhhoz tartozó ingatlanok vételára czímén 1000 forintot befizetett.

Tudomásul vétetik.

70. Másodelnök úr bemutatja jelentését:

a) Mezőssy Menyhértnek a Kazinczy-alaphoz tartozó ingatlanok 1887-ik évi bevételeiről és kiadásairól szóló számadásai felől ;

b) az akad. gondnoknak az 1888. év első negyedéről benyújtott számadásai felől. A jelentés alapján a fölmentés megadatik.

71. Az országos magyar iskolaegyesület fölkéri az Akadémiát, mely a Közművelődési egyesületek congressusán képviseltette magát, hogy ezen congressus költségeihez 18 frt 87 krral járuljon.

A 18 frt 87 kr. kifizetése elrendeltetik.

72. Mollah Izsák akad. könyvtári szolgál. fiának hosszas betegeskedés után bekövetkezett halála alkalmából, segélyért folyamodik.

20 frt segély kifizetése határozotatik.

HUSZONHATODIK AKADEMIAI ÜLÉS.

Összes ülés.

1888. június 25-én.

STOCZEK JÓZSEF akad. másodelnök úr elnöklése alatt.

128. Főtítkár bejelenti Deák Farkas rendes tagnak június hó 4-ikén bekövetkezett halálát.

Az Akadémia fájdalmas részvétellel veszi tudomásul a magyar történettudomány ezen buzgó munkásának elhunytát, és fölhívja a II. osztályt, hogy az emlékbeszéd megtartásáról gondoskodjék.

129. Olvastatik a vallás- és közoktatásügyi m. kir. miniszter átirata, melyben az Akadémiát értesíti, hogy ő cs. és kir. apostoli Felsője f. évi június 8-án kelt legfelsőbb elhatározásával az Alapszabályok 16. §-ának, az akad. nagygyűlésen elhatározott megváltoztatását jóváhagyni méltóztatott.

Tudomásul vétetik.

130. A vallás- és közoktatásügyi m. kir. miniszter az Akadémia véleményét kéri ki a hazai tót közművelődési egyesület azon folyamodása iránt, hogy a Fekesházy-alap kamatai az egyesület által tervezett és az Akadémia felügyelete alatt készíthető magyar-tót és tót-magyar szótár kiadási költségeire fordíttassanak.

A folyamodás véleményadás végett az I. osztályhoz tétetik át.

131. Bemutatatik az I. osztály jelentése, melyben előterjeszti, hogy a Péczely-alapítványból az Akadémia minden második évben 1000 arany forintot tűz ki magyar történelmi drámákra ; de az alapító oklevél felhatalmazza az Akadémiát, hogy ha eljő az idő, a melyben a magyar játékszín teljes kifejtésével, a nemzeti szín-

költő elégséges ösztönt és jutalmat talál a nemzet, a mívelt nagy közönség részvételében: meghatározni ez időpontot, s azontúl a drámai jutalmat más, a kor szükségseinek inkább megfelelő szellemileg rokon célra fordítani, az Akadémiától függjön.» Az I. osztály véleménye szerint ezen időpont immár elérkezett, minélfogva a drámai jutalom más rokon célra fordítható; annál inkább, mert a Kóczán-jutalomért évenként kizárólag magyar történelmi színművek pályáznak. és ilyenek diónkint a Teleki- és Karátsonyi-díjakért is versenyezhetnek. Mivel pedig egy, művészeti és ethikai szempontból, a drámával egyenlő fontosságu műfaj: a regény. az Akadémia részéről semminemű támogatásban eddig nem részesült: javasolja, hogy a Péczely-drámai díjat ezentúl a magyar tárgyú történelmi regényre, vagy ha ezek között jutalomra érdemeset nem talál. a magyar társadalmi életből írt regényre tűzze ki.

Az Akadémia az I. osztály felfogásában osztozván, javaslatát elfogadja, és a regéypályázat szabályait, melyek az Ügyrend 127. §-ba iktattatnak, következőképen állapítja meg:

2. Az Akadémia abból indulva ki, hogy ma már a nemzeti színeköltő elégséges ösztönt és jutalmat találhat a nemzet, a mívelt nagy közönség részvételében, különösen más költői ágak művelőinek sokkal kedvezőlenebb helyzetét tekintve; továbbá, hogy az Akadémiánál kizáróan a magyar történelmi drámára új pályadíj tűzetett ki (Kóczán-alapítvány) s a Karátsonyi- és Teleki-pályázaton is versenyezhetnek a magyar történelemből írt színművek: elérkezettnek látja az időt, hogy a Péczely-alapítvány kamatainak történelmi drámák jutalmazására szánt fele-része más, a kor szükségseinek inkább megfelelő, szellemileg rokon célra fordítás-sék. Ennélfogva a jutalommal oly műág művelését és emelését kívánja előmozdítani, mely hatásra s így művészeti és ethikai fontosságra nézve vetekszik a drámával, s a melynek gyámolítására és helyes irányzására nézve eddig Akadémiánknál jutalom nincsen. Ez a regény. közelebbről a magyar történelmi regény, melynek művelése a történelmi tanulmányokat s a történelmi ismeretek terjesztését is elő-szolgált: jutalmakkal való támogatása az alapító célzatainak megfelel.

3. A regény-pályázat feltételei a következők:

a) A Péczely-pályadíjra első sorban a magyar történelmi tárgyú vagy hát-terű regények pályázhatnak. Ha ezek közt jutalomra érdemes munka nem talál-kozik, második sorban pályázhatnak a magyar társadalmi életből írt regények, még pedig akár komolyak, akár humorosak vagy szatirikusak.

b) Pályaműnek tekintetik minden, a kijelölendő évkörben nyomtatva, akár-önállóan, akár folyóiratban vagy hirlapban megjelent eredeti magyar történelmi vagy társadalmi életből írt regény.

c) Minden munka azon évben tekintetik megjelentnek, mely első kiadásának (külön nyomtatvány, folyóirat vagy hirlap) címlapján van. Kelet nélkül megjelent művek ki vannak zárva a pályázathoz.

d) Ha a jutalom elhúnyt író munkájának íteltetnék oda, az csak özvegyé-nek és gyermekeinek adatik ki; a mennyiben pedig az író özvegyet és gyermeke-ket nem hágy maga után, az Akadémia esetről esetre dönti el, vajjon a jutalmat más rokonoknak és örökösöknek is kiadja-e.

e) A jutalom nem osztható meg.

f) A pályadíj csak úgy adatik ki, ha a bíráló bizottság a pályaművek között jutalomra méltót talál. Még pedig első sorban a magyar történelmi regények vétel-

nek tekintetbe s csak ha ezek között a bíráló bizottság jutalomra érdemes munkát nem találna, következik a sor a magyar társadalmi életből irt regényekre. A pályadíj, ha egyáltalában nem lenne kiadható, az Akadémia pénzalapjához csatoltatik.

g) A pályaművek megbírálását az I. osztály által megválasztandó három akadémiai tag teljesíti, kik közös értekezleten szótöbbséggel határozzák el, melyik mű nyerve el a jutalmat, melyik dicsértessék meg. Ezután választanak magok közül oly előadót, ki a többség nézetét pártolja, a ki saját felelőssége alatt értekezik az egész pályázatról, és ennek a közmegeállapodás szerint alaposan megokolva adja elő eredményét. A jutalom mindig a kijelölt két évet követő évben ősszel, adatik ki, az akadémiai szünetet követő első összes ülésen.

132. A II. osztály jelenti, hogy h. Radvánszky Béla t. tagot a Történelmi bizottság tagjává megválasztotta.

Az Akadémia a választást jóváhagyja.

133. A II. osztály jelenti, hogy Nagy Gyulát, az országos levéltár allevéltárnokát, tekintettel jeles oklevéltári kiadványaira, a Történelmi bizottság külső tagjává megválasztotta.

Az Akadémia a választást jóváhagyja.

134. Főtitkár előterjeszti, hogy az Edl-alapítványból kifizőtt 300 forintos orvosi ösztöndíjra mint a múlt évben, úgy ez alkalommal sem jelentkezett pályázó; a 300 forintos műegyetemi ösztöndíjért pedig egy pályázó, Hanauer Jenő műegyetemi hallgató folyamodott, kinek részére a kiküldött bizottság az ösztöndíj adományozását javasolja. Ezzel kapcsolatban azon véleményét fejezi ki, hogy mivel az orvosi pályázat eredménytelenségének oka talán a pályázat szabályaiban keresendő, a III. osztály e szabályok átvizsgálására volna felkérendő.

Az összes ülés a műegyetemi ösztöndíjat Hanauer Jenő műegyetemi hallgatónak adományozza. Egyszersmind a III. osztályt a pályázati szabályok átvizsgálására és esetleges módosításuk iránt javaslatai előterjesztésére hívja fel.

135. A gróf Széchenyi István irodalmi hagyatékának közzététele ügyében kiküldött bizottság jelenti, hogy Majláth Béla l. t. gr. Széchenyi István leveleinek összegyűjtésében annyira előre haladt, hogy immár 1393 levél áll rendelkezésre, minélfogva azoknak jegyzetek kíséretében, két kötetben leendő kiadását és az első kötetnek még ez év folyamán sajtó alá bocsátását határozta el; azon reményben, hogy megjelenése azokat, kik még ily leveleket birnak, ezek beküldésére fogja serkenteni.

Örvendetes tudomásul vétetik.

136. Szabó József r. t. jelentést tesz a bolognai egyetem nyolczszázados fennállásának június 11–13-án tartott ünnepélyeiről, melyeken az Akadémiát képviselte és az üdvözlő feliratot bemutatta. A jelentés így szól:

Az utóbbi években Európa több egyeteme ülte meg alapításának százados ünnepét s ezek közül néhány, nevezetesen Leyden; Edinburg, Upsala, Heidelberg nem mulasztotta el azon alkalommal Bolognát, mint a tanulmányok Alma Mater-jét a tőle származott intézetek szellemében üdvözölni.

A bolognai egyetem tanárai komolyan vették a dolgot, és elhatározták, hogy ezen legrégibb egyetemnek alapítási ünnepélyét megtartják. Hogy voltaképen mikor kezdődött Bolognában a nyilvános tanítás, nem tudni, mert az kezdetben magán ügy volt, melyről okmányt nem állítottak ki, de az első okmány Irnerius római jog tanítására vonatkozva már 8 századra vall, és így a 8 százados

alapítási ünnepélyre történtek meghívások, melyeket latin nyelven szerkesztve a világ minden egyeteméhez és akadémiájához szétküldöttek.

Budapesten az Akadémia is kapván meghívást, én jelentkeztem Bolognába menni, már annál fogva is, mert szakfoglalkozásom már régebben érintkezésbe hozott Olaszország több tudósával. Bolognával pedig különösen az ott tartott geológiai nemzetközi congressus alkalmával (1881.) szorosabb viszonyban voltam. Az Akadémiánk főtitkára által szerkesztett üdvözlő iratot, latin és magyar nyelven írva és megfelelőleg bekötve én vettem magamhoz, és Bolognában az ünnepélyen az egyetem rectorának, mint a M. Tudományos Akadémia képviselője, átadtam.

A bolognai egyetemi 8 százados ünnepély oly nagyszerű manifestációja volt a tudomány iránti hódolatnak, hogy azt fővonásaiban megismertetni engedelmet kérek.

Négy napra volt az ünnepély elosztva, a melynek megülésében a tanulóknak is saját kiváló szerepök volt, de én itt főképp csak a tanárokérőlk akarok említést tenni.

Az *első* napon a rector egybegyűjtötte a tanári vendégsereget az egyetemi könyvtár helyiségeiben, hol azokat a város főpolgármestere (sindaco) üdvözölte. Délután nemzeti ünnepélynek voltunk részesei, a mennyiben Victor Emmánuel szobrát leplezték le, az olasz királyi család jelenlétében. Estére az udvarhoz voltunk hivatalosak.

Második napra esett a fő egyetemi ünnepély, mely az ó-épület udvarában (most «Archiginnasio») tartatott meg, hová az ünnepélyes menet a mostani egyetemi épületből a fő utcán keresztül a podesta harangjának ünnepélyes kongása mellett s a királyi család erkélye alatt is elhaladva vezettek. E felvonulás nagyszerűsége az ünnepély részeseinek tekintetbe-vételével kiténik.

Az «ordine del corteo» így állapított meg. Legelőlk a bolognai egyetem pedellusai a kari jogarokkal; utánok az egyetemi tanulók, kik ezen alkalommal külön kis sapkát (beretta) viseltek a kari színek szerint (fehér a filologia, zöld a matematika, kék a jogtudomány és veres az orvosi tudomány karáé); követték egyéb olasz egyetemek tanulói s ezeket az idegen egyetemekről jött tanulók.

A tanulók után jöttek az olasz Akadémiák és egyéb tudományos intézetek képviselői, utánok a külföldi hasonnemű képviselőlk.

Most az ünnepély fő szereplői az egyetemek következtek.

Előlk a következő 20 olasz egyetem: Cagliari, Camerino, Catania, Ferrara, Genova, Macerata, Messina, Modena, Napoli, Padova, Palermo, Parma, Pavia, Perugia, Pisa, Roma, Sassari, Siena, Torino, Urbino, képviselve vagy 151 tanár által.

A külföldi egyetemek közül 98 volt képviselve 166 tanár által, s ezeknél a más világrészek képviselői mentek Európa előtt ezen sorban:

America Settentrionale 14 egyetemmel: New-York (Egyetem és Columbia College), Baltimore, Cambridge, Jowa, Itaca, Cornell, New-Haven (Egyetem és Yale College), Filadelfia, Michigan, Virginia, Visconsin.

America Meridionale 3 egyetemmel: Buenos-Ayres, Santiago, Chili.

Ázsia: Bombay.

Európa következett most, melynek egyetemei országok szerint, betűrendben valónk felhiva a menet alakításában részvételre, és így olaszosan a sorrend következő volt:

Austria-Ungheria 9 egyetemmel: Budapest, Cracovia, Czernovitz, Gratz, Innsbruck, Kolozsvár, Lemberg, Prága, Vienna.

Európát ennél fogva Budapest (Klinger az egyetem jövő évi rectora és én, párosan menve, ő papi, én magyar díszben) nyitotta meg.

Belgium 4 egyeteme: Bruxelles, Gand, Liège, Louvain.

Dániából: Kopenhága.

Franciaország 8 egyetemmel: Paris (Universtità di Francia, Collegio di Francia, Scuola pratica di studi superiori) Aix, Bordeaux, Caen, Lille, Lion.

Germania 18 egyetemmel: Berlin, Bonn, Breslau, Erlangen, Göttingen, Greifswald, Halle, Heidelberg, Jena, Kiel, Königsberg, Lipsia, Marburg, München, Rostok, Strassburg, Tübingen, Würzburg.

Grecia: Athen.

Inghilterra 10 egyetemmel: Aberdeen, Cambridge, Durham, Edimburg, Glasgow, London, Manchester, Manchester-Queen's College, Oxford, St-Andrews.

Irlanda 3 egyetemmel: Dublin, Dublin Universita R. d' Irlanda, Galway.

Olanda 4 egyetemmel: Amsterdam, Leiden, Utrecht, Groningen.

Portogallo: Coimbra.

Romania: Bucarest. Jassy.

Russia 4 egyetemmel: Dorpat, Helsingfors, Kazan. Pétervár.

Spagna: Madrid, Granata, Oviedo.

Svezia e Norvegia: Christiania, Lund, Upsala.

Svizzera: Basel, Bern, Genf, Zürich.

Berekesztették a menetet a bolognai egyetem rectora, tanácsa és az összes tanári testület.

Ha hozzá vesszük a külföldi akadémiai képviselőket (vagy 30), idegen képviselő 362 volt.

A felvonulás 22 percet vett igénybe, és az annyiféle egyetemi díszöltöny változatosságára nézve is szokatlan látványt nyújtott. Mert meg kell jegyeznem, hogy az újabb egyetemeken kívül csak Ausztria-Magyarország, Oroszország és Svájc az, hol az egyetemi tagok nem togában vagy más egyéb díszben jelentek meg, a többinél mind fentartotta magát a viselet a múlt századokból. A svéd és norvég egyetemeken külön díszruha van: egyenes aczélkard és frakk, melynek bársony gallérijába saját rajzok vannak benyomva.

A felvonulás egyik nem érdektelen mozzanata gyanánt méltónak tartom megemlíteni azon gyengéd ötletet, mely bennünket kellemesen lepett meg, a mint a vasúti társaság nagy palotája mellett haladtunk el: az emeleti ablakokból nők a tudósokra cser- és borostyán ágat és levelet szórtak kifoghatatlannak látszó mennyiségben, melyből a legtöbben vittek is magoknak emléket.

Elhelyezkedve a tiszteletet gerjesztő Archiginnasio négyszögletű udvarán, mely felette jó ízléssel volt élővirágokkal díszítve és fehér meg veres színű kalikóval befödve a nap ellen, megjelentek ő felségeik (ei sovrani) s az ünnepélyt a rector rövid alkalmi beszéddel megnyitotta; utána Boselli, a közoktatási miniszter tartott beszédet, mely elvégződván, Capellini rector négy koronás főtől érkezett telegrammot olvasott fel: a német császártól, a braziliai császártól, a svéd és a dán királytól, kik részben üdvözetet, részben sajnálkozást is fejeznek ki a meg nem jelenhetés miatt.

A fő előadást tartotta Giosué Carducci egyetemi tanár és igen népszerű köl-

tője Olaszországnak, melyet sokszor szakítottak félbe, főképp az egyetemi fiatalság, erős «evviva» kiáltásokkal s tapsokkal.

Most következett a külföldi delegációk üdvözlése előre megállapított csoportok szerint, úgy hogy összesen vagy 18 rövidebb beszéd tartatott, s ugyanekkor adták át a magokkal hozott üdvözlő iratokat.

Ezen beszédek legnagyobb része olasz nyelven mondatott el, a mi az udvariaságnak volt kifejezése, de néhány beszéd francia, néhány latin nyelven volt tartva, Athen képviselője görögül beszélt.

A reggel 8-kor kezdődő ünnepély délután 2 $\frac{1}{2}$ órakor végződött; a programot nyújtotta a sok zenedarab, Cantatek külön készített költeménnyel és zene-kompozícióval, mit aztán első rendű művészek adtak elő orchester-kisérlettel.

Este a kormány adott banquetet, melyen azonban nyoma sem volt amaz élénk és gyakorlatot tanúsító berendezésnek a felszólalások meg általában az elhelyezés dolgában, mint a minőt legtökéletesebben Angliában tapasztalunk, de a kontinensen több helyen, sőt nálunk is divik. A távol egymástól elszórtan és egészen véletlenül összekerült vendégek elvégezvén az ebédet, még a színházi dísz-előadásra, mentek, hol Wagner, Tristam és Isotto komoly zenéje, még pedig kitűnően előadva, épen nem volt képes a kimerült kedélyeket felderíteni. Felvonásról felvonásra fogyott a díszközönség, s az utolsóán alig maradt vissza valaki, mert éjfél után végződött.

Az ünnepély *harmadik* napján a tiszteleti babér kiosztása ment véghez, ugyancsak az Archiginnasio udvarán Ő Felsőseik jelenlétében. Beszédet tartott itt először a közoktatási miniszter Boselli, utána Ceneri, az egyetemen a római jog tanára, mint bucsúsót a vendégekhez. Most következtek a felavatások az egyes karok szerint: megkezdette a filológiai kar elnöke Pelliccioni, egy latin üdvözléssel a megtiszteltettekhez általában, s ezt végezvén, a saját karjabeli felavatási formulát mondta el: Vos clarissimos viros . . . (összesen 24) a sodalibus nuper designatos nunc Ego Philologorum ordinis praeses legitima qua utor auctoritate doctores universitatis Bononiensis, quod bonum faustum felixque sit, creo, pronuntio, praedico. Jamque huc accedite doctissimi viri quotquot adestis, ut annulo Almae Studiorum Matris digitis uniuscujusque vestrum indito novae dignitatis ornamenta atque insignia accipiatis.

Most egyenkint hívtak fel az illetők, s a jelen voltak kiléptek azon asztalhoz Ő Felsőseik előtt, hol a rector és az illető kari elnök voltak. A ceremonia abból állott, hogy egy külön ezen alkalomra 48 bolognai nő (egyetemi tanárok nejei) hozzájárulásával készült díszgyűrűbe helyezte mindenki a hüvelykujját, és azután átvette a rector kezéből a díszpergament, melyet 1479. évi eredeti után díszesen állítottak ki, és ujonnan szerkesztett nagy pecséttel láttak el.

A jogi kar megtisztelt laureával 27 tudóst; a matematikai kar azonban, hová a fizikai és természettudományok is számíttatnak, legtöbb tudóst, u. m. 40-et, tüntetett ki; ezek között két magyar tanár és Akadémiánk tagja van: Hantken Miksa és Szabó József.

Végre az orvosi kar választott 23 tiszteleti doktort.

Összesen 114 «laurea honoris causa» osztatott ki.

Most a megválasztottakat Gandini bolognai egyetemi tanár szép latin beszédben üdvözölte, mire az ünnepélynek a közbeszúrt himnuszok előadása után vége szakadt.

A *negyedik* nap csak kibővítése volt a voltaképeni 8 százados ünnepélynek, azt Galvani emlékének szentelvén, ki 1786. szeptember 20-án tett kísérletet a

békaizom rángatózásával és így az elektromos árammal állatban, mely ma is az ő nevének nevezetik. Mit nemsokára aztán Volta vett át s a Volta-oszlophoz a név is fentartja magát. Galvani Bolognában született (a házon emléktábla van ezen distichonnal «Galvanum excepi natum, luxique peremptum, Cujus ab inventu junctus utroque polus»), az ottani egyetemen tanár volt. Ezen nevezetes eseményt két év előtt akarták megülni, midőn századja volt, de a cholera kiütött s abban maradt; minthogy pedig ugyanazon évben pendítették meg az egyetem 8 százados alapításának 1888-ban megülnését, azt határozták, hogy a Galvani felfedezésének százados ünnepélyét is ahhoz csatolják.

Az egyetemi vendégek közül többen vettek részt, s a bizottság a képviselt egyetemek számára emlékül egy Galvani-érmet és két munkát adott, melyeket Galvani egy rokona G. Ghillini, a bizottságnak különben tagja, osztott szét, az egyetemeket egyenként felhíván. A budapesti egyetem küldöttei közül e napon csak magam lévén jelen, a csomagot átvettem s a nagyságos rectornak át is szolgáltattam.

Megjegyzem még, hogy az olasz király, mint az ünnepély főprotectora, a királyné és a trónörökös 4 napon át annak minden részén megjelen tek s nagyban járultak az emelkedett hangulat előidézéséhez és fentartásához.

Emlékül a diplomán kívül kaptunk egy bronzérmet, egyik oldalon a király képével s körülötte ezen felirással «Humbertus I. Rex Italiae, Universitatis Litterarum et Artium Bononiensis Patronus»; a hátlapon áll: «Alma parens Studiorum Adstante Italia Tota, Ceterarumque Gentium Legatis Saecularia Octava Concelebrat pridie Idus Junias 1888. » Kaptunk még nagy számmal könyveket, melyek a bolognai egyetemre vonatkoznak úgy a múltban, mint a jelenben; a bolognai mérnök- és építészegylet a híres «Archiginnasio» tervét szép rajzokban folio lapon és magyarázó szöveggel adta emlékül; a tanulóktól pedig egy «Album ricordo»-t kaptunk, melybe Olaszország számos kitűnősége irt mondatokat, verseket, vagy adott rajzot, zeneművet.

Közölte egyik munkában Malagola az «Archivio di Stato» őre az egyetemi rectorokat 1244-től egész mostanig. Ezek között négy rectorot találok Magyarországból.

1401—2. D. Lancislaus de Ungaria, Rector almae Universitatis dominorum ultramontanorum studii Bononiae.

1465—66. D. Tomas de Ungaria, Rector Ultramontanorum.

1472—73. D. Nicolaus Bodo de Ungaria, Rector Ultramontanorum.

1501 -2. D. Lucas filius Stephani Conitis Castri Marie de Septem Castris, de Ungaria. Rector utriusque Universitatis.

Hogy mikép fogta fel ezen ünnepélyt maga Bologna, egyik helyi lap következő sorai kifejezik: «Mai piu Bologna da secoli aveva veduta una cerimonia cosi grande, cosi splendida, cosi gloriosa» . . . «il corteo ben lungo, maestoso di professori e di studenti che si svolse per le vie di Bologna con tanta magnificenza di costumi e raccogliente tanta sapienza di uomini e di nazioni d'ogni parte del mondo qui convenute significava nel trionfo di Bologna, nella celebrazione del' VIII. centenario del suo Studio, il trionfo della libertà e della scienza che riuniscono il mondo oltre i confini delle nazioni in ciò, che il Romagnosi chiamava repubblica letteraria.»

Nem is a mostani szerény Bolognának szólt ez ünnepély, hanem annak melynek fantastikus görbe ör-tornyairól időnkint tízezernyi tanuló sereget lehetett szemlélni. kiket röviden az ottani topografiai visz-nyoknak megfelelőleg citramon-

tán- és ultramontánokra osztottak fel, s kiknek gyakran külön válva volt az egyetemen rectoruk, úgy, mint a fentebb közlötöknél említve van. A citramontánok 17, az ultramontánok Európa minden zugából összegyülekezve 22 nemzetiségre osztottak fel.

Az Akadémia a jelentést, valamint azon értesítést, hogy az ünnepélyek alkalmával az Akadémia képviselője a tiszteleti tudorok sorába vétetett föl, örömmel vette tudomásul.

137. Olvastatik Chyzer Kornél l. t. jelentése a széphalmi-mausoleumban június 10-én a sárospataki collegium és a sátoralja-újhelyi gymnasium által rendezett Kazinczy-emlékünnepről, melyen az Akadémiát képviselte, és az Akadémia által a nevezett intézetek tanulói részére kitűzött jutalomdíjak kiosztattak. Egyszermind indítványozza, hogy az Akadémia jövőre a sárospataki állami tanítóképezdében is tűzzön ki 6 drb arany jutalomdíjat. Végre fölhívja az Akadémia figyelmét arra, hogy Széphalom tótajkú lakosságának kívánatos magyarosítását a kormány által felállítandó állami iskola leghiztosabban eszközölhetné.

A jelentés, az abban foglalt indítványok tárgyalása végett az I. osztályhoz tétetik át.

138. Bemutattatik a meghívó levél az aszódi ág. hitv. algymnasium száz éves fönnállásának június 27-dikén tartandó emlékünnepe.

Gyulai Pál r. t. felkéretik, hogy az emlékünnepen az Akadémiát képviselje.

139. Az orsz. színészegyesület az Akadémiát meghívja az első magyar színgazgató, Kelemen László csanádpalotai sírjára emelendő emlékoszlop felállítása alkalmából szeptember 8-án tartandó ünnepélyre.

Szigeti József l. t. felkéretik, hogy ez ünnepélyen az Akadémiát képviselje.

140. Főtitkár fölhívja az Akadémia figyelmét arra, hogy Pulszky Ferencz t. t. a szünet alatt, szeptember 7-én tölti be akadémiái tagságának ötvenedik esztendejét.

Az összes ülés az elnökséget fölkéri, hogy ezen ünnepélyes alkalomból levélben fejezze ki az Akadémia szerencsekívánatait.

141. Főtitkár bejelenti, hogy Ráth György m. kir. ítélőtáblai tanácselnök kilencz beces XVI. és XVII. századi magyar nyomtatványt ajándékozott az Akadémia könyvtárának.

Az Akadémia ezen beces ajándékért köszönetet szavaz.

142. Bemutattatnak az utolsó összes ülés óta beérkezett nyomtatványok s az ezen idő alatt megjelent akadémiái kiadványok, ily renddel:

I. Testületektől:

- Berlin.* Gesellschaft für Erdkunde. — Verhandlungen. Bd. XV. Nr. 4, 5. Zeitschrift. XXIII. 3/4. H.
- Bruxelles.* Société R. de Numismatique. — Revue. 1888. 3. L.
- Dorpat.* Estnische gelehrte Gesellschaft. — a) Sitzungsberichte, 1887; b) Festschrift. XIII. Bd. der Verhandlungen.
- Dresden.* Naturwissenschaftliche Gesellschaft «Isis». — Sitzungsberichte und Abhandlungen. 1887. Juli—Decemb.
- Harlem.* - Société Hollandaise des Sciences. Oeuvres complètes de Christiana Huygens.

- Helsingfors.* Soc. finno-ougrienne, Journal. 4.
Kopenhága. Société R. des Antiquaries du Nord. — Aarboget. 1888. I.
 » Académie Royale. — a) Oversigt. 1888. Nr. I. 1887. Nr. 3; b) Memoires. 6. Série. Cl. des Lettres. Vol. II. Nr. 1. Cl. des Sciences Vol. IV. Nr. 6., 7.
- London.* Society of Antiquaries. — Proceedings. Sec. Ser. Vol. XII. Nr. 1.
 » Royal Geographical Society. — Proceedings. Vol. X. Nr. 6.
 » Ryoal Society. Proceedings. Vol. XLIII. Nr. 265—267.
 » Angol kormány. a) Annual Statement of the Navig. and Shipping; b) Catalogue of the Sanskrit Manuscripts in the Library of the India Office.
- München.* Kön. Bayer. Akademie der Wissenschaften. — a) Abhandlungen d. historischen Classe. XVIII. Bd. 1. Abth.; Abhandlung der mathematisch-physikalischen Classe. XVI. Bd. 2-te Abtheil.; b) Monumenta Tridentina. H. III.; c) Festrede. (Ueber historische Dramen der Römer); d) Sitzungsberichte der philosoph.-philologischen Classe. 1888, H. 1; e) Sitzungsberichte der mathematisch-physikalischen Classe. 1888, H. 1.
- Napoli.* R. Accademia delle Scienze Morali e Politiche. — a) Rendiconto. A. XXVI.; b) Atti. Vol; XXII. (Két példány.)
- New-Haven.* Az amerikai Journal szerkesztősége. — The American Journal of Science. Nr. 210. Vol. XXXV. (Két példány.)
- Palermo.* R. Accademia di Scienze. Lettere e Belle Arti. — Bulletino. Anno III. 1886. 1/6.
- Philadelphia.* American Philosophical Society. — Proceedings. Vol. XXIV. Nr. 126.
Riga. Gesellschaft für Geschichte und Alterthumskunde der Ostseeprovinzen Russlands. — Mittheilungen. Bd. XIV. 2. H.
- Róma.* Földm. ipar- és kereskedelmi minisztérium. — a) Annali di Statistica. F. X.; b) Movimento dello Stato Civile Anno. XXV. Popolazione.
 » Reale Accademia dei Lincei. Atti. Ser. IV. Rendiconti. Vol. IV. F. 5. 6.
- Tiflis.* Physikalisches Observatorium. — Meteorologische Beobachtungen. 1886.
- Tökyő.* Imperial University of Japan. Journal of the College of Science. Vol. II. Part. 1.
- Washington.* Északamerikai kormány. The Fisheries and Fisheri Industries. Sect. II. (for 1880.)
 » United States Geological Survey. — Mineral Resources. Calendar Year 1886.

K. k. Geologische Reichanstalt. Bécs. — Verhandlungen. 1888. Nr. 7, 8.

Alterthums-Verein. Bécs. — Monatsblatt. 1888. Nr. 4, 5, 6.

K. k. Statistische Central-Commission. — Oesterreichische Statistik. XVIII. Bd. 1. H.
 Kais. Akademie d. Wissenschaften. Bécs. — a) Anzeiger. 1888. N. 6—13; b) Mittheilungen. Nr. 1. 1887.

«Ornis» szerkesztősége. Bécs. — Ornis. IV. Jahrg. 2. H.

K. k. Naturhistorisches Hofmuseum. Bécs. — Annalen. Bd. III. Nr. 2.

Museum Czartoryscianum. Krakó. — Catalogus Codicum Manuscriptorum. Fasc. II.
K. k. Archæ ologisches Museum. Spalato. — Bolletino. Anno XI. Nr. 5.

Országos m. kir. statisztikai hivatal. Budapest. — *a)* Magyarország árúforgalma Ausztriával és más országokkal. 1888. 2. füz.; *b)* Magyarország árúforgalma Ausztriával és más országokkal (magyar és német szöveggel). VII. évf. júl.—decz.

M. kir. földtani intézet. Budapest. — *a)* Évi jelentés 1887-ről; *b)* A riolitos kőzetek agyagipari célokra alkalmazhatósága; *c)* Földtani Közlöny. XVIII. 3/4. füzet.; *d)* 4 péld. Geolog. térkép.

Magyar Jogászegylet. Budapest. — Értekezések. XXXVII., XXXVIII.

Közművelődési egyesületek 1887-iki congressusának naplója. Budapest.

Délmagyarországi természettudományi Társulat. Temesvár. — Természettudományi füzetek. XI. 3/4. füz.

Az aradi kir. főgymnasium Értesítője 1887/88.

A besztercebányai kir. áll. fels. leányiskola Értesítője 1887/8.

A budapesti evang. nép- és polgári iskola Értesítője 1887/8.

A budapesti m. kir. áll. felsőbb leányiskola Értesítője 1887/8.

A pozsonyi evang. lyceum Értesítője 1887/8.

Enlékkönyv a kolozsvári róm. kath. főgymn. önképzőkörének 25 évi működéséről.

II. Magánosoktól :

Fülöp Szász-Coburg-Gotha herceg. Bécs. — Itinera Principum S. Coburgi. II.

Dr. Mahler Ede, Bécs. — Chronologische Vergleichungs-Tabellen. I. H.

Hyde Clarke. V. P. R. Hist. S. London. — On the Turkish Survey of Hungary, and its Relation to Domesday Book.

Iványi István. Szabadka. — *a)* Kollonics Lipót bibornok országszervező munkája; *b)* Cothmann Antal m. kir. udvari kamarai tanácsosnak jelentése.

M. P. Topinard. Páris. — Les dernières étapes de la Généalogie de l'Home.

Ifj. Schilberszky Károly. Budapest. — *Aspidium cristatum* Sw. in Oberungarn.

Német Imre. Budapest. — A hazai termékek állandó kiállításának katalogusa.

III. Nyomdaktól :

Réthy L. és fia. Arad. — A Kölcsey-egyesület Évkönyve 1887-ről.

Alexi. Brassó. — *a)* Gulegere de Cântări Bisericesci; *b)* Az iskolai fegyvelemről; *c)* A brassói magyar dalárda alapszabályai; *d)* Carte de Cetire latina; *e)* Vocabularu latinu.

Brózsza Ottó. Budapest. — *a)* Glücksbote. 1888, Nr. 7., 8.; *b)* Budapesti Lloyd. 1888, Nr. 136 -139; *c)* Ankündigungsblatt. 1888, Nr. 119—123; *d)* Halászati Lapok. 1888. 1., 2. sz.; *e)* Magyar szesztermelők lapja. 1888. 3. sz.

M. kir. egyetemi nyomda. Budapest. — *a)* Zsebbe való orosz nyelvtan; *b)* 3-féle munkakönyv; *c)* A horgolás és kötés tömeges tanításának vezérkönyve; *d)* Néptanítók lapja. 1888. 41—48. sz.; *e)* A budapesti m. kir. magyar tudomány-egyetem Almanachja 1887/8.; *f)* Utasítás az állami népok-

tatási tanintézetek gondnoksága számára; *g)* A kereskedelmi iskolák szervezete.

Hornyánszky Viktor. Budapest. — *a)* M. k. Postatakarékpénztári közlöny. 1888. 6. sz.; *b)* A m. kir. posta és távirda rendeletek tára. 1888. 25—31. sz.; *c)* Ugyanaz magyar és szláv szöveggel. 1888. 23—25. sz.; *d)* Irodalmi értesítő. I. évf. 13. sz.; *e)* Slovenské Noviny. 1888. 60—71. Číslo; *f)* Pester Medicinisch-Chirurgische Presse. 1888. 22—25.; *g)* Községi Közlöny. 1888. 22—25. sz.; *h)* Magyar művészek. 1888. 6. füz.; *i)* Országos középiskolai tanáregyesületi közlöny XXI. évf. 10. füz.; *k)* Felső nép- és polgáriskolai közlöny. V. évf. 6. sz.; *l)* Méhészeti lapok. IX. évf. 6/7. sz.; *m)* A bűnös barátja; *n)* Publicationen der Ethnologischen Mittheilungen aus Ungarn. II.; *o)* Kristóf vén kintornája; *p)* Fáradság nélkül nincs nyereség; *r)* Sambo és bibliája; *s)* Okok; *t)* Séták egy chinai városban; *u)* Kétféle munkakönyv; *v)* 7 drb apróbb nyomtatvány.

Franklin-részvénytársaság. Budapest. — *a)* Világ árvája; *b)* Természetan; *c)* Mértan; *d)* A házi állatok részletes kór- és gyógytana; *e)* Beűlszámtan; *f)* Magyar nyelv- és olvasókönyv. I. köt.; *g)* A politikai irodalom; *h)* Jehúda Ibn Balam; *i)* Az álomról; *k)* A magyar büntető törvénykönyv; *l)* Zeitschrift für die gesammte Ornithologie; *m)* Szerkesztéstan; *n)* Kísérleti természetan; *o)* A nemzetközi magánjog haladása; *p)* Korlátolt pontosságú számvetés; *r)* Tételes európai nemzetközi jog; *s)* Természet-tudományi könyvkiadó vállalat. XXIX., XXX., XXXI. köt.; *t)* Római régiségek; *u)* Világtörténet. I. köt.; *v)* Nemzeti nőnevelés. IX. évf. 3., 4., 5. füz.; *x)* Napló-töredékek. III., IV. köt.; *y)* Az emberfelettan tankönyve. I. és II. rész; *z)* Konfirmációi káté; *aa)* A szőlő mint kincshánya; *bb)* A gyakorlati elmekörtan; *cc)* A zsarnok; *dd)* Gazdasági mellék iparágak; *ee)* Grimm törvénye; *ff)* Hadtörténelmi Közlemények I. évf. I. sz.; *gg)* A magyar földtani intézet évi jelentése 1887-ről; *hh)* Jahresbericht; *ii)* Néhány szó; *kk)* Magyar történeti életrajzok. IV. évf. 1., 2. füz.; *ll)* Gyümölcsészeti füzetek. I X. évf. 2., 3. füz.; *mm)* Magyar Salon V. évf. márcz., apr., máj. és júniusi füzetek; *nn)* Egészség. 1888. 2. füz.; *oo)* Földtani Közlöny. XVIII. 1-2., 3-4. füz.; *pp)* Természetrajzi füzetek. XI. 2.; *rr)* Művészi ipar. III. 1., 2. sz.; *ss)* Turul. VI. 1. füz.; *tt)* Allgemeine Theorie des Electrodynamometers; *uu)* Falusi könyvtár. 33. füz.; *vv)* Jeles írók iskolai tára. XXXI. füzet; *xx)* Főrangú családok. I. köt.; *yy)* Thukydides. II. köt.; *zz)* Ugyanaz görögül és magyarul; *a)* Görgei István. 1848. és 1849-ől. III. köt.; *β)* A régi Magyarország. Arany kincstár.

Schodisch Lajos. Felső-Eőr. — *a)* Deller János savanyúvízforrásai; *b)* Gedichte von Emanuel Ludig; *c)* 8 darab apróbb nyomtatvány.

Fischel Fülöp. Nagy-Kanizsa. A virágok álma.

Wajdits József. Nagy-Kanizsa. — Piroska szerelme.

Krafft W. Nagy-Szeben. — *a)* Prämien Tarife; *b)* Rechenbuch; *c)* Jahresbericht.

Steinfeld Béla. Sárospatak — *a)* A tokaji tanintézet Értesítője 1887/8.; *b)* Közgyűlési jegyzőkönyv.

Skarnitzel Jozefa. Szokolca. — Kazatelňa. Roč. VIII. Číslo. 9., 10.

Bittermann Nándor. Zombor. — *a)* Alapszabályok; *b)* Bácskai Jósíiv. 1888.

IV. Saját kiadásbeli munkák :

Értesítő. 1888. 3. sz. (XXII. évf.)

Emlékbeszédok. V. 2., 3. sz.

Nyelvtud. Értekez. XIV. 8. sz.

Történettudományi Értekezések. XIII. 9. sz.

Társadalmi Értekezések. IX. 10. sz.

Archaeologiai Értesítő. VIII. 3. sz.

Mathematikai és természettudományi Értesítő. VI. 4–5., 6–7. füz.

Mathematikai és természettudományi Közlemények. XXIII. 1. sz.

Hadtörténelmi Közlemények. I. köt. 2. sz.

A könyvtárban helyeztetnek el.

A

MAGYAR TUDOM. AKADEÉMIA

É R T E S Í T Ő J E.

HUSZONHETEDIK AKADEÉMIAI ÜLÉS.

Rendkívüli ülés.

1888. augusztus 23-án.

STOCZEK JÓZSEF akadémiai másodelnök úr elnöklése alatt.

144. Akadémiai másodelnök úr a megilletődés hangján bejelenti az Akadémia elnökének, *Trefort Ágoston* igazg. és tiszt. tagnak, a tegnapi napon d. u. 1³/₄ óraker következett gyászos elhunytát a következő szavakkal:

Tekintetes Akadémia!

A gyász-lobogó, mely az akadémiai palota homlokzatán leng, érthetően tolmácsolja, hogy gyászos az ok, mely ily szokatlan időben arra kötelezett, hogy a Magy. Tudom. Akadémia tisztelt tagjait a jelen ülésre egybehívjam.

A mit, egy idő óta, remegve sejtettünk, az mélyen szomorító, fájdalommalos valósággá lön: Akademiánknak nincsen immár elnöke!

Elköltözött az a lánglelkű, az az áldott jó szívű férfiú, ki fenkölt szellemének hatalmával, mint kormány-tag, mint államférfi és tudós, különösen pedig Akademiánknak 1841 óta levelező, 1867 óta tiszteleti, 1874 óta igazgató tagja, 1885 óta pedig mint az Akadémia elnöke, élő szóval, írásban és tettekkel, évek hosszú során, páratlan sikerrel működött az édes haza összes culturalis érdekeinek előmozdításán!

Teljes mértékben reá illenek az ifjabb Plinius emez emlékezetes szavai:

«Equidem beatus puto, quibus Deorum munere datum est: aut facere scribenda, aut scribere legenda: beatissimos vero, quibus utrumque.»

Egyébiránt az Akadémia másod osztályának lesz feladata, gondoskodni arról, hogy felejthetetlen elnökünk érdemei ünnepeles módon legyenek méltatva.

Ez alkalommal, az összes Akadémia nevében, csak azon kegyeletteljes érzelmenek óhajtok kifejezést adni, hogy Trefort Ágoston, szeretve tisztelt elnökünk emléke az Akadémia körében örökké áldott leend!

Kötelességemnek tartom még a tek. Akadémiát értesíteni, hogy előzményes esetek alkalmával tett intézkedéseket szem előtt tartván, szabadságot vettem magannak boldogult elnökünk mélyen tisztelt családját felkérni: kegyeskednék megengedni, hogy a nagy halottnak ravatala az Akadémia palota oszlopcsarnokában állíttassék fel, s így az Akadémiának alkalma legyen boldogult elnökét, tudományos működésének csarnokából az örök nyugalom helyére kísérni. A mélyen tisztelt család e kérelemnek helyt adni méltóztatott.

Kérem a tek. Akadémiát, kegyeskedjék ezen intézkedésemet helyeslőleg tudomásul venni.

Az Akadémia mély fájdalommal veszi tudomásul a gyászos jelentést, és áthatva bár azon meggyőződéstől, hogy a veszteség nagyságával szemben az érzelmei kifejezésére szolgáló eszközök mind eltörpülnek, fájdalmának és az elhunyt iránti kegyeletének kifejezésére a következőkben állapodik meg:

a) Az Akadémia másodelnökének, az Akadémia fájdalmát tolmácsoló meleg szózata, a mai rendkívüli ülés jegyzőkönyvébe fölvéttetik.

b) A másodelnök eljárását, a mely szerint a ravatal felállítása és a gyászünnepély megtartása céljából az akadémiai palota oszlopcsarnokát a családnak felajánlotta, és a csarnok méltó feldiszipítéséről rendelkezett, az Akadémia jóváhagyja.

c) Az Akadémia, külön kibocsátandó gyászjelentésben, összes tagjait, az augusztus 24-én, pénteken délután 5 órakor tartandó gyászünnepélyre meghívja.

d) A ravatalra koszorút helyez.

e) Részvétíratot intéz az elhunyt családjához, és azt a másodelnök vezetése alatt az osztályok elnökeiből és titkáraiból álló küldöttség nyújtja át.

f) A legközelebbi ünnepélyes közülesen, a II. osztály által fölkérendő tag, emlékbeszéddel fogja az elhunyt emlékezetét megünnepelni.

g) A jelen ülésből indítvány terjesztetik a nagygyűlés elé, az elhunyt mellszobrának az ülésterem, és arczképeinek a képesterem számára leendő elkészítése iránt.

HUSZONNYOLCZADIK AKADÉMIAI ÜLÉS.

Összes ülés.

1888. október 1-jén.

STOCZEK JÓZSEF akadémiai másodelnök úr elnöklése alatt.

146. Másodelnök úr üdvözölvén a szünet után egybegyűlt tagokat, jelentést tesz az Akadémia dicsőült elnökének elhúnyta alkalmából, aug. 23-án tartott rendkívüli összes ülésről, és a gyászszertartásra vonatkozó határozatok végrehajtásáról. Tudomásul vétetik.

147. Főtitkár bejelenti, hogy az Akadémia elhunyt elnökének gyászszertartására megjelent küldöttségek sorából: a kolozsvári kir. egyetem. Kolozsvár. Pozsony és Esztergom sz. kir. városok küldöttei megjelentek az Akadémiában. hogy részvétet a nagy veszteség fölött kifejezzék; a belgrádi magyar colonia tagjai pedig részvétiratot intéztek. Egyszermind bemutatja b. e. Trefort Ágoston családja nevében Szalay Imre osztálytanácsos köszönőiratát.

Tudomásul vétetik.

148. Főtitkár bejelenti Balogh Kálmán r. tagnak július 16-án. Halász Géza l. tagnak augusztus 23-án és Clausius Rudolf külső tagnak aug. 24-én bekövetkezett elhúnytát.

Az Akadémia fájdalmas részvéttel veszi tudomásul az orvosi és természet-tudományok ezen kiváló munkásainak halálát, és fölhívja a III. osztályt, hogy az emlékezésük megtartásáról gondoskodik.

149. Főtitkár bemutatja a gróf *Teleki*-jutalomra (szomorújátékok) 1888. szeptember 30-dikáig beérkezett következő pályamunkákat:

- I. *Pénz és szerelem*. Szomorújáték 4 felvonásban. Jelige: A szerelem mindent pótol stb.
- II. *Antonio és Leonora*. Szomorújáték 5 felvonásban. J. i.: Szerelem és hit.
- III. *Mária*. Szomorújáték 3 felvonásban. J. i.: Eszményi és természetes stb.
- IV. *Saul*. Történeti tragédia 5 felvonásban. J. i.: Egy régi levélen ezt írva találtam.
- V. *Hilderik*. Tragédia 5 felvonásban. J. i.: Természet és akarat.
- VI. *Aposztata Julián*. Tragédia 5 felvonásban. J. i.: Vicisti Galilaeae!
- VII. *Karthágó*. Történeti tragédia 4 felvonásban. J. i.: A sírt, hol nemzet sülyed el stb.
- VIII. *Édua*. Történeti tragédia 3 felv. J. i.: Hass, alkoss. gyarapíts stb.
- IX. *Vera grófnő*. Szomorújáték 3 felvonásban. J. i.: A becsület a legdrágább fényfűzés.
- X. *A tenger és a szárazföld*. Szomorújáték 5 felvonásban. J. i.: Tenger a szív stb.
- XI. *A végrendelet*. Tragédia 5 felvonásban. J. i.: All for love stb.
- XII. *Lenke*. Történeti szomorújáték 5 felvonásban. J. i.: Ki szívben jó stb.
- XIII. *A névtelenek*. Tragédia 3 felvonásban. J. i.: Küzdelmek.
- XIV. *Szerelem szív nélkül*. Dráma 3 felvonásban. J. i.: Türelem, kitarítás legyen jelszavad stb.
- XV. *A váradi nők*. Szomorújáték 3 felvonásban. J. i.: Mind hősök ők...
- XVI. *Julianus Apostata*. Történeti tragédia 5 felvonásban. J. i.: Romantikus uralkodó a trónon.
- XVII. *A trónért*. Tragédia 5 felvonásban. J. i.: A jobbat.
- XVIII. *A nagyság súlya*. Történeti tragédia 5 felvonásban. J. i.: Nagy fénynek nagy az árnya.
- XIX. *Kuruczok asszonya*. Tragédia 5 felvonásban. J. i.: Boszú.
- XX. *Izabella*. Történeti szomorújáték 5 felvonásban. J. i.: Bízalom.
- XXI. *Nagyravággyó*. Tragédia 5 felvonásban. J. i.: Phaeton.
- XXII. *Cleopatra*. Tragédia 5 felvonásban. J. i.: Alkotás föltétele erő.

Mind ezen pályaművek megbírálás végett az I. osztályhoz tételnek át, jeligés leveleik pedig, elnökileg lepecsételve, a főtitkári irattárba helyeztetnek,

150. Főtitkár bemutatja a *Kőczán*-jutalomra (színmű a hún vagy magyar hősmondakörből) szeptember 30-dikáig beérkezett következő pályamunkákat:

- I. *Etele*. Szomorújáték 5 felvonásban. Jelige: Azé az élet, a ki bírja.
- II. *Hunyor és Mogur*. Őskori dráma 5 felvonásban. J. i.: Emlékezzenk régiekre! stb.
- III. *Etele király*. Tragédia 4 felvonásban. J. i.: Aranyszoborral nem szolgálhatok stb.
- IV. *Buda halála*. Tragédia 4 felvonásban. J. i.: Emlékezzünk régiekről stb.
- V. *Dengezics*. Tragédia 5 felvonásban. J. i.: A törekvés is érdem.
- VI. *Attila halála*. Tragédia 5 felvonásban. J. i.: Terra ruit, stella cadit.
- VII. *Idikó*. Tragédia 3 felvonásban. J. i.: Valt rá eróm; az anyaszeretet!
- VIII. *A rabnő*. Történeti dráma 5 felvonásban. J. i.: Hű maradt önmagához.
- IX. *Edda*. Történeti dráma a hún hősmondakörből 3 felvonásban. J. i.: Sorsodra bizlak.
- X. *Attila*. Eredeti történeti szomorújáték 5 felvonásban. Egy végjelenettel. J. i.: Úgy legyen.
- XI. *Boár*. Tragédia 3 felvonásban. J. i.: A hét vezér sajnálta benne az elhunyt derék vitézt stb.
- XII. *Hún utódok*. Regényes dráma 3 felv. Előjátékkal. J. i.: Csaba írja.
- XIII. *Attila nászéje*. Történeti dráma 3 felvonásban. J. i.: A legnagyobb győző az, ki önmagát győzi meg.
- XIV. *Isten karja*. Szomorújáték 5 felvonásban. J. i.: Jerünk a Capitólba.

Mind ezen pályaművek bírálata véget az I. osztályhoz tételnek át, jeligés levelek elnökileg lepecsételtvén.

151. Főtitkár bemutatja a *Farkas-Raskó*-jutalomra (hazafias költemény) 1888. szeptember 30-dikáig beérkezett következő pályaműveket:

- I. *Király-hymnus*. Jelige: L'amour dans les grandes âmes stb.
- II. *Hazafias költemények*. J. i.: Pályázat a Farkas-Raskó 100 frt díjra.
- III. *Hymnus*. J. i.: Ce n'est pas un dieu stb.
- IV. *Szenvedés és enyhülés*. J. i.: Szellők, sohajtásban vigyétek lelkemet stb.
- V. *Hazafias Hymnus*. J. i.: Hazáért, királyért!
- VI. *A jó hazafi*. Szatira: J. i.: Vae, vae, care pater!
- VII. *A szabadsághoz*. Óda. J. i.: Él magyar, áll Buda még.
- VIII. *Király-himnusz*. J. i.: Éljen a király!
- IX. *Az első dalt . . .* J. i.: Tied vagyok, tied hazám.
- X. *Fecskémhez*. J. i.: Mull.
- XI. *Attila születése*. J. i.: Hun.
- XII. *Tandés*. J. i.: Ki hazájáért él és hal stb.
- XIII. *Az én dalom*. J. i.: De néked éhni kell oh hon stb.
- XIV. a) *A lelkiismeret*. b) *Mi nagyságosak*. c) *Szeretlek*. J. i.: A beadott pályaművek czímei.
- XV. *Honfi dal*. J. i.: Hazádnak rendületlenül.
- XVI. *A hazához*. J. i.: Isten áldd meg a magyart.
- XVII. *Tiboldi*. Ballada. J. i.: Hazádnak rendületlenül stb.
- XVIII. *Vidéken*. J. i.: Hazám földét sírva szántom.
- XIX. *Vígasztaló*. J. i.: Nous concevons de l'espérance.
- XX. *Előre!* J. i.: Tied vagyok, tied, hazám, e szív, e lélek.

- XXI. *Hunyady*. J. i.: Hire, neve általános.
- XXII. *Nem panaszkok* . . . J. i.: Nem panaszkok.
- XXIII. *A mi korunk*. Satira. J. i.: Ridiculum aevi stb.
- XXIV. *A magyar király*. J. i.: Szeged nem volt, hanem lesz.
- XXV. *A bujdosó*. J. i.: A gyáva csügged.
- XXVI. *Az első áldozat a Lenkey századtából*. 1848. J. i.: Talpra magyar stb.
- XXVII. *Csonthalmoknál*. J. i.: Az össze-visszadült kormos gerendák stb.
- XXVIII. *Keresztelón voltam*. J. i.: Ne féltsétek a magyart.
- XXIX. *Frangepán szakállá*. Elbeszélő költemény. J. i.: A halandóság köde stb.
- XXX. *A szerelem legendája*. J. i.: Kiben szív és ész kezét fog stb.
- XXXI. *Hazámhoz*. J. i.: Taníts hazaszeretetre.
- XXXII. *Oly nagy az én búbanatom* . . . J. i.: Nő búm, ha sötétedni kezd stb.
- XXXIII. *Hazám*. J. i.: Ez a nemzet stb.
- XXXIV. *A nők nagyizása*. J. i.: Magyar hölgynek születélt stb.
- XXXV. *Majthény mezeje*. Ballada. J. i.: A jók szive alatt fenmaradand neve stb.
- XXXVI. *Egy éj regénye*. Költői beszély. J. i.: Ambitionis meta est tumba.
- XXXVII. *Mostoha kor dalnoka*. J. i.: Mely egykor árván hangozék stb.
- XXXVIII. *Szülföldemhez*. J. i.: Húgomnak szoltam, menyem is érthet belőle.
- XXXIX. *Divatós költő*. J. i.: Semper ego auditor tantum?
- XL. *Mártius 15.* J. i.: Hazádnak rendületlenül stb.
- XLI. *Az óda*. J. i.: . . . si vis me flere dolendum stb.
- XLII. *Huszár dal*. J. i.: Huszár. huszár stb.
- XLIII. *Jó testvérek*. J. i.: A munka szent stb. (Jeligés levele nincs).
- XLIV. *Honfidal*. J. i.: Tied vagyok stb. (Jeligés levele nincs).

Áttétetnek az I. osztályhoz.

152. Főtitkár bemutatja a *Bulyovszky*-jutalomra (hazafias óda) folyó évi szeptember 30-dikáig beérkezett következő pályaműveket:

- I. *Honszerelmünk*. A népfelkelés rendezésekor. 1887. J. i.: Omne tulit punctum stb.
- II. *Hazaszeretet*. J. i.: Tied vagyok, tied, hazám stb.
- III. *Széchenyi imája*. J. i.: Hazádnak rendületlenül stb.
- IV. *Szabadság emléke*. J. i.: Tied vagyok, tied, hazám stb.
- V. *Küzdés és küldetés*. J. i.: Félre kislelkték stb.
- VI. *Trefort emlékezete*. J. i.: Virtus repulsae nescia sordidae stb.
- VII. *Egy régi csatatéren*. J. i.: Veritatem regibus.
- VIII. *Aranylánczomhoz*. J. i.: Az élet a gondolkozóknak comoedia stb.
- IX. *Jertek a csatára*. J. i.: Egy ezredévi szenvedés stb.
- X. *A dékvidék magyarságához*. J. i.: Vezérszó: ildom, a zászlón: előre!
- XI. *Előre! haladjunk!* J. i.: Szép napjainknak visszagondolása stb.
- XII. *Óda Petőfi szelleméhez*. J. i.: Ott essem el én stb.
- XIII. *Óda*. (Hangnyomatékos). J. i.: Minden rosszban van jó is.
- XIV. *A magyar költőkhöz*. (A nemzet viharos napjai után). J. i.: Csak előre, édes fiam!
- XV. *Jeltelen sírok*. J. i.: Ne csak istenben bizzunk, mint bizánk stb.
- XVI. *Batthyány temetése*. J. i.: Resurrexit.
- XVII. *A gentry*. J. i.: Oroszlányokkal vívtunk hajdanában.
- XVIII. *Az elégedetlenséghez*. J. i.: Non ebur, neque aureum stb.

XIX. *Az aradi vértanúk.* J. i.: Nyugosznak ők a hősiak.

XX. *Rákóczihoz.* J. i.: Recrudescunt inclytæ gentis Hungaræ vulnera.

XXI. *Petőfi szobra előtt.* J. i.: Nem hal meg az stb. (Jeligés levele nincs).

Áttétetnek az I. osztályhoz.

153. Főtitkár bemutatja a *Fáy*-jutalomra (mezőgazdasági kézikönyv) 1888. szept. 30-dikáig beérkezett következő pályamunkát:

I. *Mezőgazdaságunk jelene és jövője.* J. i.: Szakértelem, munka, takarékoság.

Áttétetnek a II. osztályhoz.

154. Főtitkár bemutatja a *Lévay*-jutalomra (Németország valutapolitikája) folyó évi szept. 30-dikáig beérkezett következő pályamunkákat:

I. Czim a pályakérdés. J. i.: Nach Golde dringt stb.

II. » » » J. i.: Avec les deux métaux stb.

III. » » » J. i.: Gold and silver stb.

Áttétetnek a II. osztályhoz.

155. Főtitkár bemutatja az *Ullmann*-jutalomra (Magyarország közegészségi állapota) 1888. szept. 30-dikáig beérkezett következő pályamunkákat:

I. Czim a pályakérdés J. i.: A szenvedő emberiség javára.

II. » » » J. i.: Argumenta ponderanda.

III. » » » J. i.: . . . még jönni fog — Egy jobb kor.

Áttétetnek a II. osztályhoz.

156. Főtitkár jelenti, hogy a *Péczeley*-jutalomra (magyar műtörténelem), a *Lukács*-jutalomra (lélektani elméletek) és végre a *Biztosító-Társaság* jutalmára (Erdély mezőgazdasága) az 1888. szept. 30-diki határnapig pályamunka nem érkezett.

A II. osztályllyal közöltetik.

157. Főtitkár jelenti, hogy a Farkas-Raskó és Bulyovszky-jutalomra beérkezett pályamunkák közül a XLIII. és XLIV. számúnak, illetőleg a XXI. számúnak nincs jeligés levele; jelenti továbbá, hogy több német nyelven irt pályamunka küldetett be.

A Farkas-Raskó és Bulyovszky-pályázatokra jeligés levél nélkül beküldött három pályamunka, valamint a német nyelven szerkesztett pályamunkák pályázatra nem hocsáttatnak.

158. Beöthy Zsolt r. t. felolvassa jelentését az 1886/87-diki Péczeley drámai pályázatról, mely a jutalmat Bartók Lajos, Thurán Anna négy felvonásos drámája részére kiadatni javasolja. A jelentés így szól:

Tekintetes Akadémia!

A Péczeley József-féle alapítványból történeti drámákra ez alkalommal utolszor kitűzött pályadíjért három munka versenyzett: *Női felfang* Szabó Sándortól, *Pater Laurentius* Hóditól és *Thurán Anna* Bartók Lajostól. Mind a három nyomtatásban jelent meg és küldetett be. A bíráló bizottság, melynek egyhangú megállapodását lesz szerencsém a következőkben előterjeszteni, Heinrich Gusztáv és Szigeti József lev. tagokból s a jelentéstevőből állott.

Az egyik drámát, Szabó Sándorét, mint nem történetit, az Ügyrend s a pályázathirdetés alapján a bizottságnak ki kellett zárnia a versenyből. A másikat pedig, Hódinak II. Ulászló korában játszó tragédiáját nem tartja olyan komoly figyelmet érdemlőnek. Ez már történetet dramatizál, de olyat, a mely sohasem történt meg

s a mi még sokkal rosszabb, olyan mesében dramatizálja, a mely soha és sehol sem történhetett meg. Mindenben szegény ez a történeti tragédia: ismeretben, gondolatokban, igazságban, képzeletben; csak egyben gazdag: szavakban. Az elveszített szavaknak elrettentő példájaképpen állván előttem, legyen szabad mindjárt a harmadik és utolsó pályázóra térnem át.

Ez Bartók Lajosnak *Thurán Anna* című történeti drámája. A játszó személyek sorában egyetlen ismert történeti név sem fordul elő. Mátyás királyt, Podiebradot, a cseh Axamithot csak emlegetni halljuk egyszer-másszor. Egy kis város krónikája az, melyből a mese, vagy ennek fő indítéka véve van. Mind ez nem baj; így is lehetne ép oly joggal történeti, mintha Mátyás és Axamith a színen, párbeszédben végeznének egymással. A történeti költemények két fajtája bármennyire eltér is egymástól koncepcziójára nézve, szelleménél fogva egy név, egy kalap alá tartozik. Egyik az, midőn a történet ismert eseményei vagy a szó igazi értelmében történeti személyeknek viselt dolgai szolgáltatják anyagát. Szóval, mikor a költői eszme a történetből fakad, az összeütközést és megoldást a történet nyújtja, de aztán a részletekre nézve, a költő képzeletében, az eszméhez képest módosúl, alakúl. A másik az, mikor a költő a lelkében született eszme kifejezésére, megelevenítésére a jelen viszonyainál alkalmasabbnak tartja a múltét s nem a történetet alakítja költőileg, hanem a költöttet történetileg. Sok jellem, szenvedély, tett, esemény hihetőbbé s ennél fogva hatásosabbá lesz a múlt, ennek bizonyos, megfelelő korszakai keretében, mint a jelenben. Nem tudom, Bártfa városának krónikája milyen teljességben vagy milyen töredékben tartotta fenn a Bartók drámájában feldolgozott eseményt; de úgy látom, nem annyira történetet tett költőivé, mint inkább költeményt történetivé.

Ilyen esetben a történeti háttér emelkedik kiváló fontosságra. Megítélés tárgyává lesz a kapcsolat helyessége és ereje egyfelől a költemény alakjai és cselekvénye, másfelől kora között. A mű értékét illető kérdésül áll elő, hogy a jellemek és tettek megfelelők-e a kor szellemének, erkölceinek, felfogásának: s hogy nyilatkozik-e a költeményben az a, talán történeti realizmusnak nevezhető adomány, mely a múlt bizonyos korszakát a maga különösségében, sajátzerűségében megeleveníteni képes. Minden művészet fő elve: a jellemzés. A költői eszmének s képviselőinek meg a történeti kornak egymást jellemezni kell segíteniök, jellemzőleg olvadniok össze. Alakok és mese inkább abba a korba illők, abban hihetőbbek s vele bensőbbek és szorosabban összefüggők legyenek, mint bármely mással. Csak így nevezhető a költemény, mely a múlt viszonyai közt mutat föl költött vagy merőben ismeretlen tárgyat, történeti költeménynek. Így fogadjuk el történetnek, a mit ad, csakhogy föl nem jegyzett történetnek.

Bartók drámája a történetnek bizonyos általánosságban való felfogását mutatja. Meséjéhez oly korra volt szüksége, melyben ellenség és felmentő sereg találkozhatnak Bártfa városának kapui előtt, míg odabenn a város atyái fejtelenség és pártoskodás között gyakorolják pallosjogukat. A dráma kora ennyiben Mátyás kora: de éppen ennyiben s éppen így lehetne még sok más kor, talán egészen a Rákóczi-háborúig. Ugyanezekkel a személyekkel, ugyanezekből az indítékokból, ugyanezen a módon, majdnem ugyanezekkel a szavakkal megeshetett volna ugyanez a történet régebbi históriáinknak bármely szakában. Mátyás külön világának a darab lényegéhez tartozó emberekben és dolgokban alig van nyoma. A személyek általában izgalmas, háborús idők erőszakosabb érzésű emberei a régi felvidéki városi élet, köz-

igazgatás, jogszolgáltatás viszonyai közt. Ez életnek, e hosszú időn át főnnállott politikai és társadalmi rendnek némely élesebb vonását felhasználta a szerző s cselekvényével szorosabb összeköttetésbe tudta hozni, mint ezt magát azzal a külön korrall, melybe helyezte. De figyelmetlenségéből egy-két kisebb történeti botlás is csúszott ki tolla alól. Így a régi magyar katonai rangfokozatoknak a mostani neveket adja, s a hadnagy nála a legalsó tiszti rang. Más helyett, Mátyás alatt Magyarországon portyázó törökök asszonyokat és gyermekeket rabolnak. Ez már több mint fél-százados tévedés.

De lássuk röviden a mese folyamát. Bártfa város népe ünnepi fogadására készül harczokból dicsőséggel megtérő fiának, a fekete sereg egyik vezérének, Velitorisz Henriknek, ki «Mátyásnak legyőzte Podiebrad cseh királyt». A fejedelem nemcsak a vitézt halmozta el kitüntetésekkel, de az ő kedvéért szülővárosának is kiváltságokat és szabadalmakat adott, többek között pallosjogot. Velitoriszra otthon nagy szükség van, mert Axamith cseh rabló hadai fenyegetik Bártfát s benn a városban dorbézolás, gondtalanság és fejetlenség uralkodnak. Egyik tanácsos, Konstil, a csehekkel készül czimborálni s csak véletlenül kerül kézre a cigány kém, kitől izenetet küld Axamithnak. Konstil különben nemcsak politikai, hanem szerelmi cselszövő is. Az özvegy Mevisz Borbála kezére vágyik, ki meg Velitoriszt szereti meghallgatatlanul s várja epedve. Oldalánál barátnéja, az öreg polgármester leánya, Thurán Anna, kiért meg Roselli hadnagy sovárog hiába. A leány szive még ki nem fakadt bimbó. Így találja a dolgokat Bártfán a bevonuló Velitorisz, ki elutasítja a neki készített tisztességeket, a közelgő zivatarral megrémiti a városi tanácsot. Konstil árusítását fölfedezi s a népet megfeddi. Az öreg Thuránnal együtt mindenki érzi, hogy a város sorsát most erős kezekre kellene bízni s Velitoriszt választják polgármesternek. A fiatal hős az ünneplők közt meglátja Thurán Annát, megszereti, szerelemre gyújtja s atyjától megkéri kezét. A leány, a mint szerelme megváltja egyszerű naivságából, s hév, erély, elszántság, áldozatkészség foglalják el lelkét, mind szerelméből fakadva s szerelmét szolgálva: a darabnak legjobb jellemrajza. Nem tudná elviselni, hogy boldogságának első perczei vérrel legyenek megfertőztetve: kedvesétől kegyelmet kér és nyer az áruló Konstilnak, kinek gonosz szenvedélyeit azonban Velitorisz nagylelkűsége inkább szítja, semmint hogy csillapítaná. E megkegyelmezés már ballépés volt, mert a hirtelen közelgő veszedelemben elrettentő példára lenne szükség. Axamith már levélben kéri föl a várost, vagy elpusztítással fenyegeti. A lakosság maga nem hirhat vele; segítséget kellene kérni. De a király seregével messze délen jár a törökök ellen. A város sorsa azon fordul meg: akad-e valaki, a ki elszánja magát, hogy lóhalálában Mátyáshoz nyargaljon és fölmentő csapatokat kérjen. Velitorisz, kinek előbb már Thurán egy, senki által nem ismert titkos kijárás kulcsait adta át, ráadja magát a vállalatra. Ő járhat ügyis legtöbb sikerrel, mint a király kedveltje. De előbb magához akarja kötni menyasszonyát, hamarjában megesküszik vele s indulni készül. Tartóztatják legalább a nászújra; de ő tudja, hogy nincs egyetlen vesztetni való óra sem s fölhevült kötelességérzetében búcsúzik övétől. De mikor indul, már föltámad szerelme vágya. Szavát nem veheti vissza többé tekintélyének kockáztatása nélkül s a titkos kulcsra gondol, melynek segítségével észrevétlenül visszajöhet. Ezzel végződik az első felvonás.

A második felvonásban Bártfa már ostrom alatt áll. Konstil folytonosan izgat a védelem ellen, zenebonákat támaszt a föladás mellett, zavarokat szít, melyeket

mindenki tud s a melyek nem kis mértékben gyöngítik a védelmet. És csodálatos, hogy ilyen veszedelmes körülmények között, mindvégig eszébe sem jut senkinek, hogy ezt az embert józan ész és minden törvény szerint el kellene tenni láb alól vagy legalább ártalmatlanná téve, megszabadítani a szorongatott várost izgátságaitól. Az első jelenetektől kezdve tudja mindenki, hogy áruló, s ennek ellenére, az árulást mintegy hivatalos tisztének tekintve, nem bántja senki. Csak várják a felszabadító Velitoriszt. Anna nem mutatja férje után azt a türelmetlenséget, mely helyzetében természetes lenne, sőt a felőle szóló balhírekre aggódni sem látszik érte, hanem vidám virágénekeket dúdol. A szeretőnek nem sóvárgását, hanem boldogságát mutatja. Ez feltűnik Konstilnak is, de különösen Anna barátnéjának, Borbálának, ki következetlen nagylelkűséggel öröködik most a távollevő Velitorisz érdekein. A darab kezdetén úgy mutatta be magát, hogy ha Velitorisz mást fog szeretni, «átkát mennydörgi az ég boltozatára, míg rászakad romokban s eltemeti». De utóbb meg gondolta magát és a szerző segítségével sikerült neki az emberi feladatok egyik legnehezebbike és legkétesebbike: vérmérsékletének megváltoztatása. Velitorisz csakugyan mást szeretett meg, sőt el is vette ezt a másikat s Borbála mélyen megfélekedezett átkáról és a romokba döntendő egekről, sőt ellenkezőleg Velitorisz házi tisztességének és boldogságának leghűbb és feláldozó örvévé lett. Ők hát ketten Konstáll gyanúba fogják Annát, vidámsága s némely elejtett czélzásai révén, hogy szeretője van. A beköszöntő éjjel résen állanak. Annának csakugyan vendége jó: Velitorisz, ki a titkos kulcs segítségével már a nászéjen fölkereste s nem tudván elszakadni boldogságától, most az éjszaka leplében újra hazaszökik. A szegény bártfaiak várhatják a fölmentő sereget; ők pásztoróráikat élik. A jelenethen Romeo és Julia utolsó találkozásának örök dallama visszhangzik. De a leskelődők meglepik őket. Az álruhában nem ismerik meg Velitoriszt, ki Konstilt legázolva menekül. Zaj támad s megjelenik az öreg Thurán is. Annát mindnyájan bűnösnek tartják s Roselli hadnaggyal gyanúsítják. Az asszony nem árulhatja el férjét, ki szerelmeért elárulta kötelességét. Mitsem vall, csak annyit, hogy «örömmel hal meg büntársáért s inádjá őt». Börtönbe hurcolják.

A harmadik felvonás a törvényt ülő birák közé vezet. A tulajdonképeni cselekvény ebben az egész felvonásban áll. Anna állítólagos vétkét csak a régi büntető törvény megvilágításában látjuk: ennyi az egész. E merevenséget a szerző a lehető legizgatóbb hatásokkal akarta galvanizálni. A törvénylátó tanács egy garázda zsoldos katonát, egy boszorkányt s egy házasságtörő párt ad egymás után a hóhér kezére. A színi előadás érzéki képében ez kétségkívül már igen is erős «korfestés». Az izgalmat alig fokozhatja feljebb Anna pörének tárgyalása. A gyanút növeli ellene, hogy Roselli hadnagy akkor éjjel, midőn Annát légyotton érték, megszökött a városhól. Az asszony a szerelmi feláldozás rajongó makacsságával tagad meg minden egyenes vallomást; de minden kétértelmű szavával magára látszik vallani. Tanúk szólnak ellene s különösen Konstil tör életére. Ez a lepcsés nyelvű és bőbeszédű intrikus elfeledkezni látszik arról, a mit a cselszövők nem igen szoktak szem elől téveszteni: a maga érdekéről s egyenest ellene dolgozik. Szereti Borbálát, a kiről tudja, hogy Velitoriszért rajong. Ha már most sikerül neki az, a mire kézzel-lábbal törekszik: Anna elemésztése, úgy Velitorisz szabaddá lesz s neki annál kevesebb a kilátása, hogy Borbálát megnyerje. Mig a közönséges belátás szerint arra kellene törekednie, hogy vetélytársa kötve maradjon, ő a furfang furcsa logikája szerint mindent elkövet, hogy felszabaduljon. A makacs Anna ellen, ki

férje becsületét életével akarja megvédelmezni, atyja, az öreg Thurán is föllép s főlháborodásában halálra kívánja küldetni. Aztmondja: a salus reipublicae kedvéért. Nem mondom épen képtelenségnek brutuskodását; de mindenesetre okosabban és érthetőbben tenné, ha a város minden bajának forrására gondolna s a lázongó, engedetlen, cselszövő Konstil büntetésével mutatna példát. Anna már-már el van veszve: halálra ítélik, mikor bátyja, Leonárd megjelen. Ő hisz testvére ártatlanságában s a birákat és népet megfenyegeti a visszatérendő Velitorisz haragjával. kiről nem tudhatják; akarja-e büntetni feleségét és mikép. Erre az ítélet végrehajtását elhalasztják s Annát visszakisérvén hörtönébe, a harmadik felvonás izgalmain keresztül eljutottunk oda, a hol a másodiknak végén voltunk.

Anna hörtönben van. A porkoláb kis leányával folytatott beszélgetés után, melyben a naiv, szentimentális és frivol mesterkéltén és groteszk módon keveredik össze, kétségbeesése egy, Margitra emlékeztető, monológban nyer kifejezést. Főlundulása lázbeszédig fokozódik s ebből a nála látogatni járó atyja és Borhála megtudják titkát, ártatlanságát. A Konstil-vezette csöcselék életére tör, melyet ezúttal Borhála ment meg. A város kapuinál ez alatt harcz támad s a segédsereggel érkezett Velitorisz szétveri az ostromló cseheket. Bártfa meg van mentve, a szabadító diadallal vonul be, keblére öleli feleségét, s nyilvánosan megvallja tévedését, melyet a nép halálja szívesen megbocsát neki.

A jellemrajz némely fogyatkozásaira röviden utaltam a cselekvény elbeszélése közben. Azt hiszem, a dráma fő hibája is elég világosan kitűnik belőle. A kötelesség és szenvedély ütköznek össze előttünk s a corneillei csomót a legmodernebb ízlés oldja meg. Velitorisz a körülmények kényszerítő parancsára, de némileg a föllekesülés hirtelenkedésével egy kötelességet vállalt magára. Minthogy nincs vesztegetni való óra: azonnal indul segélyért a királyhoz. De szenvedélye feltámadván, megszegi szavát, sőt kötelességét. A város körül vesztegelvén, hogy éjjelenként, legalább kétszer, feleségét felkereshesse, az ostromolt Bártfát a legnagyobb veszedelemnek teszi ki. A sok bösködő beszédet, melylyel föllépett, megtagadja. Földijeit, szülő hazáját véginység, pusztulás fenyegeti miatta. Hogy a csapásra nem zúdúl övéire, abban nem annyira az övé, mint inkább a véletlené az érdem. Ha Axamith erélyesebben intézi az ostromot, a városban uralkodó pártoskodás és fejtelenség mellett, nem nagy fáradságába kerülne hatalmába kerítenie Bártfát. A jók odabenn várhatnak Velitoriszt és seregét. Veszedelmök az ő kötelességmulasztásának következése lenne. Ez a kötelességmulasztás, a rá bízott főbenjáró érdekek elárulása megtörtént. Velitorisz, a ki tudja, hogy csak a sietés hozhat mentséget, késlekedik, pedig ép oly jól tudja, hogy a késedelem annyi mint a pusztulás. Vétségének súlyos következései rajta kívül álló okokból elmaradhatnak: de a kiengesztelés kényszerítőségét a költői igazság nem engedheti el. Ez igazság feltétele minden költői műnek s csak felismerése és felmutatása által emelkedik az élet költészetté. Érvényesülésének szükségyszerítőségéből és következetességéből sarjad a költői hatás egyik nevezetes eleme; hiánya, megakadása, elégtelensége bánt és kijózanít. Ez nemcsak a tragikai, de mindennemű költői koncepciónak fő törvénye, nem az iskolák kánonaiból, hanem az emberi lélek természetéből folyó.

Ime Velitorisz, ki igénybe veszi a tragikai hősök minden szabadalmát s kibujik nevezésük alól. A szó szentsége, a haza érdeke, az önként vállalt kötelesség mind megsértve a szenvedély elragadtatásában. A tragikai vétség elkövetve, peripetiája megnyílik. De itt aztán megzavarodik a költői, azaz a belső szükség-

szerűsége alapuló fejlődés, mely a véték következéseit Velitorisz fejére hárítaná. Feleségét szinte gyáván hagyja a halálos veszedelemben, pedig jól tudhatja, hogy a korabeli jogrend szerint mi vár rá. A vétségéből eredő szenvedés mind egy ártatlanra. Annára hárul át; a kiengesztelést pedig ismét egy harmadik végzi, kinek neve nincs ugyan a személyek sorozatában, de szerepe számos drámában annál nevezetesebb: a Véletlen. Az a véletlen, hogy nemcsak ő késlekedett a segítség-hozással, hanem Axamith is az ostrommal. A nép, melyet megszabadított, meg-bocsálhat neki: de mi nem szabadulunk meg fölüldulásunkból. A mi a légyott-jelenet után történik, csak megzavarja ezt, s a megoldás a helyett, hogy lecsilla-pítaná, erőszakosan és művészietlenül nyomja el.

A mű, a kiemelt hiányok ellenére is, nem sikertelen. Az összeütközés, melyet tárgyál, drámai természetű, s fejleményei, nem tekintve a mellékszemélyek-nek lélektanilag kifogás alá vehető indítékait, érdekesek. Ezt a külső érdeket a mese szövése leleményesen tudja fokozni, a mi már magában a színi hatásnak nem utolsó tényezője. Előadásában költőibb szárnyalásra törekszik; de egyes sikerültebb helyein kívül, nem elég meleg, nem elég közvetlen, nem elég jellemző. Gyakran szembetűnik, hogy elmésségét kívánja villogtatni, a nélkül azonban, hogy igazán alakjaiba vagy helyzetibe olvadna bele. Gondolatjátékai, képei nem ritkán mesterkélték, sőt hamisak is, s tulságosan megterhelt és nehézkes mondatszerke-zetekben csörtetők. Helyenkint, főleg Jago-Konstil ajkán, a kényesebb ízlésről is meg-megfeledkeznek. A párbeszédeknek csak ritkán vannak szorosan összecsapó élei. De tagadhatatlan, hogy e dikció a drámának sok lapján költői eret sugá-roztat s mindegyiken legalább költői igyekezetet mutat.

A Péczely-pályázatnak eddig érvényben állott s még ez alkalommal kötelező szabályzata szerint, a díj csak «jutalomra érdemes» műnek ítélhető oda. A jelen bíráló bizottság abban a véleményben volt, hogy az Akadémia tekintélyének csor-bítása nélkül alkalmazhatja e kifejezést oly pályaműre, mely lényeges fogyatko-zásai mellett is, kétségtelenül irodalmi színvonalon áll, költői tehetségről és törek-vésről tanúskodik s a színház műsorába bizton felvehető. Tisztelettel kéri ennél fogva a bizottság általam a Tekintetes Akadémiát, hogy felfogását helybenhagyván, a jutalmat Bartók Lajos *Thurán Anna* című történeti drámájának ítélje oda.

A bírálók javaslata elfogadtván, a jutalomdíj Bartók Lajosnak oda ítéltetik. A névtelenül beküldött Pater Laurentius című pályamunka jelíges levele az ülés színe előtt elégettetett.

159. Másodelnök fölhívja az Akadémia figyelmét azon kérdésre, vajjon az Akadémia elnökének megválasztása rendkívüli elegendő ülésen vagy pedig a rendes nagygyűlésen történjék-e meg, és eldöntését a jövő összes ülés napirendjére tűzi ki. Tudomásul vétetik.

160. Gyulai Pál r. t. előadja, hogy az Akadémia palotájának homlokzata előtt föllállított hirdető oszlop a palotát elékteleníti, és indítványozza, hogy eltávolítása érdekében a szükséges lépések tetessenek meg.

A főtitkár jelentése, hogy erre nézve az elnökség a főváros tanácsához már intézett előterjesztést, helyeslőleg tudomásul vétetik.

161. Bemutattatnak az utolsó összes ülés óta beérkezett ajándék-, csere- és köteles könyvpéldányok, valamint az Akadémia kiadásában ez idő alatt megjelent munkák, ily renddel:

I. Testületéktől:

- Augsburg.* Historischer Verein für Schwaben und Neuburg. — Zeitschrift. XIV. Jahrgang.
- Berlin.* Centralbureau der Internationalen Erdmessung. — II. Witkomsten der Rijkswaterpassing.
- › Kön. preuss. Akademie der Wissenschaften. — *a)* Sitzungsberichte. 1888: 1—20. II. *b)* Corpus Inscriptionum Latinarum. Vol. XI. 1. Vol. XII.
- › Gesellschaft für Erdkunde. — Verhandlungen. Bd. XV. Nr. 6., 3
- Bern.* Schweizerische Naturforschende Gesellschaft. — Neue Denkschriften. XXX. 1.
- Bonn.* Verein von Alterthumsfreunden im Rheinlande. — Jahrbücher. Heft 85.
- Bruxelles.* Société Royal de Numismatique. — Revue. 4. Livr.
- Bukarest.* Academia Romana. — Documente privitoare la Istoria Romanilor. Vol. III. Part. 2.
- Calcutta.* Asiatic Society of Bengal. — Bibliotheca Indica. New Series Nr. 638—656; Old Series. Nr. 263., 264.
- Cambridge.* Museum of Comparative Zoology. — Bulletin. Vol. XIII. 9., 10.; XIV., XV. Vol. XVII. 1.
- Colaba.* Indiai angol kormány. — Magnetical and meteorological Observations. 1886.
- Dorpat.* Meteorologisches Observatorium. — Monats-Berichte. 1888. Januar-April.
- Dublin.* Royal Dublin Society. — *a)* Proceedings. Vol. V. Part. 7., 8. Vol. VI. 1. 2.; *b)* Transactions. Vol. III. (Ser. II.) 1887. dec. Vol. IV. (Ser. II.) 1388. April.
- Edinburgh.* Royal Society. *a)* Proceedings. Nr. 115—118., 119., 121., 123.; *b)* Transactions. Vol. XXX. Part. 4.; Vol. XXXI. Vol. XXXII. Part. 2., 3., 4.; Vol. XXXIII. 1., 2.
- Firenze.* Società Italiana di Antropologia etc. — Archivio. Vol. XVIII. Fasc. 1.
- Harlem.* Société Hollandaise des Sciences. — Archives T. XXII. Liv. 45.
- Kasan.* Az orthodox missio társaság. — Religionsvie Obrjadi cseremiszie. (Két péld.)
- Königsberg.* Physikalisch-ökonomische Gesellschaft. — Schriften. XXVIII. Jahrg.
- Kopenhagen.* Société Royale des Antiquaries du Nord. — Aarboger. 1888. III. Bd. 2. Heft.
- Leipzig.* Deutsche Morgenländische Gesellschaft. — Zeitschrift. XLII. Bd. 2. II. Königlich Sächsische Gesellschaft der Wissenschaften. — Abhandlungen der mathemat.-physischen Classe. XIV. Bd. Nr. 9.
- London.* Angol kormány. — *a)* Statistical Abstract from 1873; *b)* Annual Statement for 1887; *c)* Challenger. Zoology. XXIII., XXIV. Text et Plates. XXV.
- › Royal Geographical Society. — Proceedings. Vol. X. Nr. 7., 8., 9. Index for 1879.

- London.* Royal Society. — Proceedings. Vol. XLIV. Nr. 268—270.
 » Royal Asiatic Society. — Journal. Vol. XX. Part. 3.
- Mecklenburg-Schwerin.* — Verein für mecklenburgische Geschichte und Alterthums-
 kunde, LIII. Jahrg.
- Montreal.* Natural History Society. — The Canadian Record of Science.
 V. III. Nr. 3.
- Moszkva.* Société Impériale des Naturalistes. — Bulletin. 1888. 2.
 » Société Impériale Archéologique. — Drevnosti trudi imperators.
 moskovskago. arch. Obscestva. T. XII. 1.
- München.* Kön. b. Akademie der Wissenschaften. — a) Sitzungsberichte der
 philos. philolog. historischen Classe. 1888. H. 2; b) Sitzungsberichte
 der mathem. physikalischen Classe. 1888. H. 1., 2.
- New-York.* American Geographical Society. — Bulletin. Vol. XX. Nr. 2.
 » American Museum of Natural History. — Annual Report of the
 Trustees. 1887—1888.
- New-Haven.* Connecticut Academy of Arts and Sciences. — Transactions. Vol.
 VII. P. 2.
 » Az Amerikai Journal szerkesztősége. — The American Journal of
 Science. III. Ser. Vol. XXXVI. Nr. 211—213.
- Odessa.* Société des naturalistes de la Nouvelle Russie. — Zapiszki. Novo-
 russk. obscestva. T. XIII. 1.
- Róma.* Olasz kormány. — a) Statistica delle operepie. 1881—1885.; b) Statis-
 tica dell' Istruzione elementare 1884 1885; c) Statistica dell' Istruzione
 secondaria e superiore. 1885.1886. d) Annali di Statistica. S. IV.
 21., 22., 23.
 » R. Accademia dei Lincei. — a) Atti. Ser. IV. Rendiconti. Vol. IV.
 F. 7—10; b) Atti. Ser. IV. Classe di Scienze morali, Storiche e filo-
 logiche. Vol. III. Parte 2. Gennaio-Novembre.
- Sz. Pétersbourg.* Académie Impériale des Sciences. — Bulletin. T. XXXII. Nr. 2.
 » Société Impériale Archéologique Russe. — a) Zapiski vostočnago
 otdilenija. T. I. 1—4. T. II. 1/2; b) Zapiski otdilenija ruskoi i sla-
 vianskoi archaeologii. T. IV; c) Zapiski imperatorskago archaeolog.
 Občestva. Novaj Seria. T. II.; d) Iz Rumeli.
- Tokjō.* Imperial University. — Journal of the College of Science. —
 Vol. II. Part. 2., 3.

Cs. k. Közös minisztérium elnöksége. Bécs. — Narodne pjesne Muhamedovaca u Bosni
 i Hercegovini. I.

Cs. k. Hadügyminisztérium. Bécs. — Militär statistisches Jahrbuch für 1887.

Cs. k. Külügyminisztérium. Bécs. — Great Trigonometrical Survey of India. Vol. X.
 «Ornis» szerkesztősége. Bécs. — «Ornis» IV. Jahrg. 3. H.

Kais. Akademie der Wissenschaften. Bécs. — Anzeiger 1888. Nr. 14. (Két péld.)
 16—19.

K. k. Naturhistorisches Hofmuseum. Bécs. — Annalen. Bd. III. Nr. 3.

K. k. Geologische Reichsanstalt. Bécs. — a) Jahrbuch XXXVII. Bd. 3/4 H. XXXVIII.
 Bd. 1/2 H. b) Verhandlungen. 1888. 9—11.

- K. k. Statistische Central-Commission. Bécs. — Oesterreichische Statistik. XVIII. Bd. 2. H. XIX. Bd. 2. H.
- Alterthums-Verein. Bécs. — Monatsblatt. 1888. Nr. 7, 8, 9.
- K. k. Geographische Gesellschaft. Bécs. — Mittheilungen. XXX. Bd.
- K. k. Zoologisch-botanische Gesellschaft. Bécs. — Verhandlungen. XXXVIII. 3.
- Landesausschuss der Markgrafschaft Mähren. Brünn. — Libri citationum et Sententiarum. T. V. Pars. prior.
- Historischer Verein für Steiermark. Graz. — Mittheilungen. XXXVI. H.
- Verein für Geschichte der Deutschen in Böhmen. Prága. — Mittheilungen. XXVI. Jahrg. Nr. 1—4.
- Cseh matematikai társaság. Prága. — Časopis. Roč. XVII. Čís. 1—6.
- K. k. Archaeologisches Museum. Spalato. — Bulletino Anno XI. Nr. 6—9.

Programm der K. k. technischen Hochschule zu Wien. 1888/1889.

Ordnung der Vorlesungen an der K. k. deutschen Carl-Ferdinands Universität zu Prag. 1888/1889.

Vallás- és közoktatási magy. kir. minisztérium. Budapest. a) Zeitschrift der königlich sächsischen Statistisches Bureaus. XXXIII. $\frac{3}{4}$ Heft; b) Zweites Supplement Heft zum XXXII. Jahrgang. c) Adatok Erdély bogárfaunájához; d) a következő Értesítők 1887/1888. isk. évről: az aradi kir. főgymnasium; — a hajai kath. főgymn.; — a balázsfalvai gymnas. programmjá; — a hártfai r.-k. gymnasium; — a belényesi gör.-kath. főgymnasium; — a besztercebányai kir. kath. főgymnasium; — a brassói áll. főreáliskola; a brassói róm.-kath. főgymnasium; — a budapesti II. ker. kir. egyetemi kath. főgymn.; — a budapesti II. ker. áll. reálisk.; — a budapesti IV. ker. közs. főreáliskola; — a budapesti V. ker. áll. főreáliskola; — a budapesti V. ker. kir. kath. főgymnasium; — a budapesti VII. ker. áll. gymnasium; — a Budapest fővárosi VIII. ker. főreáliskola; — a budapesti gyakorló főgymnasium; — a k. r. főgymnasium; — Dr. László Mihály nyilvános főgymnasiuma; — a csiksomlyói r. kath. főgymnasium; — a debreczeni k. r. algynasium; — a debreczeni főreáliskola; — a dévai áll. főreáliskola; — az egri kath. főgymnasium; — az eperjesi kath. főgymnasium; — az érsekújvári r. kath. gymnasium; — az erzsébetvárosi r. k. Raphaeli gymnasium; — az esztergomi reáltanoda; — az esztergomi főgymnas. ^b — a fehértemplomi áll. főgymnasium; — a fiúmei áll. főgymnasium; — a gyöngyösi kath. nagy-gymnasium; — a győri főgymnasium; — a győri áll. főreáliskola; — a gyula-fehérvári r. k. gymnasium; — a jászberényi városi kath. főgymnasium; — a kalocsai érs. főgymnasium; — a kaposvári áll. főgymnasium; — a kassai főgymnasium; — a kassai áll. főreáliskola; — a kecskeméti áll. főreáliskola; — a kecskeméti k. r. főgymnasium; — a keszthelyi kir. kath. gymnasium; — a kézdívásárhely-kantai r. kath. gymnasium; — a kis-kún-félegyházi kath. algynasium; — a kis-szebeni k. r. gymnasium; — a kolozvári k. r. főgymnasium; — a komáromi kath. gymnasium; — a körnőczbányai áll. főreáliskola; — a kőszegi gymnasium; — a lévai k. r. főgymnasium; — a lőcsei áll. főreáliskola;

— a löcsei k. kath. főgymnasium; — a losonczyi áll. főgymnasium; — a lugosi r. kath. magy. főgymnasium; — a magyar-óvári gymnasium; — a máramaros-szigeti k. r. gymnasium; — a marosvásárhelyi róm. kath. gymnasium; — a miskolczyi kir. kath. gymnasium; — a munkácsi áll. gymnasium; — a nagybányai áll. főgymnasium; — a nagybecskereki főgymnasium; — a nagykállói áll. főreáliskola; — a nagykanizsai kath. főgymnasium; — a nagykárolyi róm. kath. nagygynasium; — a nagyváradi áll. főreáltanoda; — a nagykikindai gymnasium; — a nagyszalontai algynasium; — a nagyszebeni áll. főgymnasium; — a nagyszombati érs. főgymnasium; — a nagyváradi kath. főgymnasium; — a naszódi gr. kath. román gymnasium; — a nyitrai róm. kath. főgymn.; — a pancsovai áll. reálgynasium; — a pápai kath. gymnasium; — a pécsi áll. főreáliskola; — a pécsi főgymnasium; — a podolini róm. kath. algynasium; — a pozsonyi áll. főreáliskola; — a pozsonyi kir. kath. főgymnasium; — a pozsony-szent-györgyi róm. kath. gymnasium; — a privigyei róm. kath. algynasium; — a rozsnói kath. főgymnasium; — a rózsashegyi kath. algynasium; — a sátoralja-ujhelyi róm. kath. gymnasium; — a selmeczbányai kir. kath. nagygynasium; — a sóproni kath. főgymnasium; — a Csöndes-féle tan- és nevelőintézet; — a soproni áll. főreáliskola; — a Lähne-féle gymnasium; — a sümeghi reáliskola; — a szabadkai főgymnasium; — a szakolczai kir. kath. algynasium; — a szamosújvári örmény kath. algynasium; — a szathmári kir. kath. főgymnasium; — a szegedi áll. főreáliskola; — a szegedi főgymnasium; — a székely-udvarhelyi róm. kath. főgymnasium; — a székely-udvarhelyi áll. főreáliskola; — a székesfehérvári m. kir. áll. főreáliskola; — a székesfehérvári kath. főgymnasium; — a szentesi gymnasium; — a szilágyosmlyói magángymnasium; — a szolnoki áll. főgymnasium; — a szombat-helyi kir. kath. főgymnasium; — a tatai algynasium; — a temesvári áll. főreáliskola és kath. főgymnasium; — a trencséni kir. kath. főgymnasium; — a trsztenai kir. kath. gymnasium; — az ujvidéki kir. kath. magyar főgymnasium; — (két péld.); -- az ungvári kir. kath. főgymnasium; — az új-verbázi algynasium; — a váczai k. r. főgymnasium; — a vágújhelyi izr. reáliskola; — a veszprémi róm. kath. főgymnasium; — a zentai gymnasium; — a zombori áll. főgymnasium; — a zsolnai kir. kath. gymnasium.

Képviselőház. Budapest. 1887—1892.: *a*) Jegyzőkönyvek. I. 36/44 ív; II. köt. 1/4 ív; *b*) Naplók. IV. köt. 23/49 ív; V. köt. 1/43 ív; *c*) Irományok. VI. VII., VIII. kötet.

Országos m. kir. statisztikai hivatal. Budapest. *a*) Magyar statisztikai Évkönyv. XV. 12.; XVI. 1. és 10. füz.; *b*) Magyarország áruforgalma Ausztriával és más országokkal. 1888. 3—5. füzet (4°); *c*) Magyarország áruforgalma Ausztriával és más országokkal. VII. évf. (Folio).

Budapest főváros statisztikai hivatala. Budapest. *a*) Közlemények. XXII.; *b*) Bulletin annuel des finances des grandes villes. VII. année.

Magyar földrajzi társaság. Budapest. Közlemények. XVI. 6. füzet.

Magyar Jogászegylet. Budapest. — Értekezések. XXXIX.

Kereskedelmi és iparkamara. Budapest. Jelentés 1886-ról.

Hunyadmegyei történelmi és régészeti társulat. Déva. Évkönyv. IV. kötet.

Kárpátgyűlés. Igló. — Tájékoztató. 1888.

M. kir. Ferencz-József tudományos egyetem. Kolozsvár. — Acta Reg. Scientiar. Universitatis Claudiopolitanae anni 1887/8. Fas. II., III.

Délszláv Akadémia. Zágráb. Rad. Kn. LXXXVII—XCI.

Dunántúli ev. ref. egyházkerület. Budapest. a) 1887. és 1888-iki Jegyzőkönyvei:

b) Betűsoros tárgymutató.

Közművelődési egyesület. Budapest. 1887-iki congressus naplója.

Budapest fővárosi vegyészeti hivatal. Jelentés.

Közművelődési Egyesület. Nyitra. — Jelentés az 1887/8-iki működésről.

Magyar gyorsíró. Budapest. XIX. évf. 9., 10. sz.

Vegyteni lapok. Kolozsvár. VI. köt. 1. 2. füz.

Magyar philosophiai szemle. VII. évf. $\frac{3}{4}$ füz.

Értesítők: 1887—88-ról.

Aradvárosi keresk. akadémia; az aszódi ev. gymnasium (két péld.); — Besztercebánya kir. kath. főgymnasium (két péld.); ág. hitv. ev. algymnasium és elemi iskola; — Budapest: Kereskedelmi akadémia; állami közép ipariskola; a II. ker. áll. reáliskola; a királyi József-műegyetem programja; — a csáktornyai polg. főiskola; — a csurgói ev. ref. főgymnasium; a debreczeni ev. ref. főiskola évkönyve; — Eger: kath. főgymnasium; a joglyceum tanrendje; a joglyceum évkönyve; — Esztergom; főgymnasium; leánynevelde; reáltanoda; — az iglói ág. hitv. evang. főgymnasium; a kaposvári izr. hitk. népiskola; — Kassa: kir. jog- és államtudományi kar évkönyve; áll. főreáliskola; — a kecskeméti áll. főreáliskola; — kis-ujszállási 6. oszt. ev. ref. gymnasium; — Kolozsvár: az unitarius vallásközönség iskoláiról; — a m. kir. Ferencz-József tudomány-egyetem almanachja; — Lőcse: áll. főreáliskola; — kir. kath. főgymnasium (két péld.); — a losonci m. kir. áll. főgymnasium; — a lugosi róm. kath. magyar főgymnasium; — a komáromi 4 osztályú kath. gymnasium; — a máramaros-szigeti hely. hitv. lyceum; — a m.-szigeti áll. felsőbb leányiskola; — a medgyesi ev. gymnasium; — a miskolci ág. hitv. ev. gymnasium; — a naszódi gr. kath. román gymnasium; — a nagybecskereki k. r. főgymnasium; — a nagyenyedi ev. ref. Bethlen-főiskola; — a nagy-károlyi k. r. nagygynasium (2 péld.); a nagy-kőrösi ev. ref. tanítóképző-intézet; — a nagy-kőrösi ev. ref. főgymnasium; — a nagy-szalontai algymnasium; — a nagy-szebeni áll. főgymnasium; — a nagy-szombati érs. főgymnasium; — a nagy-váradi kir. jog- és államtudományi kar almanachja; — a nagyváradi kir. jog- és államtudományi kar tanrendje; — a nyitrai róm. kath. főgymnasium; — a pápai főiskola; — a pécsi főreáliskola; — Pozsony: kir. kath. főgymnasium; — a pozsonyi keresk. akadémia (két péld.); a magyarhoni ág. hitv. ev. egyetemes egyház theologiai akadémia; — a pozsony-szt-györgyi r. k. gymnasium; — a rimaszombati egyesült protest. főgymm.; — a rózsahegyi kath. algymnasium; — a rozsnói kath. főgymnasium; — a seges-

vári ev. gymnasium programmja; a selmeczbányai ág. hitv. ev. lyceum; — a sepsi-szt-györgyi ev. ref. Székely-Mikó-collegium; — a siklósi polg. fiúiskola; — a soproni kath. főgymnasium; — a szarvasi főgymnasium (két péld.); — a szász-régeni ev. gymnasium programmja; — a szász-sebesi ev. gymnasium programmja; — a szegedi növélő-intézet; — a szegedi apáczá-iskolák; — a szegzárdi ipariskola; — a szegzárdi polg. fiú- és felső leányiskola; — a székely-udvarhelyi ev. ref. collegium; — a székes-fehérvári kath. főgymnasium; — a temesvári áll. főreáliskola; — a temesvári áll. keresk. iskola; — a verseczi magán elemi és polg. leányiskola; — a zágrábi kir. nagy-gymnasium; — a zilahi áll. tanítóképezde.

II. Magánosoktól.

- Arenstein József. Gloggnitz. — Die Schlögmühl auf der Jubileums-Ausstellung.
- E. T. Atkinson, B. A. Calcutta. — *a*) Insects-Perts belonging to the Homopterous Family Coccidae; *b*) Notes of the Zoology of the India; *c*) Homoptera Indica.
- Borch L. Ansbach. — Zur Entwicklung der sächsischen Wehrgeldes.
- Déry Károly. Budapest. — Magyar bányakalauz.
- Grünfeld Lipót. Konstantinápoly. — Anatolische Volkslieder aus der «Kaba Dili».
- Kluk-Kluczycki V. P. Krakó. — Umsturz irrthümlicher Schullehren etc.
- Kőrösi József. Budapest. — *a*) Nieuwe waarnemingen aangaande den invloed der inenting op morbiditeit en mortaliteit; *b*) Die hauptstädtische Feuer-versicherung.
- Hermite M. Paris. — *a*) Remarques sur la décomposition en éléments simples des fonctions doublement périodiques; *b*) Sur la transformation de l' intégrale elliptique de seconde espèce.
- Dr. Horváth Ödön. Eperjes. — Megjegyzések jogi szakoktatásunk kérdéséhez.
- Miklós Gyula. Carlsbad. — Hazai szőlőszetünk és a phylloxera.
- Ormay Sándor. Nagy-Szeben. — Adatok Erdély bogárfaunájához.
- Petrovsky József. Arad. — A közigazgatási törvények és rendeletek kézikönyve. XVII. füz.
- Steuer János. Székely-Udvarhely. — A székely nyelv hangjai.
- Setälä E. N. Upsala. — Om de finsk-ugriska Spraken.
- Wein János. Budapest. — Emlékirat a fővárosi végleges vízmű tárgyában.
- Zimándy Ignác. Törökbálint. — Ébresztő hangok műveltebb kath. körök számára.
- Várkonyi Endre. Szeged. — Homérosz kedélyvilága.
- Dr. Istvánfi Gyula. Kolozsvár. — Untersuchungen aus dem gesammten Gebiete der Mykologie. VII. Heft.
- Ismeretlen. — 50 különféle egyetemi fölavatási értekezés és 8 füzet.
- Az apostoli Nuntiatúra. Bécs. — Al Sommo Pontifice Leone XIII. omaggio giubilare della Biblioteca Vaticana.
- Millecker. Versecz. — Geschichte der Grossgemeinde Kudritz.
- Dr. Čiro Truhelka. Sarajevo. — Bericht über die Nachforschungen am Königsgrabe in Jajce.

III. Nyomdáktról.

- Görögkeleti egyház. Arad. — Cuventari bisericeşci si funebrali. T. II.
- Gyulai István. Arad. — A csoportkép mint a szemléltető oktatás segédeszköze.
- Muresianu A. Brassó. — Poveşti Ardelenesi. P. I—V.
- Alexi. Brassó. — *a)* Gedichte; *b)* Jahresbericht; *c)* Noul Calendar; *d)* Dommul de Ghiavahazi Mária-Sa; *e)* Emléklap.
- Görög kath. Seminarium. Balázsfalva. — Introducerea in Santia Scriptura.
- Egyetemi nyomda. Budapest. — *a)* Harangok, egyházak és közintézetek feliratai; *b)* Kolozsvár története II., III. köt. és Oklevéltár a II. és III. kötethez; *c)* Acta Reg. Scient. Universitatis Ung. 1887/8. Fasc. 2; *d)* Kimutatás; *e)* Értesítő; *f)* Tanrend; *g)* Néptanítók lapja. XXI. évfolyan 49—77. sz.
- Brózsza Ottó. Budapest. — *a)* Ankündigungsblatt. VI. Jahrg. Nr. 124—127; *b)* Budapesti Lloyd. IX. évf. 140—144. sz.; *c)* Glücksbote. X. Jahrg. Nr. 9—11.
- Hornýánszky Viktor. Budapest. — *a)* Mészeti lapok. IX. évf. 8. sz.; *b)* Országos középiskolai tanáregyesületi közlöny. XXI. 11., XXII. 1. füz.; *c)* Az egyházi közigazgatás kézikönyve. I. 4—6. füz.; *d)* A Bethesda huszadik évi jelentése; *e)* Közönséges számtan; *f)* Bericht; *g)* A székely nyelv hangjai; *h)* A könyv; *i)* Kis kézi agenda; *k)* Magyar olvasókönyv. I-ső rész; *l)* Bibliai történetek; *m)* Iskolai magyar nyelvten II. rész; *n)* Slovenské Slabikár; *o)* Evangelicko-lutheránsky Calendar 1889; *p)* Betűsoros tárgymutató; *r)* Mittheilung; *s)* A dunamelléki ev. ref. egyházkerület 1887. és 1888-ban tartott gyűlésének jegyzőkönyve; *t)* Vezérkönyv; *u)* Felső nép és polgáriskolai közlöny. 1888. 7. sz.; *v)* Magyar nyelvtörténeti szótár, I. köt. I. füz.; *x)* Alaktan; *y)* Közmunka- és közlekedésügyi m. k. miniszter 19,237/1888. sz. rendelete; *z)* A birtokos személyragozásról; *aa)* Adatok az utakról szóló törvényjavaslathoz; *bb)* Általános feltételek a vízipítési munkákra; *cc)* Magyar-osztrák posta- és távirtda-egyezmény; *dd)* A pesti ág. hitv. evang. magyar-német egyházkerületnek szabályzatai; *ee)* Magyar természettudósok száz évvel ezelőtt; *ff)* Magyar művészek. 7—11. füz.; *gg)* Magy. kir. posta és távirtda rendeletek tára. 1888. 32—48. sz.; *hh)* Ugyanaz magyar és szláv nyelven. 1888. 8. és 26—44. sz.; *ii)* Magy. kir. postatakarékpénztári közlöny. 1888. 7—9. szám; *kk)* Községi közlöny. X. évfoly. 26—38. sz.; *ll)* Pester medicinisch-chirurgische Presse. 1888. Nr. 26—38; *mm)* Keresztván népharát. III. évf. 6—9. sz.; *nn)* Irodalmi Értesítő. I. évf. 14—20. sz.; *oo)* Slovenské Noviny. R. III. Číslo 72—110; *pp)* 21 drb. apróbb nyomtatvány.
- Schodisch Lajos. Felső-Eőr. — *a)* Kath. egyházi énekek gyűjteménye; *b)* Kath. Haus-Kalender 1889; *c)* Bilder Kalender 1889; *d)* Bauern Kalender 1889; *e)* Volks-Kalender 1889; *f)* A felső-lövői ág. hitv. ev. nyilvános tanintézetek Értesítője 1887/8; *g)* 9 darab különféle apróbb nyomtatvány.
- Malatin Antal. Kalocsa. — Az alázatosság gyakorlása.
- Holmeyer Ferencz. Kalocsa. — *a)* Az öt boldog angol vértanú; *b)* Jézus édes szíve.
- Ziegler Károly. Komárom. — *a)* A komáromi nőipariskola Értesítője 1887/8; *b)* «Isten, haza, király!»
- Imreh Sándor. Maros-Vásárhely. — *a)* A marosvásárhelyi ipartanoda Értesítője 1887/8; *b)* A marosvásárhelyi ev. ref. collegium Értesítője 1887/8.

- Drotleff József. Nagy-Szeben. — *a)* Rückblick; *b)* Jahrbuch; *c)* Verhandlungen.
- Krafft W. Nagy-Szeben. — *a)* Amicul Popului; *b)* Jahresbericht; *c)* XV. Jahresbericht der Gewerbeschule in Reps; *d)* Calendarul Calicului; *e)* Katalog; *f)* Tárgymutató.
- Stampfel és társai. Pozsony. — *a)* Kereskedelmi szakkönyvtár. III. 2. rész; *b)* Szabályrendelet; *c)* A pozsonyi iparbank 1887-iki jelentése; *d)* A pozsonymegyei gazdasági egyesület Értesítője 1888. 1—4/5. sz.; *e)* Gebete auf den Gräbern der Hingeschiedenen; *f)* Emma néni elbeszélései; *g)* Derech Hallimud; *h)* A pozsonyi felsőbb leányiskola Értesítője 1887/8.; *i)* Válasz Masznyik Endre úrnak Luther élete című munkájára 2. 4. füzet; *k)* A héber olvasás első elemi tankönyve; *l)* A javíthatatlan; *m)* Amanda vagy Juczi? *n)* Lucza napján; *o)* A megzavart mulatság; *p)* A kegyencz; *r)* A majálisi elnök; *s)* Tanulók könyvtára 45. füzet; *t)* Eine Replik auf das Werk «Das Leben Luther's»; *u)* Deutsches Sprachbuch; *v)* Essai und Einleitung; *x)* Rendeletek tára; *y)* Kis világok, nagy világok; *z)* Kereskedelmi és politikai számtan; *aa)* Szent beszédek; *bb)* Leányvilág 2—13. sz. *cc)* Luther élete 7. 8. füzet; *dd)* 15 darab különféle apróbb nyomtatvány.
- Wigand F. K. Pozsony. — *a)* Pressburger Salon-Blatt VI. Jahrg. Nr. 24. VII. J. Nr. 2; *b)* Evangelikus egyház és iskola VI. évf. 1—26. sz.; *c)* Pozsonymegyei Közlöny I. évf. 1—26. sz.; *d)* Paedagogiai Plutarch 16—20. füzet; *e)* A pozsonyi ágostai hitv. ev. Lyceum Értesítője 1887/8.; *f)* Vajdady Gusztáv élet- és jellemrajza; *g)* A pozsonyi «Toldy-kör» jelentése 1888.; *h)* Emlekek római utamból; *i)* Evangelikus dogmatika; *k)* Gondolat. IX. évf. 13—16. sz.; *l)* XII. Jahresbericht.
- Steinfeld Béla. Sárospatak. — *a)* Magyar olvasókönyv III.; *b)* Gymnasiumi könyvtár XIII. kötet.
- Skarnitzel F. Szakolcza. — A szakolczai kir. kath. algynasium Értesítője 1887/8.
- Kirchner J. E. özv. Versecz. — *a)* Einige Bemerkungen; *b)* A verseczi közs. polgári fiúiskola Értesítője 1887/8.
- Bittermann. Zombor. *a)* A zomborvidéki rabsegélyző-egylet alapszabályai; *b)* Izvesztaj o szrbszkaj učitenskoj Skoli 1887/8; *c)* A zombori temetkezési egylet alapszabályai; *d)* Statuten der Offiziers-Sparkassa; *e)* A zombori állami főgymnasium XVI. Értesítője; *f)* A zombori sportegylet alapszabályai; *g)* A zombori ipar- és kereskedelmi iskola Értesítője 1887/8.; *h)* Bezdán mezőváros ipariskolájának Értesítője 1887/8.; *i)* Bács-Bodrog vármegyei történelmi társulat Évkönyve IV. évf. 2. füzet.

IV. Saját kiadásbeli munkák.

Értesítő. XXII. (1888.) 4., 5. sz.

Évkönyv. XVII. kötet. 6 darab.

Nyelvtudományi Értekezések. XIV. 9., 10. sz.

A magyar helyesírás elvei és szabályai. (IV. változatlan kiadás.)

Régi magyar nyelvemlékek. IV. kötet. 2. osztály.

Történettudományi Értekezések. XIII. 10. 11., sz.

II. Rákóczy György felelete az «Innocentia Transylvaniae»-ra. (1653—1659.) A feje-

delem meghizásából írta dr. Basire Izsák, a durhami káptalan levéltárából közli Kropf Lajos. (Különlenyomat.)

Dr. Acsády Ignác. Magyarország pénzügyei I. Ferdinánd uralkodása alatt. 1526—64. Természettudományi Értekezések. XVIII. 1. és 3. sz.

Mathematikai és természettudományi Értesítő. VI. 8/9. füzet.

Dr. Fröhlich Izidor. Az electrodynamometer általános elmélete.

Mathematikai és természettudományi Közlemények. XXIII. 2. sz.

HUSZONKILENCZEDIK AKADÉMIAI ÜLÉS.

Az I. osztály h e t e d i k ü l l e s e .

1888. október 1-én.

ZICHY ANTAL t. t. helyettes elnök elnöklése alatt.

162. Budenz József r. t. jelentést tesz «Munkácsi Bernát nyelvészeti tanulmányútról a vogulok között». A jelentés itt következik:

Dr. Munkácsi május elején érte el a vogul földet, miután innen márczius közepén elindult volt, dr. Pápai Károlylyal együtt, a ki ethnographiai és anthropologiai tanulmány végett útítársúl hozzá csatlakozott. Útját innen először Szent-Pétervárnak kellett vennie, hogy ott a szükséges hivatalos ajánlólevelet megszeresse, a mely neki utazása közben a helyi hatóságok jóakaró támogatását biztosítsa. Ez sikerült is a szentpétervári Tud. Akadémia közbenjárásával, mely utazóink tudományos célú vállalkozását őszinte részvétellel és érdeklődéssel fogadván, az orosz birodalmi belügyminisztériumtól számukra az óhajtott «nyílt levelet» (оркунъ-поинириъ) kieszközölte. Ez igen fontos ügynek gyors elintézését pedig főleg dr. Radloff Vilmos akadémikus (most Akadémiánknak is külső tagja) szives utánajárásának kell köszönnünk. Szt-Pétervártól Nizsni-Novgorodig még csak könnyű szerrel juthattak el utazóink (t. i. vasúton Moszkván át), de onnan már csak nagy hajjal vergődhettek Kázánig, minthogy a beállott hóolvadás miatt a Volga jegén vezető «téli út» veszedelmessé vált s csak a folyó jobb partján vezető úgynevezett «nyári út» hóvizével, gödreivel, sarával, göröngyeivel kínálkozott. Hét napi fáradságos száнкázás, szekerezés után végre megérkeztek Kázánba (április 5-én), a hol vagy két hetet a jól megérdemelt pihenésre szenteltek, míg a kámai hajók járása megindult. Itt úgysis régi ismerősökkel találkozott Munkácsi: Ilminszkivel és az egyetem tudós körével (közte most Weskével is) meg fiatal votjákokkal, kikkel három évvel ezelőtt votják tanulmányait kezdte volt meg. Föl is használta Munkácsi e kis utazási szünetet, hogy votják szótára kidolgozása közben följegyzett kérdéseit tisztába hozza; e végett Ilminszki két votják seminariumi növendéket bocsátott rendelkezésére, kik naponkint néhány óráig vele voltak. Április 27-én már Verchoturjében vannak utazóink, a honnan megint hírt adnak magokról. Előbb Permben a gubernator távollétében a vicegubernatorrt keresték volt meg, ki rendkívül előzékenyen fogadta, jelentvén, hogy a szükséges rendeleteket az összes urali kerületekbe már elküldték. Verchoturjében meg az iszpravnik helyettese fogadta őket szivesen s közölte velök a vogulokra vonatkozó hivatalos statisztikai kimutatásokat a múlt évről. Verchoturje már vogul terület volna, de a melyen most már vogul embert még sem lehet találni.

Még 3—4 napi út kellett, míg végre egy kis vogulságra akadtak, olyanra, a melyen Munkácsi nyelvészeti kutatását és tanulmányát megkezdhette. Hogy járt el ebben Munkácsi s mire vitte a tanulmányt három hónap alatt, a mely időről az ő levelei értesítenek, azt legjobban az ő saját szavaival terjeszthetem elő, az ő leveleiből az illető részleteket közölvén.

Május 25-én ír Munkácsi *Tárey-poël* nevű vogul faluból (oroszúl *Persina*), mely a Loszva mellett fekszik, a *Jirtül* (oroszúl *Irdel*) folyó torkolatától 2 versztnyire. *Vszevolodo-Blagodatszk*-tól 52 versztnyire éjszakkéltre. «Benne vagyunk a munka hevében. Harmadfél hete, hogy a fent jelzett vogul faluban tartózkodunk, a világtól ha nem is chinai fallal, de annál is átjárhatatlanabb lápokkal elzárva.» — — «Április 27-én hagytuk el Verchoturjét s harmadnapra értünk a legutolsó postaállomásra, a felső turabeli ércbányákba. Eddigi igen kellemes utunkat most szerfölött posványos és metszetlen fatuskókból összerakott út váltja föl, melyen sok szenvedés és boszúság után május 1-én este érkeztünk meg *Vszevolodo-Blagodatszk*ba, mely hely Regulynak is három hónapig tartózkodó állomása volt, a hol a munkások közt az ő két főemberét *Jurkinát* és *Bachtiarovot* találta. Mi is itt láttuk az első vogult, de ez csak anthropologus Károly barátom számára volt érdekes, mivel oly alaposan elfelejtette anyanyelvét, hogy már a számnevekre sem emlékezett. Reguly óta e helytől éjszakra egy új falu épült, melyet hivatalosan *Nikitoivdül*nek, különben *Novoje strojenienek* neveznek. Ide utaztunk másnap s Ivan Iv. *Seskin*nél kaptunk szállást, ki a jekaterinburgi kiállításban, mint vogul tárgyak bemutatója, szerepelt s vállalatunk iránt nagy érdeklődéssel volt. Terveim az volt, hogy itt kezdjem meg tanulmányomat, melyhez azt hittem, hogy alkalmas lesz a négy vogul koldusasszony valamelyike, kikből a nevezett helység vogul lakossága áll. Hazulról való elutazásomtól épen kerek ötven nap telt el, midőn az első vogul szót hallhattam. S mily bájolólag zengett fülembé az *ákwá, kitá, járím* stb., a mivel az én fogatlan, vak vogul anyókám nyelvtanítását megkezdette. Fájdalom, nem soká tartott az öröm, mert a *úglglon* után rögtön *kityujplont* mondott s sehogy sem birt a kihagyott számokra visszaemlékezni. Csakhamar meggyőződtem, hogy Ivdilben nem lehet maradásom, mert az ottani asszonyok a nyelvtanító nehéz szerepére legkevésbé sem alkalmasak. Most az volt a kérdés, honnan kerítsek vogul embert. Vagy el kellett mennem a felső Loszvánál fenmaradt jurtokba, (80 verszt lovaglás, 100 verszt csónakázás, minden holmi hátrahagyásával), vagy pedig a közép és déli Loszva mellékén lakó letelepült vogulokhoz utaznom kik orosz módra élnek, tökéletesen oroszúl beszélnek, kik között lakni lehetne bár, de a kikenél csak egy megfogytakozott nyelvet találhatok s azt is csak a véneknél, mert a harmincz éven alúl való generáció semmit sem beszél már vogulul. Számbevehető körülmény volt, hogy júniusban az egész felső-loszvai lakosság, jurtjaikkal, feleségekkel, gyermekekkel, kutyákkal stb. le szokott költözködni s itt erdészik a hideg beálltáig, s hogy ennél fogva később ők magok jönnek a mi tartózkodásunk helyére. Sokáig haboztam a teendőkön, míg végre döntött *Nikolaj Sisov* megjelenése. Ez a vogul bejött nagy csütörtökre gyónni Persinából s midőn meghallotta, hogy itt valami vogulkereső idegenek vannak, fölkeresett bennünket. Én kérdezgetni kezdtem s csakhamar észrevettem, hogy ő egy eddigelé ismeretlen dialektust beszél. Tudakoztam bővebben falujáról s így tudtam meg, hogy van még ott egy öreg *Michail Grigorin Persin* (vog. *Përšá ańšuy*), kinek a felesége is vogul asszony s ennél fogva a háza népével vogulul beszél. Ezzel az öreggel beszélni s őt felada-

tomnak megnyerni, esetleg öt elhozni Ivdilbe látszott előltem az első legszükségesebb dolognak. Ladikba ültünk az orosz husvét vasárnapján s az Ivdilen leveztünk ide *Tarec-paelbe*. Magammal hoztam a Reguly-féle kézirat-másolatokból azt a füzetet, melyben a *Persä jeri* s a *Persä ogy voqrem jeri* vannak s ez énekek megfejtésével kezdettem első tanulmánykísérletemet. Az eredmény teljesen kielégített; az öreg jól beszél és sokat tud vogulúl, oroszúl is beszél s így legalkalmasabbnak mutatkozott első tanítónak. Az ő kedvéért elhatároztam, hogy teljesen átköltözöm ide, hol Pjotr. Nik. *Sabukinnál*, a gazdag Iván Sangin (ivdilbeli nagykereskedő) prikazcsikjánál tűrhető lakás és ellátás kínálkozott. Nagy örömmökre kiderült, hogy itt egy okos asszony is tartózkodik, ki a felső vogulok nyelvét beszéli s oroszúl is jól ért. Ilyen módon itt egyszerre kaptam tanítókat a felső és a közép-loszvai dialektusokra.

Persä falujának legidősebb embere. Kenéze (= *Känés, qtor*): egyetlen maradéka a falut alapító *Persänék*, az ő dédjének, ki hogy mint ütötte föl az ő jurtját, megéneklí a Reguly-féle dal. Határozottan emlékezik Regulyra; elmondta, hogy ezelőtt negyven évvel járt itt egy maganfíle fiatal ember, hivatta magához Jurkinát és Bachtjarovot Vszevolodszkából, megmérte őket, vizsgálta a hajokat s teljesen lenyiratta őket; hogy egyáltalában ő volt az első, ki a vogulokat helygatta. Ő *egyetlen képviseleje a közép-loszvai dialektusnak*, melyet az ő halálával senki sem fog többé beszélni s mely mégis legalább oly fokban tér el az északitól, mint a mennyire eddigi ismereteink szerint a kondai vogul. — Az a loszvai dialektus, melyet Reguly följegyzett, nem e vidékről való; meglehet, hogy megtalálom még valahol délebben. Sajnos, hogy az öreg kissé értelmetlen, azaz: ha valamit első pillanatra meg nem értett, később harapófogóval sem húzható ki belőle. Általában bajos vele az összefüggésből kiragadott szónak értelmét meghatározatni. E miatt gyakran kínos vergődés esik vele; mindenféle fordulattal kell helygatni a szót vagy szólást, míg a való értelem magától ki nem világlik. Mindamellett tömérdek az anyag, a melyet eddig is tőle följegyeztem. Most t. i. vele a Reguly-féle jegyzetekből összeállított szótárt reenseáloom; minden szónak az ő nyelvén való alakját megállapítom; azután példákkal világítatom meg, a hol szükséges. Ezen példákból kerül aztán ki az új szótári anyag meg a grammatika. — A textusgyűjtést akkorára tartom fenn, ha már a szótári munkálatot befejeztem s ily módon tisztességesen belegyakoroltam magamat a nyelvbe. Az öregtől legfelebb mesét remélhetek, éneket stb. nem tud. Naponként 7—8 órát ül nálam 50 kopéka napidijért.

Egészen más tehetség *Tatiana Alexejevna Salavarcva* (vog. *Ulekse-va; Takjana*), ki Durkina jurtjában növekedett (*Tax-titt-pgul*-ban) és 6 évig lakott férjével a felső Loszvának (*Paxm-titt-paul*) jurtjaiban. Kitünő elméjű, gyors föl-fogású, képes még a képzők funkcióiira is példákat idézni és jelentéseiket egész pontossággal meghatározni. Megbotránkozik, ha valamely szó ismétlésében *a* helyett *e*-t ejtek, vagy *j* helyett *g*-t; e mellett hőbeszédű, szeret tanítani, szeret faggatni avval, a mit én nem tudok. Ha jelen van az öreggel való foglalkozáskor, egész könnyúséggel magyarázza meg az öregtől meg nem érthető dolgokat, s ezért rendszeren hozzá szoktam folyamodni fölírott kérdéseimmel, ha esetleg napközben nem mutatkozik nálam . . . Tatiana jól tud mesélni, bizonyára sok textust fog szolgálatni, ha majd az öreggel elvégezvén dolgomat, ő vele kezdek rendszeresen foglalkozni.»

Dr. Munkácsinak utolsó levele, mely kezemhez jutott, szintén *Tarec-pael*-ban kelt, július 28-án.

«Van szerencsém jelenteni, hogy a közép- és felső-loszva vidéki vogul dialektusok tanulmányát s ezzel együtt jelen helyen való foglalkozásomat befejeztem. Holnap indulok további utamra saját esolnakommal a Loszván, déli irányban, egyelőre egész *Patt-paul*-ig (200 verszt), hol a déli loszvai dialektus megismerése végett $2\frac{1}{2}$ hetet szándékozom tölteni. E helyről aztán a Loszva torkolatán át a Tavdába sietek, hogy Pelimben Károly barátommal (Pápaival) találkozassam, ki már június 20-kán hagyta el ez állomását s újratalálkozásunk idejéig a Pelim és Konda folyók felső folyásánál élő vogulokat szándékozik bejárni. Ime vállalatomnak első és mindenesetre legnehezebb része meg van oldva, még pedig, mint az alábbi kimutatásokból kitűnik, oly eredménnyel, melyet előre, alapos okkal, nem remélhettem. Eddigi vogul tanulmányaim eredménye ugyanis a következő:

1. Följegyeztem nagyjában *Peršā* nyelvének szótári anyagát és grammatikáját. 33 hosszú nyári napon át ültem az öreggel reggeltől-estig íróasztalomnál a Reguly-féle kézírati szótár alapján kérdeztetve minden egyes adatot. Minden előtte ismeretes szónak följegyeztem, természetesen híven, az alakját és jelentését azon vogul oroszszággal, melylyel maga tolmácsom magyarázta. Minden egyes névszónál kitéréseket tettem a vele egy fogalomkörbe tartozó egyéb szókra. Minden igénél szólásokat, mondatokat jegyeztem föl (orosz fordítással) a jelentés pontosabb meghatározása végett, s ez úton tömérdek új szótári anyag került elő. A vadászat, halászat stb. szakokba vágó műszókra vonatkozólag részletes leírásokat mondtam vogul nyelven. Ezek ethnographiai érdekességű apró textusokul fognak majd szolgálni ezen dialektusra nézve. Hosszabb összefüggő textust, pl. mesét vagy biographiai elbeszélést, a legnagyobb igyekezetem mellett sem sikerült az öregtől kapnom, kinek elmelomhasága a fentjelzett könnyebb munkálatot is rám nézve igen fáradtságossá tette. A *Peršā*-tól feljegyzett nyelvanyag megmentett maradványa egy csaknem teljesen kiveszett vogul dialektusnak, melyet én egyelőre középloszvainak nevezek, a mennyiben nézetem szerint ez lehetett ama nyelv, melyet az innen 120 versztnyire délre kezdődő *Lacsá, Mitjajeva* (megmaradt vogul névvel: *Lás-tit-poel, Iv-tit-poel*) stb. eloroszosodott vogul falvak lakói beszélhettek.

2. A múlt hónap (június) második hetében kezdettem meg az északi loszvai nyelv tanulmányát *Tatiana Alexejevna Sotjinicha* (szül. *Salavcarova*) asszonynyal. Kezdetben eredeti textusokat (mondákat, dalokat, ethnographiai leírásokat) jegyeztem föl tőle, midőn ebből kifogytunk, a Reguly-féle textusok megfejtését kísérlettem meg vele, lefordítván a kellő orosz magyarázatokkal északi loszvai nyelvre az *ckwa-pī piris maji; Namūn qter. Sārp-erf. Sāt vārp aku lāl tūstet* címűeket. Bár Tatiana hámulatos ügyességgel tudta ezeket a déli nyelvű textusokat kihüvelyezni, tovább nem foglalkoztam e tárgygyal, minthogy alapos reményem van, hogy a déli loszvai vogulok közt is akadok valakire, kivel ezt a feladatot megoldhatom. — a midőn természetesen az én átirásom sokkal jobban megegyezhet az eredeti textussal, mint amúgy. Különben is félre kellett volna tolnom ezt a munkát, minthogy június közepétől fogva jelentkezni kezdtek az északi loszvai nomád vogulok s bőségesen kaphattam egészen új eredeti népköltési anyagot is. Ezek a vogulok t. i. lefelé evezvén a Loszván, itt meg szoktak állapodni 1—2 hétre s csak aztán mennek tovább lvdilbe. Ha észrevettük, hogy a falu előtti erdőtisztáson ladik köt ki, Tatianával üdvözlőkre eléjük mentem; különböző módon (különösen pálinkával és ajándékokkal) igyekeztem megnyerni szívöket, míg végre nem féltek tőlem, barátságosan fogadtak *sās-kwol*-jokban, sőt elvégre dalok stb.

mondására is elhatározták magokat. A dalok mondásánál Tatjana volt mindig a közvetítő, mert a közlő mindig egy egész hosszú mondatot vagy verscsoportot mond el nagy hirtelenséggel, melyből alig hallik ki tisztán az első szó. Tatiana megérti a mondatokat, s lassan, szó szerint lediktálhatja; midőn haza mentünk, a leírott textust vele revideálgattam és a szükséges orosz magyarázatokkal elláttam.

Ezen munkán kívül különösen a szótári anyag gyűjtése foglalkoztatott erősen. Épen úgy mint *Peršá*-vel végig mentem Tatianával is a Reguly-féle kézírati szótáron, mely e szerint immár kétféle revisióban van meg nálam. Természetes, hogy igen sok új anyag halmozódott össze e munkában, melyből különösen a tropikus szólásokat külön füzetkékben irtam össze.

3. *Textus-gyűjteményem* :

a) *ne-erjet* (női énekek) számszerint 41; többnyire 1—3 nyomtatott lapra férfő terjedelemmel. A vogul női világ életének hű képe. Valamennyi komoly hangulatú elbeszélés.

b) *uj-erjet* (medve énekek). Tartalomra és terjedelemre nézve olyanok, mint a Reguly-félék. Czímeik :

1. *Tävem-äji munil vailem erjä* (T. leányának = medvének égből való leszállásának éneke).

2. *Xoli erj* v. *uj-anšukw kenseltene erjä* (reggeli ének v. keltő ének). Ezzel keltik a medvejátékok alkalmával reggelenként a *Kvol*-ban fölállított leölt medvét.

3. d. — másik változat e fajtából.

4. *ne-uj-erj* (nőstény medve éneke).

5. *Votjün tur älem pält älem gikü mäcs erjeslene erj* (a szeles tó bal oldalán élt öregről szóló ének).

6. *pupakw-erj*: nők-énekelte rövid gúnyének.

c) *terniü erjet*, hadi énekek.

1. *Lür-us gterj*. Igen terjedelmes, érdekes ének. A Reguly-féle *Namiü gter* északi nyelvűnek bővebb változata.

2. *läsätin sariš Xant*, tápláló tenger hada.

d) *püätur-erjet*, hősi énekek. Három terjedelmes énekes elbeszélés.

e) *Kalts-erjet*. Numi xárem testvéréről, *Kalts ekwa*-ról szóló két ének. Mythologiai tekintetben rendkívül érdekes textusok.

f) *Sätjatwe varmél sätmil*. Bűvölést viszont bűvölő ige.

g) *äter jelpiü pŕ kai-san*. Varázsige.

h) *tulilép*. Két adomaszerű elbeszélés, melyet színdarab módjára előadnak (nyirhøj-arczezal stb.)

i) *Majtét*, mondák :

1. *Xul-gter majt*, világ teremtési monda.

2. *elemjgšs sänkémlém m*, az ember teremtésének mondája.

3. *Mir suswe gum majt* a világot őrző férfi (állítólag Krisztus) mondája.

j) Állaténekek : *majruj-erj* (egérének), *kukuk erj*; *sakajik erj* (halászmadár-ének).

k) *ämés*, találós mesék. Igen érdekesek és eredetiek. Eddig 87-et irtam össze.

l) Ethnographiai és mythologiai tekintetben érdekes apró leírások, illetőleg elbeszélések; Tatiana közlése után 16-ot jegyeztem föl. Ezenkívül sok van elszórva a *Peršá*-féle szótári ivekben.

Látnivaló ezen kimutatásomból, hogy alaptalan ama nálunk többször nyilvánított vélemény, hogy a vogulok népies költészete vagy akár az énekes hagyományok feledésbe mentek volna. Igen hihető, hogy a letelepült déli vogulságban nem fogok akadni hasonlókra; de éjszakon még teljes cultusában él az ősi ének a nép ajkán. Legalább ezt erősíti minden vogul, kivel eddig megismerkedtem, hívnak is erősen, hogy keressem meg őket a télen a *Tajt* (Szoszva) melletti *Jänŋ-pgul*-ban, hol újévkor az összes be nem települt vogulság egybegyűl adófizetésre, mely alkalommal ott egy hétig vásárt is tartanak.

HARMINCZADIK AKADÉMIAI ÜLÉS.

A II. osztály hetedik ülése.

1888. október 8-án.

PULSZKY FERENCZ t. t. osztályelnök elnöklése alatt.

164. Acsády Ignác I. tag felolvassa székfoglaló értekezését: «A magyar jobbagynépeség a mohácsi vész után».

Tudomásúl vétetik.

165. Szilágyi Sándor rendes tag olvassa értekezését: «II. Rákóczy György és a százok».

Tudomásúl vétetik.

HARMINCZEGYEDIK AKADÉMIAI ÜLÉS.

A III. osztály hetedik ülése.

1888. október 15-én.

DR. THAN KÁROLY r. t. osztályelnök elnöklése alatt.

167. Hógyes Endre I. t.: a) «Kísérleteim eredményei az antirabicus védőoltások értékére vonatkozólag, ragályozás előtt és után. b) A párisi Pasteur-intézetben eddig gyógykezelt magyarországi veszett kutya-marottakról.»

Előadván három évi vizsgálatainak végeredményét, áttért Pasteur párisi intézetére, melyet az Akadémia és törvényhozás megbízásából a szünet alatt meglátogatott és az ott gyógykezelt magyarországi veszett eb martak statisztikáját összeállította.

Saját vizsgálataiból az derült ki, hogy nem ugyan szárított velőszorozatokkal, mint Pasteurnél, hanem az ő általa alkalmazott hígított fix vírus oldatoknak successiv hő alá feckendezéseivel lehetséges volt a kutyákat előlegesen tett védőoltásokkal egy utólagos fertőzés (veszett ebmarás) veszélyeitől, a veszetség kitérésétől és a haláltól megmenteni.

Intézetében eddigelé 36 kutya lett ily módon különböző kísérletváltoztatásokkal a veszetség ellen mentesítve. *A mentesítés annyira biztos*, hogy 29 állat közül 25 lett abszolút mentes a legerősebb mesterséges infekciók ellenében, a

közönség ebmarást pedig a többi 4 is bátran kiállhatta volna. A higitott fix virus oldatoknak successive bevitele által *a már megmárt állapotokat biztosan lehetséges megmenteni* a veszetség kitöréseitől és a haláltól. *Pasteur antirabicus védőoltásainak tehát* — az azok ellen egyesek részéről felmerült ellenvetések daczára — *kétségkívül megvan a biztos állatkísérleti alapja.*

Hogy a ragályozás után való antirabicus védőoltás az *emberi veszett ebmarások gyógyításában* is eredménynyel alkalmazható, erről tanúskodik a Pasteur által 1885 óta gyógykezelt magyarországi veszett ebmarlak statisztikája.

Pasteurnél 1885-ben 4. 86-ban 26. 87-ben 14. 88-ban 5. összesen 51 magyarországi ebmarta ember kapott antirabicus gyógykezelést. A marási sebek többnyire kéz- és lábsebek voltak: kiegészők a legtöbb esetben fél órán tul vagy egyáltalában nem is történt. Ez 51 egyén közül 50 jelenleg is él, egy a védőoltások után meghalt tüdővészben, tehát az 51 gyógykezelt közül egynél sem tört ki a veszetség.

Mint bármely más. különben értékes gyógymódok, az antirabicus gyógykezelés sem absolut hatályos. Párisban ugyanis a gyógykezelték közül is többen megkapták a veszetséget. A halálozási arány azonban tetemesen leszállott. Pasteur intézetében 29 hó alatt 4909 megmárt ember gyógykezeltetett; ezek közül a gyógykezelés daczára 54-nél kitört a veszetség. A halálozási arány tehát 1.1%. A nem gyógykezeltekre a halálozás minimális arányát 5%-ot véve, ama 4909 egyén közül, ha nem gyógykezeltetnek, 250 egyénnek kellett volna meghalnia. Maga a gyógymód még tetemes javításokon fog keresztülmenni, és sikerülni fog a hiu aggodalmakat eloszlatni az iránt, hogy az antirabicus védőoltások következtében valaki a veszetséget megkaphatja. A módszer mostani állapotában is el lehet mondani, hogy az a fertőző betegségek modern kísérleti gyogytanának egyik legszebb vívmánya.

Végül az előadó köszönetet mondott Korányi, Fodor és Markusovszky Lajos tanárokból álló akadémiai bizottságnak, a mely kísérletezéseit élénk érdeklődéssel kísérte.

Elnök felszólította az említett bizottságot, minthogy annak minden tagja jelen van, nyilatkozatra; mire Markusovszky Lajos előadta, hogy ámbár szerény berendezés mellett, de oly módon végezte előadó fáradságos kísérleteit, hogy az eredmények iránt bizalommal van a bizottság s köszönetet szavaz.

Elnök az Akadémia nevében is köszönetet mond előadónak ezen sikeres működéseért.

168. Fényi Gyula S. J. beküldi Kalocsáról a Haynald-observatoriumban észlelt érdekes tünetmények leírását ezen czímmel: «A nap fokozott tevékenysége az 1887. évben». Ezen tevékenység nem csak a foltok és protuberantiák számában és terjedelmében nyilvánult, hanem még inkább azon rendkívüli tünetményekben, melyeket a nap légkörében észlelt, s ezeket részletesen ismerteti. Bemutatja Kruspér J. helyett Schuller Alajos l. t.

169. Horváth Géza heterjeszti Atkinson, az Asiatic society of Bengal elnöke nevében általa az Akadémiának megküldött két munkát: «Notes on the History of the Himalaya», és «Notes on the History of Religion in the Himalaya», valamint 3 Annual adres-t. hála jeléül külső taggá megválasztásáért.

Köszönettel vétetik s az összes ülésen az Akadémia könyvtára számára heterjesztendő.

HARMINCZKETTEDIK AKADEMIAI ÜLÉS.

Az I. osztály nyolczadik ülése.

1888. október 22-én.

HUNFALVY PÁL r. t. osztályelnök elnöklése alatt.

171. Simonyi Zsigmond l. t. fölolvassa «Kombinálo szóalkotás» című értekezését. Rövid kivonata ez:

A fölolvasó az analogia hatásából indulva ki, megmutatja, hogy bizonyos szópárok az eszmetársulásnál fogva olyan nagy hatással vannak egymásra, hogy átvesznek egymásból némely hangokat, sőt egész szótagokat. Megtörténik ez néha az összetétel tagjaiban és az összetett mondatok állandó elemeiben, pl. *eccer-máásszor* helyett *eccer-máccor*, *szedett-vett* helyett *szedett-vedett*, «*mintsem—inkább*» helyett «*mint-sább—inkább*». De ha nem ejtjük is ki így együtt a szokat, maga a jelentésbeli összetartozás (az ellentét vagy rokon értelem) elégséges a szóknak ilyen összezavarására, kombinálására. Gyakran fordul ez elő beszéd közben mint kiejtésbeli hiba: *bekenyérit* = *bekerít* + *bekanyarít*, *elrongít* = *elrongál* + *elpusztít*. De sok ilyen elegy szó elterjed egy-egy nyelvjárásban, sőt a köznyelvben is: pl. *zsínaj* és *zsvat* (Csallóközben) = *zsinat* + *zsvaj*, *fölzargatni* = *fölzavarni* + *fölzörgetni*; *alant* = *alatt* + *lent*: *czölöp* = *czövek* + *czolop*, *csupasz* = *kopasz* + *csupa*, *himbál* = *hintál* + *lóbál*, *buta* = *buga* + *suta*, *pocsolya* = *pocséta* + *mocsolya*, *türtötzetli magát* = *türteti magát* + *tartóztatja magát*. — Az eféleket eddig csak kivételes jelenségnek tartották. A szerző azt tartotta földadatának, hogy kimutassa e szókombinálásnak gyakori előfordulását. Értekezése kétszáznál több szót fejt meg ezen az alapon.

Bírálatra adatik.

172. Ponori Thewrewk Emil r. t. bemutatja dr. Némethy Gézának, mint vendégnek «Euhemeri reliquia» című értekezését.

Bírálatra adatik.

173. Az osztálytitkár előadja, hogy a Deák-mausoleum országos bizottsága a múlt évben fölkérte az Akadémiát a mausoleum föliratának megállapítására. Az ügy az I. osztályhoz tétetett át; az előbb egy hármás, majd egy hatos bizottságot alakított véleményadás végett, melynek tagjai voltak Zichy Antal t., Beöthy Zsolt, Szász Károly, Thewrewk Emil r., Arany László és Lehr Albert l. tagok. E bizottság a következőkben terjeszti az osztály elébe véleményét:

Első kérdés volt: vajjon a carrarai márványból készült sarcophagnak sima oldalaira alkalmaztassék-e valamely felirat? A bizottság három tagja teljesítendőnek vélte Strobl szobrász azon óhajását, hogy az üresen álló sima lapokon néhány aranybetűs sor foglaljon helyet az összhatás élénkítése végett s a következő föliratokat ajánlotta: az egyik oldalra: *a luza bölcse*, a másikra: *a király és nemzet*

kibékítője, a belépővel szemben eső keskeny lapra pedig Deák születésének és halálának évszáma: 1803—1876. A bizottság három tagja a sarcophagon minden feliratot mellőzendőnek vélt azon okból, hogy e kegyeletes helyen, mely különben is a közönségnek csak ünnepélyes alkalmakkor nyitattik meg, a szótalán csend és némaság felel meg leginkább az áhitatos érzésnek, melyet bármely jellemző vagy szellemes mondatok kibetűzése inkább zavarni, mint méltóan kifejezni volna alkalmatos.

Ellenben abban a bizottság tagjai mindnyájan megegyeztek, hogy a mausoleum külsejére föliratok alkalmaztassanak, még pedig a következők:

A bejáratú ajtó feletti keskeny kőlapra csupán a következő szavak vésendők:

Deák Ferencnek.

A mausoleum három üres oldalán kívülről sorban márvány- vagy ércablák illesztessenek be a falba s azok elsejére balról a Deák érdemeit megörökítő 1876. III. törvénycikkely, középen hátul Vörösmarty látnoki szellemmel irt *Alkudtál* kezdetű költeménye (12 sor), a harmadikba végül Deák híres feliratai vagy nagyobb beszédeinek egy-két legjellemzőbb s gondosan kiszemelendő mondata, a sorok megfelelő aránya szerint, vésessenek be vagy erősítsessenek meg domhorú aranybetűkkel, a mint a technikai kivihetőség inkább ajánlani fogná.

Azon esethen, ha az osztály ehhez hozzájárul, a technikai kivitel iránt való intézkedésre a fővárosi hatóság volna fölkérendő, a mely azóta a mausoleumot az országos bizottságtól átvette és Deák híres mondásának kiválasztásával pedig az osztály bizottsága újra megbizandó, illetőleg fölhatalmazandó volna.

Hosszas vita után az osztályelnök szavazásra bocsátván a kérdést, határozottatott:

A sarcophagon feliratok alkalmazandók, még pedig azok, melyeket a bizottság három tagja ajánl.

A mausoleum külsejére alkalmazandó s egyhangúan ajánlt föliratok szintén elfogadtnak s mind ez, mint az osztály véleménye, az összes ülés elé terjesztendő.

VII. IGAZGATÓSÁGI ÜLÉS.

1888. október 28-án.

STOCZEK JÓZSEF akadémiai másodelnök úr elnöklése alatt.

74. Akadémiai másodelnök jelentést tesz azon súlyos veszteségről, melyet az Akadémia a szünet alatt elnökének, Trefort Ágostonnak, halálával szenvedett, és azon intézkedésekről, melyeket az egybehívott rendkívüli összes ülés kegyeletének kitüntetésére tett.

Az Igazgató Tanács osztozva az Akadémia fájdalában és gyászában, helyesléssel veszi tudomásul intézkedéseit.

75. Bemutattatik az *Entreprise des pompes funebres* 350 forintról szóló számlája, az akad. palota oszlopcsarnokának, a ravatal felállítása és a gyászszertartás alkalmából történt díszítéseért.

A 350 forintnyi összeg kifizetése elrendeltetik.

76. A vallás- és közoktatásügyi m. kir. miniszter úr június 25-ikén kelt leira-

tával értesíti az Akadémiát, hogy a palota II. emeletén levő magánlakást a képtár céljaira augusztus 1-jétől 900 forintért bérbe veszi, és fölkéri az Akadémiát, hogy a képtár igazgatósága által kijelölendő, célszerűségi és biztossági szempontból, szükséges átalakításokat eszközölje.

Ezzel kapcsolatban bemutatattik a képtár igazgatójának átirata, melyben nemcsak az imént bérbe vett lakásban, hanem a képtár összes helyiségeiben az átalakítások és új berendezések hosszú sorát előadja; kijelentvén, hogy a mennyiben azoknak keresztülvitelére az Akadémia hajlandó nem volna, kényszerítve látná magát arra, hogy a bérleti viszony tüzetes szabályozására a minisztériumhoz fölterjesztést intézzen.

Az építési bizottság javaslatára az imént bérbe vett lakosztály jókarba helyezésére az Igazgató Tanács 350 forintot engedélyez; ellenben a képtár helyiségeiben tervezett biztossági átalakításokra az Akadémiát nem tekinti kötelezettnek, és mint-hogy a bérleti viszony rendezését a maga részéről is kívánatosnak véli, a vallás- és közoktatási minisztérium fel fog kéretni, hogy a bérleti szerződés megkötésére a megfelelő intézkedéseket tegye meg. Az ez ügyben megindítandó tárgyalásokban az Igazgató Tanácsot az építési bizottság fogja képviselni.

77. Az építési bizottság bemutatja Plundrich Ferencz vállalkozónak, a bérház csatornáinak átalakításánál, a földalatti s így előre nem látható, valamint némely köztisztviselési szempontból szükséges munkálatokra vonatkozó pótköltség-előirányzatát; és e czímen 258 frt 10 krt engedélyezendőnek javasol.

A 258 frt 10 kr. engedélyeztetik.

78. Az építési bizottság az Akadémia bérházában levő üres lakások lakbérének 15%-kal való leszállítását javasolja.

Az Igazgató Tanács az ily részleges leszállítás további következményeinek elhárítása végett, a leszállítást nem engedélyezi.

79. Az építési bizottság az év utolsó két hónapjának házi költségeire fedezet megadását kéri.

200 forint utalványozása határozottatik.

80. Az Igazgató-Tanács jogügyi bizottsága jelenti, hogy október 18-ikán Szlávay József ig. tag elnöklete alatt ülést tartott, melyen az akad. jogügyek intézésével megbízott dr. Fejérpataky Kálmán jelentést tett az Igazgató-Tanács által megállapított ügykezelési szabályok fogantatásáról, és bemutatta az általa berendezett könyveket. A bizottság megnyugvással győződött meg arról, hogy a szabályok gyakorlatban célszerűeknek bizonyultak, és egyszersmind azon lelkiismeretes gondosságról, melylyel dr. Fejérpataky Kálmán úr azoknak fogantatásában eljár.

Örvendetes tudomásul vétetik.

81. Akadémiai ügyész jelenti, hogy

a) Szirmay Pál 400 frtnyi alapítványa, 531 frt 14 kr. hátralékos kamat és 23 frt 10 kr. perköltség befizettetett.

b) Nánásy Lajos 400 frtnyi hagyománya befizettetett.

c) Soltész Nagy János 2000 frtnyi alapítványa számlájára 800 és 500 frtnyi (1300 frt) részletfizetések történtek.

Tudomásul vétetik.

82. Bemutatattik dr. Szemenyei János előbbi akad. ügyésznek 1888. január 1-től april 26-ig terjedő költségjegyzéke.

A 251 frt 34 kr. ügyvédi költség utalványozása elrendeltetik.

83. A főváros az Akadémia palotájából a rakpartra vezető két alagút hasznosítását öt esztendőre 1893. végeig meghosszabbítja, a korábbi föltételek alatt, évi 50 forint hasznosítási költségével.

Tudomásul vétetik.

84. Olvassatik Budapest főváros polgármesterének átírtja, melyben az Akadémiát értesíti, hogy Döbrentey Gábornak, a M. T. Akadémia első titkárnak, a budai krisztinavárosi temetőben levő síremlékét a főváros tanácsa közelebb helyreállította, egyszersmind fölkéri az Akadémiát, hogy ezen síremlékét állandó gondozásba vegye.

Az Igazgató Tanács méltánylással veszi tudomásul a főváros tanácsának kegyeletes intézkedését: egyszersmind azon reményét fejezi ki, hogy a síremlékről jövőben is gondoskodni fog, minthogy az Akadémia síremlékek föntartására alappal nem rendelkezik.

85. Olvassatik az akad. tisztviselők nyugdíjalapja tárgyában kiküldött bizottság jelentése, mely szerint az Akadémia alsóbbrendű tisztviselői részére külön kezelendő nyugdíjalap létesítését ajánlja, oly módon, hogy kezdetét képezze a Bukovinszky-alapítvány (2440 frt), ezentúl pedig a tisztviselők fizetésének 1%-ával, valamint az ezen járulék kétszeresének megfelelő, az Akadémia által évről-évre megszavazandó összeggel gyarapíttassék.

A javaslat elfogadtatik, azon hozzáadással, hogy az alaphoz annak kamatai is csatoltassanak, mind addig, míg az oly jelentékeny összegre növekedik, hogy kamatai a nyugdíjakra fedezetet nyújthatnak; és akkoron fognak a tisztviselők nyugdíj-igényei is szabályozást nyerni.

86. Olvassatik az Akadémia alsóbb tisztviselőinek kérvénye, hogy a Bukovinszky József által az akad. tisztviselők fizetésének javítására rendelt 2440 frtnyi alapítvány kamatai minden évben, karácsony előtt, az akad. tisztviselők között egyenlő részekben osztassék fel.

Az Igazgató-Tanács az alapítvány kamatainak felhasználását a folyamodók óhajta szerint határozza el.

87. Chyzer Kornél l. t. jelenti, hogy

a) az Igazgató-Tanács június 24-iki ülésében engedélyezett munkálatok a széphalmi gazdasági épületekben végrehajthatván, azok költségeiben 5% megtakarítást eszközölt. A szakértő által felülvizsgált munkáért a 817 frt 96 kr. összeg kifizettetett.

b) Az erdő, mely szakértők becslése szerint 55–60 éves és jó karban van, addig nem értékesíthető, míg az erdőörvény értelmében üzemterv nincs, minélfogva elkészítésére szakférfiút kért föl.

Tudomásul vétetik.

88. Chyzer Kornél l. t. javasolja, hogy a Kazinczy Ferencz széphalmi sírján elhelyezendő lapra, Kazinczy Ferencz mellett nyugvó nejének neve, születési és halálzási éve is följegyeztessék (. . . és neje gróf Török Zsófia szül. 1780. febr. 19., meghalt 1842. febr. 14-én).

A javaslat elfogadtatik.

89. Chyzer Kornél l. t. javasolja, hogy

a) a széphalmi park jókarban tartására szükséges vízvezeték berendezésére 700 forint engedélyeztessék;

b) a park fő bejáratánál kőoszlopokon nyugvó diszes vaskapu állíttassék föl s e czélra 750 frt engedélyeztessék ;

c) a parknak a kertészeti mai igényei szerint való diszes átalakítására Pecz Ármin budapesti kertész tervrajza és 2312 forintra számított költségvetése fogadtassék el ;

d) a parkban pavillon állíttassék föl és Koch építésznek tervrajza, valamint 2274 forintra számított költségvetése fogadtassék el.

Ezen javaslat tárgyalására az építési bizottság kérelik föl.

90. Olvastatik özv. Bezerédj Istvánné szül. Bezerédj Etelka († 1888. jún. 15-én) végrendeletének 3-ik pontja : «A M. Tud. Társaságnak, mint a nemzeti műveltség terjesztésére kiválóan rendelt hazai intézetnek hagyok 2000 drb cs. k. aranyakat, melyeket az alapítványai sorába felejtethetlen férjem neve alatt iktatni s kamatait legjobb belátása szerint kitűzött sokoldalú feladataira kitűzni fogja.»

Az Igazgató Tanács hálás kegyelettel fogadja a nemeslelkű alapítónő intézkedéseit, és a befizetendő összeget b. e. Bezerédj István nevére fogja alapítványai sorába iktatni.

91. Főtítkár jelenti, hogy Kovacsóczy Mihály egri kanonok 200 forintot hagyományozott, mely összeg befizettetett.

Tudomásul vétetik.

92. Főtítkár jelenti, hogy Halász Géza l. t. 500 frtot hagyományozott, mely összeg befizettetett.

Tudomásul vétetik.

93. Akad. ügyész jelenti, hogy Siskovics Lajosné szül. Majzik Charitas pest-megyei birtokos 1886. nov. 2-án kihirdetett végrendeletében, azon esetre, ha Majzik Viktor törvényes örökösök nélkül halna el, tarnamérai és sülyi birtokait az Akadémiának hagyományozza.

Az Akadémia ügyésze ezen föltételes hagyomány biztosítására fölhivatik

94. Másodelnök jelenti, hogy b. e. Röck Szilárd testvére, egy pecsételt csomagot adott át, melynek borítékára e szavak vannak jegyezve : «A M. T. Akadémiáé. R. Szilárd.» A csomag felbontatván, kitűnt, hogy tíz darab, egyenként 1000 forintról szóló 4%-os földhitelintézeti záloglevelet tartalmaz. 1889. május 1-től kezdődő szelvényekkel.

Az Igazgató Tanács hálás kegyelettel fogadja a nagylelkű férfiúnak hagyományát.

95. Főtítkár jelenti, hogy a M. Földhitelintézetnél mintegy 25.000 frt készpénz áll rendelkezésre.

Ezen, valamint a Bezerédy-féle hagyomány befizetése alkalmával befolyó összegben magyar aranyjáradék-kötvények vásárlása határozottatik.

96. Pulay Károly akad. főtítkári hivatalszolga és Reim Ferencz volt házi solga segélyért folyamodnak.

Az előbbinek 20 frt, az utóbbinak 10 frt segély szavaztatik meg.

HARMINCZHARMADIK AKADÉMIAI ÜLÉS.

Összes ülés.

1888. október 29-én.

STOCZEK JÓZSEF másodelnök úr elnöklése alatt.

175. Goldziher Ignác l. t. felolvassa emlékbeszédét Fleischer Henrik k. tag felett.

Az Emlékbeszédek során közrebocsáttatik.

176. Főtitkár bejelenti Kriesch János lev. tagnak október 21-én bekövetkezett elhunytát.

Az Akadémia fájdalmas részvétét fejezi ki a magyar természetrajzi irodalom ezen tevékeny munkásának elvesztése fölött, és felhívja a III. osztályt, hogy az emlékbeszéd megtartásáról gondoskodjék.

177. Főtitkár bejelenti br. Kemény Gábor t. tagnak október 23-án bekövetkezett halálát és az akadémiai elnökség intézkedését, mely szerint Szász Károly r. t. és Zsilinszky Mihály l. t. a távolban elhunytak sírjánál az Akadémiát képviselték és gyászának tolmácsai voltak.

Az Akadémia fájdalmas részvétellel veszi tudomásul a hazai közélet ezen ép oly kiváló, mint nemes alakjának letűntét, és felhívja a II. osztályt, hogy az emlékbeszéd megtartásáról gondoskodjék.

178. Főtitkár bejelenti az Akadémia javára tett hagyományokat; úgymint özv. Bezeredy Istvánnának (férje Bezeredy István emlékére) 2000 drb cs. kir. arany, Röck Szilárd 10,000 forint. Halász Géza l. t. 500 frt és Kovacsóczy Mihály 200 frt hagyományát.

Ezzel összefüggésben Szily Kálmán r. t. indítványt tesz, hogy az Akadémia a nagyobb alapítók emlékezetének állandó megőrkítése és kegyeletos felújítása végett azok névsorát évről-évre az Almanachban tegye közzé.

Az indítvány egyhangú helyesléssel fogadtatván, keresztülvitele részleteinek megállapítása céljából a másodelnök elnöklése alatt, az indítványozóból, a főtitkárból, az osztályok elnökeiből és titkáraiból álló bizottság küldetik ki.

179. Olvastatik az I. osztály jelentése a Deák-mausoleumon és sarkophagon alkalmazandó feliratok tárgyában.

Az osztály javaslata alapján határoztatik, hogy következő feliratok alkalmaztassanak:

a) A sarkophag három oldalára: *A haza bölcse. — A király és nemzet kibékítője. — 1803—1876.*

b) A mausoleum bejárata fölött: *Deák Ferencznek.*

c) A mausoleum külső oldalfalain a *Deák emlékezetét megőrkítő 1876. III. t.-cz. szövege — Vörösmarty Mihály «Alkudtál»* kezdetű költeményének tizenkét sora — *Deák beszédeiből és felirataiból kiszemelendő jellemző mondatok.*

E mondatok kiszemelése, valamint a feliratok alkalmazása [módozatainak egyetértőleg a mausoleum építészével és a sarkophag szobrászával, megállapítása az I. osztályra bízatik.

180. Bemutattatik a magyarországi Kárpát-egylet kérvénye az Akadémia kiadványainak megküldéséért.

A III. osztály természettudományi értekezéseinek és a természettudományi bizottság kiadványainak megküldése határozottatik.

181. Olvastatik Pulszky Ferencz t. tag levele, melyben félszázados akadémiai tagsága jubileumának alkalmából az Akadémia üdvözlő iratáért köszönetét fejezi ki. Tudomásul vétetik.

182. Bemutattnak az 1888-ik évi nagygyűlésen megválasztott külső tagok köszönő iratai.

Tudomásul vétetnek.

183. Főtítkár bemutatja az utolsó összes ülés óta testületek, magánosok és nyomdaktól beküldött munkákat, valamint az azóta megjelent akad. kiadványokat, ily renddel:

I Testületektől.

- Belgrad.* Académie Royale de Serbie. — *a)* Godišnjak. I.; *b)* Glas. VII—IX; *c)* Spomen.
- Berlin.* Kön. preuss. Akademie der Wissenschaften. — *a)* Sitzungsberichte. 1888. 21—37. H.; *b)* Abhandlungen. Jahrg. 1887.
- > Gesellschaft für Erdkunde. — Verhandlungen. Bd. XV. Nr. 7.
- > Botanischer Verein der Provinz Brandenburg. — Verhandlungen. 29. Jahrg.
- Calcutta.* Asiatic Society of Bengal. — *a)* Proceedings. 1888. Nr. 2, 3; *b)* Journal. New Ser. Nr. 281, 282.
- Christiania.* Videnskabs-Selskabet. — Forhandlinger. 1887.
- Dresden.* Naturwissenschaftliche Gesellschaft «Iris». — Sitzungsberichte. 1888. Jan.-Juni.
- Dublin.* Royal Dublin Society. — *a)* Proceedings. Vol. V. 7, 8. Vol. VI. 1, 2. *b)* Transactions. (II. Ser.) Vol. III. 14; IV. 1.
- Helsingfors.* Finska Vetenskaps-Societeten. — *a)* Bidrag. H. 45, 46, 47; *b)* Öfversigt. XXVIII, XXIX; *c)* Finska Vetenskaps-Societeten 1838—1888; *d)* Acta. T. XV.
- Jena.* Verein für Thüringische Geschichte und Alterthumskunde. — *a)* Zeitschrift. Neue F. Bd. VI. 1/2. H. *b)* Geschichtsquellen. N. T. III. Bd.
- Kiel.* Gesellschaft für Schleswig-Holstein-Lauenburgische Geschichte. *a)* Der Runenstein von Gottorp; *b)* Zeitschrift. XVII. Bd; *c)* Regesten u. Urkunden II. B. 5. Lief.
- London.* Royal Geographical Society. — Proceedings. Vol. X. Nr. 10.
- Madrid.* Real Academia de Ciencias Exactas. Físicas y Naturales. — *a)* Revista. T. XXII. Nr. 4; *b)* Memorias. T. XII. T. XIII. 1a.
- Moskva.* Société Impériale des Naturalistes. — Nouveaux Mémoires. T. XV. Livr. 3, 4, 5.
- Namur.* Société Archéologique. — *a)* Rapport de 1887; *b)* Annales. T. XVII Livr. 4.
- Napoli.* Accademia delle Scienze Físiche e Matematiche. — *a)* Atti. Ser. II Vol. I. II.; *b)* Rendiconto. Ser. II. Vol. I. Fasc. 1.
- New-Haven.* Az amerikai Journal szerkesztősége. — The American Journal of Science. Vol. XXXVI. Nr. 214.
- New-York.* American Geographical Society. — Bulletin. Vol. XX. Nr. 3.

- Roma.* Academia dei Lincei. Atti. — Rendiconti. Vol. IV. 11, 12.
 Földművelés-, ipar- és keresk. miniszter. — *a)* Statistica della Emigrazione Italiana 1887; *b)* Annali di Statistica. Fasc. XIII. (S. IV. 24); *c)* Statistica Giudiziaria Penale per l'anno 1886; *d)* Statist. Giud. Civile e Commerciale per l'anno 1886.
- St.-Petersburg.* Académie Impériale des Sciences. — *a)* Bulletin. T. XXXII. Nr. 3. 4. (Két péld.); *b)* Sbornik S. III. IV.; *c)* Repertorium für Meteorologie. Bd. XI.

- K. K. Geologische Reichsanstalt. Wien. — *a)* Verhandlungen. 1888. Nr. 12; *b)* Jahrbuch. 1888. 3. H.
- K. K. Statistische Central-Commission. Wien. — Oesterreichische Statistik. XV. 3.; XVIII. 3, 4.
- Museum des Königreiches Böhmen. Prága. — *a)* Časopis. 62. 1. 2; *b)* Památky. D. XIV. S. 5. 6.

Földművelés-, ipar- és kereskedelemügyi m. kir. minisztérium. — Budapest. Jelentés a filloxeraügy állásáról 1887-ben.

Országos m. kir. statisztikai hivatal. Budapest. — *a)* Évkönyv. XVI. évf. 5., 6., 11.; XVII. évf. 3. füz.; *b)* Magyarország áruforgalma Ausztriával és más országokkal. 1888. 6. füz.

Magyar földrajzi társaság. Budapest. — Közlemények. XVI. köt. 7. füz.

Magyar honi földtani társulat. Budapest. — Földtani Közlöny. XVIII. 5/7. és 8/10. füz.
 A központi növendékpapság magyar egyházirodalmi iskolája. Budapest. — Munkálatok. LI. évf.

A tiszáninneri ev. ref. Egyházkerület Névkönyve 1887/8.

A debreczeni ev. ref. főiskola akadémiai tanszakainak tanrendje 1888/9. (Két péld.)

II. Magánosoktól.

Stossich Mihály. Triest. — Appendice al mio lavoro «I distomi dei pesci marini e d'acqua dolce».

Sujánszky Antal. Esztergom. — Szemelvények Sujánszky Antal költeményeiből.

Ormós Zsigmond. Temesvár. — Visszaemlékezések. III. kötet.

Dr. Horváth Ödön. Eperjes. — Megjegyzések jogi szakoktatásunk kérdéséhez.

Tomaschek W. Bécs. — Kritik der ältesten Nachrichten über den Skythischen Norden. I., II. Bd.

Király Pál. Déva. — Trefort Ágoston emlékezete.

Philips H. Philadelphia. — First contribution to the study of Folk-Lore of Philadelphia and its vicinity.

Bertha Sándor. Páris. — Recueil de Textes étrangers.

A M. T. Akadémia III. osztálya. Budapest. — *a)* Annual Adress to the Asiatic Society. Calcutta. 1887. february; 1888. february. (Két péld.); *b)* Nothes on the History of the Himálaya; *c)* Notes on the History of Religion in the Hymálaya.

Szumrak Pál. Budapest. — *a)* Széchenyi gyász; *b)* Der praktische Ackerbau. I. II.; *c)* Englische Landwirthschaft I. II. III.; *d)* Anweisung zur Bienenzucht; *e)* Katechismus der Schafzucht; *f)* Feldwirthschaft I. II.; *g)* Campe: Väterlicher Rath für meine Tochter; *k)* Theophron; *í)* Briefe Papst Clemens XIV. I—IV. Bd; *k)* Fenelons Werke I—III. Bd; *l)* Die Judenfrage; *m)* Rückblicke auf die politische Bewegung in Oesterreich; *n)* A pesti Duna-csatorna; *o)* Die Viehzucht nach Thaer; *p)* Kleine medizinische Schriften I. II.; *q)* Feldbau; *r)* Krieg der Franzosen und ihrer Allirten gegen Russland; *s)* Das Schaf; *t)* Landwirthschaftliche Geräthe; *u)* Das Pferd; *v)* Das Rindvieh; *w)* Anleitung zur Rindviehzucht; *x)* Thierarzt I. II. III. Bd; *y)* Encyclopädie. I. II.; *z)* Thierproduction. I. II.; *aa)* Ackerbau. I—III. kötet; *bb)* Lehrbuch des Wiesenbaues; *cc)* Grundsätze der Landwirthschaft. I—IV. Bd; *dd)* Das neue Testament; *ee)* Gothaisches Taschenbuch der gräflichen Häuser; *ff)* Romäne. I—III. Bd; *gg)* Repertorium der homöop. Thierheil.

III. Nyomdáktml.

Görög-keleti egyházmegyei nyomda. Arad. — Calendariu 1889.

Réthy. Arad. Az aradi keresk. iparkamara jelentése 1887.

Görög kath. seminariumi nyomda. Balázsfalva. — Istori'a.

Alexi. Brassó. — Magyar képes naptár 1889-re.

Hornyánszky Viktor. Budapest. — *a)* Felső nép- és polgáriskolai közlöny. V. évf. 8. sz.; *b)* Orsz. középiskolai tanáregyesületi közlöny. 1888.9. október; *c)* Méhészeti lapok. IX. évf. 9 10. sz.; *d)* Keresztyén népbarát. III. évf. 10. sz.; *e)* Prot. árvaházi képes naptár 1889-re; *f)* Kézi könyv; *g)* Magyarország a Balkán piaczaín; *h)* Tanári segélyszövetkezet; *i)* A magyar protestáns irodalmi társaság szabályai; *k)* Dr. Luther Márton kis kátéja; *l)* A gyöngyhalászok; *m)* Irodalmi értesítő. I. évf. 21. 22. sz.; *n)* Közséگی közlöny. X. évf. 39—42. sz.; *o)* Magyar művészek. Új sorozat. 12—15. füzet; *p)* M. kir. posta- és távirtda rendeletek tára. 1888. 49—56. sz.; *r)* Ugyanaz magyar és szláv nyelven. 1888. 45—50. és 52. sz. *s)* M. kir. takarékpénztári közlöny. 1888. 10. sz.; *t)* Pester Medicinisch-Chirurgische Presse. XXIV. Jahrg. 59—42.; *u)* Slovenské Noviny. Roč. III. Číslo. 111—122.; *v)* 3 drb apróbb nyomtatvány.

Wajdits József. Nagy-Kanizsa. — Szűz Mária nagy képes népnaptára 1889-ik évre.
Krafft W. Nagy-Szoban. — *a)* Jahresbericht des Vereius Männerchor Hermania; *b)* Consemnarea Leacuriloru probate.

Kirchner özv. Versecz. — Organisations-Statut.

Bittermann N. Zombor. — Bács-Bodrogh vármegye szabályrendeletei.

IV. Saját kiadásbeli munkák.

Erdélyi országgyűlési emlékek. XIII. köt.

Archaeologiai értesítő. III. kötet 4. sz.

A könyvtárban helyeztetnek el.

Értekezet.

185. Másodelnök felteszi azon kérdést, vajjon a Trefort Ágoston akad. elnök halála által megüresedett elnöki tisztt betöltésére rendkívüli elegyes ülés hívandó-e össze, vagy pedig az elnökválasztás a rendes nagygyűlésre halasztandó-e?

Az egybegyűlt tagok túlnyomó többsége azon véleményben volt, hogy mivel az Akadémia ügyrendje csak «szükség esetében» engedi meg elnökválasztás végett rendkívüli elegyes ülés összehívását. ezen eset pedig nem forog fenn, — az elnökválasztás a rendes nagygyűlésre halasztassék.

HARMINCZNEGYEDIK AKADEMIAI ÜLÉS.**A II. osztály nyolczadik ülése.**

1888. november 5-én.

186. Pulszky Ferencz, átadván az elnöki széket báró Radvánszky Béla tiszttagnak, következő értekezését olvassa föl: «Tanulmányok a népvándorlás korának emlékeiről».

Kiadatik az Értekezések során.

187. Dr. Hampel József lev. tag: «Az araviscus nép emlékei» című értekezését olvassa föl.

Kiadatik az Értekezések során.

HARMINCZÖTÖDIK AKADEMIAI ÜLÉS.**A III. osztály nyolczadik ülése.**

1888. november 12-én.

Dr. THAN KÁROLY r. t. osztályelnök elnöklése alatt.

189. Korányi Frigyes l. t. székfoglalója: «Kórodai adatok a vegyes fertőzeti betegségek ismeretéhez». Kivonatban így:

A fertőzeti betegségek meghatározása két módszer szerint történik: vagy kimutattatik a betegséget okozó hatány, a fertőző anyag, vagy pedig megállapittatik a fertőzőtlenség nyilatkozásának módja, a kórkép és ennek fölismerésére alapittatik valamely fertőzmény fölvétele. Régebben, kevés kivétellel, csak az utóbbi módszer lett alkalmazva: a fertőzménynek exact kimutatása a bakteriologia fejlődésével esik össze. Az ezen téren végbevitt tudományos kutatás már eddig is a fertőző bakteriumoknak egész sorát fedezte fel, a melyek meghatározott alaktani és élettani sajátosságokkal bírnak, a melyek alapján mint különemű, fajlagos lények fölismerhetők. Élettani működéseik közé tartozik az is, hogy az állati szervezetet

határozott kórtünemények és lefolyás szerint megbetegítik. Ezen kórfolyamatnak megismerése a bakteriologiai kórútvárlatnak essentialis alapjai közé tartozik, egy részt, minthogy gyakorlati okokból a pathogen baktériumokat leginkább akkor kutatjuk, ha valamely föllépett betegség jelenlétükre utal, de ezentúl a pathogen baktériumok morfológiai és biológiai sajátosságai nem nyújtanak mindenkor teljesen biztos szétválasztási alapot és legtöbbször még szükség van arra is, hogy az állati szervezetre való átvitel útján kísérletileg kimutattassanak az általuk okozott fajlagos betegségek.

Azonban a fertőző betegségek folyamatai nem kevésbé szövődöttek, mint a baktériumok eddig ismert össz-sajátosságai, és elég gyakran nem kevésbé homályosak, mert az egynemű betegségek sokféle tünetcsoportosulásokat mutatnak, a többféle betegségek pedig sok hasonlatosságot, a mi a szabatos kórismét nagyon megnehezítheti még akkor is, ha egy fertőzőmennyvel állunk szemben: sokkal inkább növekednek még a nehézségek ott, a hol két vagy több fertőzőmenny együttesen hat és a betegséget complicálja. E complicatiók egy részéről a kórlefolyás szerint azt lehet hinni, — és a legújabb időkig hitték is — hogy az alapbetegségből folynak, mint pl. ha a tüdőgyuladásból tüdőtályog fejlődik. A bakteriologiai kutatások azonban kiderítették, hogy a tüdőtályog csak akkor lép föl a tüdőgyuladás folyamatán, ha a tüdőgyuladást nemző baktérium mellett egy másik, pyogen, genynemző baktérium is megtelepedik a szervezetben, ebben az esetben tehát a betegség, melyet addig egységesnek tekintettek, kettős fertőzéstől eredőnek bizonyult. Az ilyen betegségeket vegyes fertőzeti betegségeknek nevezik. A mely kóresetekben a többnemű pathogen baktériumokat szétválasztás, tenyésztés és állatokon tett kísérletek alapján meghatározni lehet, ott a megbetegedést componenseire lehet feloldani. Így lettek az utóbbi években a vezetésem alatt álló kórodán is megállapítva adatok olyan vegyes fertőzeti betegségekhez, melyekben tüdőlob-baktérium és staphylococcus pyogenes együttes hatásából tüdőlob és tüdőtályog, typhusbacillus és pyogen-baktériumok összehatásából typhus és genyedő fültömírgylob, gümöbacillus és pneumoniacoccus hatásából a gümőkór mellett rostonyás tüdőlob támadt, a nélkül, hogy az egyik fertőzőmenny a másiknak hatását módosította volna.

Léteznek azonban olyan fertőző hatányok is, a melyek egymást megsemmisítik, így az orbáncz-baktériumok beoltása mentessé teszi a házi nyulat a lépfene baktériumával szemben. Más esetekben a két fertőzőmenny behatása nem gyakorol ugyan mentesítő hatást, hanem módosítja és ez által néha elhomályosítja a kórképet annyira, hogy némely betegségek természetének megváltozását bizonytalanná teszi.

Ilyen elhatározatlan kérdést képez, hogy vajjon léteznek-e a hasi hagymáz és mocsárgérji fertőzések vegyülési esetei? Az orvosi irodalomban nagyszámú olyan közlések léteztek, a melyek szerint hasi hagymáz és malaria együttes uralkodásának idején különmemű kórképek észleltek, melyek elütnek úgy a typhusnak, mint a malariának szabályszerű kórképétől. Rendszerint olyan eseteket hoztak fel ezen állítás alapjául, a melyekben felbengyó lázak mellett a hagymáz tünetei észleltek.

De még olyan jeles buvárok is, mint *Griesinger* és *Hirsch* e tárgyról csak általánosságban nyilatkoznak: s úgy látszik, hogy a malaria befolyása alatt a typhus-körkép megváltozhatik, és hogy folytonos láz helyett félbenhagyó szabványú lázzal folyik le: de valamely meggyőző bizonyítékot senki sem szolgáltatott.

1874-ben *Naunyn*, königsbergi kórodai tanár vezetése alatt *Wiedemann* dolgozott ki egy bírálati áttekintést az ezen tárgyról megjelent összes adatokról, a melyeket a német, francia és angol irodalomban talált, és bírálatának eredményét ezen szavakban foglalja össze: „Im Allgemeinen ist zuverlässig keine einzige Combinations-Form von Typhus und Intermittens beobachtet worden. Dem gegenüber erscheinen die zahlreichen, in der Litteratur verzeichneten Behauptungen des Gegentheils vollkommen unbegründet und sind bei der heutigen Sachlage als der Ausfluss eines sich stetig fortpflanzenden Vorurtheils zu bezeichnen, dass durch Nichts bewiesen ist»

Azon idő óta a kérdés tisztázása egyáltalában nem haladt előre, es ezen állását a bakteriologiai kutatások sem voltak képesek megváltoztatni, minthogy a typhusbacillust az élő betegből csak ritkán lehet előállítani, a mocsárgerjei fertőzőmény *specificus* kórszervezete pedig ez ideig épen nincs biztosan megállapítva. Így tehát ezen vegyes fertőzőmények létezésének bizonyítékai, — ha egyáltalában nyújthatnak: csak a kórodai észlelés útján nyerhetők. Ezen körülmények között kiváló fontosságúaknak kell tekintenem ama kórodai adatokat, melyeket szerencsém lesz a Tekintetes Akadémiának előterjeszteni, és a melyek, úgy hiszem, a typhus és malaria vegyes fertőzetének kérdését pozitív érvekkel tisztázzák.

Mielőtt ezekre áttérnék, útalnom kell a két betegségnek kórodai képére, a mely a typhusnál kiválólag a lázmenetben találja jellemzését. Ugyanis a typhusnál a láz egészben véve folytonos és meghatározott tipikus folyamatot mutat, ez egy több napig tartó emelkedéssel kezdődik, a mely a hőmenetek graphikus képében hágesőszerű emelkedésnek neveztetik: a hőmérsék ezen emelkedéssel egy magaslatra jut, a mely rendszerint 40 és 41° C. között fekszik és ide eljutva csekély ingadozásokkal ezen több napon át megmarad: a harmadik szakaszban pedig ezen magaslatról úgy száll le, hogy esteli magas hőmérsékek után reggelre mind alacsonyabbá való hőfokok következnek, míg nem reggelenként a hőfok normálissá vagy subnormalissá válik, este azonban még ezután is több ideig lázfokok észlelhetnek, és így a typhus ezen utolsó szakaszában a folytonos láz félbenhagyó lázalakba mehet át.

E mellett a hagymáznak még más, a szakemberek által ismert jelei vannak, a melyeken a vakbélitaji fájdalom és korgás, hasmenés, hörghurut, hagymázkiütés és lépnagyobbodás.

A malaricus többféle megbetegedések között a legjellemzetesebb a váltóláz, a melynél bizonyos meghatározott periodusokban gyorsan emelkedő lázas hőemelkedés áll be, rendszeren a rázó hideg jeleivel, és néhány óráig való fennállása után ismét láztalan állapotba megyen át, úgy hogy a két betegséget kifejezett esetekben élesen meg lehet egymástól különböztetni.

Azonban 1887 óta, a mikor Budapesten a hasi hagymáz ismét járványosan lépett fel, ismételve találkoztam orvosi tanácskozmányok alkalmával olyan esetekkel, a melyekben a hasi hagymáz néhány jellegzetes sajátosságai mellett a láz intermissziókkal folyt le, és pedig még oly kifejezetten, hogy a kérdés tárgyát az képezte, vajjon csakugyan váltóláz forog-e fenn, vagy valamely más betegség. Ezen esetek alapján mind határozottabb alakot öltött ez a sejtelnem, hogy a hagymáz vegyes fertőzéstől alakjának nyomán vagyok meggyőző kórtünetekhez azonban csak akkor sikerült jutnom, midőn végre megjött az alkalom, hogy kórodámon ide tartozó eseteket vehessek vizsgálat alá.

Az első esetet egy 1887. évi október 7-én fölvelt beteg képezte. kinél, mint a kórodán két órai hőmérsékből összeállított hőmeneti görbe mutatja, 14 napig, olyan módon folyt le a láz, hogy a hőmérsék naponként 39° és 40° között változó maximumokat ért el, a melyről minden napon igen mélyen leesett, a 14 nap alatt hétszer 38° fok alá, hatszor 38° és $38^{\circ}20'$ között álló hőfokra, és csak egyetlenegyszer $38^{\circ}5'$ fokra, és az ezen aránylag magasabb hőfokon maradt minimum összeesik egy gyomortelheléssel. A beteg ismételve chinált vett, a nélkül, hogy a láz elhárítható lett volna.

A 14. napon önként igen alacsony fokra süllyedt a hőmérsék, a 15. napon azonban ismét emelkedni kezdett és ekkor megindult egy súlyos hasi hagymáznak egészen jellemzetes hőmenete az emelkedési, magaslati és leszállási rendes typhusszal kísérve lépdaganattól, hasmenéstől, hagymázkiütéstől és a legsúlyosabb hagymázos ideg-kórjelektől, ezen tünetek közé még heves bélvérzések és süllyedési tüdőlob vegyültek. A typhusfolyamat 28 napig tartott és lefolyása után a beteg minden további zavar nélkül felépült.

A második eset ez évi szeptember 14-én fordult elő a kórodán, és a vegyes fertőzethez az előbbinél minden tekintetben sokkal tisztább és biztosabb képét nyújtotta. A beteg 18 éves, jól fejlődött és jól táplált nő volt, ki szeptember elején megterhelte gyomrát, és ennek következtében gyomorhurutot kapott, a melyhez csakhamar mindennapos váltóláz járult, a melyet 14-től 20-ig a kórodán is, mint ilyent lehetett megállapítani, a mint azt a bemutatott és szintén két órai hőmérsékből összeállított hőmeneti táblázat mutatja. A láz rendszeren a déli órákban kezdődött rázó hideggel, a hőmérsék gyorsan fölemelkedett $40-41^{\circ}$ fokig, és mintegy 8 órai fennállás után többé-kevésbé hő izzadás mellett megszűnt, mire a beteg 12—16 órán át jól érezte magát, eltekintve csekély gyomorzavaroktól. A váltóláz ellen nyújtott chinál ezen esetben is hatástalan maradt. Szeptember 20-án kezdődött meg egy lázfolyamat, a mely megint a hasi hagymáz jellemzetes hőmenetét mutatta és tíz napig tartott: ezen idő alatt hörghurut, hasmenés, vakbél-táji fájdalom, typhuskiütés és typhuskábultság léptek fel, azonban enyhe fokban. Nyilvánvaló volt tehát, hogy ismét a váltóláz és hasi hagymáz egymásra következésével állok szemben. A vér és a bélürülékek mind a két esetben bakterologiai vizsgálatnak lettek alávetve, de sem a typhus-bacillust, sem a *Klebs* vagy *Marchiafava* által ismertetett malaria-organismust elő-

állítani nem lehetett. Midőn a második esetben e typhus-folyamat bevégződött, ezt azonnal követte ismét mindennapos váltóláz, a mely azonban ezúttal mint kettőzött láz (*febris intermittens quotidiana duplicata*) hat napon át tartott, és ekkor két egymásutáni napon bevett hatályos chininadagra elmúlt. E szerint a láz három phasisból állott, melyek közül az első és harmadik megfelelt a mocsárgerji váltóláznak, a kettő közé egy könnyebb lefolyású hasi hagymáz lévén beiktatva.

Az előttem észlelt vegyes typhus fertőzményi esetek meg nem bírálhatók és nem bizonyítók, első sorban azért, mert egyetlen tüzetes körleírás vagy hőmeneti feljegyzés sem lett szolgáltatva, de továbbá azért sem, mert a legtöbb esetben arra alapítottam a vegyes fertőzés fölvétele, hogy egy kifejezett typhus lefolyása után észleltek intermittens lázak, ilyenek pedig, mint már előbb jeleztem, a typhus rendes lefolyásához tartozhatnak. De még ha csakugyan malaricus lázak volnának is, kérdéses marad, hogy e malaricus fertőzmény nem a typhosus megbetegedés lefolyása után jutott-e a szervezetbe, pedig a vegyes fertőzet fogalma a két fertőzménynek együttes jelenlétét követeli.

A typhus fertőzménynek a szervezetbe való behatásától rendszeren 6—21 nap telik el a betegség kitöréséig, a malarianál pedig a lappangási idő igen nagy különbségeket mutat, néha egy-két nap, néha több hét, sőt némely észlelők szerint hónapokra terjedhet. Az én eseteimnél a váltóláz a typhus kitörését két-három héttel megelőzte, és így a typhus fertőzésnek vagy a már kitört váltóláz időszakába, vagy talán még előbb, ezt megelőzőleg kellett létrejönnie, és így minden esetre vegyes fertőzés volt jelen. Az első esetben a súlyos hagymáz lefolyása alatt a malaria-fertőzmény elpusztult, a második esetben megmaradt és a typhus lefolyásának bevégződése után ismét hatályba lépett.

Mind a két eset azt mutatja, hogy a malaria és a bélhagymáz fertőzménye tényleg megtelepedhetik egyidejűleg az emberi szervezetben, a két fertőzmény azonban egymás hatását sem meg nem semmisíti, sem pedig a nekik sajátos kórfolyamatot nem módosítja, mint azt eddig képzelték, hanem mind a kettő létrehozza a maga jellemzetes körlefolyását. Az egymásra hatás csak abban nyilvánul, hogy a typhus föllépésével a malaria tünetenyei elenyésznek, de a typhus lefolyás után ismét fölléphetnek. Ezen vegyes fertőzet tehát ugyanazon categoriába tartozik, mint a gümöb bacillus és pneumoniococcus, a typhus és pyogen-bacillus, a gonorrhoea és pyogen-bakteriumok vegyes fertőzeti betegségei. A typhus mind a két esetben úgy folyt le, mint a hogy lefolyik oly betegekknél, kik malariával fertőzve nincsenek.

Természetes, hogy ezen vegyes fertőzeti megbetegedés alaki változatai e két esettel koránt sincsenek kimerítve, és meglehet, hogy a két fertőzmény behatolásának időbeli különbsége, a fertőzet viszonylagos foka, és még egyéb körülmények többféle alaki variánsokat hozhatnak létre, de e két esetben nyújtom az első biztos kórodai adatokat arra nézve, hogy typhus- és malaria-fertőzmény egy időben ugyanazon emberi szervezetben előfordulhat, és, hogy nem hoznak létre valamely hybrid-

kóralakot, hanem mindégyik fertőzés által okozott betegség a maga módja szerint folyik le és így meg van adva az alap, a melyből a további idevágó kutatások kiindulhatnak.

190. Báró Eötvös Loránd r. t.: «Vizsgálatok a gravitáció jelenségeinek körében.»

191. Udránszky László részéről: «A furfurool reakcióiról. II.», bemutatja Than Károly r. t.

192. A mai ülésre bejelentett negyedik tárgy Mihalkovics Géza r. t. közbejött akadályoztatása miatt a jövő deczemberi ülésre marad.

HARMINCZHATODIK AKADEMIAI ÜLÉS.

Az I. osztály kilenczedik ülése.

1888. november 19-én.

HUNFALVY PÁL r. t. osztályelnök elnöklése alatt.

194. Bartalus István l. t. fölolvassa: «A magyar palotás zene eredete és fejlődése» című nagyobb munkájának egy újabb részletét. Kivonata ez:

Miután jelen munkám bevezetését ezelőtt csaknem két évvel olvastam volt, s miután jelenleg az utolsó fejezetet akarom felolvasni, megérthetés végett szükséges az egésznek legalább tartalmát röviden előrebocsátani.

Bevezetésemben hangsúlyoztam a palotás- és népzene két különböző minőségét. Előrebocsátottam a cigánykérdést, vagyis a cigányalkotás mellett és ellen felmerült nézeteket. Ez volt a tárgya első felolvasásomnak.

Második fejezetem tárgyai: A daliás idők: a népnyelv, s az innen fejlődött choriambus ős régisége: e tisztán magyar idom származása a hangsúlyozás által. A keresztyén nyugati műveltség befolyása Tinódira s kortársaira. A táncz-zene: ősi hangnemek: régi hangszerek. A palotás stíl keletkezése. kapcsolatban az Anjou-házzal. Európa összes lantvirtuózainak gazdag irodalma.

A következő fejezetekben ismertetem a lantvirtuózok alapján a XVI. századból, s XVII. elejéről minden említésre méltó nemzet táncz-zenéjét. Péld. payane-okat, gagliardákat, branle-okat, balleket, volte-kat, courante-okat, choreákat vagy körtánczokat, lengyeleket, kolomyjkákat, vilanellákat, allemande-okat, s végül passamezzókat.

A lantvirtuózok tüzetes tanulmányozásából kiderül, hogy a mondott két század folytán Európa nemzeteinek a táncz-zenében egy közös stíljé volt, melyből külön vált a francia, később a német stíl. A magyar. miután napjainkig alig volt alkalma nagyobb zenei fejlődésre, megtartotta amaz egységes stílt, a maga jellegzőivel épen oly alakban, mint a XVI- XVII. században volt. Ezt igazolandó, a mondott századokból mintegy 65 zene-mellékletet közlök, melyek közt vannak olasz, francia, német.

angol, lengyel és magyar tánczok: olasz, francia, német dalok és szöveges kolomyjkák.

Ezek után szerző felolvassa utolsó fejezetét, melynek czime:

A fentebbiek összegezése, s a palotás stíl fejlődése.

Az a stíl, melyet Európa lantvirtuózai a XVI—XVII. század folytán műveltek, olasz volt. Általában Európa minden irányában olasz mesterek voltak irányadók. Besard és Fuhrmann lauttáblázataiból is kitűnik, hogy a szerzők legnagyobb száma olasz.

A francia és német stíl jellemzése. Olasz és francia befolyás a lengyel zenére német közvetítés által. A magyar stíl olasz eredete. A francia befolyás a magyar zenére egyfelől közvetlenül az egyházi zene által: másfelől a világi zene terén, melynek közvetítői a lengyelek voltak. A kolomyjkák befolyása. A magyar palotás legelső, külbefolyástól független alakulása a XVII. század végén. A népdalok befolyása a palotás zenére. A XVIII. század költészete. Versegi, Horvát Ádám. A Rákóczy-forradalom költészete, s a palotás zene végleges alakulása. A magyar zene a XVII—XVIII. század folytán a főnemesség köznapi életében. A német uralom befolyása. A főnemesség házi neveltetése a zenében. Egy hárfaiskola a XVIII. század elejéről. A legelső magyar zongora-iskola (1802). A második magyar zongora-iskola 1828-ból. A veszprémi zeneművelők társulata.

195. Beöthy Zsolt r. t. bemutatja Haraszti Gyulának, mint vendégnek «André Chenier» című értekezését.

Bírálatra adatik.

HARMINCZHETEDIK AKADEMIAI ÜLÉS.

Összes ülés.

1888. november 26-án.

STOCZEK JÓZSEF akad. másodelnök úr elnöklése alatt.

197. Haynald Lajos t. t. fölolvassa emlékbeszédét Boissier Péter Edmund 1885. szeptember 27-ikén elhunyt kultag fölött. Kivonatban így:

Boissier Péter Edmund korunk legkiválóbb botanikusaihoz tartozott. Előkelő genfi patricius-család sarja, életét, kora ifjúságától haláláig az általa fölkarolt tudománynak szentelhette. 1833-tól kezdve e czéllal nagy utazásokat tett, ismételten bejárta Olasz- és Spanyolországot, Görögországot, Kis-Ázsiát, Syriát, Egyiptomot, Tanger és Algir tájait: úgyszintén a saját költségén avatott utazókat küldött ki ritka növények gyűjtésére. Egyszersmind Európa minden jelentékeny növény-gyűjteményét is fölhasználta. Egyebek között a felolvasónak gyűjteményét is igénybe vette: névszerint a Frivaldszky Imre által az érseki herbariumnak ajánlkozott törökországi növényeket és rajzokat szintén feldolgozta. Ezek ugyanis Boissier legjelentékenyebb munkájának köréhez tartoztak. «Flora

Orientalis-a, mely öt nagy kötetben jelent meg (1867—1884), mely a Balkánvidéktől és a görög szigetektől az Indusig terjedő egész területet karolja föl. A monumentális munkába Közép-Ázsia majdnem minden újabb botanikus látogatójának felfedezéseit felvette, és így rendszeres műben összesíté a tudományos kutatások eredményeit. De fő helyet foglalnak el ezen és egyéb munkáiban is a saját nyomozásainak eredményei. Egyik életirójának tanúsága szerint, ő maga 3602 új növényfajt iktatott a növénytani tudományba.

Az emlékbeszéd nem szorítkozik csupán Boissier tudományos munkásságának méltatására. Jellemzi őt mint embert is, nemes tulajdonaival, melyek között a példás családi élet és a tudomány önzetlen szeretete, a buzgó vallásos érzés és a jótékonyág szelleme foglalják el a fő helyet. Idézi a sírja fölött tartott beszédek egyikéből a következő szép szavakat: «Illa e perczen oda látogathatnánk a szegények kunyhóiba és a szenvedők lakjaiba, kiknek fogalmuk sem volt arról, hogy az elhúnyt mily nagy volt a tudományos világban: látnók a halála fölött könyező szemeket, a szomorúságtól elnyomott sziveket, melyek tanúságot tesznek arról, hogy vala neki egy más természetű nagysága is mint az, melyet hatalmas értelmiségétől nyert!»

Az Emlékbeszédek során közrebocsáttatik.

198. Bereczik Árpád l. t., mint az 1888. évi Kóczán-pályázat bíráló bizottságának előadója, fölolvassa jelentését az 1888-iki pályázatról, a mely szerint a VI. számú «Attila halála» című drámának javasolják a jutalom kiadása. A jelentés így szól:

Tekintetes Akadémia!

A Kóczán Ferencz által hazafias, nemes szándékból alapított száz aranyos drámai jutalom az idén tüzetett ki első ízben, és pedig, mivel az alapító határozata értelmében «az Akadémia évenként, a pályázó színművek tárgykörét akkép jelöli ki, hogy e körök kisebb korszakokban, az ősmundákon kezdve az egész magyar történelmet felöleljék» — most a hun mondakör képezte azt a korszakot, melyből a pályázók anyagukat meríteni tartoztak. A határnapig mindössze tizennégy pályamunka érkezett be, és megbírálásukra három tagból álló bizottság küldetett ki, mely alulirotonn kívül Csiky Gergely és Pálffy Albert levelező tagokból állt. A bizottság Pálffy Albert elnöklete alatt megalakulván, sorra vette a darabokat, és úgy találta, hogy a pályázat általános eredménye irodalmi szempontból kedvezőbb, mint színpadiból, a mennyiben csinos nyelvezet, költői gondolatok több műben fedezhetők föl. drámai érzék azonban minél ritkábban csillan föl egyes művek némely részében. színpadra hozható munka pedig, fájdalom! egy sem találkozott.

Az «Ildikó», «Isten kardja», «A rab nő», «Etele király», «Hunyor és Mogur» címűek sima, gyakorlott verselésökkel válnak ki, mint drámák gyöngék. «Buda halála»-nak koncepcziójában mutatkozik bizonyos tehetség. Budáról, Attiláról és ennek nejeről, Krimhildáról szól, kibe Buda szerelmes. A királyné csak hoszújának él oly személyek (Gunther és Hagen) iránt, kik a darabban alig szerepelnek s egy a műben elő sem forduló személyt, Siegfriedet, Krimhilda első férjét ölték meg. Krimhilda a két burgundit, kíséretökkel együtt, meg akarja gyilkoltatni, mikor Attila udvarába látogatóba jönnek, de a hun király, a vendégszeretet tekintetei miatt, nem

áll rá. Buda azonban végrehajtja a gyilkosságot, leszúrván Gunthert, a ki őt Krimhilda lábainál találta. Végül mind Buda, mind Krimhilda meghalnak.

Ebben a műben van cselekvény, mozgás, habár az, a mi emberei tesznek, nem is épen érdekes vagy következetes. Az egésznek legnagyobb hibája, hogy a kidolgozás chablonszerű. Általán véve a motiválás szerfölött gyöngye lábon áll a pályaművekben, s azért, a mi helylyel-közzel jó is, süppedékes alapra van építve. Egy világos, érthető célnak következetes, jól előkészített, fokozatos elérése pedig, ismeretlen valami a pályázók előtt. — Pedig ez a compositionnak csak alphája volna s még ezt is hiába keressük; a mélyebb, becsesb tulajdonságokról, melyek egy művet értékessé tesznek, teljesen hallgathatok.

Egyik figyelemre méltóbb darabja a pályázatnak a «Hun utódok» című «regényes dráma» három fölvonásban és egy különben fölösleges előjátékkal.

Pusztúlni kelle hát a hún családnak
A Nibelungokért, pusztúlni kelle
A hun királynak, mind a két fiúnak!

Igy fejezi ki a darab cselszövője, a tronjei Hagen az alapeszmét. Az ő gyűlölete Krimhilda, egykor Sigfried özvegye, most Attila neje ellen réges-régi, még a nibelungi mondából való. — Eljött Attila udvarába, hol Attila megfoghatatlan vak-sággal befogadja, színlelt bűnbánását valónak véve, pedig ugyancsak ismerhette volna már, s a jövevény természetesen rút hálátlansággal fizet. Boszút akar állani Krimhildán, de nem halálát kívánja, hanem — mint szerző vele mondatja — «balsorsát», hogy hazátlanul, földönfutóként bolyongja be a világot. Meg is öli Attilát, csakhogy Krimhildát özvegygé tegye, s tovább üldözi a királynét fiában Csabában, sőt az egész hún nemzetben is, a mi meglehetősen erőszakolt.

Attila halála után, mely hatásos tableauval az első fölvonás végződik, a második fölvonásban a Tisza partján találjuk magunkat. A hún utódok, Attila két fia, Csaba és Aladár, versengenek egymással. Csaba a rokonszenves hős, Aladár a zord, az ellenszenves. — Kettőért harcolnak, trónért és szerelemért, mert mindketten egyet szeretnek, Polydorát, a néhai byzanci császár leányát, ki éveket töltött túszképen a hún udvarnál. A leány Csabához vonzódik, de nem akarván a két testvér közt viszályt támasztani, már az első fölvonás elején búcsút vett a hún udvartól és a nagybátyja, Marcianus császár által érte küldött követtel visszafelé indult Byzanczba.

Most újra élénk kerül, utaztában az alföldön és Aladár üldözői elől Csaba harcossai közt talál ideiglenes menedéket, míg a döntő csata elől kitér és útját biztos védelem alatt folytatja. A csata a két testvér közt eldőlt. Aladár győz, de mint később megtudjuk, föllázadt katonái a szinfalak mögött megölik s így nem örvendhet győzelmeinek, Csaba pedig oly szerepet kezd játszani, mely drámában igen is regényes. — Meg van verve, de Krimhilda, ki most lép föl a darabban utóljára s azután visszavonul a Sigfried sírjához. — három bűvös nyilat ad neki a következő utasítással:

Tudd: e három nyil csodája —
Hogy olyan, mintha Isten sújtaná.
Hadisten biztosabban nem talál.
Miként e három — — — küldd a végtelenbe.

Az égre bár, a csillagok közé —
 Vagy el nem érhető távol magányba —
 Kivánj rejtett írt — — vagy háromszoros
 Pánczéllal környezett ellenszívet
 Találni, megtalálja s átveri! —

Csaba a három nyíl közül kettőt csakugyan fölhasznál azonnal, egyikét kilövi az égre:

Igy! fel, csodás nyíl! állítsd meg húnytában
 A hún dicsőség álló csillagát!

Mihelyt kilötte s ez óhaját kimondta, az égen a halvány csillag helyett, mely a hún dicsőséget jelenti, lángoló, nyilvégű üstökös gyúl ki.

Második nyilát a «rejtett írt» lövi ki.

E másodikkal olyan írt után
 Röpíték, mely letörje a halál
 Bús lánczait s lehullt vitézeim
 Szívébe vért varázsol s életet,
 S az ébredő halottak sápadt sergét
 A csillagok világa közt vezérlem
 Byzancz felé!

Mint látjuk ez a «Csaba» — vagy «hadak útjának» költői felhasználása akar lenni, de kétségkívül erőszakos és mesterkélt módon. Mert az eleven Csaba eleven, tán inkább elevenholt «csontvitézeit» a levegőn keresztül vezeti Görögországba! Hogy állhat meg ez a szinpadi lámpák reális világánál?!

A harmadik felvonásban új főszereplő lép fel és új viszonyba kap a szerző. Eddig Hagen gyűlölete Krimhilda iránt és Csaba-Aladár versengése Polydoráért képezte a darab tárgyát, de Krimhilda eltűnik, Aladárt megölik, ezentúl Marcianus szerelmével lesz dolgunk!

Marcianus császár haza hozatta hugát, mert ő is szereti és el akarja venni feleségül. De Polydora megőrzi hűségét Csabához s így nem nyílnék a császárnak kilátása, hogy hugát valamikor birhassa, ha Hagen, ki a II. felvonást Aladár táborában töltötte, el nem jön Byzanczba Aladár fejével, melyet a császárnak ajándékoz. Hagen azt tanácsolja, hitesse el a császár Polydorával, hogy Csaba az ő foglya, kit kivégeztet, ha csak Polydora nem nyújtja neki kezét.

Polydora egy kissé könnyen elhiszi s kedvesének életét megmentendő, oda igéri magát az uralkodónak, de mindenekelőtt — mondhatnak — ráadásképen Hagen fejét kívánja, mely kívánsága azonnal teljesítettik. Marcianus leteszi az esküt az oltár előtt, hogy Csaba életét megkíméli, azonban Polydora nem tartotta meg ígértét, ő nem lesz a nagybátyja nejevé, hanem mérget iszik és megmérgezve lépne a patriarcha színe elé, ha e pillanatban Csaba meg nem jelenne csontvitézeivel. A templom, melyben vagyunk, elsötétül pillanatra, aztán halvány fény világít be.

Künn hosszas, elhaló jajgatás, majd növekvő, közeledő moraj, tompa dörgés hallatszik. A császár, patriarcha, udvar meg vannak rémulve — egyszerre az oltár jobb oldalán — szerző szavaival élve — Csaba sápadt, tört fegyverzetű, kísérteties vitézei tűnnek fel. Csaba az oltár felső lépcsőjén áll, kezében a nyíllal. Az előtér

teljesen sötét, az oltár környékét s a templomot kísértetes fehér fény borítja el. A háttér megnyilni látszik s a sötét égbolton, a messze távolban elvesző árnyasereg s a hadak útja látható.

Kétségkívül költőileg gondolt tableau!

A leszámolás tableauja. Csaba megöli nyilával Marcianust s aztán elviszi menyasszonyát a levegőn át.

El, vissza innét
Byzancznak álszent, áruló hada!
S ti, tört hadannak csontvitézei
Fel! vissza vélem és e szent teherrel
Az ismeretlen égi úton át
A szittyaföldre, tündér Scythiába!

A mű hibái szembeötlők.

Egyáltalán nem tartjuk szerencsés ötletnek a hún birodalom bukását ilyen módon kötni össze a nibelungi mondával, e nagy birodalom bukását, feloszlását annak tulajdonítani, hogy Hagen gyűlöli Krimhildát. Egy ember legyen képes ilyen világbirodalmat megbuktatni? Pedig a darabból ezt tanuljuk meg.

Hibája is a Hagen és Krimhilda közti viszonyoknak, hogy a kölcsönös gyűlölet a távol multhoz s oly eseményekben gyökerezik, melyekről a nézőnek esetleg semmi tudomása nincs. A mely néző a Nibelungen-éneket ismeri, érteni fogja a két személy gyűlölködését, de a nagy közönségnek a szerző, elbeszélésekkel nem képes azt kellőképp megmagyarázni. — Hagen gyűlölete minket csöppet sem érdekelhet, hisz oly eseményekből fakad, melyeket a darabban nem láttunk, melyek régesrég történtek meg, a darab kezdete előtt.

S e gyűlölködés még fogyatékos is, mert Hagen oly gyorsan érte azt, hogy boszúszomja csakhamar betelhetné, ha a szerző mesterségesen tovább nem vinné a darabon végig. Ő ugyanis Krimhildát gyűlöli, kinek — ismételjük — nem életét, hanem balsorsát kívánja: ezt már eléri az I. felvonás végével, mikor özvegygyé teszi s itt Hagen bátran lélephetne a színről; a II. felvonás már az ő közreműködése nélkül is végbe mehetne, mert Aladár és Csaba versengéseit nem az ő mesterkedései okozzák. Hiszen Polydora miatt gyűlölködnek! Nem is igen tud vele szerző mit műveltetni a II. felvonásban, cselekvőleg ismét csak a III. felvonás folyamában találkozunk vele újra. De mi köze már neki mind ahhoz, a mi itt történik? — Minden óhaja beteljesedett. Krimhilda özvegy és földöntutó, a hún birodalom fel van bomolva, Aladár meghalt, Csaba is csak már a hadak útján járkal, miért erőszakolja mégis Polydorát Marcianushoz? Kérdi is a császárlány tőle, hogy mit árthat neki?

Mire Hagen azt feleli, hogy hátha esetleg otthont adna Krimhildának Byzanczban, ha Csaba nevévé lenne. — Ez bizony nem természetes, hanem igenis erőltetett összeköttetés.

Csaba és Aladár versengése Polydoráért pedig csak meg van kezdve, fel van vetve az első felvonásban, de tovább fejlesztve nincs. Aladár már a második felvonásban végkép eltűnik, és szerző Polydorát a harmadik felvonásban megajándékozva egy új kéréssel, kit eddig nem ismertünk, ki ránt tehát a mű ily előrehaladott stádiumban nem érdeklődhetünk.

A pályaművek közül ebben a darabban találni legtöbb színpadi érzéket, de minden az erőltetett indokolásnak oly ingó alapján áll, hogy még a drámai jelenetek is elpuffognak hatás nélkül.

Ha szabad feltételesekből kiindulni, nekem úgy tetszett, mintha szerző előtt különböző képek vagy eszmék lebegtek volna, melyeket összevegyített, nem tekintve, hogy szerves összeköttetésben állanak-e egymással. — Ilyen a nibelungi hagyományból Krimhilda sötét alakja az ő Hagenével, továbbá Aladár és Csaba versengése és végül a hadak útjáról szóló mondának felhasználása. Ez tette szükségessé a színhely áthelyezését Byzanczba, ez vihette szerzőt rá, hogy Marcianus szerelmét is belehozza a darabba, mert neki egy keresztényen templom, az ő oltárával, papjaival, királyi nászkíséretével kellett, csak ily környezetben hatásos az ellentét által Csaba és csontvitézeinek megjelenése. De mind ez nem összevaló! Ha Marcianus szerelmét akarja tárgyolni, érje be vele és Csabával, mint vetélytárssal, hagyja el Aladárt; ha pedig Aladár és Csaba versengéséről van kedve darabot írni, mondjon le Hagenről és a Hadak útjáról.

Lehetne még hosszasan azt is fejtegetni, vajjon megengedhető-e történeti, tehát reális alapon nyugvó darabban a mesésnek, csodásnak oly felhasználása, a milyen a hún dicsőség csillagának fellángolása a nyíl által, a holt vitézek (különbön a színpalak mögött véghez menő) feltámasztása a második nyíl segítségével és kivált egy élő embernek utazása a tejúton Byzanczba, oda és vissza! A ki a mesét így akarja szerepeltetni, írjon tökéletesen mesés, regényes alapú darabot, de a történeti realismusnak illetően összekeverése a földöntúlival, aligha elfogadható. Egyik lerontja a másikat. A mű érdeme a lendületes, drámai dictio, egy-két szép tableau, s mint említettük, a színpadi hatás ismerete egyes jelenetekben, de mind ez a dicséret csak a részletekre vonatkozhatik; egészében a munka el van hibázva. Gyarló már a felfogás is, mely a hún birodalom felhomlását, mint következményét a nibelungi tragoediának tünteti fel; az pedig, hogy a megkezdett tárgyat (a testvérversengést) a második felvonás végén elejti szerző s egy új viszonyt állít elénk Marcianus szerelmével a harmadik felvonásban, derékban ketté töri a darabot.

Egységesebb és jobb alapon álló, de színpadra jelen alakjában ép oly kevésbé alkalmas színdarab a VI. sz. «Attila halála» öt felvonásos tragédia.

Az öregedő, gyöngülő Attilát vezeti szerző előnkbe, ki jól lakott «a hatalom borával» s a dicsőség kelyhét fenékig üríté, de szerelmet még alig kóstolt. Most nyugalomra, szerelemre vágyakozik. Nejéhez, Krimhildához már nem vonzódik:

Sötét szépsége izgatott előbb
 És lebilincsel — ha! de az a nap,
 A szörnyű nap, melyen hozzám család
 Testvéreit, hazája nagyjait
 S itt boszút álla rajtuk férjeért,
 Szigfrideért, feltárta iszonyú
 Vad keble mély poklát előttem és
 Megborzadék — az isten ostora,
 Megborzadott e vad pokol-aratól.

Ilyen nő neki nem kell, mást óhajt:

... Szeld galambra van
 Vágyásom; enyhe keblén a gyönyör

Ringasson el, feledjem azt a sok
Vért, mit kiontétek vagy kiontani
Engedtem ; és legyek boldog megint.
Mint ifionta — Réka lány ölen.

Ez a szelíd galamb Mikolt volna, a frank királyleány, kit rabul hoznak trónja elé. Megszereti azonnal és minden kényszerítő ok nélkül nejeinek. Krimhildának adja udvarhölgyképen, a mi azt mutatja, hogy Attila ügyesebb a harcz. mint a szerelem mezején. Ő ugyan azzal mentegetőzik, hogy ezt azért cselekszi. mert Krimhilda netán ébredő gyanuját el akarja ily módon altatni, de csakhamar tapasztaljuk, hogy ezen az úton egyáltalán nem lehet elaltatni a gyanút, de lehetne azt igen könnyen felköltöni. Fel is ébredt Krimhildában minden ok nélkül azonnal mihelyt Attila a leányt neki átadja, de ok is kerül csakhamar, mert a világ urának olyan a közbenjárója. mint Veronai Detre, gót király. a ki az Attila által leigázott és hűbéresekké vált fejedelmek gyűlöletét s haragját képviseli. Őt bízta meg Attila egy gyűrű átadásával Mikoltnak ; Detre azonban jónak látja a titkot rögtön Krimhildának elárulni. A királynő hivatja Mikoltot, vegye át a gyűrűt és Attila szerelmi üdvözlését. Mikolt határozottan visszautasítja a szerelmet s a «szelíd galamb.» mint boszú angyala leplezi le magát.

Mikolt, a frank leány,
Kinek megölték apját, bátyjait,
Tuszúl hozák jegyesét, őt magát
Rabúl, s rosszabbra annál ; esküszik.
Hogy Attiláé nem lesz

Aztán elkéri Detrétől a gyűrűt. hogy azzal magát a «bosszúnak» eljegyezze.

Igy végződik a második felvonás. és most kíváncsiak vagyunk Mikolt boszújára. Ebből kellene a darabnak állani, ezen a nyomon haladni a szerzőnek és nem térni ki oly mellékösvényekre, melyek a főcselekvény országújtára nem vezetnek. Sok tért s időt elveszteget mellékvizonyokkal, hiszen Mikoltot Attilán kívül hárman is szeretik, a két királyfi, Aladár és Csaba, sőt kívülök még egy Walter nevű aquitan királyfi is, ki kezesül hozatott az udvarhoz. Ennyi szeretővel sem a szerző. sem Mikolt nem igen tud mit csinálni, csak annyit kellett volna ezekből szerepeltetni, a mennyi a boszú művéhez okvetetlenül szükséges. Így pl. Walter teljesen fölösleges ; az egész darabban végig viszi a szerző, hogy esetleg Attila megöletésénél. mint eszköz szerepeljen, és mikor rákerül a sor, a catastropha megtörténik az ő közreműködése nélkül.

A harmadik felvonást a különböző kedvesek fölléptetése tölti be anélkül hogy a cselekményt bármiben előre vinnék.

Mikolt elmegey az Attila által kért légy-ottra és kétértelműen biztatja, csak tűzze ki a nász napját, ott lesz. De Attila nem éri be ennyivel, szívet is kívánja. és Mikolt, kinek boszúcélját előmozdítaná a király elámítása és behálózása, daczoskodik. Sőt céltalanul és indokolatlanul elárulja az apának. hogy fia Aladár is szereti. Eljárását egy monologban önmaga előtt sem képes kellőleg érthetővé tenni és igazolni.

Hangulatukkal megismerkedtünk. Most jön Csaba. Meg akarja ölni apját Mikolt kedvéért, de csupa lelkifurdalásból, minden külső ok nélkül meghátrál.

Detre hozza Wallert, ki kész a bosszú művére s elmegy fegyvereért.

Következett a nászmenet.

Attila bemegy a sátor háttérébe aludni. Mikolt még egy imát mond s aztán Attila után megy, hogy megölje. Egy percz mulva kijön: «Megtörtént!»

Walter tehát elkészt.

A bosszú be lévén töltve. Mikolt magát öli meg!

S a darab egy megoldatlan kérdéssel végződik. Aladár is, Csaba is magának vindikálja a királyságot és Detre végső szavai ezek:

Csak rajta jó testvérek! Attila

Örökje, lássuk, melyiké leend!

Egyszerűbb volna erre nem is reflektálni s azt a benyomást hagyni meg a nézőben, olvasóban, hogy Attila halálával vége a birodalomnak!

Jó, egészséges s érett felfogásra valló eszme, mely egyúttal igen hatásos drámai mag lehet, rejlik az elmondott mesében. A hódítóra, ki öreg kort érve elgyöngült, Detre és Mikolt alakjaiban rázúdul az elpusztított és csak leigázott, de meg nem hódított Európa. Nem egy ember cselszövénye dönti meg a hatalmas hún birodalmat, mint a «hún utódok» szerzője bemutatja, nem is a nibelungi átok vesztí el, a mi ép oly homályos, zavaros, a mily valótlan s a történeti tényeknek meg nem felel; megdől a birodalom oly tényezők közreműködése által és körülmények következtében, melyeket hasonló körülmények közt mindig észlelhetünk. Egy hatalmas hódító által alkotott ily birodalmak, nagyrészt csak az ideiglenesség jellegével bírnak és mindig ugyanazon okok oszlatják fel. Az összetartó kapocsnak meglazulása együtt jár az egyes részek törekvésével, hogy magokról az igát lehetőleg, az első kedvező alkalommal lerázzák.

Detre s az ő vazallustársai képviselik a függetlenségi vagy szabadsági törekvéseket, a kard az ő kezökben Mikolt.

Nagyon jól van tehát minden kigondolva, kár, hogy nincs ilyen jól keresztül víve. Mikolt, a kiirtott frank királyi család sarja, az ő lángoló bosszújával szülőkért, országért a világhódító elé kerül. Megtetszik neki! — Detre, ki már hosszú idő óta lesi a prédát, észreveszi az előregedő királynak e gyöngeségét és fel akarja céljaira használni. Beszél Mikolttal és csakhamar megértik egymást. Mind a kettő bosszút szomjaz s a király halálát óhajtja.

De a drámában akadályok kellene, hogy küzdelmekre adjanak alkalmat. Ily akadály Aladár, kibe Mikolt beleszeret s ez érzélem megtántorítja bosszújában. Detre kelleetlenül tapasztalja azt, viszályt hint Mikolt és Aladár közé, pl. hadd árulja el ő Aladárnak Mikolt bosszú-szándékát, hitesse el a királyfival, hogy Mikoltnak szerelme csak tettetés, melynek célja őt, a fiút, apja ellen megnyerni. Ily módon sokkal hatásosabb lesz az Aladár és Mikolt közti szakadás a harmadik felvonás végén. Ezentúl Mikoltot, ki természetesen Detre cselszövényéről mit sem tud, semmi sem tartóztatja vissza: szerelmet mutat Attila iránt, az agg embert teljesen elbódítja, úgy, hogy az családjától, hűnjaitól megválik, és Detre, Mikolt oltalma alá adja magát. Ekkor történhetik meg a gyilkosság és a haldokló Attila későn lássa be roppant csalódását.

Hogy a szerző a megölés nagy jelenetét a színpalak mögé viszi, az sem mondható szerencsésnek. Czélszerűbb volna talán a Mikolt és Attila közli jelenetét a nézők szeme előtt végezni olyképen, hogy Attila immár a nevévé lett királyleányt meg akarja ölelni. Ez azonban eltaszítja magától és a csodálkozó Attila előtt végre levetve álarczát, mint a boszú neamtője, szeme elé tárja mind azt a nyomort, melyet az isten ostora a földre hozott. Attila, szerelmi mámorában nem hall már semmit, csak birni óhajtja a leányt, ki küzd vele, míg a lesben álló összeesküdtek — Detrével vagy Detre egyedül — belépnek s a hődtől leszúrnák.

Igy képzelném igénytelen nézetem szerint logikailag következetesen felépítve azt a drámát, melynek egész anyaga megvan a pályamunkában. Az anyag kifogástalan, az alapot jól lerakta szerző, a sarokköveket a magok helyén alkalmazta, egy-két emelet sikerült, másokon csak ablakok, czirádák. Mintha hosszas munka közben bele fáradt, vagy bele zavarodott volna a szerző, a fölvetett fonalat itt-ott kiejti kezéből és következzellenségbe esik. Ha jól értettük meg szerző szándékát és jól magyaráztuk a föntebbiekben, azt az egész forrongást is, melyet a húnok és vazallusok körében a darab vége felé rajzol, az első felvonás elejére kellene áthelyezni. Ez még expositio. S akkor Detrét könnyebben jellemezhetli, mint a hogy most teszi a darab elején, «félre»-mondott gúnyos megjegyzéseivel, Attila beszéde alatt. Ha az így előre elkészített tőrre, melyből tudjuk, mennyire alá van aknazva, Mikolt lép az ő boszúszövétnekével, sokkal több hatást ér el szerző, ki talán nem veszi rossz néven, hogy nem értem be egyszerű kifogásokkal, hanem belátásonhoz képest iparkodtam néhány útbagazítással szolgálni, melyek követése a munkát talán még színpadra is alkalmassá tehetné. Hogy ily átdolgozásnál az oly fölösleges elemek, minők Walter és Hagen szereplése kimaradna, és Krimhilda, már csak az ellentét kedvéért is Attila jó szellemévé tétetnék, kire a férj a szenvedélyek viharában nem hallgat, szinte magától értődik.

Ez a darab, számos hiánya és hibája mellett is, felfogás, érettség dolgában legmagasabb helyen áll pályatársai közt s egységes, határozottan kitűzött czélt követ, minélfogva bizonyos átdolgozással használható darabbá is válhatik.

Szavazásra kerülvén a dolog, minthogy a pályázat föltételei szerint a díj a viszonylag legjobb műnek is mindig kiadatik megosztatlanul, a bizottság a díjat egyhangulag az «Attila halála» című tragédiának ítélte oda; minélfogva arra kéri a tekintetes Akadémiát, hogy a pályadíjat a VI. számú, «terra ruit, stella cadit» jeligéjű «Attila halála» című tragédiának, mint irodalmi színvonalon álló műnek és pályatársai közt a viszonylag legjobbnak, kiadni méltóztassék.

A bíráló bizottság javaslatára a Kóczán-jutalom a VI. számú «Attila halála» című drámának íteltetik oda. A jeligés levél felbontatván, *Szász Károly* r. t. neve tűnt elő.

199. Másodelnök a felbontatlan jeligés levelek elégetésére Ballagi Mór r., és Klein Gyula l. tagokat kéri föl,

kik még az ülés folyamán jelentik, hogy megbízatásukban eljárak.

200. Főtitkár felhívja az összes ülés figyelmét arra, hogy a Kóczán-alapítványból kihirdetendő legközelebbi drámai pályázatra új tárgykör tűzendő ki.

Az I. osztály felhivatik, a tárgykör megállapítására.

201. Olvastatik az I. osztály jelentése a hazai tót közművelődési egyesületnek a vallás- és közoktatási m. kir. minisztériumhoz intézett azon folyamodása felől, hogy a Fekesházy-alapítvány kamatai az egyesület által tervezett és az Aka-

démia felügyelete alatt szerkesztendő magyar-tót és tót-magyar szótár kiadására fordítottassanak. Az osztály azon véleményét terjeszti elő, hogy mielőtt az Akadémia ezen ügyben érdemlegesen nyilatkoznék, bevárandó a vallás- és közoktatási minisztérium elhatározása az iránt, vajjon az 1888-ik évi akad. nagygyűlés javaslata értelmében a Fekesházy-alapítvány tudományos és irodalmi oldalának elintézését az országos közoktatási tanácsra ruházza-e, vagy pedig azzal továbbra is az Akadémiát kívánja megbízni?

Az osztály javaslata elfogadtatván, a vallás- és közoktatási minisztérium, elhatározásának az Akadémiával való közlésére fog fölkeretni.

202. Olvastatik a Szily Kálmán r. t. indítványa tárgyában kiküldött bizottság jelentése.

A bizottság javaslatai elfogadtatván, határozatlik, hogy:

a) Az akadémiái Almanachban évről-évre közzé fog tétetni, időrendben, azoknak névsora, kik az Akadémia alapjára, palotájának építésére és díszítésére, valamint pályadíjak kifizetésére legalább ezer forintnyi összeget adományoztak vagy hagyományoztak. Azoknak neveit, kik csekélyebb összegekkel járultak az Akadémia vagyonához, roppant nagy számuk miatt, egyenkint felsorolni nem lehetséges. De kitüntetendő évről-évre a kisebb adományok és hagyományok összege.

b) Az 1860-dik évi adományok élén kitüntetendő a Pest város adománya: 650[□] ölnyi telek, melyet ingyen ajánlott fel a főváros.

c) A külön célokra tett adományoknál és hagyományoknál a cél megjelölendő.

203. Főtítkár jelenti, hogy a Deák-mausoleum és sarkophág föliratának megállapítására kiküldött bizottság az építész és szobrász közreműködésével eljárt megbízatásában, és javaslatai Budapest főváros törvényhatóságával már is közöltettek. Tudomásul vétetik.

204. Bemutattatik a Magyar Természettudományi Társulat jelentése az orvosok és természetvizsgálók gyűléseinek azon kiadványairól, melyeknek az érdeklődők közt való felosztását az Akadémia a Társulatra bízta.

Tudomásul vétetik.

205. Olvastatik br. Kemény Géza levele, melyben br. Kemény Gábor t. t. elhúnyta alkalmából az Akadémia által a családnak kifejezett részvétért köszönetet mond Tudomásul vétetik.

206. Bemutattatik a kicvi természettudományi társulat ajánlata csereviszony létesítése iránt.

Az ajánlat elfogadtatik és a Természettudományi Bizottság kiadványainak valamint a Naturwissenschaftliche Berichte köteteinek megküldése határozatlik.

207. Bemutatlatnak az utolsó összes ülés óta beküldött nyomtatványok és az Akadémia kiadásában megjelent könyvpéldányok ily renddel:

I. Testületektől.

<i>Berlin.</i>	Gesellschaft für Erdkunde. — a) Zeitschrift. XXIII. Bd. 5. II.; b) Verhandlungen. XV. Bd. Nr. 8.
<i>Bonn.</i>	Verein von Alterthumsfreunden im Rheinlande. — Jahrbücher 86. Heft.
<i>Catania.</i>	Accademia gioenia di scienze naturali. — Atti. Ser. III. T. XX.
<i>Helsingfors.</i>	Societas Scientiarum fennica. — Acta. III. IV. VI. VII. T.

- Helsingfors.* Suomalaisen Kirjallisuuden Seura. — *a*) Suomi. Kolmas Jakso. I. Osa; *b*) Svenskt-Finskt Lexikon. II. Vihko; *c*) Kalevalan Toisinnot. I. Vihko; *d*) Suomalais-Saksalainen Sanakirja
- » Finlands Geologiska Undersökning. — *a*) Suomenmaan Geologilinen Tutkimus. Nr. 10. 11; *b*) Besrifning Kartbladet Nr. 10. 11.
- » Suomenmaan Virallinen Tilasto. — Väkiluvun-tilastoa. VI. 15.
- Leipzig.* Deutsche Morgenländische Gesellschaft. — Zeitschrift XLII. Bd. 3. H.
- London.* Angol kormány. — Challenger. Zoology. Vol. XXVI XXVII.
- » Royal Society. — Proceedings. Vol XLIV. Nr. 271.
- » Society of Antiquaries. — Proceedings. Ser. II. Vol. XII. Nr. 2.
- » R. Geographical Society. — Proceedings. Vol. X. Nr. 11.
- München.* Kön. Bayer. Akademie der Wissenschaften. — *a*) Sitzungsberichte der philosophisch-philologischen und histor. Classe. 1888. Bd. I. H. 3. Bd. II. H. 1; *b*) Abhandlungen der philosophisch-philolog. Classe. XVIII. Bd. 1. Abth.; *c*) Das Bayerische Praecisions-Nivellement.
- New-Haven.* Az Amerikai Journal szerkesztősége. — The american Journal of Science. Vol. XXXVI. Nr. 215.
- Paris.* Comité international des Poids et Mesures. — Travaux et mémoires du Bureau international des poids et mesures.
- Roma.* R. Accademia dei Lincei. — Atti. Ser. IV. Rendiconti. Vol. IV. Fasc. 1. 2. 13. V. VI. F. 1. 3. 5.
- St-Petersbourg.* Société Impériale Russe de Géographie. — Iszvesztia. T. XXIV. 2.
- Strassburg.* Historisch-Literarischer Zweigverein des Vogesen Clubs. — Jahrbuch. IV. Jahrg.
- Wiesbaden.* Verein für nassauische Alterthumskunde und Geschichtsforschung. — Annalen Bd. XX. H. 2.

K. k. Geologische Reichsanstalt. Bécs. — Verhandlungen. 1888. Nr. 13.

Az «Ornis» szerkesztősége. Bécs. — Ornis. IV. Jahrg. H. 4.

Ferdinandeam für Tirol und Vorarlberg. Innsbruck. — 'Zeitschrift III. Folge. 32. H.

K. K. Archaeologisches Museum. Spalato. — Bulletino. Anno XI. Nr. 10. 11.

Országos m. kir. statisztikai hivatal. Budapest. — Magyarország áruforgalma Ausztriával és más országokkal. VIII. évf. január-június.

Vallás- és közoktatásügyi m. kir. miniszter. Budapest. — Az állategészségügy rendezéséről stb. szóló miniszteri rendelet.

Közmunka- és közlekedésügyi m. kir. miniszter. Budapest. — *a*) A magyar állam közúti, vasúti és vízitérképei; *b*) Melléklet hozzá.

Kir. József-műegyetem. Budapest. — Az 1888/9. tanév megnyitásakor tartott beszéd. Trencsénmegyei természettudományi egyesület. Trencsén. — *a*) Évkönyv. X. évf.; *b*) Flora des Trencsiner Comitatus.

Hrvatskoga Arkeologičkoga Družtva. Zágráb. — Wiestnik. G. X. Br. 4.

A Ciszterci kiváltságos szent rend személyzetének névtára 1888/9-re.

M. kir. Ferencz-József tudomány-egyetem. Kolczsvár. — Beszédék. 1888. Fasc. I. 1. 2.

II. Magánosoktól:

- Teza Emil. Pisa. — *a)* Cristabella di Samuele T. Coleridge; *b)* Frammenti inediti delle elegie romane di Goethe; *c)* A Darwin di Gaspero Núñez de Arce; *d)* Di Paolino da san Bartolomeo la vita; *e)* Una traduzione del Petrarca in ungherese.
- Antal Géza. Budapest. — Specielle chirurgische Pathologie und Therapie der Harnröhre und Harnblase.
- Pór Antal. Pozsony. — Habsburgi Ágnes.
- Thallóczy Lajos. Bécs. — Az «illyr» czímergyűjtemények.
- Goldziher Ignác. Budapest. — Muhammedanische Studien.
- Husz Samu és Inándy György. Budapest. — *a)* Magyarország történelmi térképe; *b)* A honfoglalás hadjáratainak átnézete.
- A kecskeméti jogakadémia igazgatósága. — A jog- és államtudományi államtanvizsgálatok szigorúsítása.
- Dosztál Gaudentius. Pozsony. — Schematismus ord. S. P. Francisci. (Két péld.)
- Hadzsiac Antal. Ujvidék. — Letopisz. 121—155. füz.
- Dr. Dubay Miklós. Budapest. — *a)* Neuere Beobachtungen auf dem Gebiete der Metalloskopie; *b)* Ujabb megfigyelések a metalloskopia terén.

III. Nyomdákától:

- Alexi. Brassó. — *a)* Monstria bucuressilor; *b)* Inventatorul din mereci.
- Brózsza Ottó. Budapest. — *a)* A francia forradalom története. VIII. köt.; *b)* Jelentés az első szeszgyártási szaktaufolyamról; *c)* Budapester Ankündigungsbblatt. VI. Jahrg. Nr. 128—132; *d)* Hazai Merkur. 1888. 1—5. sz.; *e)* Budapesti Lloyd. IX. évf. 145—149. sz.
- M. kir. egyetemi nyomda. Budapest. — *a)* Néptanítók Lapja. XXI. évf. 78—86. sz.; *b)* Budapest; *c)* A budapesti kir. magyar tudomány-egyetem könyvtárának címjegyzéke; *d)* Tanterv a polg. leányiskolák számára; *e)* Az állami felsőbb leányiskolák tanulóit illető rendtartási szabályok; *f)* Tanulmányi és vizsgálati szabályzat; *g)* Hunfalvy János zárbeszéde; *i)* A budapesti kir. magyar tudomány-egyetem tanulmányi szabályzata; *k)* A reáliskolai tanítás terve.
- Hornyánszky Viktor. Budapest. — *a)* Töl és magyar olvasókönyv; *b)* Keresztýén egyház történelme; *c)* Slovenské Noviny. Roč. III. Čís. 123—131; *d)* M. kir. posta- és távirtda rendeletek tára. 1888. 57—59. sz.; *e)* M. kir. posta- és távirtda rendeletek tára; magyar és szláv nyelven. 1888. 54—56; *f)* Útmutató. 1888. 42—47. sz.; *g)* Keresztýén népharát. III. évf. 11. sz.; *h)* Irodalmi Értesítő. 1. évf. 23.; *i)* M. kir. takarékpénztári közlöny. 1888. 11. sz.; *k)* Illustrirter ev. Hauskalender 1889; *l)* Magyar nyelvtörténeti szótár. I. köt. 1. 2. füz.; *m)* Az egyházi közigazgatás kézikönyve. 7. füz.; *n)* A hexateuch előállása; *o)* Orsz. középiskolai tanár-egyesületi közlöny. XXII. évf. 3.; *p)* Méhészeti lapok. IX. évf. 11. sz.; *q)* Községi Közlöny. X. évf. 43—45. sz.; *r)* Pester medizinisch-chirurgische Presse. XXIV. Jahrg. Nr. 43—45.
- Schodisch Lajos. Felső-Eőr. — *a)* Kath. egyházi énekek gyűjteménye; *b)* Evang. Confirmandenuunterricht; *c)* Im freien Ungarland.

- Ajtai K. Albert. Kolozsvár. — *a)* Az ember kötelességei és jogai; *b)* Az alsó-felhérmegyeyi történelmi, régészeti és természettudományi társulat évkönyve.
- Ziegler Károly. Komárom. — Ordo divini officii.
- Fischel Fülöp. Nagy-Kanizsa. — Beniczkyné-Bajza Lenke munkái. IV. V. VI. köt.
- Wajdits József. Nagy-Kanizsa. — *a)* Zalai közlöny könyvtára. 1. 2. 3. füz. *b)* Rómáig és vissza.
- Krafft W. Nagy-Szeben. — Erläuterungen und Fingerzeuge zur Fibel.
- Kirchner özv. Versecz. — Illustrirter werschetzer Hauskalender 1889.
- Bittermann. Zombor. — *a)* A zombori sport-egylet házi rendje; *b)* Zemljopisz.

IV. Saját kiadásbeli munkák :

- Természettud. Értekezések. XVIII. 2. sz.
- Mathematikai és természettudományi közlemények. XXIII. 3. sz.
- A könyvtárban helyzetetnek el.

HARMINCZNYOLCZADIK AKADEMIAI ÜLÉS.

A II. osztály kilenczedik ülése.

1888. december 3-án.

PULSZKY FERENCZ t. tag. osztályelnök elnöklése alatt.

209. Schvarcz Gyula r. t. olvassa : «A magyar társadalom irodalma» című értekezését.

Tudomásúl vétetik.

210. Kőrösy József l. t. olvassa : «A szülők korának befolyása a gyermekek életérejére» című értekezését.

Az átöröklés jelenségei felől, valamint általában az iránt, mily befolyással vannak a szülők a progenitura egészségére és élettartamára, igen kevés stat. anyaggal birunk. Legtöbbet még a természet rendellenes jelenségei felől; úgy mint p. elkoresosulások vagy elmebetegségek felől. A múlt évben Bécsben tartott közegészségügyi kongresszus még szükségesnek találhatta az orvosi egyesületeket és kórházakat az átöröklési kérdés megfigyelésére külön felhívni. Az észlelések ritkaságát leginkább a megfigyelés nehézségeiből magyarázhatjuk meg; majdnem lehetetlennek látszik, hogy valamely stat. hivatal több nemzedéket egymás után, még pedig egyenkint szemmel kísérjen. Előadó leginkább a fővárosi statist. hivatal adatainak segítségével 6 irányban gyűjt évek óta észleléseket és egyes kérdésekre már 20—30 ezerre rúgó észlelésekkel is rendelkezik. Szándéka ezen, részben egészen, részben félig feldolgozott anyagát a legközelebbi 3 évben az Akadémiában a következő tartalmú 6 felolvasáshoz ismertetni :

1. a szülők korának befolyása a gyermekek életérejére és az azoknál előforduló halál-okokra (a mai előadás tárgya);
2. ugyanannak befolyása a holtanszülésekre;

3. ugyanamag befolyása a gyermekek nemére, illetőleg vizsgálata annak, mennyiben áll meg azon Hofacker-Sadler-féle elmélet, mely szerint idősebb atyáknál több fiú, idősebb anyáknál több leány születnek.

4. a házassági termékenység vizsgálata, mely fontos kérdésre a statisztika csak átlagszámokat szolgáltat, a nélkül, hogy az egyes családokon belül létező tényleges állapotokról számot adhatna. De még ezen átlagszámok is néha tökéletesen értéktelenek: így p. azon legelterjedtebb számítási mód, mely a házasságok szaporaságának megállapítása céljából az egy évben született gyermekek számát az ugyanazon évben kötött esketések számára felosztja, midőn pedig világos, hogy valamely évnek születései csak igen csekély részben kerülnek ki az ugyanazon évben esketett párokból. Előadó már 1872-ben a III. Pétervári nemzetközi kongresszuson tett oly indítványt, mely a házassági szaporaságot helyesebben engedné felismerni. A kongresszus ebbeli határozatának megfelelőleg, a fővárosi tanács a már sok évvel ezelőtt beadott indítvány alapján épen most rendelte el, hogy jövő év elejétől kezdve minden születés után a bábák részéről külön bárcza küldessék be a fővárosi stat. hivatalhoz, mely fontos újítás a legkevesetöbbsz kilátásokat igéri az ez irányban folytatandó demographiai búvárlatokra. Előadó felhasználja az alkalmat, hogy kiemelje a főv. tanácsnak azon nem közönséges érdeklődését, melyvel a főváros óriási gépezetét, valamint ez alkalommal, úgy 20 év óta ismételtlen tudományos kutatások céljaira is rendelkezésre boesátotta.

5. A szülők foglalkozásának befolyása a termékenységre, valamint vizsgálata azon esetleges befolyásnak, melyet ez a gyermek nemére gyakorolhat.

6. A halál-okok átöröklése.

A mai előadás tárgyát képező probléma megfejtését előadó a következő úton adja. Minden halálesetről amúgy is külön jelentés érkezővén a stat. hivatalhoz, a 10. évig elhalt gyermekek után bevétette ezen jelentésbe azon kérdést is, hogy azok atyja vagy anyja hány éves? Tudva lévén így, hány gyermek halt el a különféle korban álló szülőknel, gyöngébb életerejűnek tekintti azon gyermekeket, melyek korábban, így p. az első hóban vagy az első évben elhaltak. Ezen egyszerű következtetés ellen a divó statisztikai felfogás aligha nem azon kifogást fogja tenni, hogy tisztán a halottak adataiból következtetést nem vonhatunk: azt kellene tudnunk, mennyit tesz p. o. a 20 éves anyáktól eredő életben levő gyermekek száma, ezek összegéhez kellene viszonyítani a belölők, kihalók számát és csak így nyernők a halandósági coefficientst. Előadó itt utal azon régiebb methodologiai fejtegetésekre, melyekben a statisztikai logika ezen egyik dogmájának alaptalanságát kimutatta és bebizonyította, hogy a kérdésnek helyesebb szerkesztése és észleléseknek ennek megfelelő átalakítása mellett az esetre is nyerhetők egészen megbízható eredmények, ha az élők számát nem ismerjük. Ez alapon már 5 évvel ezelőtt volt azon helyzetben, hogy a berlini közegészségi kiállításán előadást tarthasson azon eredmények felől, melyeket a lakás és vagyonosság befolyásáról, a ragályos betegségek föllépésére nyert: úgy

szintén, hogy a washingtoni nemzetközi kongresszus előtt a himlő véd-
erejének elméletében fennálló és az említett oknál fogva megoldhatat-
lannak tekintett problémáit megoldja. Hivatkozván azon kifogásokra,
melyeket módszer ellen tettek, de arra is, hogy az időközben már
több oldalról el kezd ismertetni (így p. Németalföldön a Kőrösi-féle újabb
észlelések és módszer alapján készülnek megfigyelni az oltás véderejét),
bemutatja azon eredményeket, melyeket több éven át tartó észlelések
alapján a fenforgó kérdésekben nyerhetett.

Az észlelések száma 24.121. Ezen első kísérletnél nyert eredmé-
nyeket még korántsem tekinti véglegeseknek. E tekintetben be kell várni
az évek folyamában, valamint esetleg más stat. hivatalok működése által
hozzalépő újabb eredményeket. Az eddigi főbb eredmények a követ-
kezők :

1. A mi az atyák korának befolyását illeti, kitűnik, hogy a 25
éven alóli atyáktól nemzett gyermekek gyöngébb alkotásúak: hogy a
25—40 éves atyáktól származó gyermekek a legegészségesebbek, a nélkül,
hogy ezen koron belül a gyermekek életerejében hanyatlás mutatkoznék:
hogy a 40 évnél idősebb atyáktól ismét gyöngébb gyermekek származnak.

2. Az anyák tekintetében a legegészségesebbek a 20 évtől a 35.
évig született gyermekek: a 35—40. években született gyermekek élet-
ereje mintegy 8, a 40-en túl szülteké mintegy 10 százalékkal gyöngébb.
A 20 év előtt született gyermekek közt több a gyöngé, valamint több
a tüdővészben elhaló is.

3. A két szülőnek egymáshoz való korviszonya tekintetében kitű-
nik, hogy valamivel egészségesebbek azon gyermekek, melyek idősebb
atya és fiatalabb anyától származnak: az egykorú szülőktől vagy a
feleségnél ifjabb atyáktól származó gyermekek valamivel gyöngébbek.
Mind a két szülő korviszonyának együttes befolyását előadó még azon
szempontból is tárgyalja, hogy választ kíséreljen meg azon kérdésre,
vajjon, tekintettel a legegészségesebb progeniturára, mily korú menny-
asszonyt válasszanak az élet különböző fokán álló völegények, vagy
megfordítva. A hozzávetőleges eredmények a következők.

a) A nő, ha 30 évnél fiatalabb, valamivel idősebb férjtel hozza
világra a legegészségesebb gyermekeket. Ellenben ha a nő már 30—35
éves, jobb ha 20—30 éves férjet választ, míg a 40—50 éves férj ki-
választásánál gyöngébb gyermekektől kell tartania.

b) A férj, ha 30—40 éves korban áll, azon esetben fog legegész-
ségesebb gyermekeket várhatni, ha 20—30 éves korban álló feleséget
választ; ha 5 évvel idősebb nővel kel össze, a gyermekek közt több
lesz a gyöngé. Végül a 40—50 éves völegény annál inkább tarthat re-
ményt egészséges gyermekekre, minél fiatalabb nőt vesz el, míg azon
arányban, a mint választása magasabb korosztály felé irányul, a gyerme-
kek közt mindig több lesz a gyenge. Ha azon gyermekek halandóságát,
melyek 40—50 éves férjtel és 19—30 éves nőtől származnak, 100-al
egyenlőnek vesszük, úgy azon esetre, ha az anya 30—35 éves, a halan-
dóság 122-re, ha pedig az anya 35—40 éves, épen 132-re fog emelkedni.

Tudomásul vétetik.

HARMINCZKILENCZEDIK AKADÉMIAI ÜLÉS.

A III. osztály kilenczedik ülése.

1888. december 10-én.

Dr. THAN KÁROLY r. t. osztályelnök elnöklése alatt.

212. Fröhlich Izidor l. t.: «Zárt elektromos vezető lengése homogén mágnesi térben.»

213. Török Lajos részéről: «A vörös véresejtek oszlása kétélt(tek)nél», bemutatta Thanhoffer Lajos r. t.

214. Az Értesítő számára benyújt br. Eötvös Loránd egy értekezést ifj. Apáthy István részéről, melynek czíme: «A piócák fejlődéstanára vonatkozó vizsgálataim.»

VIII. RENDKIVÜLI IGAZGATÓSÁGI ÜLÉS.

1888. december 13.

STOCZEK JÓZSEF akadémiai másodelnök úr elnöklése alatt.

98. Előterjesztetik a néhai br. Rudics József hagyatéka tárgyában kötött és jóváhagyás végett bemutatott egyezség, melynek értelmében a hagyatéka fele részben az özvegyet, egy negyed részben az első végrendelet hagyományosait, egy negyed részben a második végrendelet hagyományosait illetné, és az Akadémiára az egész hagyatéka ⁵⁶1200 része jutna.

Az Igazgató Tanács. mielőtt ezen fontos ügyben határozná, szükségesnek látja, hogy az egyezség lényeges pontjait és az ügy előzményeit ismertető emlékirat könyomatban az Igazgató Tanács tagjaival tanulmányozás végett közöltessék, és az ügy egy újabb ülés napirendjére tűzessék ki.

NEGYVENEDIK AKADÉMIAI ÜLÉS.

Összes ülés.

1888. december 17-én.

STOCZEK JÓZSEF akadémiai másodelnök úr elnöklése alatt.

216. Szilágyi Sándor r. t. fölolvassa emlékbeszédét Hornyik János 1835. október 8-án elhunyt l. tag fölött.

Az emlékbeszédek során közrebocsáttatik.

217. Főtitkár bejelenti azon számos és súlyos veszteségeket, melyek az utolsó összes ülés óta a hazai tudományosságot és legelső sorban az Akadémiát érték: Lenhossék József r. tagnak december 3-án, Henszlmann Imre r. tagnak december 4-én, és Hunfalvy János r. tagnak december 6-án megrendítően gyors egymásutánban bekövetkezett elhunytát, és kiemeli azon érdemeket, melyeket mint az

anatomiai, archaeologiai és geographiai tudományak hazánkban úttörői és megalapítói szereztek.

Az Akadémia mély megilletődéssel veszi tudomásul a jelentést és felhívja a II. és III. osztályt, hogy emlékbeszédek tartásáról gondoskodjanak.

218. Főtitkár bemutatja a Sopronból imént érkezett táviratot, mely Paúr Iván lev. tagnak az archaeologia veterán munkásának mai napon történt elhunytát jelenti.

Az Akadémia fájdalommal részvétellel fogadja e tudósítást és felhívja a II. osztályt, hogy emlékbeszéd tartásáról gondoskodjék.

219. Főtitkár bemutatja a csehországi tudományos Akadémia gyászlapját, melylyel elhökének, Jireček Józsefnek, Akadémiánk külső tagjának, november 25-én bekövetkezett halálát tudtul adja.

Fájdalmas részvétellel vétetik tudomásul, és az I. osztály felhivatik, hogy emlékbeszéd tartásáról gondoskodjék.

220. A vallás- és közoktatásügyi m. kir. miniszter november 16-án kelt iratával értesíti az Akadémiát, hogy a Magyar Nyelvtörténeti Szótárnak a vezetése alatt álló középiskolák, tanítóképződék, középkereskedelmi és felsőbb leányiskolák, a felső nép- és polgári iskolák által való megrendelése iránt intézkedett.

Az Akadémia ezen intézkedést köszönettel tudomásul veszi.

221. Olvassatik a vallás- és közoktatásügyi m. kir. miniszter november hó 26-án kelt irata, melyben az Akadémiához azon kérdést intézi, vajjon az orientalistáknak jövő évi szeptember 2-kán Stockholmban tartandó congressusán képviselni fogja-e magát?

Az I. osztály javaslatára, az Akadémia határozatul kimondja, hogy az orientalisták congressusán képviseltetni fogja magát.

222. Az I. osztály ajánlja, hogy a Kóczán-alapítványból kitűzendő drámai pályázat tárgyköréül a honfoglalás és a vezérek kora állapíttassék meg.

A javaslat elfogadtatik.

223. Az I. osztály jelenti, hogy a classica-philologiai bizottság Pecz Vilmos I. tagot tagjává megválasztotta.

A választás helybenhagyatik.

224. Az I. osztály felhatalmazást kér dr. Vikár Béla részére, hogy «Gáti István stenographiája» czimű értekezését az osztály egyik ülésén felolvashassa.

A felhatalmazás megadatik.

225. A III. osztály előterjeszti a Hadtudományi bizottságnak azon kérését, hogy a Hadtörténelmi Közlemények czimű folyóiratát az Akadémia a vallás- és közoktatási, honvédelmi és a cs. és kir. közös hadügyi minisztereknek ajánlja.

A nevezett miniszterekhez ajánló iratok intézése határozottatik.

226. A III. osztály előterjeszti a Hadtudományi bizottságnak a vallás- és közoktatási m. kir. miniszterhez intézett fölterjesztését, melyben a m. n. muzeum-ban egy magyar hadtörténelmi osztály föllállítását javasolja.

Az Akadémia a fölterjesztést pártolól fogja a vallás- és közoktatási m. kir. miniszterhez felküldeni.

227. Máday János aradi főgymnasiunai tanár indigó-gyártási kísérleteinek előmozdítására segílyt kér.

A kérvény a matematikai és természettudományi bizottsághoz tétetik át.

228. Olvassatik dr. Brencsán Sándor kassai jogakad. tanár levele, melyben

jelenti, hogy jogtanárrá történt kineveztetésének 25-ik évfordulója alkalmából, szülői emlékezetének megörökítésére, az Akadémia javára 1000 frtnyi alapítványt tett.

Örvendetes tudomásul vétetik.

229. Bemutattatik az Akadémia jövő évi ülésora.

Helybenhagyatik.

230. Zichy Antal t. t. felolvassa jelentését a törvényhatóságok által az Akadémia használatára beküldött újabbkori országgyűlési aktákról. A jelentés így szól:

Pár évvel ezelőtt bátor voltam a t. Akadémia figyelmét a rendi országgyűlések, s különösen az utóbbi időben oly fontosságra vergődött kerületi ülések aktáira, mint közjogi és kultur-történelmi irodalmunk érdekes kútforrásaira felhívni, melyek törvényhatóságaink levéltáraiban porladoznak, esetleg veszendőbe is mehetnek. Akadémiánk kezdeményezésére kormányunk t. elnöke, Tisza Kálmán ő exc. azóta Akadémiánknak is tagja, ez úgy érdekében körlevelet bocsátott az összes törvényhatóságokhoz. E lépésnek eddigi, bár csak részben kielégítő eredményéről, bátor vagyok jelentést tenni.

A felhívásra eddigelé 37 válasz érkezett. És pedig 21 magyarországi vármegyétől és 4 sz. k. várostól; Erdélyből 6 törvényhatóságtól, többé-kevésbbé bő anyag megjelölésével. Hat válasz *negatív* tartalmu, de azért üresnek ez sem mondható. Ezekkel kezdem, beérkezésök időrendje szerint.

Nem találtak a kívánt adatok Beszterce-Naszód, Bácsmegeye, Baranya archívumaiban, ez utóbbiban különösen nem a kerületi ülésekre vonatkozó, a mi többeknél is előfordult, de pótolták e hiányt egyéb érdekes értesítésekkel. Arad m. válasza utal arra, hogy a keresett akták, hihetőleg volt követje, néhai *Török Gábor* utódainál lesznek; Békésmegeye határozott ígéretet tesz, hogy *Nórák Kamill* tszéki elnök, kinek hírtökéba jutottak, szívesen fog szolgálni velök. Hevesmegeyében, Stuller tudósításain kívül, egyéb nincs. Szatmár-Németi sz. k. városnak pedig 1848 előttről semmije sincs.

Az *igenlegesek* közt első volt Moson m., hol 1802-től kezdve 1847⁷/₈-ig, megvannak az ügyiratok. Az első három országgyűlésen át követői voltak Németszeghy István és Scu tétv Pál, majd Németszeghy és Torkos, Torkos és Jablonczy, s ez után Kajdácsy, Sötér Ferencz és gr. Zichy Herman, ismét Sötér Ferencz és Króner következnek, kiknek sorát bezárja Krónerrel gr. Széchenyi István. Mindezek követjelentései számos melléklettel vannak ellátva.

Teemesmegyénél, Deák Ferencz ismeretes követjelentésén és Kossuth Lajos tudósításain kívül, van 1835—6-ból 5 kötet.

Csongrád m. jegyzékét 1728-al kezdi s 1861-en végzi. Naplók, jegyzőkönyvek, küldöttések munkálatai, követjelentések stb. e. 18 folyó szám.

Szepes m. 1825-ön innen kezdi s folytatja 1847⁷/₈-ig. Egyike a legtanulságosabbnak, különösen a *kerületi ülésekre* nézve, melyeknek buzgó támasza volt a conservatív Pfanschmid Zsedényi. Előtte, illetőleg vele együtt mint követek Almásy, Csáky-Jekelfalussy, Görgey és Mattyasovszky szerepelnek.

Jász-N.-Kun-Szolnok m. 1—72. t. sz. a. visszafelé menve 1844-től fel 1802-ig terjed. Követjelentések, mellékletekkel.

Bihar m. 1790 -1-nél kezdi, mikor Beöthy Imre és Domokos Lajos küldötték követjelentéseiket. Ezeket Budai, Péchy, Baranyi, Tokody, majd a Beöthyek váltották fel. 1812-ben lép fel Tisza László, s 1830-ban Beöthy Ödön. Vele járnak Ravazdi, Budaházy, Hódossy, Bernáth és Komáromy. Érdekes jelentések, mellékletekkel. Az újabb koraiak többnyire kerületi ülésekre vonatkoznak, s 1843-nál azért nem megy tovább, mert: ezentúl a kerületi ülésekről Napló szerkesztetett.

Nógrád m. 1825—48. Követjelentések és felette érdekes követutasítások is, majd minden nevezetes kerkérdésre kiterjedők. A jobbágytelket bíró nemesek megadóztatása nagy felháborodást szül; a megye k. biztost kap. Mint követek ekkor Gyurcsányi és Prónay, később Szentiványi és Kubinyi szerepelnek, utóbb Fráter és Huszár; legutóbb Károlyi János és Kubinyival Dezsewffy Jób. Minden részletre külön utasítást kérnek.

Somogy m. 1802—1847⁷/₈, tárgyaik megnevezése nélkül. A volt országgy követek végjelentései megvannak.

Sopron m. követjelentések 1807^{7/8}—1843^{3/4} megvannak. Az 1847^{7/8}-iak hiányoznak. Komárom m. visszafelé menve 1847^{7/8}-tól felmegy 1825-ig. sok kötet; de mind csak az események száraz előadására szorítkozik.

Vas m. van 11 kötet, 1708—1847^{7/8}. Országos akták, systematica Operata, utasítások, követjelentések.

Bereg m. Van 1790—1847^{7/8}. 216 követjelentés, csatolmányokkal, utasítások, naplók. -- 83 kötet. kerületi ülésekről nincs. Kéri az Akadémiát, hogy küldjön valakit oda a beces anyag átnézése, illetőleg feldolgozása végett.

Szabolcs m. Az 1831—1847. *kerületi* ülésekben tárgyalatra vonatkozó 23 pont alatt több ezer darab. Sérelmek. Rendszeres munkálatok. Magyar nyelv. (Egyes követek beszédéi). Vallásügy. Koronaőr választás. Pesti orsz. gyűlés. Vegyes házasság. Urbér. Telkes nemesei. Lengyel nemzet. Békebirák. Kir. városok szavazata. Duna-hajózás. Sajtószabadság. Magyar kamara függetlensége. Wesselényi-Balogh ü. Hid. Ludoviczeum. Országgyűlés rendezése stb. Mind nagyon érdekes és hézagpótló.

Mennyi eszmét keltenek csak e pusztá jelszavak. s minő képét tárják fel előttünk a régi táblabíró-világnak!

Győr m. 1751—1848. 171. f. sz. Jelentések, csatolmányokkal, összesen 747 db ügyirat.

Turóc m. Kerületi ü. irományai nincsenek. 1811—184^{3/4}. naplók, követjelentések stb. vannak.

Gömör m. visszafelé 1843—1826. Követjelentések. Mint követek ezen időközben Nagy Károly, Ragályi Miksa, Szentiványi Károly, Szentmiklós, Delamotte és Szilassy szerepeltek.

Bars m. terjedelmes jegyzékkel örvendeztetett meg bennünket. 1825—1848. Nehány érdekeseb pontot ki kell emelnünk. Repraesentatio Statuum Regni ad S. Maj. de laesa constitutione. Plathy műve decz. 5. 1825. — Repraesentatio Statuum circa Constitutionem 1826. febr. 13. Hont m. kérelme az országgy. újság és kerületi ülések tanácskozásainak közlése iránt 1830. U. a. évben a kir. koronázási hitlevél kibővítése. 1834. Szőlásszabadság. Barsi felírás, előleges sérelmek stb. 1835. Főrendi tábla részvétlensége. B. Wesselényi Miklós perbe fogatása. V. Ferdinánd király czíme. Balogh János pere.

Tarnóczy K. követ szorgalmasan referál a kerületi ülésekről.

Következik a gr. Ráday-ügy 1839.

U. a. év. Kerületi naplók behozatala. Országgyűlési újság. Városok rendezése és szavazata praeferenster) 1843. Büntető törvény. Deák Ferencznek (ki ez időben nem volt követ) fölkérítése a kerületi választmányokban való részvétellel.

Finanziális választmány. Közös teherviselés. Nemzeti kölcsön. 1844. U. a. Városok rendezése. Zsidók egyenjogusítása. Hitelfintézet. Irói és művészi tulajdonjog, stb.

Sáros m. Jelentések és munkálatok 1791—1844. 148. f. sz. sok melléklettel. Orsz. gyűlési naplók, jegyzőkönyvek és választmányi munkálatok 1791—1847. 160 f. sz. Sok kötet.

Sz.-Fehérvár m. Elsőbben minden puhatolás sikertelen. 1825—1844. vannak követjelentések, de a kerületi ülések tárgyalásai, s ott előfordult eszmecserék fel nem említettek.

Utóbb azonban e tudósítást kiegészíti egy beces küldeménnyel, mely 3 írott íven egy 1843. máj. 23. tartott kerületi ülés Naplóját tartalmazza. Napirend: Országgyűlési hírlap. Elnökök: Bossányi Simon és Lónyay Gábor. ker. jegyző: Ghyecz Kálmán. Naplójegyző: Zsoldos Ignác.

Torontál m. a megküldött hivatalos jegyzéken kívül, mely azonban csak 1825—6-ról szól, hivatkozik *Dániel Pál* orsz. gy. képviselőre, kinél igen beces adatok vannak, a melyek fel is soroltatnak.

Zemplén m. jegyzéke 1825. 6. 7., 1833—4—1840. s 1843^{3/4}-ról szól, gyakori vonatkozásokkal a kerületi ülésekre.

Következnek a *szab. kir. városok*.

Megnyitja a sort *Zombor* sz. kir. város, Szilávy levéltárnok aláírásával ellátott lajstroma 1751—1848. terjedő igen sok aktát tartalmaz.

Szeged. Iratai jegyzéke 1722—96. és 1802—1848. t. k. süri követjelentéseket tartalmaz, az illető követek neveivel, iktató számokkal. Magánosoknál való tudakozódása sikertelen volt.

Sz.-Fehérvár. Vastag füzethen teljes jegyzéke az 1825⁷/₇, 1830, 1832²/₆, 1839¹/₄₀, és 1843¹/₄. pozsonyi országgyűlési cyclusok alatt érkezett irományoknak, a mindenkori követek neveivel. (Say István. Kizling Máté. Vass János. Baur György. Boros Imre. Haader Pál, Eschl János.) Igen részletes és érdekes.

Külön szabad ismertetnem az erdélyieket.

Torda-Aranyos beküldi Ugron István és Veress József követi számoló tudósítását az 184¹/₈. erdélyi országgyűlésről (nyomatott füzet).

Legtartalmasabb *Brassó m.* válasza, mely 37 f. sz. a. sok kötetre terjedő kincshalmazról ad számot. Kezdődik 1536-tal s terjed 1848 ig. Vegyes német, latin, magyar. kézirat. eredeti. másolat, nyomtatvány. Első: Sammlung von Landtagsbeschlüssen 1536—1795. 3 Bde. Mspt. Aztán: Hanerus Georg Jeremias. Articul Transilv. diaetales. a primordio ad nostra usque tempora. 2 Bde Acta diaet. 1668—1764. Journal der Verhandlungen des siebenbürg. Landtages 179¹/₁. stb. stb. Naplók, törvényczikkek. bizottsági munkálatok egy 184¹/₈-ki Beszédtár. melyet Hujuk Károly szerkesztett 3 köt. Végzi a sort az 1848. jul. 2. Pesten egybegyűlt nemzeti képviselőház jegyzőkönyve.

Szeben m. 1809—1846. Több érdekes és jellemző házi ügy is, p. o. a költéségek, napidíjak stb. Törv.-cikkek gyűjtése 1669-től kezdve.

Naros-Torda. Hosszú jegyzéke az országgyűlési követek jelentéseinek 1834—1837. Székely nemzeti gyűlés és követi conferentiákról. 1838. 41., 42., 43., 46., 47. és 48-ból ügyiratok.

Szolnok-Doboka. A fejedelmek korszakából sok érdekes anyag van, de hozzáférhetetlen, s így feldolgozásra egyelőre alkalmatlan.

Nagy-Küküllő m. A segesvári levéltárban létező irományok (német nyelv) 1579—1755. felette érdekesek.

Jó darab idő óta szünet állott be.

Szolgáljanak e sorok gyengéd intésül a még késedelmezőknek, kik között hazánk fővárosa is van, melyhez a miniszteri körlevél, úgy látszik, nem érkezett el; szolgáljanak tán, alig merem mondani, némi útmutatásul szaktudásainknak is, de a kiknek saszemét a most felhozottak eddig sem kerülték el; szolgálhatnának végre azon óhajítás megérelelésére, hogy törvényhatóságainknál az oly fontos levéltárnoki állás mindinkább buzgó s képzett szakférfiakkal töltenék be, kik feladatukat magasb szempontból fogva fel, szeretettel járuljanak hozzá kulturai és alkotmányos fejlődésünk történelmi adalékainak megmentéséhez, felhasználásához.

Tudomásul vétetik.

231. Nendtvich Károly r. t. azon támadások alkalmából, melyeket a napi sajtó némely közlönyei az Akadémia ellen intéztek, indítványozza, hogy az Akadémia azokkal szemben állást foglaljon.

Az Akadémia nem látván szükségesnek, hogy ez ügyben nyilatkozzék, az indítványt el nem fogadja.

232. Bemutattnak az utolsó összes ülés óta érkezett nyomtatványok és megjelent akad. kiadványok.

I. Testületektől.

Baltimore. Johns Hopkins University. a) American Chemical Journal. Vol. X. Nr. 3; b) American Journal of Phylology. Vol. IX. Nr. 1; c) Studies from the Biological Laboratory. Vol. IV. Nr. 3; d) Studies in

- Historical and Political Studies. Vol. VI.; *e*) American Journal of Mathematics. Vol. X. Nr. 3.
- Berlin.* Centralbureau der Internationalen Erdmessung. — *a*) Verhandlungen der 1887 in Nizza abgehaltenen Conferenz der Permanenten Commission der Internationalen Erdmessung. *c*) Supplement Heft. Gesellschaft für Erdkunde. — Verhandlungen XV. Nr. 9.
- Cambridge* (Massachusetts.) Museum of Comparative Zoology. — Bulletin. Vol. XVII. Nr. 2.
- Firenze.* Società Italiana di Antropologia etc. — Archivio. XVIII. F. 2.
- Harlem.* Société Hollandaise des Sciences. — Archives. T. XXIII. Livr. 1.
- Kopenhagen.* Société R. des Antiquaries du Nord. — *a*) Antiquarisk Tidsskrift. 1843 1845; 1846/1848; 1849; 1851 1854; *b*) Mémoires. Nouvelle Série. 1878/79.
- London.* R. Geographical Society. — Proceedings. Vol. X. Nr. 12.
- New-Haven.* Angol kormány. — Agricultural Returns of Great Britain. 1888.
- Paderborn.* Az Amerikai Journal szerkesztősége. — The American Journal of Science Vol. XXXVI. Nr. 216.
- Paderborn.* Verein für Geschichte und Alterthumskunde Westfalens. — Zeitschrift. 46. Bd.
- Paris.* Francia kormány a budapesti consulatus útján. *a*) Recueil des Instructions données aux ambassadeurs et ministres de France. T. IV. V. VI.; *b*) Papiers de Barthélemy. T. III.; *c*) Correspondance politique de Odet de Selve.
- Philadelphia.* Academy of Natural Sciences. — Proceedings. 1887. Part. III. 1888. 1.
- Regensburg.* American Philosophical Society. — Proceedings. Vol. XXV. Nr. 127. Historischer Verein für die Oberpfalz und Regensburg. — Verhandlungen. 42. Bd.
- San-Francisco.* Academy of Sciences. — *a*) Czimlap és Index a Proceedings VII. kötetéhez; *b*) Czimlap és Index a Mémoires I. kötetéhez; és II. Vol. Nr. 1; *c*) Bulletin. 1884. Nr. 1; 1885. Nr. 2. 3; és Vol. II. Nr. 8.
- Washington.* Smithsonian Institution. — *a*) Miscellaneous Collections. Vol. XXXI.; *b*) Report. 1885. II.
- Washington.* Bureau of Ethnology. — *a*) Bibliography of the Eskimo Language; *b*) The Use of Gold and other Metals; *c*) Perforated Stones from California; *d*) Work in Mound Exploration; *e*) Bibliography of the Sionan Languages.
- Kais. Akademie der Wissenschaften. Bécs. — Anzeiger. 1888. Nr. 20—24.
- K. K. Geolog. Reichsanstalt. Bécs. — Verhandlungen. 1888. Nr. 14.
- K. K. Deutsche Carl-Ferdinands-Universität. Prága. — Personalstand der kais. kön. Carl-Ferd. Universität 1888/9.

Közmunka- és közlekedésügyi m. kir. miniszter. Budapest. — Jelentés az 1887. évi működéséről.

M. kir. állami számvéviszék. Budapest. — *a)* A magyar korona országainak állami zárszámadása 1887. évre; *b)* Részletezés. I—VIII. füzet; *c)* Részletes jelentés.

Országos m. kir. statisztikai hivatal. Budapest. — *a)* Statisztikai közlemények az osztrák-magyar monarchia vasútairól az 1886. üzleti évre; *b)* Magyarország áruforgalma Ausztriával és más országokkal. 1888. 8. füzet.; *c)* Magyar statisztikai évkönyv. XVI. 1. 5. 6. 10. 11. és XVII. 3. füzet.

Magyar földrajzi társaság. Budapest. — Földrajzi közlemények. XVI. 8. füzet.

Jelentés a szatmármegyei Széchenyi-társulat 1888-iki közgyűléséről.

A magyarországi kegyes-tanítótrend névtára 1888/9.

II. Magánosoktól.

Klein. Nagy-Becskerek. — A tévelygők útja.

Schlick István. Nagyszombat. — A nagyszombati érseki főgymnasium könyvtára 1879-ben.

Duka Tivadar. London. — Childbed fever: its causes and prevention.

Dr. Chyzer Kornél. S.-A.-Ujhely. — Megemlékezés Arányi Lajos és Örley László tanárok felett.

Henry H. Howorth. London. — History of the Mongols from the 9-th to the 19-th century.

Máriássy Béla. Rába-Patona. — A magyar törvényhozás történelme. I—V. kötet.

Zelliger Alajos. Esztergom-vármegyei írók.

III. Nyomdákától.

Görög-kath. Seminárium nyomda. Balázsfalva. — *a)* Computulu mentale; *b)* Tatalu nostru.

Alexi nyomda. Brassó. *a)* Isten országa; *b)* Statuele; *c)* Babeta Roman.

Athenaeum részvénytársaság. Budapest. — *a)* Alphabetisches Verzeichniß; *b)* A gyakorló főgymnasium Értesítője 1887⁸; *c)* Levelek hugomhoz; *d)* Az orsz. zene- és színművészeti Akadémia Évkönyve 1887⁸; *e)* Visszapillantás; *f)* A budapesti állami telephonhálózat előfizetői 1888. máj.-júl.-szept.; *g)* A párisi kölcsönösen segélyező magyar egyesület évi jelentése 1887.; *h)* Árúisme; *i)* Rituale Romanum; *k)* Közönséges számtan; *l)* Physika; *m)* Latin mondattan; *n)* Kórboneztani diagnostika; *o)* Emlékirat; *p)* Gazdaságtan; *r)* Brózik. Földrajz I. II.; *s)* Hunfalvy. Földrajz. I.; *t)* Szemléltető Geometria; *u)* A francia nyelv; *v)* Suppan. Számtan; *x)* Vajdasy. Számtan. I.; *y)* Rajzoló Planimetria; *z)* Kriesch. Ásványtan; *aa)* Kriesch. Állattan; *bb)* A természetrajz vezérlonala. II. rész; *cc)* Physika; *dd)* Leányiskolai földrajz. II. rész; *ee)* Geometriai alak- és szerkesztéstan; *ff)* Egyetemes történet. I. füz.; *gg)* Gazdaságtan; *hh)* Kozma. Földrajz. I. rész; *ii)* Emlékek; *kk)* Vegytan; *ll)* Katalog; *mm)* A pesti izr. hitközség oktatási ügyosztálya elnökének jelentése 1887⁸; *nn)* A magyar nemzeti irodalom történeti ismertetése; *oo)* Gesänge zur Maiandacht; *pp)* Budapest főváros IV. ker. választóinak névsora; *qq)* Ködfátyolképek; *rr)* Zwei-

tes Lese-, Real- und Sprachbuch; *ss*) Tankönyvek és taneszközök 188^{8/9}-re; *tt*) Az ifjuság öröme. II.; *uu*) Az Athenaeum által kiadott könyvek és képek névsora; *vv*) Természettan; *xx*) A növények természetrajza; *yy*) A magyarországi tornaegyletek szövetségének Évkönyve; *zz*) A volt marosszéki nemesbirtokosság ügye; *a*) Ahn. Francia nyelv; *β*) Három költemény; *γ*) A magyarok története; *δ*) Petőfi; *ε*) Petőfi Sándor válogatott költeményei. I. II.; *ζ*) Az angol kisasszonyok budapesti »Sancta Maria« intézetének programja; *η*) Az inka kincse; *θ*) Untrüglicher Rechnungfaulzer; *ι*) A becsület útja; *κ*) Az új czukoradó törvény; *λ*) A halászatról; *μ*) Prospectus; *ν*) Szvatenaja istoria; *ξ*) Magyar Zsidó Szemle. V. évf.; *5—8.*; *ο*) Katolikus Szemle. II. kötet. 3. füz.; *π*) Neinzetgazdasági Szemle. 1888. 8—9. füz.; *ρ*) Kertészeti lapok. 1888. 5—10. sz., *σ*) Századok. XXII. évfolyam. 7. 8. füz.; *τ*) Csáktornya-zágrábi vasútrészvénytársaság; *υ*) Csakathurm-Agramer Eisenbahn-Actiengesellschaft; *φ*) Magyar statisztikai Évkönyv. XV. évf. 12. füz. és cziml.; XVI. 1. 5. 6. 10. 11. füz.; XVII. 3. füz.; *χ*) Ugyanaz magyar és német szöveggel; *ψ*) Örömdal; *ω*) Magyarország áruforgalma Ausztriával stb. 1888. 1—6. füz.; *ωω*) Ugyanaz magyar és német szöveggel. VII. évf.; *ββ*) A Mária congregatio alapszabályai; *γγ*) A magyar nemzeti Múzeum képesarnokának lajstroma.

M. kir. egyetemi nyomda. Budapest. — *a*) Néptanítók lapja. 1888. 87—96; *b*) Beszéd. 1888. 1. füzet; *c*) A vallás- és közoktatásügyi m. kir. miniszternek a közoktatás állapotáról szóló XVII. jelentése. I. r.; *d*) A vallás- és közoktatásügyi m. kir. miniszternek az orsz. tanítói nyugdíj- és gyámalap. 1887-ik évi állapotáról szóló jelentése.

Hornyánszky Viktor. Budapest. — *a*) A közmunka- és közlekedésügyi magy. kir. miniszternek 1887-i működéséről jelentés; *b*) Tárgymutató; *c*) Hont vármegye szabályrendeleteinek gyűjteménye. 1. füzet; *d*) Kimutatás Budapest főváros postakézhesítési beosztásáról. 1888; *e*) Abc és olvasókönyv; *f*) Promemoria; *g*) Enlékirat; *h*) Közjegyzők és körjegyzők zsebnaptára. 1889.; *i*) Jogtudományi munkák jegyzéke; *k*) Postakönyv. 1889; *l*) Magyar nyelvtörténeti szótár. I. 3.; *m*) Keresztyén Népharát. 1888. 12.; *n*) Posta- és távirtda-rendeletek tára. 1888. 60—66.; *o*) Ugyanaz magyar és szláv szöveggel. 1888. 51. és 57—60; *p*) M. kir. Postatakarékpénztári Közlöny. 1888. 12. sz.; *r*) Téli Újság. 1888. 1. 2.; *s*) Pester Medizinsch-Chirurgische Presse. 1838. 46, 47; *t*) Útmutató. 1888. 48—51; *u*) Irodalmi Értesítő. I. évf. 24. sz.; *v*) Felső nép- és polgáriskolai közlöny. XXII. évf. 4. füz.; *x*) Községi Közlöny X. évf. 46—50; *y*) Slovenské Noviny. 1888. Čis. 132—146; *z*) Magyar Művészek. 16. füz.; *aa*) Gedenkbblatt; *bb*) 4 darab apró nyomtatvány.

Drottleff József. Nagy-Szeben. — Meister Lukas.

Krafft W. Nagy-Szeben. — *a*) Katalog der Bibliothek d. ev. Landeskirche in Siebenbürgen; *b*) Einiges über die Kindergärten; *c*) A szebenmegyei rabsegélyzőegylet alapszabályai; *d*) Statuten; *e*) Statuele.

Steinfeld Béla. Sárospatak. — A tiszáninneni ev. ref. egyházkerület 1888. szept. 25—26-iki jegyzőkönyve.

Skarnitzel F. Szokolca. — Domový Kalendar. 1889.

Bittermann. Zombor. — Az első szóntai előlegezési egylet alapszabályai.

IV. Saját kiadásbeli munkák :

Sorel. Európa és a francia forradalom. I.
 Thierry. Szent Jeromos. (Elbeszélések a római történehből. IV. köt.)
 Boyesen és Heinrich. Göthe Faustja.
 Sainte-Beuve. Arczképek a francia ujabbkori társadalomból.
 Leroy-Beaulieu. Az új socialismus és annak bírálata.
 Concha Győző. Újkori alkotmányok. II. köt.
 Társadalmi Értekezések. X. 1 sz. és czíml. a IX. kötethez.
 A könyvtárban helyzetetnek el.

IX. IGAZGATÓSÁGI ÜLÉS.

1888. december 30.

STOCZEK JÓZSEF akadémiai másodelnök úr elnöklése alatt.

100. Bemutattatik a néhai báró Rudics József hagyatékában érdekelt felek által tervezett osztályos egyezség ; mely a két rendbeli végrendelet érvényének érintetlenül hagyása mellett, és pedig úgy az örökhagyó özvegye, mint a két végrendeletben érdekelt örökösök és hagyományosok közt volna létesítendő. Az összes tiszta hagyaték $\frac{3}{4}$ részben özv. báró Rudics Józsefné, sz. Szász Juliát, $\frac{1}{4}$ részben az 1879. évi szeptember 15-én, végre $\frac{1}{4}$ részben (Bács-Almás és Kúnbaja községek kivételével) az 1883. évi április 7-én alkotott végrendeleti örökösöket illeti. Az egyezkedő felek az egész tiszta hagyatéki vagyon irányában jogaikat megállapított arányokban gyakorolják. Névszerint a M. T. Akadémia $\frac{56}{1200}$ részben. A hagyaték terhei közösek, és az örökösöket az előző pontban megállapított örökrészek arányában terhelik ; kielégítésök a szabadkai ingatlanok értékesítéséből fog eszközöltetni. Az osztályegyezség 1889. évi szeptember 1-én lép joghatályba. E naptól kezdve a hagyaték hasznai és terhei az osztályt kötő feleket illetik. Osztályos felek az őket megillető jogok gyakorlására egy öt tagból álló bizottságot alakítanak, melynek feladata lesz a hagyatéki vagyonnak a hagyatéki leltárak alapján átvétele, értékesítése, az értékesítésig kezelése, a hagyatéki terhek fizetése, a befolyó pénzek gyűmölcsoztetése és felosztása.

Az Igazgató Tanács tekintettel arra, hogy az első végrendelet érvényesítése végett netán indítandó per kimenetele kétes, továbbá annak kedvező eredménye esetében is csak az örökhagyó özvegyének halála után lépne az Akadémia a bácsalmási ingatlanok felerészének birtokába és ekkor is a végrendelet értelmében azt házilag kellene kezelnie : a tervezett egyezséget elfogadja és jóváhagyja

101. Bemutattatik néhai Röck Szilárd 1862-ben alkotott végrendelete, melyben az Akadémiának 10,000 forintot hagyományozva, alapítványáról következőképen intézkedik : «Óhajtanám, hogy ezen tőkének kamatai a magyar nyelvten és történelem tárgyában kiirandó pályázatok és pályaművek jutalmazására fordíttassanak, az illető szakosztályokra bízván a szükséges intézkedést.»

Az Akadémia fölkéretik, hogy az alapítvány kamatainak felhasználása iránt az alapító óhajtságának tekintetbe vételével szabályzatot dolgozzon ki.

102. Bemutattatik Petreczky Mihály piztraházi tanítónak ajánlata, melyben a Román-féle hagyatékhoz tartozó fohnosi birtokból 62 holdért 1400 frtot ajánl.

Tekintettel arra, hogy ezen birtokra az Akadémia ügyészéhez előnyösebb ajánlatok is érkeztek, Petreczky Mihály ajánlata el nem fogadtatik.

103. Az Akadémia ügyésze előterjeszti, hogy néhai Szőlőssy Albertina az Akadémiának 1000 frtot hagyományozott, mely összeg az erbenthali bányabirtok eladási árából volna kifizetendő; de tekintettel a bánya értékének csökkenésére, az örökösök megbizottja az Akadémiát fölkéri, hogy kétszáz forinttal elégedjék meg.

Az Akadémia ügyésze megbizatik, hogy a bánya értéke iránt információt szerezzen.

104. Az Akadémia ügyésze bemutatja félévi (1888. ápril 30. — okt. 31.) költség-számláját 262 forint 2 krról; valamint Medveczky Sándor rimaszombati ügyvédnek 32 frt 65 krról és Békeffy Gyula szabadkai ügyvédnek 60 frt 70 krról kiállított költségjegyzékét.

Ezen költségjegyzék átvizsgálására Zichy Antal ig. tag kéretik föl.

105. Főtitkár bejelenti, hogy néhai özv. Bezerédj Istvánnénak b. férje Bezerédj István emlékére tett alapítványa czimén 2000 drb cs. és kir. arany, az alapító halálától számított kamatok fejében pedig 63 darab arany és 3 frt 81 kr. fizettetett be az Akadémia pénztárához.

Tudomásul vétetik és a végrendeleti végrehajtónak, Bertha György úrnak az Akadémia köszönete fejeztetik ki.

106. A m. Földhitelintézet jelenti, hogy Soltész Nagy János hagyománya czimén 300 frt, Koszgleba László hagyománya czimén 100 frt fizettetett be.

Tudomásul vétetik.

107. Olvastatik dr. Brencsán Sándor kassai jogakadémiai tanár levele, melyben az Akadémiát értesíti, hogy jogtanárrá történt kinevezetése 25-ik évfordulója alkalmából megboldogult szülői Brencsán József számvevőségi elnök és neje Balogh Borbála emlékére 1000 forintnyi alapítványt tesz az Akadémia javára, és azt magyar járadékkötvényben lefizeti.

Az Igazgató Tanács az adományozónak az Akadémia köszönetét fejezi ki.

108. A Földhitelintézet jelenti, hogy 25.000 forint 4% magyar aranyjáradékkötvényt vásárolt az Akadémia részére.

Tudomásul vétetik.

NÉV- ÉS TÁRGYMUTATÓ

a Magyar Tudom. Akadémia Értesítőjének XXII. (1888.) évfolyamához.

	Lap.
Acsády Ignác a II. oszt. lev. tagnak választatik	120
„ „ „A magyar jobbágynépesség a mohácsi vész után.“ Székf.	169
A dó ü g y b e n intézkedések	32
A k a d é m i a palotájában kibérelt helyiségek	132
„ palotájának homlokzata előtt álló hirdető oszlop eltávolítása iránt előterjesztés	155
„ palota II. emeletén a képtár czéljaira kibérelt lakás átalaki- tásának költsége, s a képtár helyiségeiben tervezett biztossági átalakítások ügye	173
„ palotájából a rakpartra vezető két alagút hasznóbérletének meghosszabbítása	174
„ bérházában a csatornarendszer átalakítási munkálatainak ke- resztülvitele elrendeltetik	113, 132
„ bérház csatornázásának pótköltsége	173
„ bérház üres lakásai lakbérének leszállításáról	173
„ házbér adómentessége tárgyában előterjesztés	32
A l a g u t a k (dunarakparti) bérletének meghosszabbítása, s a tulajdonjog megszerzésére lépések	113
A l a p í t ó k emlékezetének állandó megörökítése s kegyeletes felújítása iránt indítványt tesz Szily Kálmán	176
A l a p í t v á n y o k, hagyományok befizetése	173
A l a p s z a b á l y o k 16-ik §-ának megváltoztatása szavazás útján	119
„ „ „ megváltoztatása jóváhagyatik	133
A l e x i c s György „Magyar elemek az oláh nyelvben“ cz. értekezése Sámuel- díjjal jutalmaztatik	114
A l m á s y Pál alapítvány-hátralekának törlesztési ügye	112
A n d r á s s y Gyula gr. a II. oszt. tiszteleti tagnak választatik	120
A p á t h y István ifj. „A pióczák fejlődéstanára vonatkozó vizsgálataim.“	201
A p o r Károly b. hagyománya	29
A p p o n y i Sándor gr. az Igazgató Tanács tagjává választatik	113
A r a n y j á r a d é k - k ö t v é n y e k (magyar) vásárlása	175, 210
A s z ó d i á g. h. algymnasium emlékünnepeére meghívó	140
A t k i n s o n E. T. a III. oszt. külső tagnak választatik	120
„ könyvkiüteménye	170

	Lap.
B adics Ferencz a Lévy-pályazatonál (Fáy András életrajza) jutalmat nyer	114
B allagi Aladár az irodalomtörténeti bizottság tagjává választatik	125
B allagi Géza a II. oszt. lev. tagnak választatik	120
B arna Ferdinánd „A mordva nép lakodalmi szokásai stb“	4
B artalus István „A magyar palotás zene eredete és fejlődése“	185
B artók Lajos „Thurán Anna“ cz. drámájával a Péczely drámai pályázatonál jutalmat nyer	155
B ács-bodrog megyei tört. társulat számára akad. kiadványok	52
B ánóczy József „Jelentés az 1846–87. évi gr. Karátszonyi-pályázatról“	45
B eőthy Zsolt „Jelentés az 1886/87-diki Péczely-drámai pályázatról“	154
B erczik Árpád az I. oszt. lev. tagnak választatik	120
„ „ „Jelentés a Kóczán-pályázatról. 1888	187
B erlini geogr. congressus elhalasztása	52
B ertsey György adakozása a Mesterműszótár költségeire	125
B ésán János b. végrend. hagyománya befizettetett	28
Özv. Bezerédy Istvánné alapítványa	175, 210
B iztosító-Társaság jutalmára (Erdély mezőgazdasága) kiírt pályázatról jelentés	150
B ogdanovics István végrendelete	11
B oisser Péter Edmund k. t. felett emlékbeszédet mond Haynald Lajos	186
B olognai egyetem emlékünnepe meghívó	13
B rassai Sámuel „A szórend és accentus“	1
B rencsán Sándor alapítványi levele	202, 220
B udenz József „Munkácsi Bernát nyelvészeti tanulmányútjáról a vogulok között“	164
B udavára fölszabadításának kétszáz éves emlékünnepe veretett érmét ajánlja föl a főváros	65
B ukovinszky József hagyománya	28, 131, 174
B ulyovszky-jutalomra beérkezett pályaművek	149
C hyzer Kornél fölkéretik a Kazinczy-alaphoz tartozó széphalmi mausoleum és birtok felügyelői tisztségének elvállalására	10
„ „ a Kazinczy-mausoleumban s gazd. épületekben szükségelt javítási munkálatokról	131
„ „ Jelentés a Kazinczy-emlékünnepről s a jutalomdíjak kiosztásáról	140
„ „ jelentése a Kazinczy-féle széphalmi birtokon tervezett s eszközölt munkálatokról	174, 175
C siky Gergely „Jelentés az 1887-ki Teleki-pályázatról“	35
D aday Jenő „A magyarországi Branchipus fajok átnézete“	3
„ „ „A heterogenezis egy érdekes esete a Rotatoriáknál“	123
D anielik János elhunytáról jelentés	11
„ „ hagyománya	32
D eák Farkas elhunytáról jelentés	133

	Lap.
Deák-mausoleum fölratainak ügye	171, 176, 195
Dedek Crescenc Lajos az Oltványi-pályázatnál jutalmat nyer	115
Dománovszky Endre „Páduai Marsiglius tana az államról s az egyházról“	2
Dübrentey Gábor siremlékének gondozása	174
E d l-ösztöndijakról	135
Elnök-választás ügye	155, 180
Entz Géza „Tanulmány az amoeba verrucosa“-ról stb. Székf.	58
Eötvös Lóránd b. „Vizsgálatok a gravitatio jelenségeinek körében“	185
É pítési bizottság jelentése	132
„ „ házi költségeire fedezet	173
F arkas-Raskó-pályazatról a bíráló bizottság jelentése	62, 148
Fausser Géza „A vízben feloldott kénhydrogén meghatározásáról“	130
Fábián Gábor felett emlékbeszédet mond Zichy Antal	20
Fáy-jutalomra (mezőgazdasági kézikönyv) beérkezett pályamű	150
Fejérpatak Kálmán az Akadémia ügyeinek ideiglenes vezetésével megbízatik	57
„ „ ügykezeléséről s ügyési könyvei berendezéséről a jogügyi bizottság jelentése	173
Fekesházy-jutalomról jelentés	115
„ alapítványnak az orsz. közoktatási tanácshoz áttétele iránt indítvány	115, 194
Fényi Gyula S. I. „A nap fokozott tevékenysége az 1887. évben“	170
Fleischer Henrik elhunytáról jelentés	20
„ felett emlékbeszédet mond Goldziher Ignác	176
Fodor Gyula nyelvészeti értekezése a Sámuel-díj-jutalmazásnál dicsérettel említettik	114
Földhitelintézet kimutatása az Akadémia vagyoni állásáról s számadásai	4
„ számadásairól bizottsági jelentés	27
Fraknói Vilmos „Pázmány Péter 1570—1637“ cz. munkája a Nagyjutalomban részesül	114
Frühlich Izidor „Zárt elektromos vezető lengése homogén mágnesi térben“	201
G algóczy Károly „Emlékbeszéd Zlamál Vilmos felett“	11
Gerő Károly az 1887-diki Teleki pályázatnál jutalmat nyer	43
Gindely Antal levele a Bethlen Gáborra s I. Rákóczy György korára vonatkozó velencei követjelentések érdekében	130
Gondnok számadásai 1887	11, 133
Goldberger Adolf hagyománya	28
Goldziher Ignác „Emlékbeszéd Fleischer Henrik k. t. felett“	176
Gorove-pályazatról az I. oszt. jelentése	114
Grünwald Béla a II. oszt. lev. tagnak választatik	120

	Lap.
Jireček József k. t. elhunytáról jelentés.....	202
Jókai Mór alapítványa befizettetett.....	133
József főherceg az I. oszt. tiszteleti tagnak választatik.....	120
K andra Kabos pályamunkája az Oltványi-pályázatnál dicséretet nyer.....	125
Kanizsai Károly alapítványa.....	28
Gr. Karácsenyi drámai pályázatról jelentés.....	45
Kassai Gusztáv „Plátói tanulmányok“.....	59
Kazinczy Lajos nyilatkozata a széphalmi birtok megvétele tárgyában.....	113
„ emlékünnepe a széphalmi mauzoleumban.....	125
„ mauzoleum javítási munkálataira felhatalmazás s költségvetés.....	132
Kállay Béni a II. oszt. r. tagnak választatik.....	120
Kántor Sámuel hagyománya.....	29
Kárpát-egylet részére akadémiái kiadványok.....	176
Kelemen László síremléke felállításának ünnepélyére meghívó.....	140
Kemény Gábor br. elhunytáról s temetésén az Akadémia képviseléséről jelentés.....	176
Kemény Géza br. köszönő levele a Kemény Gábor elhunytá alkalmából kifejezett részvétért.....	195
Kievi term. tud. társulat csereviszonya.....	195
Kiszely-hagyaték állásáról.....	10, 31
Korányi Frigyes „Kórodai adatok a vegyes fertőzött betegségek ismeretéhez.....	180
Kormuth Lajos hagyománya.....	29
Koszgleba László hagyománya.....	210
Kovács Gyula a Nemzetgazdasági bizottság k. tagjává választatik.....	65
Kovács Pál kanonok hagyománya befizettetett.....	133
Kovácsóczy Mihály hagyománya.....	175
Kóczán-pályázatról (1888.) jelentés Berczik Árpád előadótól.....	187
„ pályázatra új tárgykör kitézése.....	194, 202
„ jutalomra beérkezett pályaművek.....	148
Költségvetési előirányzat 1888-ra.....	7, 8, 9
„ tárgyalási módjának megváltoztatása ügyében bizottsági jelentés.....	124
Közüvelődési egyesületek congressusának költségeihez járulás.....	133
Közülés programja.....	114
Kőrösi József bemutatja a Nemzetgazdasági bizottság által kiadott statisztikai Évkönyvet 1887. évre.....	2
„ „A szülők korának befolyása a gyermekek életére“ ..	198
Krenner József „A piseki Bertrandt optikai viszonyairól“.....	19
„ „ bemutatja egy prebnitnek kristálytani optikai vizsgálatát, s a szomolnoki Kornelit.....	131
Kriesch János elhunytáról jelentés.....	176
Kúun Géza gr. „Az Ephetlitákról“.....	129

	Lap.
L áng Lajos „Magyarország népesedési mozgalmáról 1880—85-ben“	33
Lendl Adolf „A pókok, különösen a kerekhálós pókok természetes osztályozásának megkísérlése“	19
Lengyel Béla „Különtéle ásványvizek chemiai elemzéséről“	35
Lenhossék József elhunytáról jelentés	201
Lenhossék Mihály „Összehasonlító bonczteni vizsgálatok a velős hüvelyek fejlődéséről a központi idegrendszerben“	3
Lévay Henrik alapítványának befizetése	113
„ jutalomra beérkezett pályaművek	116, 150
„ pályázatról (Fáy András életrajza) az I. oszt. jelentése	114
Liebermann Leo „a) A nuclein mesterséges előállítása. b) Embryo chemiai vizsgálatok“	19
Lotz Károly akad. falképei sokszorosításának joga a Képzőművészeti Társulatra ruháztatik	132
Lovassy Ferencz hagyománya befizettetett	28
Lóczy Lajos a III. osztályba lev. tagnak választatik	120
Lukács-jutalomra (lélektani elméletek) kiírt pályázatról jelentés	150
M ajzik Charitas, Siskovics Lajosné föltételes hagyománya	175
Math. és Természettud. Értekezések tárgyában megállapított szabályok	52
Máday János indigó gyártási kísérleteinek előmozdítására segélyt kér	202
Mesterműszoftár költségeire Bertsey György adakozása	125
Mezősy Menyhért lemondása	10
„ „ számadásairól jelentés	133
Mollah Izsák segélyért folyamodik	133
Munkácsi Bernát tanulmányútról a vogulok közt jelentést tesz Budenz József	164
N agy Gyula a Történelmi bizottság k. tagjává választatik	135
Nagygyűlés határideje kitűztetik	12
Nagyjutalom s Marczibányi mellékjutalomra pályázók	12
Nagyjutalom kiadására nézve a II. osztály jelentése	114
Nagyterem díszítésének költségei	57, 113
Nádasdy-pályázatról az I. oszt. jelentése	114
Nánásy Lajos hagyománya befizettetett	173
Nánásy Lipót hagyománya	58
Nendtvich Károly indítványa a napi sajtó némely közlönyeinek támasdásai alkalmából	205
Nemzetgazdasági bizottság költségvetésének ügye	27
Némethy Géza: „Euhemeri reliquiae“	171
N yelvtörténeti Szótár szerkesztőinek adott utasítás módosítása	60
„ „ kiadása tárgyában nyomdai szerződés	132
„ „ megrendelése iránt miniszteri intézkedés	202
Nyugdíj-alap (akadémiai tisztviselőké) tárgyában kiküldött bizottság jelentése	174

	Lap.
O ltványi-pályázatról jelentés.....	115
O p i t z k y János hagyománya.....	29
Orbán Balázs b. „A székely nemzet eredetéről.“ Székf.....	33
O r i e n t a l i s t á k s t o c k h o l m i c o n g r e s s u s á n k é p v i s e l e t e t é s	202
O r v o s o k s t e r m é s z e t v i z s g á l ó k X X I V . v . g y ű l é s e r e m e g h i v ó	125
O s z t á l y o k k ö l t s é g v e t é s e	20
Ó váry Lipót „Bethlen Gábor diplomáciai összeköttetéseiről.....	130
P ančić József elhunytáról jelentés.....	52
P a s z l a v s z k y József a III. oszt. lev. tagnak választatik.....	120
P a u l e r Gyula s Thaly Kálmán indítványa a budget tárgyalása ügyében.	12
„ „ indítványának tárgyalására bizottság.....	21
P a u r Iván elhunytáról jelentés.....	202
P á l y á z a t i h a t á r n a p o k k i t ű z é s e s j u t a l o m h i r d e t é s e k	116, 117
P á p a i Károly tudom. utazásához támogatást kér.....	13
P e c z Vilmos „Az antik tragikum s a három nagy görög tragikus jelen- tősége“. Székf.....	3
„ „ a classica-philol. hizottság tagjává választatik.....	202
P é c z e l y - a l a p í t v á n y b ó l . k i t ű z e n d ő r e g é n y - p á l y á z a t s z a b á l y a i	133, 135
„ pályázatra beérkezett m. tört. színművek.....	65, 150
P i k l e r Lajos „Az objectiv létben való hit lélektana“.....	33
P i s z t ó r y Mór a Nemzetgazd. bizottság k. tagjává választatik.....	65
P ó r Antal pályadíja.....	12
P u l s z k y Ágost „A jog és állambö'csészet feladatai“. Székf.....	19
P u l s z k y Ferencz akad. tagságának ötvenedik évfordulója.....	140
„ „Tanulmányok a népvándorlás korának emlékeiről“.....	180
R adloff Vilmos az I. oszt. külső tagnak választatik.....	120
R a d o s Gusztáv „Az elliptikus függvények elméletéhez“.....	131
R a d v á n s z k y Béla b. a Történelmi bizottság tagjává választatik.....	135
R á t h György több beces, régi magyar nyomtatványt ajándékoz az Aka- démia könyvtárának.....	140
R e g é c z y Nagy Imre „a) Kisérlati adatok a Porret-féle izomtünemény jelentőségének kérdéséhez; b) Az izomáram nemleges változata által egy másik izomban közvetlenül kiváltott másodlagos rán- gásról; c) Ujabb adatok a bevezetett villamáram bipolar ingerlő hatásának bebizonyításához“.....	130
R h é d e y - h a g y a t é k h o z t a r t o z ó t a r e z a l i h á z ü g y e	132
R o m á n - f é l e h a g y a t é k á l l á s á r ó l	31, 133, 209
R ó z s a y József hagyománya.....	29
„ „ jutalmi alapítványának szabályzata tárgyában a III. oszt. javaslata.....	21
R ö k k Szilárd hagyománya.....	175, 209
R u d i e s József b. hagyatéki ügye.....	29, 131, 201, 209

Salamon Ferencz „Magyarország a török hódítás korában“ (1886. második jav. kiadás) cz. munkája a nagyjutalomban részesül.....	114
Sámu el-díjról az I. oszt. jelentése	114
Schick edanz Albert tiszteletdíjának kiegészítése.....	132
Schneider József hagyománya.....	58
Schreiner Márton „Az iszlám vallásos mozgalmái az első négy században“	129
Schuller Alajos „a) Az arzénnek sárga, illékony módosulásáról. b) A Senurmontit és Valentinit kémiai alkotásáról“.....	19
Schwarz Gyula „A magyar társadalom irodalma“.....	198
„ „ „Tudomány és társadalom“.....	58
„ „ „Adalék arómiai alkotmánypolitikához és államjogokhoz“.....	130
Schwicker Alfréd „Adatok a sulfitek és thiosulfátok assymetrikus szerkezetéhez“	130
Sennyey Pál b. elhúnytáról elnöki jelentés	1, 2
Sigray Fülöp gr. hagyatéki ügye	30
Simonyi Zsigmond „Kombináló szóalkotás“	171
Sinkay József hagyománya.....	29, 32
Siskovics Lajosné hagyománya.....	28
Soltész Nagy János hagyománya	29, 173, 210
Somogyi Károly elhúnytáról jelentés	52
Stockholmi orientalista-congressusra meghívó	13
Szabó József igazgatótaggá választatik	119
„ „ „Jelentés a bolognai egyetem nyolczszázados fennállásának ünnepélyeiről“	135
Szalay József hagyománya	30
Szalazár Károly hagyománya	31
Szádeczky Lajos „Izabella királyné és János Zsigmond Lengyelországban (1552—1556.)	19
„ „ „ a II. oszt. lev. tagnak választatik.....	120
Szász Károly „Attila halála“ cz. drámája a Kóczán-pályázatnál jutalmat nyer	194
Szelényi Lajos hagyománya	113
Szemenyei János jelentése az Akadémia jogügyei állásáról.....	107
„ „ ügyészi költségjegyzéke.....	173
Szendeffy Ágnes hagyatéki ügye.....	31
Széchenyi Pál gr. alapítványa befizetésének követelési joga tárgyában igazg. határozat.....	112
Széchenyi István gr. leveleinek kiadása.....	135
Szilasy Jakab „A zöld ultramarin“.....	58
Szilágyi Sándor: „II. Rákóczi György és a szászok.“	169
„ „ „Emlékbeszéd Hornyik János felett“	201
Szily Kálmán indítványa a nagyobb alapítók emlékezetének állandó megörökítése iránt	176
„ „ indítványa tárgyában (az alapítók névsorának közzététele; az Almanachban) kiküldött bizottság jelentése.....	195

	Lap.
Szirmay Pál és Ódön alapítványaik.....	30
Szirmay Pál alapítványa befizettetett.....	173
Szóllósy Albertina hagyománya.....	30, 210
Szónyi Pál hagyatékának ügye.....	10
„ „ alapítványa jövedelmének felhasználása iránt javaslat előterjesztésére kéretik föl a III. oszt.	12
„ „ alapítványa tárgyában a III. osztály jelentése.....	125
Sztroka y-pályázatról jelentés.....	115
Szucsics Lajos hagyatéki ügye.....	31
Szvetics József a Hadtudományi bizottság külső tagjává választatik ..	52
T ag a j á n l á s o k az osztályok részéről..... 71, 76, 90,	117
„ csak az Alapszabályok 20. §-a értelmében történhetnek	118
T a g o k (levelező) számának meghatározása.....	119
T a g v á l a s z t á s.....	120
T a m á s s y József hagyománya.....	10
T a n á r k y Gedeon felett emlékbeszédet mond Tóth Lőrincz.....	62
T e l e k i - j u t a l o m r a beérkezett pályaművek.....	147
„ pályázatról jelentés.....	35
T é g l á s Gábor „A krasznai aranyrudak s azok bélyegei“.....	2
„ a II. oszt. lev. tagnak választatik.....	120
T é l f y Iván „Három francia hellenista“.....	20, 44
T h a n Károly lepecsételt levele a levéltárban helyeztetik el.....	22
„ A molekula-súlyok térfogatának egysége gázoknál.....	35
„ „Közlemények az egyetemi chemiai intézetből. A vízben oldott oxygen meghatározása, kidolgozta Winkler Lajos“.....	58
T h a n h o f f e r Pál hagyományának ügye.....	10, 12, 27
T h e w r e w k Emil „József főherceg czigány nyelvtana stb“. Székf.....	20
T i s z a Kálmán a II. oszt. tiszteleti tagnak választatik.....	120
T ó t h Lőrincz „Fegyházi tanulmányok“.....	2
„ „Emlékbeszéd Tanárky Gedeon felett.....	62
T ö r ö k Lajos „A vörös véresejtek oszlása kétéltűieknél.“.....	201
T r e f o r t Ágoston az Akadémia elnökévé újból megválasztatik.....	119, 123
„ elhunytáról jelentés s a gyászünnepély iránt intézkedések.....	145, 172
„ gyászszertartására megjelent küldöttségek s részvétiratok.....	147
„ ravatala felállításának s az oszlopcsarnok díszítésének költsége.....	172
T u s k á n Mayer hagyománya.....	30
U d r á n s z k y László „A furfuról reactióiról“.....	123, 185
U h l y á r i k Ferencz és Tóth Lajos „Vizsgálatok a vékonybélbolyhok szövettani szerkezetéről és a zsir felszívódásáról“.....	123
U l m a n n - j u t a l o m r a beérkezett pályaművek.....	150

	Lap.
Ü gyész jelentése hagyatéki ügyekről s hagyományokról	27
„ költség számlája	31, 57
„ utasításainak kidolgozására kiküldött bizottság munkálata 57, 107, 131	
„ jutalomdíja a Zsivora-hagyaték ügyében kifejtett munkásságáért.	112
„ költség számlája utalványoztatik	112
Ü gyész i költség számlák	210
V argha Gyula a Nemzetgazd. bizottság k. tagjává választatik	65
V agyon mérleg 1887-ről	4—7
V eres Ignác nyelvészeti értekezése a Sámuel-díj-jutalmazásnál dicsérettel említettik	115
V olf György jelentése a Jordánszky és Érsekújvári codexek kiadásáról ..	1
„ „ „A legrégebb protestáns énekeskönyv (a Batthyany codex) kora és jelentősége“	59
W iedemann Ferdinánd elhunytáról jelentés	20
Z ichy Antal „Emlékezés Fábian Gábor felett“	20
„ „ jelentése a törvényhatóságok által beküldött újabbkori országgyűlési aktákról	203
Gr. Zichy Ágostné sz. Wimpffen Hedvig grófnő b. Sina Simon arczképét ajándékozza az Akadémiának	11
Z lamál Vilmos felett emlékezésedet mond Galgóczy Károly	11
Z meskál János hagyománya	31
Z silinszky Mihály „Az 1708. évi országgyűlés történetéhez“	121
Z sivora-hagyaték ügye	9, 30
Z sivora József örökösei az utolsó évnegyedi részlet kifizetését kérik ..	32
Z sivora Pál követelése	32, 112
Z soldos Ferencz a Hadtudományi bizottság külső tagjává választatik ..	52